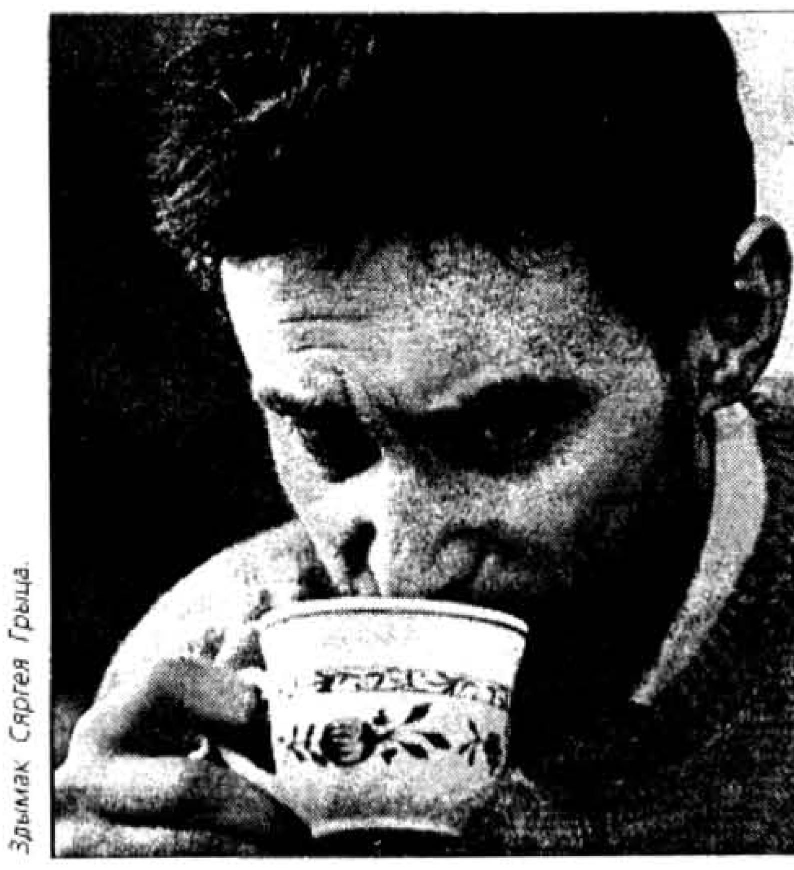
№ 5-6 (79)
10 лютага
1997 г.

НАША НІВА

беларуская газэта. Заснаваная ў 1906 г. у Вільні. Адноўленая тамсама ў 1991 г. як штомесячнік. З 1 сакавіка 1996 г. выходзіць у Менску

Здымак Сяргея Грыца

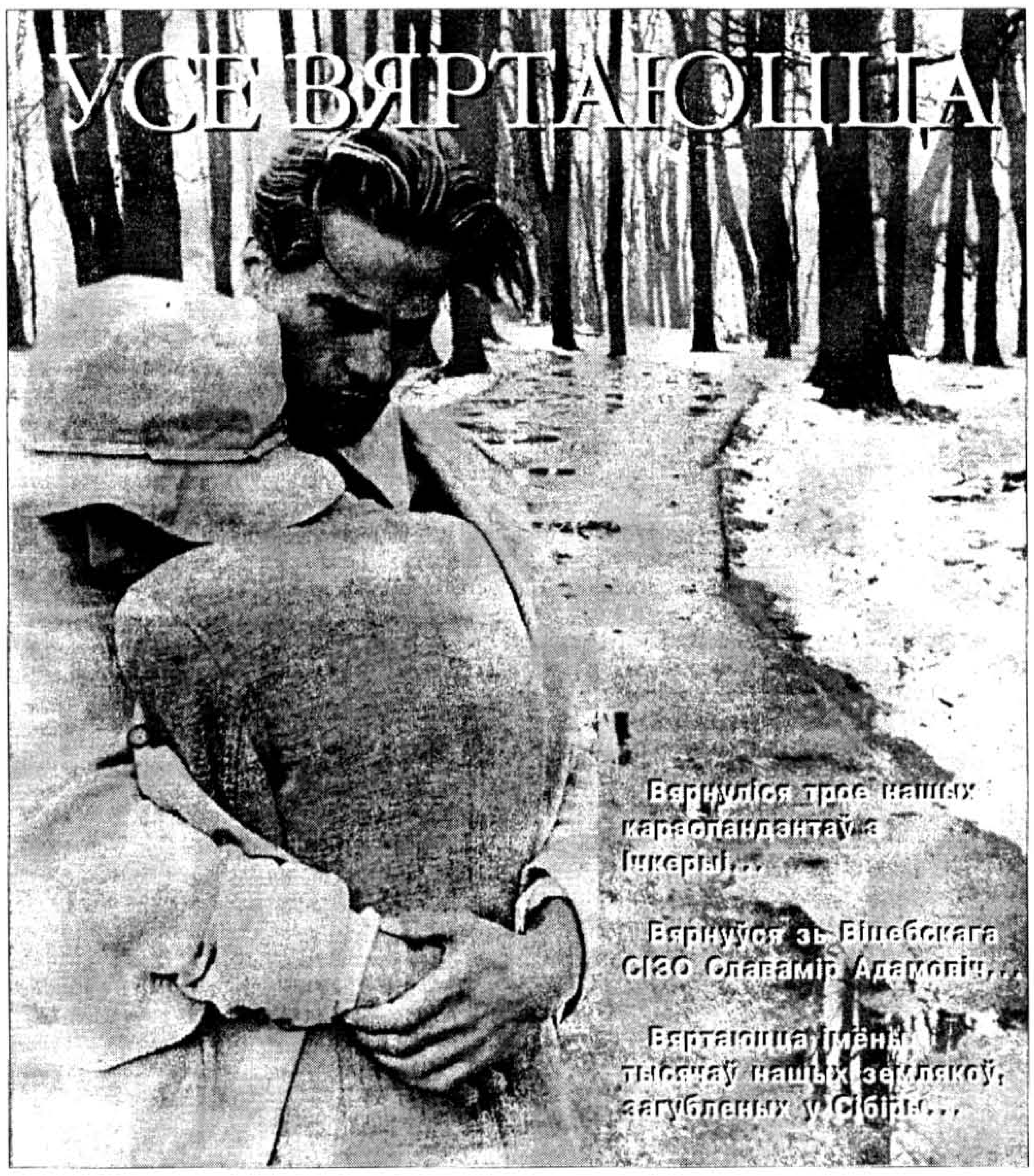
Славамір Адамовіч вызвалены з-пад варты

7 лютага 1997 г. беларускі паэт Славамір Адамовіч, які абвінавачваецца ў замаху на дзяржаўны лад і які амаль год правеў у сьледчым ізалятары ў чаканьні суда, вызвалены з-пад варты.

Такое рашэньне прыняла судовая калегія па крымінальных справах Віцебскага абласнога суда. Падставаю стала хадайніцтва адваката Г.Паганяйлы, выступы ў судзе літаратурных экспэртаў Алега Лойкі і Міхася Тычыны, — а таксама той грамадзкі і міжнародны розгалас, які атрымалі рэпрэсіі супраць паэта за напісаны ім верш.

Судовая калегія пастанавіла прызначыць новую, афіцыйную літаратуразнаўчую экспэртызу. Канчатковага прысуду Славамір Адамовіч будзе чакаць ужо на свабодзе.

Працяг тэмы на старонцы 2.

Аслан Масхадаў:

"ЧАЧЭНЦЫ БАЯЦЦА ТОЛЬКІ АЛАХА"

Прэзыдэнцкія і парлямэнцкія выбары ў Чачэнскай рэспубліцы Ічкерыя сабралі ў Грозным нябачаную тут ужо некалькі месяцаў колькасьць журналістаў. У апошні перадвыбарчы дзень толькі ў сьпісе акрэдытаваных "Чачэн-прэс" значылася больш за трыста нашых калегаў з розных краінаў. Калі ж улічыць яшчэ і колькасьць ды "геаграфію" міжнародных назіральнікаў, то цяжка памыліцца з ацэнкай Чачэніі як аднаго з эпіцэнтраў увагі ўсяго сьвету.

Нагадаем, што ад рэдакцыі "Нашай Нівы" ў Ічкерыі працавалі два міжнародныя назіральнікі — Алег Дашкевіч і Лёлік Ушкін, а таксама журналістка Тацяна Сьнітко. Адно з самых першых сваіх інтэрвію на пасадзе прэзыдэнта краіны Аслан Масхадаў даў менавіта беларускім журналістам.

Адказалі на пытаньні карэспандэнтаў "Нашай Нівы" і лідэры чачэнскай Партыі нацыянальнай незалежнасьці, якая атрымала месцы ў парлямэнце рэспублікі "зь першага заходу".

Гэтыя матэрыялы чытайце на старонках 4-5. "Чачэнскі дзёньнік" Алега Дашкевіча будзе надрукаваны ў наступным нумары "НН".

Здымак Ул. Драчова

Гісторыя

Гісторыя паляваньня, напісаная зайцам

... Рэфрэнам у гістарычных дасьледаваньнях гучыць думка: "Нас пазбавілі свабоды і незалежнасьці!" У сучаснай нацыянальнай гістарыяграфіі (як і ў сыстэме гістарычнай адукацыі) адсутнічае ідэя ўласнай адказнасьці за ўласны гістарычны лёс. І гісторыя Беларусі нагадвае гісторыю паляваньня, напісаную з гледзішча зайца...

Артыкул Алеся Смаленчука на старонцы 19.

Літаратура

Уцёкі ў Эгіпэт

— Табе гэта трэба? Толькі шчыра, як самому сабе... Дваццацігадзінавая дарога, чаканьне ў аэрапорце, мытня, памежнікі, вада, што цурком ліецца зь лямпачак у самалёце 1968 году вытворчасьці, рызыка забіцца... Няўжо нельга спакойна?

— А я спакойны. Разьвіднела. Залацісты золак у Каіры. Апошні дзень 1996 году. Сьвежасьць раніцы...

"Падарожныя спрэчкі" Адама Глёбуса на старках 22-23.

Эдгар Алан По

Авальны партрэт

Сярод плянаў адноўленай у 91-м "Нашай Нівы" было ня толькі надрукаваньне па-беларуску ўся › Борхеса. Быў, і цяпер застаецца акту..льным праект публікацыі спадчыны Эдгара Алана По: рыхтуюцца новыя пераклады творау амэрыканскага пісьменьніка. У гэтым нумары мы прадстаўляем даўнейшы, але зусім нязнаны ў Беларусі перакладны тэкст. Гэтаму рафінаванаму беларускаму перакладу містычнай навэлі больш як 40 гадоў. На жаль, нам невядомы аўтар перакладу: яго прозьвішча не пазначанае ў сьнежаньскім нумары выдаванага ў Мюнхене часопіса беларускае моладзі "Наперад" за 1953 год, дзе й быў надрукаваны "Авальны партрэт" Эдгара По.

На старонцы 20.

Загубленыя ў Сібіры

Раней гэты сьпіс ня мог зьявіцца. І таму што замоўчваліся дзяржаўныя злачынствы, і таму што было пэўнае нежаданьне разабрацца ў чалавечых лёсах. У наш час, калі мы пачалі глыбей дасьледаваць "чорныя плямы чырвонай гісторыі", няма, напэўна, больш высакароднай мэты, чым вярнуць Бацькаўшчыне імёны яе забітых сыноў і дачок.

Быццам нейкі злы лёс выпаў Беларусі. Яшчэ ў часы Сталыпінскай рэформы на поўначы Заходне-Сібірскага краю апынуліся першыя тысячы нашых землякоў. У пэрыяд масавай калектывізацыі —другая хваля. Пастановамі паўнамоцнага прадстаўніцтва ОГПУ ў БССР, судоў, рашэньнямі пасялковых саветаў дзясяткі тысячаў жыхароў Беларусі былі залічаныя да "контрреволюционного кулацкого актива" і высланыя ў Сібір. У выніку толькі гэтай акцыі ў паўночныя раёны, якія ўваходзяць цяпер у склад Томскай вобласьці, за 1929-32 гады былі сасланыя болей за 35 тысячаў беларускіх сялянаў.

У 1937-38 гадах у лягерах Сіблагу НКВД апынулася яшчэ каля 48 тысячаў нашых землякоў, асуджаных судовымі і несудовымі органамі на тэрыторыі БССР.

Зь лістапада 1939 году ў Сібір ізноў пацягнуліся эшалёны, але ўжо з дэпартаванымі жыхарамі заходніх вобласьцяў Беларусі. У гэтым патоку апынулася больш за 60 тысячаў нашых землякоў.

Сёньня мы пачынаем друкаваць сьпіс ураджэнцаў Беларусі, рэпрэсаваных на тэрыторыі Заходне-Сібірскага краю ў 30-40-я гады і ў пачатку 50-х гадоў. Варта задумацца яшчэ раз: колькі людзей страціла Беларусь у выніку сталінскага генацыду.

Пачатак публікацыі на старонцы 7.

Пошта

Калябарацыянізм

Калябарацыянізм — зьява, якая нараджаецца ў складаны для нацыі час выбару. Выбару паміж супрацівам і ляяльнасьцю, паміж прынцыповасьцю й гнуткасьцю. Улічваючы, што апошнія стагодзьдзі былі для беларусаў цалкам часам нягодаў, а таксама зважаючы на прыроджаны беларускі канфармізм, мы мусім заўважыць, што калябарацыянізм як тып паводзінаў стаў проста неад'емнай часткай нашае культуры. Азірнуўшыся ў мінуўшчыну, мы бязь цяжкасьцяў знойдзем прыклады ляяльнага стаўленьня беларускай інтэлігенцыі да сумнеўных палітычных рэжымаў. Гэта маглі быць паводзіны часткі грамадзтва, "пакрыўджанай" іншым рэжымам (другая сусьветная вайна) альбо суцэльнае замірэньне й прызнаньне ўлады як меншага зла (20-я гады). Што ж да адваротных прыкладаў, то іх знайсьці значна цяжэй (у чыстым выглядзе — мусіць, толькі герой Каліноўскі).

Сёньняшні беларускі інтэлектуал, абгрунтоўваючы свае "за" ці "супраць" калябарацыі, наўрад ці знойдзе нейкія новыя аргумэнты ў гэтай адвечнай спрэчцы. Вядомы беларускі паэт, прызнаны ўладамі галоўным рэдактарам інтэлігенцкага тыднёвіка, заяўляе, што палітыка й культура — рэчы па сваёй сутнасьці несумяшчальныя, таму няма сэнсу выходзіць з культурнага поля дзеля гульні на полі палітычным. Маўляў, рэжымы прыходзяць і сыходзяць, а мы займаемся вечнымі пытаньнямі. На што другі беларускі паэт у завочнай палеміцы адказвае першаму словамі Купалы:

Сілен, княжа, караць, галаву сілен зьняць, —
Не скуеш толькі дум ланцугамі.

Можна не сумнявацца, што ўлады ў бліжэйшы час будуць усё больш апантана вышукваць у беларускіх асяродках ляяльных людзей, імкнучыся надаць свайму пачварнаму абліччу хоць нейкія рысачкі прыстойнасьці. Паўстане новая хваля калябарацыянізму. І кожны з нас зробіць свой выбар. А потым за гэты выбар адкажа.

Сяржук Вінаградаў,
Гомель

Анонс

Балканскі сон

"Балканы для Беларусі могуць быць толькі сном: прыгожым, нечаканым, небясьпечным, фантасмагарычным, нерэальным. Сном, які не забываецца пры абуджэньні, сном, які трывожыць, ад якога ня хочацца прачынацца..."

З 25 студзеня пяць беларускіх інтэлектуалаў пачалі сваё падарожжа на Балканы. Прыгоды, развагі, левы, межы, дынары, дыялёгі, ляндшафты — у эсэ Ігара Бабкова "Балканскі сон" у наступным нумары "НН".

Старая дзяржава

Грамадзтва ўжо ня тое, як было, а дзяржава засталася амаль не кранутаю. Палітыка, якую сёньня спрабуюць ажыцьцявіць улады Беларусі, зьяўляецца ня толькі ўсталяваньнем рэжыму дыктатуры, але можа мець і яшчэ адно сацыялягічнае прачытаньне — як імкненьне да кансэрвацыі дзяржавы старога тыпу. Гэта ўжо глябальная зьява й выводзіць беларускі рэжым за межы толькі эмацыйных і асабістых ацэнак.

Дамінуючы сёньня ў сьвеце тып дзяржавы паўстаў ня так даўна —усяго толькі ў першай палове XX ст., калі адбываўся пераход ад "паліцэйскай дзяржавы" зь яе акрэсьленымі й абмежаванымі функцыямі (галоўнае — падтрыманьне парадку) да "дзяржавы-ахоўніцы". Новая тады дзяржава пачынала ўсё актыўней умешвацца ва ўсё большую колькасьць сфэраў, раней падзяржаўных; браць адказнасьць за ўсё большую частку жыцьця чалавека. Марксізм й нацызм дзяржавы — гэта толькі радыкальны варыянт тэндэнцыі. У выніку разьвіцьця такой дзяржавы сталі магчымымі новыя індустрыйныя й сацыяльныя праекты. Але зь цягам часу назапашваюцца адмоўныя патэнцыялы зьвышбюракратызаванасьці такога тыпу "дзяржаваў-ахоўніц". Дзяржава ўсё горш спраўляецца са сваімі традыцыйнымі ды новымі функцыямі, што праяўляецца ў нарастаньні дыспрапорцыі паміж ростам публічных выдаткаў і абмежаваньнем фінансавых сродкаў. Дзяржава разгаліноўваецца, яна прысутнічае практычна ва ўсіх сфэрах вытворчасьці й дзейнасьці, і ёй усё складаней кантраляваць усе працэсы ў краіне. Адміністратыўныя структуры самой дзяржавы пачынаюць уступаць у канфлікты паміж сабою, вычэрпваючы свае сілы ў гэтым супрацьстаяньні.

Сёньня як левыя, так і правыя інтэлектуалы занятыя пошукамі новай дзяржавы й новай эфэктыўнасьці. Варыянт выхаду з млявага тупіка можа падказаць усьведамленьне ўсё большага аддаленьня дзяржавы ад грамадзтва. Уласна ў дзяржаве рэфармаваньне павінна адбывацца праз дэцэнтралізацыю ўлады й дэканцэнтрацыю адміністратыўнага апарату. Прыклады сьведчаць, што на мясцовых узроўнях дэцэнтралізацыя ўзмацняе адміністрацыю й робіць яе дынамічнаю. Іншая рэч, што сама мясцовая адміністрацыя не заўжды жадае гэтых новых кампэтэнцыяў, бо не прызвычаілася прымаць адказных рашэньняў. На прыкладзе Беларусі мы бачым далейшую цэнтралізацыю дзяржавы — зьнішчаецца падзел уладаў і ліквідуецца мясцовае самакіраваньне. Умяшальніцтва дзяржавы ў прыватны бізнэс паглыбляе "структурны склероз".

Але любы службовец можа запярэчыць, што на сёньня ў Беларусі дзяржаве нерэальна адысьці ад кантрольных функцыяў. Ці магчыма забясьпечыць балянс інтарэсаў пры наяўнасьці такога самастойнага актора як дзяржаўны апарат? У невялікіх эўрапейскіх краінах, якія значна залежаць ад імпарту й экспарту, пашыраная канцэпцыя карпаратызму — сытуацыі, калі існуе шчыльнае ўзаемадзеяньне паміж рознымі эканамічна зацікаўленымі групамі ды ўрадам. Наяўнасьць самастойных інтарэсаў ураду супярэчыць амэрыканскай традыцыі, але ў Эўропе гэтая канцэпцыя яшчэ трывалая. Розныя пласты грамадзтва ідуць на супрацоўніцтва дзеля выжываньня краіны на сусьветным рынку. Схільнасьць да прыняцьця сумесных рашэньняў абумоўленая пачуцьцём супольнасьці. Найбольш карпаратыўныя дзяржавы ў Эўропе — Аўстрыя, Нарвэгія, Швэцыя, Нідэрлянды. Элемэнты карпаратывізму функцыянуюць і ў Злучаных Штатах, дзе яны вядомыя пад назваю "індустрыяльная палітыка". Што важна, у Злучаных Штатах нараджаецца і новае бачаньне "індустрыйнай палітыкі" — як супрацоўніцтва паміж бізнэсам і ўрадам, але без урадавага кіраваньня.

У параўнаньні з тонкай гульнёю карпаратызму й новай "дзяржавы партнэрства" дзеяньні беларускіх уладаў выглядаюць вульгарнымі — мэты эканамічнай стабільнасьці ўсё адно не дасягаюцца, а колькасьць апанэнтаў павялічваецца. Засьведчым хаця б існаваньне эфэктыўных мадэляў суіснаваньня дзяржавы й пазадзяржаўнага сэктару, каб болей востра не рэагаваць на чарговыя трызьненьні пра адказнасьць тут за ўсё дзяржавы й яе галавы. Гэтая дзяржава ўжо вартая архіву.

Алег Дзярновіч

Літоўскі ПЭН-цэнтар у справе С.Адамовіча

Літоўскі ПЭН-цЭнтар апублікаваў свой зварот, у якім выказвае заклапочанасьць з нагоды перасьледу арыштаванага летась беларускага паэта Славаміра Адамовіча, а таксама галоўнага рэдактара газэты "Выбар" Барыса Хамайды і карэспандэнта Уладзімера Пляшчанкі, супраць якіх сёньня вядзецца крымінальная справа.

"Мы перакананыя, — гаворыцца ў звароце, — што разгляд аўтарскіх ідэяў, выказаных у паэтычнай форме, як замаху на ўрад і пагрозы нечыйму жыцьцю — гэта парушэньне правоў чалавека і права мастака на публічны выраз сваіх думак.

Мы патрабуем, каб беларускі ўрад неадкладна спыніў перасьлед і вызваліў невінаватага паэта.

Мы просім усе нацыянальныя ПЭН-цэнтры падтрымаць наш зварот".

Зварот падпісала прэзыдэнт Літоўскага ПЭН-цэнтру Галіна Чапінскене.

Нагадаем, што перад гэтым зваротам сваё слова ў абарону С.Адамовіча выказаў Расейскі ПЭН-цэнтар, заява якога публікавалася ў мінулым нумары "НН".

Амэрыка Шчакаціхіна

Матэрыялы да 100-х угодкаў Міколы Шчакаціхіна (1896-1940). — Менск, 1996.

Гадоў дваццаць таму я пазнаёміўся з Жэнем Шчакаціхіным. Ён граў на гітары ў "Юбілейным" і быў звычайным тагачасным хлопцам, але яшчэ тады я быў уражаны нейкай асаблівай шляхетнасьцю, інтэлігентнасьцю ягонных паводзінаў. У ім адчувалася "парода". Праз колькі гадоў я даведаўся, што ён унук вядомага навукоўца, мастацтвазнаўца, рэпрэсаванага бальшавікамі, Міколы Шчакаціхіна.

Сярод імёнаў беларускай культуры дваццатага стагодзьдзя ёсьць некалькі такіх, якія мы вымаўляем з асаблівай павагаю: Натальля Арсеньнева, Уладзімер Пічэта, Пётра Бузук, Мікола Шчакаціхін... Патрыярхі беларускае літаратуры, гісторыі, філялёгіі, мастацтвазнаўства — яны не былі этнічнымі беларусамі, але яны проста ўключыліся ў беларускае асяродзьдзе, прынялі мову, веру беларусаў — яны ў поўнай ступені сталі сымбалямі беларускай культуры, беларускага руху. Дарэчы, мяне не пакідае пытаньне — чаму? Чаму адзін прыязджае здалёк і падзяляе быцьцём бы чужую радасьць і боль, клопат і надзею. Другі — топча паганым ботам чужыя сьвятыні, дый сваіх ня ведае. Нават нарадзіўшыся на гэтай зямлі, бэсьціць і брудзіць яе...

Мікола Шчакаціхін нарадзіўся ў Маскве, вучыўся ў Маскоўскім унівэрсытэце, працаваў у першыя пасьля кастрычніцкага перавароту гады ў Расеі, на Ўкраіне. У канцы 1921 году прыехаў у Менск. Выкладаў ва Ўнівэрсытэце, працаваў у Інбелкульце. У 1924 годзе напісаў першы том "Нарысаў з гісторыі беларускага мастацтва". У 1924-м жа пачынае чытаць лекцыі па-беларуску, у 25-м — цалкам перайшоў у сваёй працы на беларускую мову. Больш за тое, з 26-га працуе намеснікам стыль-рэдактарам у Інбелкульце. Далей — як і амаль усе — арыштаваны ў 30-м. Высланы ў Башкірыю. Затым яшчэ арышты. Яму "пашанцавала" —абышлося працягам высылкі. Памёр "сам", ад сухотаў у 1940 годзе ў башкірскім мястэчку Белебей. Магілу яго шукалі летась, калі зьбіралі матэрыял для кніжкі, але сьлядоў не не знайшлі, хаця жывыя яшчэ людзі, што памятаюць Шчакаціхіна й ягоную сям'ю.

Што засталося ад таго, каго прызнаюць за пачынальніка беларускага навуковага мастацтвазнаўства? Раскіданыя па часопісах артыкулы, дакумэнты, схаваныя ў архівах КГБ, рэшткі калекцыяў у расейскіх сховішчах... Памяць нямногіх...

У канцы шасьцідзясятых, пад "адлігу", выходзіць кніжачка Арсеня Ліса пра Шчакаціхіна, сёньня ўжо бібліяграфічная рэдкасьць, у 93-м, нарэшце, перавыдадзеныя "Нарысы", і восы цяпер да стогадовага юбілею ў Мастацкім музэі з дапамогаю, вядома, Фонду Сораса, а не беларускага ўраду, падрыхтаваная выстава, праведзеныя навуковыя чытаньні і выйшаў зборнік біяграфічных матэрыялаў і тэзаў з чытаньняў. Шчакаціхін вяртаецца. Позна. Састараваюць навуковыя канцэпцыі, зьмяняецца мэтодыка, адкрываюцца новыя помнікі. Але ягоная роля ў нашай навуцы падаецца, можа, яшчэ больш значнаю, чым гэта здавалася...

"Шчакаціхінскі Зборнік", які быў складзены, дзякуючы руплівасьці й энтузіязму некалькіх супрацоўнікаў Мастацкага музэю, складаецца з трох частак: біяграфічныя матэрыялы, каталёг выставы і тэзы дакладаў. Уражвае першая частка — храналёгія жыцьця, успаміны жонкі, фотакопіі дакумэнтаў. Фіксацыя чалавечага лёсу — кароткага шчасьця і доўгіх пакутаў. Важная для дасьледчыка і досыць поўная бібліяграфія працаў Шчакаціхіна. На жаль, невысокая якасьць друку робіць амаль недаступнымі некаторыя дакумэнты, якія падаюцца толькі ў факсыміле.

Найменш цікавая частка — тэзы. Многія зь іх выглядаюць проста адпіскамі ад дзіцячымі канспэктамі даўно прачытанага кімсьці іншым курсу гісторыі беларускага мастацтва. Не зусім зразумелая і прысутнасьць вялікага блёку тэзаў супрацоўнікаў "Новодевичьего монастыря", для якіх Беларусь у прынцыпе не ўспрымаецца паза межамі "Северо-Западного края". Зьдзіўляе існаваньне ў тэкстах нават прадстаўнікоў Мастацкага музэю загадкавай краіны "Белоруссии". Найбольш цікавымі падаюцца даклады М.Нікалаева, М.Ткачэнкі — вядомых дасьледчыкаў беларушчыны зь Пецярбургу, а таксама тэксты Ю.Піскуна і Ул.Сакалоўскага зь Менску.

Зборнік, ня гледзячы на поўныя недахопы і сьціплы наклад (усяго 300 асобнікаў), істотна дапоўніць невялічкі стосік нашае шчакаціхінскае бібліятэчкі. Са спадзевам на тое, што калі-небудзь зьявіцца і збор твораў самога Шчакаціхіна, што "Матэрыялы" ня вычарпаюць імпэт адналеньня ягонай спадчыны.

І ўрэшце, што ж такі вабіла Шчакаціхіна ды іншых "небеларусаў", чым захапляла такая маловядомая і зьнешне небагатая беларушчына? Паразнаму можна адказваць, але мне чамусьці хочацца думаць – для іх гэта было адкрыцьцё... Падобнае, напэўна, пераажываў Калюмб, калі яму адкрываліся землі Амэрыкі. Адкрыць цэлую краіну з тысячагадовай гісторыяй, з культурай, мастацтвам, літаратурай, з шматмільённым народам ў сярэдзіне Эўропы — сваю Амэрыку... За гэта варта было жыць, працаваць, пакутаваць, нават загінуць.

Вацлаў Арэшка

Ты запісаўся дабравольцам?

У Беларусь прыйшоў час пазбаўляцца пачуцьця зьдзіўленьня

Зарана распружыліся маладыя беларускія мазгі. Прад'юсарскі цэнтар "Замяталін і К" (С.Посахаў, М.Падгайны, У.Русакевіч) пры ідэйнай падтрымцы колькіх дзясяткаў чальцоў Маладзёжнага Саюзу "Прямое действие" з вычарпальнікам шыльдаў і імёнаў старшыняў Саюзу Моладзі Беларусі й Камітэту па справах моладзі зрэагаваў на даўні клопат А.Лукашэнкі пра манапалізацыю ўплыву на палітычныя густы моладзі. Такім чынам утварылася дакладная запіска "Плян захадаў для стварэньня ў Рэспубліцы Беларусь уплывовай маладзёжнай арганізацыі", ухваленая і падпісаная 16-га студзеня А.Лукашэнкам.

Уплывовай плянаваную арганізацыю назвалі ў Адміністрацыі прэзыдэнта. Рэзалюцыі ды сапраўдная ўплывовасьць — не адно й тое ж. Аднак плян захадаў і шляхі рэалізацыі ідэі гарантуюць, што неўплывовай арганізацыя ня будзе, бо фінансавая падтрымка праекту калясальная: Упраўленьню справамі прэзыдэнта даручана заняцца ўладкаваньнем апантаных прапрэзыдэнцкіх хлопчыкаў. Перадача правоў заснавальніка газэты "Знамя юности" Дзяржкамітэту па справах моладзі, што выклікала абурэньне і афіцыйны пратэст калектыву выданьня, перадача частаты 101,2 FM для стварэньня папулярнай маладзёжнай радыёстанцыі, рэанімацыя піянэрскіх арганізацыяў, ідэалягічнае замбаваньне праз дзяржаўныя СМІ, канфэрэнцыі, першасьцевыя ячэйкі ў ВНУ і да таго падобныя шляхі й традыцыі ня дзівяць: пільнай увагі варты саюз "Прямое действие". Зарэгістраваная толькі напрыканцы кастрычніка 1996 году арганізацыя адзначылася восеньскім пікетам каля Чырвонага касьцёла ў Менску, на якім прастадзейнікі ўхвалялі прэзыдэнта, пераконваючы мінакоў наступнымі тэзамі:

"Чаму моладзь падтрымлівае свайго маладога прэзыдэнта?

Бо Прэзыдэнт слухае моладзь і прыслухоўваецца да яе голасу.

Бо Прэзыдэнт аб'явіў вайну не на жыцьцё, а на сьмерць хабарнікам, круцялям і прайдзісьветам — тым, хто абрабаваў і прынізіў нашую родную БЕЛАРУСЬ.

Бо Прэзыдэнт МАЛАДЫ. Прэзыдэнт у нас адзін", — і ў такім стылі.

Купка наменклятурных сынкоў, бачачы, што далёка ня ўсім даспадобы, што беларускі прэзыдэнт малады, вырашыла за сьпінамі, а калі й перад сьпінамі сваіх родных і духоўных бацькоў прапанаваць "адзінаму" свой клопат за галасы маладых. Усевалад Янчэўскі, лідэр "Прямого действия", адзначыў, што маладзёжнаму руху патрэбныя сёньня новыя формы — больш цьвёрдыя і дзейсныя. І, як вынік, Сяргею Дароніну і ягонаму СМБ прапануюць распусьціцца і вызваліць блізкі да прэзыдэнцкага будынак. Аляксандар Пазьняк, старшыня Камітэту па справах моладзі, сьціпла пагадзіўся прыняць усё канструктыўнае ад "Прямого действия". Уплывовы галоўны рэдактар ляяльнай да Лукашэнкі газэты зрэагаваў на плян захадаў маўчаньнем і шматзначным паглядам, дэпутат Вярхоўнага Савету 13-га скліканьня Анатоль Лябедзька адзначыў, што ад абвешаных пэйджэрамі і заетых ад усеадазволенасьці маладзёжнай чакаць рэальнай, ня ў духу ідэалягічнай апрацоўкі, працы з моладзяй наіўна, а студэнт факультэту міжнародных дачыненьняў БДУ, намесьнік старшыні маладзёжнай арганізацыі "Чырвоны Жонд" Сяргей Марцалеў паведаў, як сын прэзыдэнта Віця Лукашэнка ў кампаніі з сынам спадара Канаплёва агітуюць студэнтаў уступаць у "Прямое действие" з абяцаньнямі замежных стажыровак. Канкрэтныя й прамыя дзеяньні будуць, відаць, ужытыя ў дачыненьні да тых, што ў новую ўплывовую арганізацыю ня ўступяць. Адказы на ўсё дае час. І ня толькі пэрспэктыўны. Вучыць і гісторыя.

У Францыі дзейнічае скрайне левая паўстанцкая тэрарыстычная групоўка "Прамое дзеяньне", якая цягам 80-х гадоў учыніла каля 30 бомбавых атакаў у Парыжы, у 85-м адзначылася забойствам высокапастаўленага чыноўніка францускага Міністэрства абароны, у 86-м — забойствам кіраўніка кампаніі "Рэно" Джорджа Бэсэ. Пералік можна працягваць. Пасьля судовага працэсу над лідэрамі францускага "Прамога дзеяньня" двух зь іх пасадзілі пажыцьцёва. Ачольвае арганізацыю 52-гадовы Андрэ Аліўе, былы выкладчык літаратуры, погляды якога не прыхаваныя ў маніфэсьце: "Мы не тэрарысты ў адстаўцы. Нашая справа правільная. Змагаемся супраць габрэйскага капіталу, які акупаваў Францыю, і буржуазнага капіталізму, які можна перамагчы толькі сілаю". Памятаеце змагароў-рамантыкаў камсамольцаў? Яшчэ ўспомніце зь пяшчотнай усьмешкай, бо пры нэакамсамольцах, што прыйдуць на разьмінаванае ўладным прымусам поле, скардзіцца ня будзе каму. Застанецца толькі на жорсткія і прамыя захады грашавітых актывістаў адказваць хіба што пазыцыяй. Калі яна ў вас ёсьць.

Агата Гегеман

P.S. Выказваю падзяку палітолягу Ўладзімеру Роўду за інфармацыйную дапамогу што да францускага "Прамога дзеяньня".

КАМЕННАЯ ТОГА МАЙСЕЯ

На пачатку перастройкі журналісты на ўсе лады пераказвалі біблейскую прыпавесьць пра тое, як прарок Майсей выводзіў свой народ з рабства. 40 гадоў яны йшлі праз пустэльню. Якраз пакуль не зьмянілася пакаленьне. Але сам гэты тэрмін не бянтэжыў журналістаў. Іх захапляла ўжо тое, што гутарка ішла пра шлях да свабоды.

Сёньня, празь 10 гадоў перастройкі, у нас пра гэтую прыпавесьць ня згадваюць. Ці то паралелі перасталі працаваць, ці то голас прашорх ад пустэльнае сьпёкі. А хутчэй за ўсё не знайшлося такога чалавека, якога можна было б параўноўваць з Майсеем.

Тады, у 90-м, мы рушылі разам з усімі, каб быць як усе —абвясьцілі сувэрэнітэт, дзяржаўнасьць мовы, замянілі герб і сьцяг, але неўзабаве... Адбылося так, як на стаерскай дыстанцыі: выбягаюць усе разам, а тады глядзіш — ужо бягуць групамі, нарэшце расьцягваюцца па ўсёй дыстанцыі — па адным.

Менавіта да гэтага моманту, калі мы засталіся адныя, хапіла і нашага адраджэньня, і нашых нацыянальных інтарэсаў, і нашых палітыкаў. А тады, калі мы адчуліся на самоце, прычым ззаду, усё гэта кудысьці прапала. Мы сталі задумвацца — а чаго бяжым? Нашто каўтаем гэты пясок пустэльні? Ад чаго ўцякаем? Ад рабства? Але якое там ужо асабліва было рабства...

Ну, акурат як народ ізраілеў перад Чырвоным морам. "Навошта ты нас Майсей пацягнуў у гэтую вандроўку? Былі ж у нас і дом, і хлеб. А цяпер сьпераду мора, а ззаду фараонава войска, гатовае перабіць нас да апошняга".

Да гэтага месца паралель яшчэ працягвае працаваць, але далей абрываецца. У біблейскай прыпавесьці воля прарока сатварыла цуд. Расступілася мора і ўратаваўся народ ізраілеў. А што адбылося ў нас?

Па вялікім рахунку тады, ў 90-м годзе, ніхто нічога мяняць і не зьбіраўся. Бралі тое, што ішло ў рукі само. І засёды былі **маральна гатовыя** вярнуцца ў савецкую фараонаву звыклую няволю.

Гэтак раздумаліся мы, спыніліся, азірнуліся не без шкадаваньня, павярнуліся і — пабрылі назад. Камэнтатар у стадыённай будцы паглядзеў на такога стаера і сказаў: беларусам не хапіла сілы духу, маральнай цьвёрдасьці і волі да перамогі.

Дарэчы, усё гэта ў народа ізраілевага, які 40 гадоў ішоў да свабоды, увасабляў якраз Майсей. Як сказалі б сёньня — духоўны лідэр нацыі. Яму верылі. А каб ісьці да свабоды, у яе трэба толькі верыць.

У нашым выпадку, калі свой Майсей ніяк не прамалёўваўся, можна было павярыць у прыклад суседзяў: палякаў, якія ўжо выбраліся з крызысу і эканоміка якіх плюсуе, або літоўцаў, якія на вачах ператвараюцца ў рэспэктабэльных швэдаў. Але мы ня верым. Ні ў іх, ні ў сябе, ні ў Бога. За 70 гадоў сэсэсэр нашую веру выглушыў страх. І цяпер, калі здаецца ад страху засталася толькі інэрцыя, звычка, бытавая боязь, — у нас вельмі мала элемэнтарнай энэргіі і волі да жыцьця. Мы ня хочам жыць. І бадай ніякі Майсей не скране нас наперад. Тут патрабуецца нешта накшталт пераліваньня крыві.

* * *

Памятаю, у пачатку 70-х абітурыент менскага мэдынстытуту Радзюк ня здаў уступныя іспыты, выехаў за горад і павесіўся на разлапістым клёне. Сёньня наша **НАЦЫЯ** правaліла свой цывілізацыйны іспыт і пасела сярод пустэльні на 10-м годзе падарожжа да свабоды, што таксама раўназначнае самагубству.

Пах суіцыду разьліты ў нашым нацыянальным паветры. Майсей у роспачы. Ён бачыць, што ўжо не падыме людзей з барханаў. Але ён прарок. Ён ва ўсім мусіць быць **ПЕРШЫ**. Ягоная задача —ўгадаць гістарычную непазьбежнасьць, якая б дзіўная яна ні была, і паказаць рукою — туды. І вось беларускі Майсей вырашае ўчыніць самагубства першы.

Я маю на ўвазе нашу інтэлігенцыю,

нашу лепшую інтэлігенцыю. Найбольш сьвежы і яскравы прыклад — ліст 60-гадовага пісьменьніка Сакрата Яновіча галоўнаму рэдактару часопіса "Nowe kontrasty" (студзень 1997 г.):

"Дызя, — зьвяртаецца да калегі Яновіч, — ты нават не ўяўляеш сабе, што значыць быць беларусам. А гэта значыць стаць ненавісным ня толькі для іншых, але і для сваіх, якім мой нацыянальны патрыятызм патрэбны гэтаксама як скула на дупе. Гэты прыгонны народ марыць адно пра тое, каб урэшце перастаць быць сабою. Ведаеш, я змучыўся за 40 гадоў свайго беларусаваньня, каб мяне заняло. Мне амярзела гэтая беларуская тэматыка.

Дызя, я пачуваюся замардаваным гэтай Беларусяй, як і нашымі польскімі беларусамі, якія тут робяць усё, каб стаць палякамі, гэтаксама як тыя там — рускімі. Я станаўлюся публічным ворагам №1 для многіх. Каб іх заняло... Іду на рыбу і пачынаю жыць толькі для сябе. Гэтым тэкстам разьвітваюся!"

Сакрат Яновіч — прызнаны беларускі літаратурны мэтр, які жыве ў Польшчы. Калі маеш магчымасьць штодня параўноўваць сваю сытуацыю з польскай — зразумееш усё хутчэй, чым калі жывеш у РБ.

Зрэшты, першы ўчыніў самагубства не Яновіч, а народны паэт Панчанка, які некалькі гадоў таму разьвітаўся зь беларускай мовай, чым выклікаў нават невялікі скандал, чаго, магчыма, і дамагаўся.

Як для мяне асабіста, дык гэта ўсё нагадвае кепскія жарты. Калі штодня паўтараць нейкі жарт, то можна не заўважыць, як ён ператварыўся ў рэальнасьць, а ты сам стаў ягоным нявольнікам. Напрыклад, у сем'ях, дзе пры ўсёй адкрытасьці дачыненьняў часта жартуюць пра рэўнасьць, пасьля бывае ня могуць вырабрацца з канфліктаў, хоць ужо й ня памятаюць, калі і з чаго ўсё пачалося.

Увогуле, у самагубстве Майсея высакародны матыў. Прарок, які ня можа падняць свой народ з барханаў ніякімі пераканаўчымі, нібы горкаўскі Данка вырывае ўрэшце сваё сэрца, спрабуючы скрайняй мерай даказаць, што свабода **КАШТУЕ** жыцьця. У выпадку Сакрата Яновіча гэты ўчынак выглядае больш паэўрапейску: "іду на рыбу і пачынаю жыць толькі для сябе".

* * *

У гэтым амаль зьнявaжлівым, на першы погляд, параўнаньні, між іншым утрымліваецца намёк на пазытыўны выхад з нашай суіцыднай сытуацыі. Калхознапрыгонны прарок адварочваецца ад свае абрыдлае і непрабіўнае паствы і ідзе на рыбу — жыць для сябе. Калі ён пры гэтым застаецца яшчэ й літаратарам, то лічыце, што ня ўсё страчана.

Сакрат Яновіч разам з горкай нехацьцю выявіў тое, чаго сёньня так бракуе ўсёй нацыі — хаценьне жыць. Наш Майсей забівае не сябе як беларуса, бо інакш мы чыталі б не ягоны ліст, а ягоны нэкралёг. Ён забівае ў сабе прарока. Ён здымае зь сябе высакапарную "адказнасьць за народ і ягоны лёс", чым робіць гэтаму народу вялікую паслугу. Бо сёньня кожны прыклад сьцверджаньня індывідуальнасьці для беларусаў раўназначны сьцверджаньню свабоды.

Прызнай уваа мне ня частку твайго натоўпу, не калгасьніка — чалавека другога гатунку, а асобу — і ты ўбачыш зямлю Ханаанаву. А калі ты яшчэ пачнеш бараніць маё права ісьці на рыбу і жыць для сябе як сваё права на тое самае — тады можаш сьмела ісьці на пераздачу цывілізацыйнага іспыту.

Скінуўшы прарокаву тогу, Яновіч зрабіў вымоўны крок — ён заявіў пра зьмену дыскурсу. Майсей будзе цяпер займацца не сваім народам, а сабою. Гэтае прызнаньне ў нашай сучаснай культуры далібог вартае волі Майсея.

Наш Майсей — у такім яго выглядзе, яшчэ савецкі, скажам так, Майсей, — ніколі ня выведзе народ з савецкае мінуўшчыны. Ён мусіць заняцца грунтоўным пераглядам сваіх асабістых прынцыпаў і канстантаў. Тога прарока як бы засьцерагае яго ад унутраных сыстэмных зьменаў, бо яна — каменная. І таму толькі скінуўшы гэтую тогу інтэлігенцыя можа перагледзець сваё месца і задачу ў грамадзтве.

Наша культура 10 гадоў пасьвіцца на палях палітыкі і нарэшце пачынае разумець, што там для яе няма дывідэндаў. Культура не прырастае палітыкай — толькі наадварот. А беларуская культура, якая так і не дэсаветызавалася, працягвае "вучыць" і "весьці народ", сама ня ведаючы куды. Яна ня хоча зьмяняцца. "Памру якая ёсьць, — кажа яна. — Няхай тады плачуць".

Разгарніце газэты і часопісы нашых літаратараў. Яны засталіся зусім савецкія, толькі да таго ж сталі яшчэ і ўбогія —паводле фармату, якасьці паперы. І яны цярпяць. Маўляў, хоць такая... культура. Садзяць у турму паэта — ніхто ані гуку. Цярпяць. Выганяюць з будынкаў — ну, нешта ж дадуць наўзамен.

* * *

Наўзбоч ад старой ерархіі, якая ўжо "зубкі апшэрыла", зьяўляецца шмат новых ініцыятываў. Суполкі, выданьні, праекты, якія пагражаюць зьляпіцца ў іншую, несавецкую культуру. Іх галоўныя рысы сёньня — нонканфармізм, індывідуалізм і дэкамунізацыя. Іх адрозьненьне ад старой ерархіі — хаценьне жыць. Іх крытэрыі ацэнкі — ня ў полі народнага прызнаньня, а ў полі эстэтыкі. Усё гэта забясьпечвае ім наступныя гарантыі: выжываньне пры любым рэжыме (бо яны не залежаць ад рэжыму); магчымасьць вырасьці ў новую культурную герархію; стварэньне каштоўнасьцяў. Яны вольныя ад палітыкі і прарочае місіі. Іх плён — кнігі і сувязі з культурным сьветам. Яны на вачах абрастаюць асяродкамі новага беларускага грамадзтва, дзе жыве мова, дзе чытаюць кнігі і дзе ўсё гэта сапраўды патрэбна. Яны свабодныя. Яны ўжо там — на абяцанай зямлі. І таму ім не патрэбны прарок.

Сяргей Паўлоўскі

Пошта

Добры дзень шаноўнай рэдакцыі!

Зьвяртаецца да Вас сталы чытач і заўсёды прыхільнік адзінае беларускай па духу і зьместу газэты. Я ўдзельнічаў у апытаньні чытачоў, але маю патрэбу ў дадатковых меркаваньнях на гэты конт.

Спачатку крышачку пра сябе. Мне 30 гадоў, адукацыя вышэйшая, працую ў камэрцыйным банку, лічу сябе шчырым беларусам, менавіта дзякуючы спатканьню з "НН". Таму меркаваньне пра элітарнасьць, "заумность" "НН", я не ўспрымаю. Як мне падаецца, менавіта дзякуючы газэце, я сам узьняўся на прыступку да элітарнасьці. Але ж я сам дасягнуў гэтага, проста чытаючы газэту, без усякае "умной" падрыхтоўчае працы. Таму я мяркую, што кожны нармальны, у сэнсе незакамплексаваны чалавек можа і павінен чытаць гэтую газэту. Магчыма "НН" бракуе добрае рэклямы. Кажу гэта з асабістага досьведу. Усе мае калегі, праглядзеўшы асобнікі "НН", былі зьбянтэжаныя па-першае невядомасьцю газэты, і па-другое, узроўнем матэрыялаў, іх зьместам. Дарэчы, калегаў не напалохаў ні "тарашкевіцкі" правапіс, ні назва "незалежная". Так што будучыня ў газэты ёсьць несумненна.

Наогул, мне падаецца, што газэта за гэтыя 5 гадоў пасьля аднаўленьня, робіць зьмену толькі зьнешніх вопратак, не закранаючы галоўны стрыжань – незалежнасьць, беларускасьць, інтэлігентнасьць. І ў гэтым, на маю думку, няма ніякіх хібаў. Гэта сьведчыць пра пошукі газэты, а менавіта яны і вызначаюць стан жыцьця, разьвіцьця, пасоўваньня наперад. І ў гэтым я згодны з рэдакцыяй цалкам.

Цяпер крыху пра хібы, што мяне засмучаюць. Мне падаецца, што газэта неяк збочыла з тэмы гісторыі Беларусі, у сэнсе гісторыі культуры, грамадзкае думкі, асобаў, мастацтва. Шкада, што не атрымала працягу сэрыя нумароў, прысьвечаных месцам і асобным рэгіёнам Беларусі. Лічу, што ў сэнсе выхаваньня беларускага мэнталітэту, гэта не апошняя рэч. Згубілася тэма "Беларусы за мяжою" – тая ж Вільня, Вялікабрытанія, Польшча, Амэрыка. Я разумею, што нельга абхапіць усё адразу, але губляць з поля зроку гэтыя тэмы вельмі не хацелася б, асабліва з улікам сёньняшняга інфармацыйнага вакууму ў краіне на гэтую тэму. Яшчэ маё асабістае пажаданьне – спакваля пашыраць аб'ём матэрыялаў, надрукаваных лацінкай. Улічваючы вялікую цікавасьць моладзі да замежных моваў, беларуская мова лацінкай будзе ўваходзіць у іх жыцьцё і хутчэй, і лагадней.

Вельмі ўсьцешыла мяне праца газэты па продажы літаратуры, касэтаў, якіх набыць у іншых месцах надта цяжка. Я сам –сталы пакупнік усяго гэтага. У кватэры асобная палічка зробленая менавіта на "прэзэнты" ад "Нашай Нівы".

Зычу Вам вытрымкі, натхненьня ў высакароднай працы –стварэньні беларускае нацыі. Будзем разам, з Богам у сэрцы –і ў нас усё атрымаецца, нават тое, пра што мы цяпер баімся і думаць!

Уладзя Аніскевіч,
Баранавічы

Аслан Масхадаў:

“Чачэнцы баяцца толькі Алаха”

Трэці прэзыдэнт Чачэніі нарадзіўся ў 1951 г. пад час высылкі сям'і ў Казахстан. Школу скончыў на радзіме, куды бацькі вярнуліся ў 1957-м. Вучыўся ў Тбіліскай вайсковай вучэльні і Ленінградзкай артылерыйскай акадэміі. На працягу 23 гадоў службы ў Савецкай арміі, апошні зь якіх прайшоў ужо дэ-юрэ ў арміі Расеі, служыў на Далёкім Усходзе, у Вугоршчыне і Літве. У 1992-м сышоў у адстаўку і стаў адным з заснавальнікаў войска незалежнай Чачэніі. Зь ягоным удзелам вяліся мірныя перамовы з фэдэральным бокам пад час вайны. На дамовах, заключаных у Новых Атагах і Хасаўюрце, ад чачэнскага боку стаіць ягоны подпіс. Жанаты, мае сына і дачку, трох братоў, дзьвюх сясьцёр і маці.

З гісторыяў пра Масхадава найбольш вядомая ў народзе наступная. Пасьля першага штурму Грознага, калі ў горадзе паўсюль валяліся трупы фэдэралаў, якія елі каты з сабакамі, начальнік штабу ўзброеных фармаваньняў Чачэніі патэлефанаваў генэралу Бабічаву і прапанаваў спыніць агонь і забраць целы расейскіх салдатаў. Калі Бабічаў спытаў: “Навошта?” — пачуў у адказ у слухаўку, што ён не генэрал, а дзярмо...

“НН”: Аслан Аліевіч, што для Чачэніі сёньняшнія выбары?

А.М.: Я думаю, што гэтага дня чачэнскі народ чакае даўно. За два гады вайны народ стаміўся ад гэтай жорсткасьці. Думаю, што пасьля 27 студзеня, калі ўлада будзе ўзятая ў рукі прэзыдэнта, можна будзе ўздыхнуць спакойна. А пакуль усё ў напружаньні. Ёсьць пэўныя сілы — і тут, і ў Расеі, і на Захадзе, — якія ўсяляк хацелі б перашкодзіць гэтаму. Каб выбары не адбыліся, каб была падстава сказаць, што яны недэмакратычныя, што прэзыдэнт і ўлады — не народам абраныя.

“НН”: Пра тутэйшыя і расейскія “пэўныя сілы” сказана ўжо шмат. Але Вы сказалі, што і на Захадзе ёсьць незацікаўленыя ў развязцы канфлікту. Ці ня можаце гэта растлумачыць?

А.М.: На вялікі жаль, мы наіўна лічылі, што ў сусьветнай палітыцы больш справядлівасьці. Але за час двухгадовай вайны пераканаліся, што ў палітыцы вялікіх дзяржаваў нічога не пакінута маленькім народам. Ім няма ад каго чакаць дапамогі. Можна толькі спадзявацца на ўласныя сілы. Два гады пачварная расейская ваенная машына тварыла тут усё, што адбывалася. У гісторыі войнаў шмат прыкладаў, калі гэткая машына праходзіла па такой маленькай тэрыторыі. Па Чачэніі яна прайшла тройчы... Іншы народ гэтага б ня вытрымаў.

Расейскія палітыкі казалі, што наводзяць тут канстытуцыйны парадак, што гэта ўнутраная праблема Расеі. І ўвесь сьвет лічыў, што гэта сапраўды так. Нават прадстаўнікі АБСЭ, пры ўсёй маёй павазе да іх. У статуце АБСЭ першым пунктам напісанае пра тэрытарыяльную цэласьць, а не аб правах чалавека. Значыць, можна забіваць, гвалціць, зьнішчаць, спальваць — абы толькі не парушыць тэрытарыяльнай цэласьці Расеі... На жаль, такое ў нас уражаньне склалася.

“НН”: Але цяпер становішча зьмяняецца, хіба ня так?

А.М.: Я ня бачу пакуль ніякай зьмены. Проста так склалася, што Расея кожны дзень знаходжаньня яе вайсковай машыны тут дыскрэдытавала сябе перад сьветам. Яны адсюль сышлі не ад таго, што так ім захацелася, а проста іншага выйсьця не было. Сама абстаноўка ўнутры Расеі не дазваляла далей ваяваць. А Захад таксама да пары да часу фіксаваў гэтую вайну, выдзяляліся мільярды даляраў. Кожны раз, калі скончаліся грошы — надыходзіла зацішша. І лічылася, што ячшэ тыдзень, месяц —і ўсё, разаб'юць, што там нейкая кучка бандытаў ў гарах. Чакалі. Возьмуць прэзыдэнцкі палац — і ўсё. Возьмуць Горад — і ўсё. Возьмуць Шалі — і ўсё. Возьмуць Ведзяно... І так доўжылася два гады...

І калі мы ўзялі Горад... Грозны, а таксама Аргун і Гудэрмэс, тры гарады адначасова, на Захадзе зразумелі, што гэта бясконцая вайна. Яны дарма згубілі грошы. Таму, напэўна, таксама згадзіліся, што ваяваць тут ня мае сэнсу.

“НН”: Якой справай прэзыдэнт Ічкерыі павінен заняцца неадкладна і першачаргова?

А.М.: Мы ўсе ведаем, што тут хаос, як і бывае пасьля вайны, непрадказальная сытуацыя, злачыннасьць, бандытызм, вельмі шмат узброеных людзей. Хоць мы ў часе вайны шмат зрабілі, каб узброеныя падразьдзелы ўяўлялі адзінае цэлае, мелі цэнтралізаванае кіраўніцтва, усё адно ёсьць групоўкі, якія нейкім чынам выходзяць з-пад кантролю. Я пастараюся (і не пастараюся, а зраблю!) вызначыць месца для кожнага байца, які са зброяй у руках абараняў сваю радзіму, свой народ. Знайду ім годнае месца, вызначу, што законна, што незаконна. І пастараюся як найхутчэй дапамагчы людзям, якія пацярпелі ў вайну.

“НН”: У сьвеце шмат кажуць, што цяпер для жыхароў Чачэніі будуць уведзеныя законы шарыяту...

А.М.: Вас палохаюць ісламскай рэспублікай. І з вашага гледзішча гэта бачыцца як нешта неверагодна страшнае: фундаменталізм і гэтак далей. Мы пад гэтым разумеем іншае. Толькі на прынцыпах ісламу можна ўзяць сытуацыю пад кантроль. Сьвецкімі законамі, якімі кіраваліся раней, навесьці тут парадак немагчыма. Шарыяцкія законы чачэнцы выкарыстоўвалі нават пры савецкай уладзе, хоць гэта і каралася савецкімі законамі. Чачэнцы баяцца толькі Алаха. Калі напісана ў Каране, што чалавек асуджаны па шарыяту, гэтаму бясспрэчна падпарадкоўваюцца.

“НН”: У сьвеце шмат краінаў з рознымі формамі шарыяту. Якую абярэце Вы?

А.М.: Нам навязваюць розныя формы, напрыклад, шуданскі, Саўдаўскай Аравіі. Не. Нават у часы Шаміля, імама Чачэніі і Дагестану, у 1820-я гады, у часе Каўказкай вайны для чачэнцаў рабіліся пэўныя саступкі. Ведаючы нашыя норавы, звычаі. Тут будзе чачэнскі варыянт. Па-іншаму нельга... Закон кроўнай помсты — гэта нешта вышэйшае за ўсё для чачэнца. Забілі майго брата — я павінен адпомсьціць. Нехта павінен адпомсьціць. Праз год, праз дзесяць гадоў, праз сто, праз

Партыя Руслана Кутаева:

“У нас будзе чачэнскі лад!”

Парлямэнт пасьляваеннай Ічкерыі, не сфармаваны да канца зь першага туру выбараў, быў “узяты” адразу Партыяй Нацыянальнай Незалежнасьці. Сёньня гэта адна з галоўных палітычных сілаў у рэспубліцы. Старшыня ПНН Руслан Кутаеў быў вымушаны ня так даўно сысьці ў адстаўку з ураду З.Яндарбіева, цяпер жа ягоная партыя бярэ рэванш... Мяркуецца, што пасьля другога туру выбараў парлямэнт Ічкерыі папоўніцца прадстаўнікамі іншых рухаў. Пакуль жа партфэлі дэпутатаў зь першага “заходу” атрымалі кандыдаты ад ПНН...

Як гэта адаб'ецца на лёсе Чачэніі? Пра гэта была гутарка карэспандэнтаў “НН” зь першымі асобамі партыі: лідэрам маладзёжнага руху ПНН Абдулом Істамулавым і віцэ-старшынём ПНН Магамэтам Армадавым.

“НН”: Ці дзеячы партыі таксама ўдзельнічалі ў ваенным супраціве? Вядома, што Вы падтрымліваеце Аслана Масхадава.

М.А.: Мы — людзі невайсковыя. Мы вялі актыўную падпольную працу як у Чачэніі, так і за яе межамі. У гэтым сутнасьць партыі. ПНН існуе з 1993 году і мае, паводле нашых мерак, багатую гісторыю.

А.І.: Мы за нацыянальную незалежнасьць, і гэта найперш духоўная незалежнасьць. Ня маецца на ўвазе ўстаноўка памежных слупоў. Як сказана ў Каране, суседзяў не выбіраюць, яны пасланыя Богам. Трэба жыць.

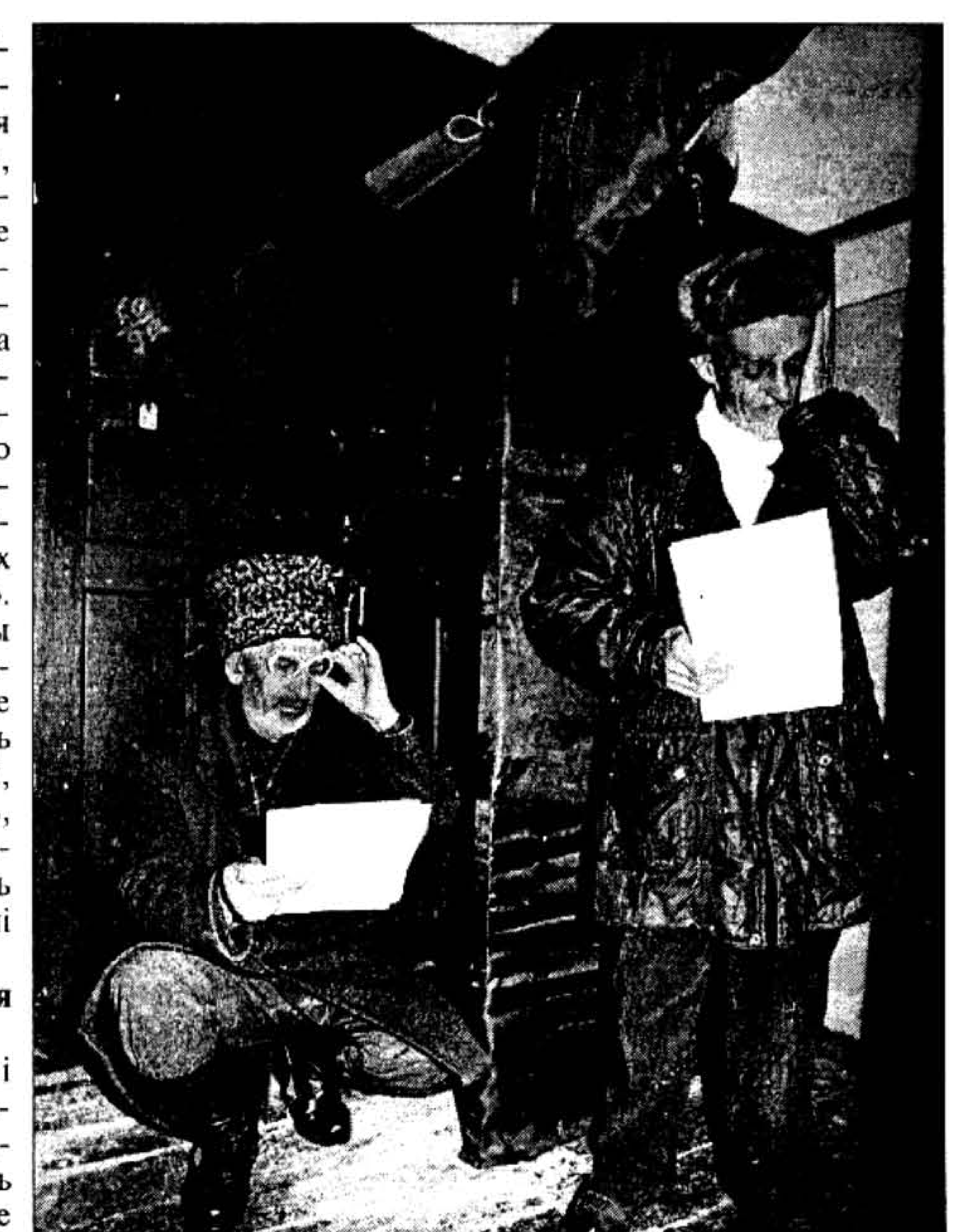
М.А.: Мы ня хочам, каб нашая моладзь увесь час была “пад ружжом”. Мы хочам, каб яны нармальна вучыліся ў ВНУ. У Каліфорніі, у Нямеччыне, у Швэйцарыі, у Расеі. Стварыць спартовыя комплексы, каб яны займаліся. Без здароўя нацыі ня выжыць.

“НН”: Што можаце сказаць пра прыціск расейскамоўнага насельніцтва? Едучы сюды, мы прачыталі ў “Комсомольской правде”: штодня забіваюць 3-4-х расейцаў...

М.А.: Гэта абсалютна ня так. Можаце спытацца ў тых, хто прыяжджае з Расеі. Вось мой брат прапаў 19 лютага 1995 году: яго затрымалі на блёк-посьце, і дагэтуль дзе толькі ні шукалі — ніякай інфармацыі. Я павінен быў ненавідзець расейцаў. Але я расейскі народ паважаю, маю шмат сяброў сярод расейцаў. Нашыя прэтэнзіі да палітычнага кіраўніцтва Расеі. Да простага расейскага народу нянавісьці няма. У іх памiралі сыны, але яны сюды не добраахвотна ішлі. Мае суседзі сёньня — расейцы і армяне, мы ўвесь час зьбіраемся за адным сталом і дапамагаем адзін аднаму. Пра прыціск расейцаў кажуць толькі ўсялякія жырыноўскія.

“НН”: Колькі словаў пра эканамічную праграму ПНН.

А.І.: Старшыня нашай партыі, між іншым, вядомы эканаміст.

М.А.: Ёсьць асаблівасьці, якія характэрныя толькі для нас. Напрыклад, слова “прыватызацыя” да Чачэніі не стасуецца. У нас ніколі не было ні князёў, ні цароў, а была дэмакратыя, напэўна, з дня заснаваньня нацыі. Ніхто адзін да аднаго працаваць не наймаўся, багатых і бедных фактычна не было. На гэтай базе мы хочам будаваць эканоміку. Усё зямное багацьце належыць народу: нетры, лясы, зямля. А значыць, ня можа быць прыватызавана. Вось краму сваю — калі ласка!

“НН”: А буйная прамысловасьць?

М.А.: Не! Калі завод можна прыватызаваць — значыць, там ёсьць гаспадар, які наймае гэткіх самых чачэнцаў. Мы такое выключаем. Нам баяраў ня трэба! У

сто пяцьдзесят... Абавязкова, якім бы судом ні быў асуджаны забойца. Таму трэба ў шарыяцкім судзе прадугледзець, каб, калі яго памілуюць, мне не давялося чырванець, што я не адпомсьціў за брата...

“НН”: Як гэтыя законы будуць спалучацца з Канстытуцыяй?

А.М.: Нам часта задаюць гэтае пытаньне. Кажуць, што трэба зрабіць Канстытуцыю ісламскаю. Не. Мы кажам, што возьмем звод законаў і выкрэсьлім адтуль тое, што не адпавядае ісламу. Будзем сыходзіць з таго, што тут ёсьць і іншыя народнасьці, і расейскамоўнае насельніцтва, каб ні ў якім разе нікога не абразіць... У іх ёсьць свая вера, хай ёю карыстаюцца, хто забараняе? Калі ён хрысьціянін, значыць, паводле мусульманскіх звычаяў, ён не падлягае пакараньню праз шарыят.

“НН”: Сёньня для многіх нацыяў Чачэнія стала прыкладам. Ці не складзецца так, што вызвольны рух выйдзе за яе межы?

А.М.: Скажу адразу, што я б гэтага вельмі не хацеў. Чачэнскі народ — маленькі народ, а тое, што ён вытрымаў за два гады вайны — вялікі цяжар. Я сам зьдзіўляюся, як гэта магчыма... Для нас галоўнае ў гэтай вайне было выратаваць свой народ ад чарговага зьнішчэньня. Бо чатырыста гадоў кожныя паўстагодзьдзя нас зьнішчалі. Толькі народ дасягае мільёну — яго “скарачаюць” да 300-400 тысяч чалавек.

Калі нам кажуць: чаго вы дабіваецеся, якія будуць дачыненьні з Расеяй, мы кажам адно: “Мы нікуды не адлятаем, мы засталіся тут”. Гэтая зямля — наша, дадзеная нам Алахам, і мы хочам на ёй жыць, як хочацца. Ніхто не павінен мець права паводзіць тут “канстытуцыйны парадак”... Чачэнскі народ павінен быць абаронены міжнароднымі законамі і гарантыямі справядлівасьці. Астатняе ўсё можа быць так, як было. Ніякімі платамі ніхто абгароджвацца не зьбіраецца.

Мы павінны, нарэшце, за 400 гадоў пазбавіць Расею права забіваць нас беспакарана. Але калі кажуць пра лідэрства на Паўночным Каўказе і далей, што трэба запаліць джыхад, газават... Божа ўратуй!

“НН”: Як будуць выглядаць дачыненьні Ічкерыі з Расеяй?

А.М.: Нас задаволяць любыя дачыненьні з Расеяй: эканамічныя, абаронныя і г.д. Вось нам навязваюць фэдэральны закон пра свабодную эканамічную зону. У Дзярждуме прынялі — і калі ласка. Мы кажам: выбачайце. Калі мы заключым часовае пагадненьне — магчыма, але ні ў якім разе ня будзем падпарадкоўвацца фэдэральнаму закону. Сваю грашовую адзінку ўводзіць пакуль ня будзем. Ведаем, зь якімі праблемамі сутыкнуліся рэспублікі ў СНГ. Магчымая адзіная банкаўская сыстэма з Расеяй. З усіх магчымых інвэстараў перавагу аддамо сваім, але створым умовы і для інвэстыцыяў з Захаду, і з Расеі, якая бліжэй.

“НН”: Якая мова будзе дзяржаўнай?

А.М.: Думаю, што чачэнская і расейская. Падумаем, каб перавесьці, але ня вельмі рэзка, на родную мову адукацыю. Як замежная будзе ўведзеная арабская мова. Справа часу.

“НН”: Сёньня ў нас у Беларусі і іншых дзяржавах СНГ частка насельніцтва супрацiўляецца рэанімацыі Савецкага Саюзу. Якую пазыцыю займаеце Вы?

А.М.: Джахар у свой час казаў, што шчыра шкадуе пра тое, што Саюз распаўся. Мы лічылі, што Белавескія пагадненьні — гэта дзяржаўны пераварот. Я быў тады афіцэрам Савецкай Арміі і вельмі перажываў, лічыў, што гэта кепска... Раз так адбылося, гэта наша агульная праблема — як стварыць нейкую садружнасьць або саюз дзяржаваў. Мы паглядзім, як будзе разьвівацца палітыка і, магчыма, да яе падладзімся. Калі нам гэта будзе выгадна.

“НН”: Што сёньня найбольш неабходна Чачэніі для незалежнасьці?

А.М.: Кажуць, што на працягу пяці гадоў трэба вызначыцца са статусам рэспублікі. Але мы вызначыліся яшчэ ў 91-м годзе. Хочам цяпер толькі аднаго: прызнаньня нашай дзяржаўнасьці. І ўстанавіць нармальныя дачыненьні з усімі дзяржавамі сьвету. У тым ліку і з Расеяй. Магчыма, зь ёю — найбольш цесныя, бо мы тут побач.

“НН”: Наколькі верагодныя супярэчнасьці паміж вашымі паплечнікамі ў пасьляваенны час?

А.М.: Абвастрэньне сытуацыі я выключаю. Напярэдадні выбараў, 24-га я сабраў усіх асноўных камандзіраў. Кожны адназначна даў гарантыі, што расколу ня будзе. Самае каштоўнае, што мы набылі за час вайны — гэта адзінства. Усе будуць падпарадкоўвацца прэзыдэнту як галоўнаму камандзіру. Таго, што адбылося ў Аўганістане, тут не адбудзецца. Там розныя народнасьці, тут —у асноўным чачэнцы. А чачэнцам лепш сто гадоў ваяваць з Расеяй, чым — паміж сабой...

Гутарылі Тацяна Сьнітко і Лёлік Ушкін

нас ёсьць муфтыят, старыя, адукаваныя спэцыялісты, якія й будуць знаходзіць выйсьце.

А.І.: Эканамічная праграма будуецца на тым, што мы можам тут зрабіць самі. Укладваць грошы ў завод — калі ласка, але кантрольны пакет акцыяў будзе ў руках дзяржавы.

“НН”: Прабачце, але які ў такім разе будзе лад: сацыялістычны? Капіталістычны?

М.А.: Гэта — чачэнскі лад! Мы бярэм самае лепшае, што ёсьць у сьвеце, але з улікам чачэнскіх асаблівасьцяў.

“НН”: А як у гэтую сыстэму ўпісваюцца законы ісламу, якія сёньня ва ўсіх на вуснах?

А.І.: Я сам вырас у Расеі і ведаю, што пры слове “іслам” першы вобраз, які ўзьнікае —ішак, а на ішаку мужык у халаце і цюбяцейцы. Так 75 гадоў прапагандавалася... А калі кажуць “чачэнец”, то ўзьнікае гэткі ж вобраз, толькі — з кінжалам у зубах. Мы хочам, каб гэты вобраз зьнік. Хочам давесьці ўсяму сьвету, што іслам —значыць, чысьціня. Мір і дружба. Калі будзем грунтавацца на гэтым, зможам наладзіць і эканоміку, і прававыя дачыненьні. Трэба прытрымвацца нормаў і правілаў, якія прынятыя ва ўсім сьвеце.

М.А.: Ніколі тут “аўганскага варыянту” ня будзе. Усе чачэнцы —трохі сваякі, як жа мы можам са сваякамі ваяваць? Можа быць, будуць нейкія сутычкі і правакацыі. Але народ будзе адзіным, і Чачэнія стане самай стабільнай рэспублікай. Людзі стаміліся ад вайны. Яны хочуць ствараць...

Размаўлялі Тацяна Сьнітко і Лёлік Ушкін.

Валерыя Навадворская як расейскі Кастусь Каліноўскі

Апошнім часам “вулічная палітыка” беларускай апазыцыі выклікае падтрымку за мяжой. “Урокі дэмакратыі” антыдэмакратычнаму ўраду Лукашэнкі дае ня толькі “старэйшы брат”, але і апазыцыя “старэйшаму брату”. 3 лютага ў Маскве каля беларускага пасольства адбыўся пікет радыкальнай дэмакратычнай апазыцыі. Ладзіла пікет групоўка “Дэмакратычны Саюз” на чале з палымянай лібэральнай рэвалюцыянэркай Валерыяй Навадворскай, беларускай паводле паходжаньня і духу. Да яе ў Маскву адмыслова на пікетаваньне прыехалі беларускія “легіянэры” з Партыі Здаровага Сэнсу, якія прывезьлі з сабою бел-чырвона-белыя сьцягі. Дэмакраты ў Расеі не абмінаюць увагай нашыя праблемы. Пікетоўцы выступілі супраць інтэграцыйных працэсаў і заклікалі даць свабоду Славаміру Адамовічу, двум УНСОўцам, якія ўсё яшчэ сядзяць у “УЖ-15/ІЗ-1” на Валадарскага, а таксама выказалі салідарнасьць зь беларускім апазыцыйным рухам. Пікетаваньне працягвалася амаль гадзіну. За гэты час ніхто з прадстаўнікоў беларускага ўраду ў Маскве да пікетоўцаў ня выйшаў. Маскоўская міліцыя таксама нікога не “вінціла” і, што вельмі зьдзівіла беларусаў, была без дубінак.
Пасьля пікету Валерыя Навадворская згадзілася адказаць на пытаньні карэспандэнта “Нашае Нівы”.

“НН”: Валерыя Ільлінічна, ня гледзячы на тое, што Вы чалавек легендарны, няшмат хто ў Беларусі ведае, што Вы нарадзіліся на нашай зямлі. Адкуль у Вас такі рэвалюцыйны дух?

В.Н.: Сапраўды, я нарадзілася ў Беларусі. На жаль, беларускай крыві ў мяне няма. Ёсьць польская. Але гэта зьявы ўзаемазамяняльныя. Я ў сабе гэта вельмі адчуваю.

Я нарадзілася ў Баранавічах, там часьцей размаўлялі па-польску, чым па-расейску, а пра бальшавікоў казалі выключна матам. Там нават не было калгасаў, а былі хутары. Беларусы ўвогуле ня ведалі расейскай мовы, ведалі польскую і беларускую. На сваёй маляўнічай мове і часткова жэстамі яны цудоўна перадавалі сваё стаўленьне да камуністаў. І я з ранняга дзяцінства ўжо засвоіла, што бяз стрэльбы з камуністамі лепш не сустракацца.

Я вельмі любіла перадачы беларускага радыё, гэта навучыла мяне разумець мову. Пісаць і размаўляць на ёй я не навучылася. Ужо тады, дзесьці ў 1957 годзе, фармавалася зьняважлівае стаўленьне да беларускай мовы, маўляў, дзяцей гэтай мове вучыць неабавязкова, навошта каверкаць язык... Паколькі бацькі мае жылі ў Маскве, я была расейкай. Мяне аддалі ў расейскую школу, пра што я шкадую да гэтага часу. Усе спрабавалі прарвацца ў гэтую школу, беларусы лічылі пакараньнем вучыць беларускую мову. Тое, што сёньня стала грамадзкай праблемай, ужо тады завязвалася вузельчыкамі.

А рэвалюцыйны дух, напэўна, ад Вялікага Княства Літоўскага, з тых часоў, калі герб "Пагоня" ніадкуль не зрывалі, калі не было каму даказваць, што беларусаў увогуле не існуе, не было ніякіх лукашэнак. Ужо бліжэй да нашага часу быў такі пэрсанаж — Кастусь Каліноўскі. Мне здаецца, што ў нас зь ім шмат агульнага, за выключэньнем палітычных поглядаў. Здаецца, ён быў сацыял-дэмакратам. Каліноўскі, мне здаецца, быў адзін зь першых партызанаў, і яшчэ да Канстанціна Заслонава распрацаваў навуку супрацьдзеяньня дзяржаве. У пэўным сэнсе ён быў тагачасным Шамілём Басаевым, што трэба толькі вітаць. Паводле стылістыкі Кастусь Каліноўскі мне вельмі блізкі, але я ня думаю, каб ён падтрымаў мае буржуазныя лібэральныя ідэі.

“НН”: На чым будуецца Ваша ідэалёгія і ідэалёгія “Дэмакратычнага Саюзу”?

В.Н.: У эканамічным пляне гэта, вядома, Айн Рэнд, скрайняя лібэральная канцэпцыя ЗША. Гэта амэрыканскія лібэртарыянцы, якія змагаюцца супраць падаткаў і сацыяльных дапамогаў. Праўда, яны прынесьлі ў дактрыну шмат лішняга: легалізацыю наркотыкаў і сэксуальных меншасьцяў. Я лічу, што сучасны лібэралізм лепш за ўсіх распрацоўваецца не філёзафамі, а мастакамі. Я лічу, што канцэпцыя індывідуалізму ў Камю і Сартра (натуральна, бяз гэтага мааізму) значна больш распрацаваная і пасьлядоўная, чым іх філязофскія творы. Калі да ўсяго гэтага дадаць лібэральныя канцэпцыі Расеі на ўзроўні Замяціна, Мeражкоўскага, то мы атрымаем якраз тое, што трэба, каб зьвяргаць рэжымы. Тое, што трэба, і што заўсёды давала Расея.

“НН”: Вы лічыце “Дэмакратычны Саюз” баявой арганізацыяй?

В.Н. “ДэмСаюз” быў баявой арганізацыяй, калі мы ўвесь час казалі, што возьмем зброю ў рукі, калі за адзін літаратурны выраз мяне пасадзілі ў Лефортава "за заклік да зьвяржэньня ўзброеным шляхам існуючага канстытуцыйнага ладу" — за ліст 12-ці. Там было прыкладна сказана, што пасьля таго, як улады ў Вільні перайшлі Рубікон і пачалі забіваць, над іх жыцьцямі цяпер мае ўладу кожны народны мсьціўца.

“НН”: Як Вы ацэньваеце палітычнае становішча Беларусі?

В.Н.: Такое Пачуцьцё, што труну апусьцілі, адбылася грамадзянская паніхіда-рэфэрэндум і зараз усе сябры і родзічы аплакваюць Беларусь. Толькі гэтым і займаюцца. Так нельга. Трэба супраціўляцца, рабіць усё дзеля захопу ўлады.

Па-першае, трэба было БНФу езьдзіць па вёсках і тлумачыць, што такое Лукашэнка. А то ў вас гэта робяць маскоўскія журналісты. Гэта не справа журналістаў “Московских Новостей”, гэта справа БНФ. Па-другое, ствараецца зусім немагчымая сытуацыя, калі дэмакраты блякуюцца з камуністамі. Гэтага нельга рабіць ні пры якіх умовах. Камуніст-дэмакрат — гэта ўсё адно, што гарачы лёд, і супрацьстаяньне камуністаў з парлямэнту і камуністаў прэзыдэнцкай гвардыі можа быць толькі з-за парушэньня Лукашэнкам рытуалу. Зь ім неспакойна, невядома, як чарговы чын атрымаць. Ніякіх іншых спрэчак у іх быць ня можа. Бо Лукашэнка па сутнасьці — гэта левы камунізм. Ён трацкіст. За часы застою мы адвыклі ад такіх тэрмінаў. Лукашэнка — гэта расторганы, разнэрваваны, істэрычны трацкізм часоў ваеннага камунізму. Вазьміце падручнік гісторыі КПСС і пачытайце. Экстравагантныя ідэі, як правіла, не былі ўласьцівыя камуністам і сталіністам. Сталіністы шэрыя. А ў вас сумна ня будзе, будзе “весела”.

І ўжо зусім недапушчальная рэч, якая, на мой погляд, адыграла самую жудасную ролю ў разьвіцьці падзеяў — бегчы з краіны. Таму што пасьля гэтага ўсе заклікі да народу вісну́ць у паветры і народ мае права вельмі доўга з гэтай прычыны сьмяяцца. Усё, што было зроблена БНФ, усё было страчана праз адну эміграцыю Зянона Пазьняка і Навумчыка. Якая цана нацыянальнае ідэі, калі яе носьбіты пры першых скразьняках патрабуюць палітычнага прытулку ў ЗША? У нас адзіны з галоўных палітычных прынцыпаў, які нават у праграму занесены, — адмаўленьне ад эміграцыі. Трэба ісьці ў партызанскія атрады, на нелегальныя кватэры, але ні ў якім разе не прасіць палітпрытулку. Не зьяжджаць.

Памылак было зроблена столькі, што іх бы хапіла на якую-небудзь звышдзяржаву. Цяпер трэба ведаць — пад ляжачы камень вада не цячэ. Камень павінен хадзіць на плошчу, нарывацца. Тэлебачаньне Расеі дастаткова плястычнае і будзе паказваць сцэны народнага паўстаньня, калі будзе народнае паўстаньне і Лукашэнка кожны дзень будзе разганяць у Менску мітынгі. Калі нічога няма — застаецца зрабіць выснову, што ўсе задаволеныя і нават у захапленьні.

“НН”: Чаму, на Вашую думку, расейскія ўлады падтрымліваюць Лукашэнку?

В.Н.: Таму што яны наіўныя людзі і разьлічваюць на халяву —затанна і без усякіх праблемаў зьесьці Беларусь. Разьлічваючы на халяву захапаць беларускі эканамічны патэнцыял і сэканоміць на транзыце, яны ня памятаюць пра іншае — яшчэ 10 млн. едакоў у давесак да нашых, плюс яшчэ тое, што гэты электарат галасуе за камуністаў, да яшчэ і сам А.Г. зь яго сусьветнымі амбіцыямі...

“НН”: Якія сілы ў Расеі могуць супрацьстаяць інтэграцыйным працэсам?

В.Н.: Тыя, хто думае, хто ня хоча дзяліцца месцамі з камандай Лукашэнкі. Ну і тыя, хто глядзіць наперад і ўяўляе сабе кандыдатуру Лукашэнкі на прэзыдэнцкіх выбарах у Расеі.

“НН”: У апошні час у Беларусі адчуваецца ўплыў замежных арганізацыяў, напрыклад УНА-УНСО. Ці плянуеце Вы нейкім чынам уплываць на сытуацыю ў Беларусі?

В.Н.: У нас няма такіх баявых частак, як ва ЎНА-УНСО. “Дэмакратычны Саюз” — гэта група інтэлектуалаў і інтэлігентаў. Мы можам аказваць толькі інфармацыйную дапамогу ды маральную падтрымку дэмакратам у Беларусі. Астатняе вы павінны рабіць самі.

Гутарыў Сяргей Пульша

Заходнебеларускія мастакі: неспазнаныя імёны

Своеасаблівасьць беларускага прафэсійнага выяўленчага мастацтва ў часы яго фармаваньня караніцца ў геапалітычным становішчы Беларусі, у той далёкай ад натуральнасьці сытуацыі 20-х гадоў, калі беларускі народ, яго зямля былі падзеленыя на дзьве часткі: Усходнюю — Савецкую і Заходнюю Беларусь, якая паводле Рыскай змовы апынулася пад юрысдыкцыяй Польшчы.

Адметнасьць культурнай сытуацыі у тым, што адзіны, хоць і расьсечаны на дзьве часткі народ стаўся рэпрэзэнтаваны дзьвюма адрознымі культурамі. Калі парасткі мастацкага жыцьця, шляхі яго разьвіцьця і руху ў каляіне сацыялістычнага рэалізму ў БССР 20-30-х гадоў збольшага абмаляваныя й дасьледаваныя, то інакшая рэч з мастакамі і мастацкім працэсам у заходняй частцы тагачаснае Беларусі. Зразумела, за таталітарнай уладай немагчыма было дапусьціць тае думкі, што па-за межамі камуністычнай ідэалёгіі і яе шчырай памагатай — эстэтыкі сацыялістычнага рэалізму, можа існаваць яшчэ штосьці паралельнае, не санкцыянаванае Савецкай уладай. Можа таму савецкай гісторыі выяўленчага мастацтва Беларусі бракуе паўнаты фактаалягічнага матэрыялу.

А.Ромэр. Партрэт дзяўчыны. 20-я гады.

Безапэляцыйная выснова, якую робяць аўтары калектыўнага дасьледаваньня "Гісторыя беларускага мастацтва" (Том 4, Менск, 1990), што "за два дзесяцігодзьдзі разьвіцьця ў складаных, цяжкіх умовах выяўленчае мастацтва не змагло акрэсьліцца ў аднародную важкую плынь" (с. 293-294) падаецца не зусім адэкватнай рэальнаму стану. Найперш з-за нераспрацаванасьці матэрыялу. У навуковы ўжытак і культурна-мастацкі кантэкст уведзеная толькі нязначная колькасьць імёнаў заходнебеларускіх мастакоў. Перадусім гэта частка тых грамадзка-актыўных асобаў, якія на хвалі палітычнага нацыянальна-вызваленчага рамантызму былі непасрэдна заангажаваныя ідэяй далучэньня да Савецкай Беларусі (Я.Драздовіч, П.Сергіевіч, Я.Горыд, М.Сеўрук). Але мастацкае кола ў Заходняй Беларусі было значна шырэйшым, больш багатым, чым тое, што сьцьверджанае ў афіцыйнай гісторыі. Бяда ў тым, што большую частку самаадданых і апантаных творцаў напаткаў незайздросны, рэпрэсіўны лёс. Хто быў прымусова "згублены", хто выкінуты на чужыну, хто забыты пры жыцьці...

Зь Вільні да Менску, потым у Віцебск, а далей у Маскву — гэта шлях таленавітага мастака-жывапісца Рамана Семашкевіча на Галгофу 1937 году.

Невядома, як склаўся лёс Міколы Васілеўскага, які вучыўся маляваць у студыі-майстэрні Віленскай беларускай гімназіі.

Другі здольны графік, актыўны мастак-маланкавец Васіль Сідаровіч зьбег у БССР. У сярэдзіне 30-х гадоў ён раптоўна зьнікае зь Віцебскага мастацкага тэхнікуму. Таксама невядомы далейшы, пасьля Віленскага ўнівэрсытэту, шлях графіка Эдварда Кучынскага.

Ратуючыся ад "вызваліцеля", у 1940-м годзе Кузьма Чурыла запісваўся палякам і зьяжджае ў Торунь, пад нямецкую акупацыю.

Ужо ў часы вайны зьяжджае ў Нямеччыну клецкі мастак Зьміцер Чайкоўскі, які атрымоўваў адукацыю ў Кракаўскай Акадэміі мастацтваў. На эміграцыі ў розных краінах апынуліся Віктар Жаўняровіч, Уладзімер Шыманец, Пётра Мірановіч ды іншыя.

Зразумела, што гэтыя сьціслыя зьвесткі далёка не вычэрпваюць узьнятую тэму. Сюды ж, да заходнебеларускага мастацтва трэба дадаць і праскае кола творцаў. Апрача жывапісца Аркадзя Салаўёва зь Дзісеншчыны, нехта ж аздабляў і друкаваў сваю графіку ў беларускіх выданьнях: "Перавясла", "Прамень" (у 20-я гады), "Іскры Скарыны" у 30-я. Сьляды гэтых мастакоў трэба шукаць ня толькі ў архіўна-музэйна-бібліятэчных сховішчах Беларусі, але і Прагі.

Беларусы са Слоніма, Клецку, Івянца, Нясьвіжа студыявалі апрача Прагі ў Беластоку, Варшаве ды Кракаве. Рана выяўленыя схільнасьці да мастацтва кшталціліся пад час навучэньня ў гімназіях, дзе для гэтага былі пэўныя ўмовы і творчая атмасфэра.

У якасьці прыкладу ўзгадаем навучэнцаў школкі Язэпа Драздовіча пры Навагрудзкай гімназіі:

Валенцюкевіч Аляксандар — мастак, якога забілі партызаны.

Дзяковіч Юрка, памёр у Навагрудку.

Жураўлянка Людміла з Горадні, сьляды яе згубіліся ў вірлівых падзеях.

Муха Сяргей — зьехаў у 1940 годзе ў Польшчу.

Навумовіч Міхась апынуўся на эміграцыі. Цяпер мастак жыве ў Парыжы, малюе, ён — кіраўнік беларускай суполкі ў Францыі.

Петрыкевіч Уладзімер, якога памятаюць як добрага акварэліста, згубіўся ў паваенным часе.

Але самыя значныя творчыя сілы беларусаў канцэнтраваліся ў сэрцы заходнебеларускага грамадзка-палітычнага і культурнага руху — у Вільні. Навучаньне адбывалася ў Вольнай школе малюнку і жывапісу мастака Варнаса, у прыватных школах Трутнева і Рыбакова, у малявальнай клясе пры ТБШ і, бадай галоўнае, у Віленскім унівэрсытэце Стэфана Баторыя на факультэце выяўленчага мастацтва. У

Я.Драздовіч. Нірвана. 1931.

самім унівэрсытэце атмасфэра была больш талерантная, чым у дзяржаве. Вучыліся тут людзі розных нацыянальнасьцяў, веравызнаньняў, перакананьняў і сацыяльнага статусу. Ад адстаўных маёраў да манашак-бэрнардынак. Штогод прыбывала, хоць і не бязь цяжкасьцяў, па некалькі юнакоў-беларусаў. З прычыны сваёй "народовосьці беларусінскай" яны не заўсёды мелі польскае грамадзянства і ў выніку атрымлівалі статус вольных слухачоў. У дадатак, іх апазыцыйная скіраванасьць (мастацкая і грамадзянская) падштурхоўвала ўлады да сьвядомага афіцыйнага іх непрыманьня. Гэтыя факты ў спалучэньні зь недахопам грашовых сродкаў часьцяком заміналі ў атрыманьні поўнай мастацкай адукацыі.

М.Сеўрук. Хаты над Вяпейкай. 1937

Апошнім часам на запрашэньне Літоўскага мастацкага музэю і пры дапамозе Фонду Сораса мне ўдалося наведаць Вільню. Зразумела, што немагчыма было абмінуць ЦДГА Літвы і фонд, які складаюць справы студэнтаў факультэту выяўленчага мастацтва. Я зьвяртаў увагу на перакрыжаваньне нацыянальнай самаідэнтыфікацыі, мовы, месца нараджэньня студэнта ці вольнага слухача. Папярэдне ўдалося высьветліць пару дзясяткаў патэнцыйных беларускіх мастакоў:

Амельчанка Альфонс (нар. 1915) прыехаў у Беларусь у васьмігадовым узросьце, пакінуўшы ў Омску магілы бацькоў, якія паходзілі з Гарадка Віцебскай губэрні. У Віленскі ўнівэрсытэт паступіў 20 верасьня 1937 году пасьля сканчэньня гімназіі Яўхіма Ляпевеля ў 1936 г. ды году службы ў войску.

Амельяновіч Аляксей (нар. 1898) з-пад Навагрудка, перад Віленскім унівэрсытэтам, пад час знаходжаньня ў эвакуацыі, скончыў школу мастацтваў у Казані.

Вайдзінская Лідзія, народжаная ў Варшаве ў 1906 годзе, пасьпела да 1930 году скончыць чатыры курсы ўнівэрсытэту.

Дабравольскі Барыс Аляксандравіч (нар. 1903) з Горадні.

Дабравольскі Міхал Казіміравіч (нар. 1899) з Чачэрску Магілёўскай вобласьці.

Дзюжаль Яўгенія Андрэеўна, якая нарадзілася ў верасьні 1908 году ў мястэчку Заскавічы Ашмянскага павету Віленскага ваяводзтва, перад Унівэрсытэтам скончыла Слонімскую гімназію.

Журэнкаў Іван, хрышчаны ў Віленскай Новасьвяцкай царкве ў 1903 годзе. Пасьля Беларускай Гімназіі і войска ў 1923 годзе паступіў ва Ўнівэрсытэт.

Каваленак Аляксандар з-за матэрыяльнай нястачы (гадаваўся бяз бацькі) рана выправіўся "ў людзі". Юнак зь вёскі Карасы Дзісенскага павету, дзівіў усіх сваімі здольнасьцямі да маляваньня яшчэ ў юначыя гады. Вядома, што ў 1933 годзе ён падаваў дакумэнты ва Ўнівэрсытэт на вольнае слухацтва.

Казак Ян (нар. 1909) нацыянальнасьці й мовы матчынай беларускай, веравызнаньня грэцкага, паводле стану цывільнага — кавалер, паводле стаўленьня да вайсковай службы — шараговец, родам з фальварку ў Прывілейскай гміне, скончыўшы гуманістычную гімназію ў Вільні, у 1931 годзе пайшоў студыяваць ва Ўнівэрсытэт 25 верасьня 1934 г.

Кісьлевіч Мікола (нар. 1905) зь мястэчка Гарадок пад Маладэчнам, беларус зь сям'і вясковых настаўнікаў, скончыўшы Радашкавіцкую Беларускую Гімназію, падаў дакумэнты на факультэт 10-га жніўня 1925 г. і быў залічаны вольным слухачом 15 верасьня таго ж году.

Кумаўскі Васіль Ігнатавіч (нар. 1894) зь мястэчка Збышын Быхаўскага пав. Магілёўскай губ. Да таго, як трапіць на факультэт выяўленчага мастацтва ўнівэрсытэту ў 1922 г., прыдбаў досыць значны жыцьцёвы досвед. Пасьля Магілёўскай гімназіі паступіў у Маскоўскі ўнівэрсытэт, атрымаў чын малодшага афіцэра-артылерыста ў Міхайлаўскай школе, арыштоўваўся бальшавікамі ў 1917 годзе. У 1922 годзе, скончыў у Вільні курсы будоўлі і камунікацыяў.

Лецка Раман зь вёскі Вербіца падаваў заяву ва Ўнівэрсытэт 29 ліпеня 1932 году, але вучню Навагрудзкай гімназіі не пашанцавала, правучыўся ён толькі год. Далей грамату маляваньня засвойваў у Язэпа Драздовіча.

Лысенка Валянціна Аляксандраўна (нар. 1900) была вольнай слухачкай ва Ўнівэрсытэце ў 1923 годзе.

Манастырскі Мікалай, які нарадзіўся 12 лістапада 1902 году ў Коўне і там жа скончыў прыватную гімназію, рабіў захады да паступленьня на факультэт выяўленчага мастацтва ў 1921 годзе.

Мяжэвіч Ганна зь Бярозы Картускай (нар. 1906), скончыўшы сем клясаў гімназіі ў Баранавічах, паступіла ў 1922 г. ва Ўнівэрсытэт.

Плісава Галіна, дачка праваслаўнага сьвятара з Валожына, некалькі гадоў правучылася ва Ўнівэрсытэце, пэўна ўзяла шлюб, бо з 3-га курсу пісалася ўжо Катовіч, але далейшы лёс яе невядомы.

Пяцока Кацярына (нар. 1903) усьведамляла сябе беларускай, хоць нарадзілася і гадавалася ў Томску і разам з бацькамі вярнулася на Віленшчыну ў 20-я гады.

Сасноўскі Аляксандар, які нарадзіўся ў Вільні і тут жа скончыў Беларускую Гімназію, паступіў ва ўнівэрсытэт у 1921 годзе.

Сасноўс[illegible] Ніна зь вёскі Дабраўляны Ваўкавыскага па[illegible] Гарадзенскай губ. (нар. 1892) прафэсійна[illegible]астачкай ня стала, але некалькі гадоў — у 192[illegible]-22 [illegible]авучалася ва Ўнівэрсытэце. Літаграфічны па[illegible]т Янкі Купалы, які яна выканала ў 20-я гады, [illegible]ў сымбалем беларушчыны ў кожнай хаце.

[illegible]манова [illegible]аіда (нар. 1904) вярнулася "да кра[illegible]" у 19[illegible]0 годзе, "дзе скончыла сваю Белару[illegible]ую Гім[illegible]зію" у 1923 годзе і была залічаная на [illegible]ершы кур[illegible] унівэрсытэту ў 1924 годзе.

Сеўба Ал[illegible]ксе[illegible], сын Сымона зь мястэчка Бярэзіна Барысаў[illegible]кага павету, нарадзіўся ў 1906 годзе [illegible] скон[illegible]ўшы 8 клясаў Беларускай Радашка[illegible]кай Гім[illegible]зіі 15 верасьня 1926 году, падаў [illegible]умэнты ва [illegible]івэрсытэт імя Стэфана Баторыя.

Чарняў[illegible]кая Зо[illegible] Аляксандраўна (нар. 1908) разам [illegible]бацькамі пераехала ў Горадню ў 1921 годзе [illegible] [illegible]яла [illegible]рэнадзёрскае Карскай вобласьці ([illegible]ея). [illegible]асьля зака[illegible]чэньня гімназіі імя Элізы Аж[illegible]кі [illegible] 192[illegible] [illegible] пача[illegible]а набываць прафэсійныя ве[illegible] ў галіне выяўле[illegible]чага мастацтва.

Гэтая жменька прозьвішчаў не спазнаных намі руплііўцаў на ніве мастацтва — яшчэ адзін доказ неабходнасьці распрацоўкі ўзьнятай тэмы. Пошукі ў недалёкай гісторыі абяцаюць галоўную знаходку — праўдзівы малюнак часу, памяць пра яго і як вынік — будучыню.

Сяргей Гвазьдзёў

Пацьверджаньне набыткаў

Сьпіс асобаў, якія перадалі ў фонды грамадзкага Архіву Найноўшае Гісторыі новыя матэрыялы (незалежныя і эміграцыйныя друкаваныя выданьні):

Зьміцер Дзядзенка (Менск) — Беларуская сьвятыня.

Невядомы — Штурмавік.

Ігар Пушкін (Магілёў) — Абуджэньне; Куцейна; Ратуша; улётка (Ворша).

Алеся Сёмуха (Нью-Ёрк) — Брук; Ніна Змагарка. Памятай Бацькаўшчыну!; Пакажнік беларускіх выданьняў на чужыне.

Валянціна Трыгубовіч (часопіс Мастацтв[illegible]") — эміграцыйныя выданьні.

Архіў Найноўшае Гісторыі вы[illegible]звае ўсім ахвярадаўцам шчырую падзяк[illegible]

ЗАГУБЛЕНЫЯ Ў СІБІРЫ

Раней гэты сьпіс ня мог зьявіцца. І таму што замоўчваліся дзяржаўныя злачынствы, і таму што было пэўнае нежаданьне разабрацца ў чалавечых лёсах. У наш час, калі мы пачалі глыбей дасьледаваць "чорныя плямы чырвонай гісторыі", няма, напэўна, больш высакароднай мэты, чым вяртануць Бацькаўшчыне імёны яе забітых сыноў і дачок.

Сотні тысячаў беларусаў, расейцаў, палякаў, украінцаў, габрэяў ды іншых, што жылі ў Беларусі, былі празваныя "врагами народа" і гвалтоўна накіраваныя ў лягеры, у месцы спэцыяльнага пасяленьня. Дзясяткі тысячаў зь іх апынуліся ў далёкай Сібіры і, у прыватнасьці, на тэрыторыі Заходне-Сібірскага краю (цяпер Томская, Кемераўская і Навасібірская вобласьці Расейскай Фэдэрацыі).

Быццам нейкі злы лёс выпаў Беларусі. Яшчэ ў часы Сталыпінскай рэформы на поўначы Заходне-Сібірскага краю апынуліся першыя тысячы нашых землякоў. У пэрыяд масавай калектывізацыі — другая хваля. Пастановамі паўнамоцнага прадстаўніцтва ОГПУ ў БССР, судоў, рашэньнямі пасялковых саветаў дзясяткі тысячаў жыхароў Беларусі былі залічаныя да "контрреволюционного кулацкого актива" і высланыя ў Сібір. У выніку толькі гэтай акцыі ў паўночныя раёны, якія ўваходзяць цяпер у склад Томскай вобласьці, за 1929-32 гады былі сасланыя болей за 35 тысячаў беларускіх сялянаў.

У 1937-38 гадах у лягерах Сіблагу НКВД апынулася яшчэ каля 48 тысячаў нашых землякоў, асуджаных судовымі і несудовымі органамі на тэрыторыі БССР.

Зь лістапада 1939 году ў Сібір ізноў пацягнуліся эшалёны, але ўжо з дэпартаванымі жыхарамі заходніх вобласьцяў Беларусі. У гэтым патоку апынулася больш за 60 тысячаў нашых землякоў.

Розныя гэта былі людзі, розныя іхныя лёсы. Адныя былі адразу закатаваныя, расстраляныя. Іншыя прайшлі лягернае пекла, дзе кожны дзень глядзелі сьмерці ў твар і пакідалі жыцьцё, ня вытрымаўшы катаваньняў і нечалавечых пакутаў.

Сёньня мы пачынаем друкаваць сьпіс ураджэнцаў Беларусі, рэпрэсаваных на тэрыторыі Заходне-Сібірскага краю ў 30-40-я гады. Варта задумацца яшчэ раз: колькі людзей страціла Беларусь у выніку сталінскага генацыду.

Ніжэй — толькі прозьвішчы і даты. Масавыя расстрэлы ў Томскай вобласьці былі апісаныя ў матэрыяле "Калпашава" ("НН" №19 за 5 жніўня мінулага году).

Ігар Кузьняцоў

Сьпіс ураджэнцаў Беларусі,

рэпрэсаваных на тэрыторыі Заходне-Сібірскага краю (Томская вобласьць) у 30-40-я гады і ў пачатку 50-х гадоў

Здымак Сяргея Грыца

АСНОЎНЫЯ СКАРАЧЭНЬНІ:
акр. — акруга
АПП — аддзел працоўных пасяленьняў
ВМП — вышэйшая мера пакараньня
в. — вёска
вол. — воласьць
губ. — губэрня
ЗСК — Заходне-Сібірскі край
ЛПГ — леспрамгас
м. — мястэчка
пав. — павет
ПП — параза ў правах
ППК — папраўча-працоўная калёнія
ППЛ — папраўча-працоўны лягер
райана — раённы аддзел народнай адукацыі
райза — раённы зямельны аддзел
райфа — раённы фінансавы аддзел — райфа
с. — сяло
с/с — сельсавет
ТДУ — Томскі дзяржаўны ўнівэрсытэт
ТІІ — Томскі індустрыяльны інстытут
ТМІ — Томскі мэдычны інстытут
ТЭЭТ — Томскі электраэксплуатацыйны тэхнікум
х. — хутар

АБРАМЕНКА Лявон Палікарпавіч (1883, в. Сукіна Горацкага пав.) жыў у в. Усьленка Асінаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АБАРМОВІЧ Палікарп Аляксандравіч (1893, в. Забалацьце Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, службовец. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на ссылку на 3 гады ў Казахстан.

АБРАМОВІЧ Уладзімір Іосіфавіч (1891. в. Казлоўка Менскай губ.) жыў у с. Каргасок, цясьляр Каргасоцкага РВК. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АБЯЛЬЧУК Зінаіда Агафангелаўна (1899, Барысаў) жыла ў Томску, хатняя гаспадыня. Арыштаваная ў 1937. Расстраляная.

АБЯЛЬЧУК Міхал Кандратавіч (1896, маёнтак Прусінава Узьдзенскага р-ну) жыў у Томску, начальнік ВХС 78 стралковай дывізіі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АДАМОВІЧ Ганна Пятроўна (1883, м. Усьвятцы Вяліскага пав.) жыла на х. Адамовіча Туганскага р-ну Навасіб. вобл., хатняя гаспадыня. Арыштаваная ў 1938. Расстраляная.

АДАМОВІЧ Казімір Восіпавіч (1897, Віленская губ.) жыў у в. Асінаўка Кажэўнікаўскага р-ну Навасіб. вобл., член калгаса "Маяк сацыялізму". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АДАМОВІЧ Канстанцін Міхалавіч (1883, в. Тышкевічы Менскай губ.) жыў у Томску, дворнік Томскага домтрэсту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АДАМОВІЧ Станіслаў Рыгоравіч (1880, Віленская губ.) жыў у в. Асінаўка Кажэўнікоўскага р-ну Навасіб. вобл., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АДАМОВІЧ Уладзімір Рыгоравіч (1874, в. Міткевічы Віленскай губ.) жыў у в. Асінаўка Кажэўнікаўскага р-ну Навасіб. вобл., член калгаса "Маяк сацыялізму". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АДАРЫЧ Аляксандар Пятровіч (1908, в. Дунайцы Віленскай губ.) жыў у Асінаўскім р-не Навасіб. вобл., калгасьнік. Арыштаваны ў 1937 г. Расстраляны.

АДАРЫЧ Вячаслаў Пятровіч (1908, в. Дунайцы Віленскай губ.) жыў у Асінаўскім р-не, інструктар дзіцячага дому. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АДЫНЕЦ Казімір Восіпавіч (1870, в. Стайкі Магілёўскай губ.) жыў у Томску, аграном-кансультант Сібірскай краявой станцыі абароны расьлінаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АЗАРКА Аляксандар Апанасавіч (1891, в. Чайкаўцы Менскай губ.) жыў у Томску, чарнарабочы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АЗОЛІН Андрэй Пятровіч (1879, в. Сапетнік Віцебскай губ.) жыў у Томску, цясьляр лазьнева-пральнага трэсту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АКАЛОВІЧ Апалінары Баляслававіч (1915, х. Лужкі Менскай губ.) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну, сартавальнік пошты. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АКАЛОВІЧ Баляслаў Карлавіч (1898, в. Скураты Барысаўскага р-ну) жыў у с. Падгорнае, дзясятнік на дарожным будаўніцтве. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АКМАН Антон Данатавіч (1908, Віцебская губ.) жыў у в. Анісімаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Пушкін". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АКМАН Іван Данілавіч (1910, Дзьвінскі пав.) жыў у в. Каменка Крывашэінскага р-ну, паляўнічы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АКМАН Казімір Данілавіч (1909, Віцебская губ.) жыў у в. Каменка Крывашэінскага р-ну, калгасьнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АКУЛІЧ Пётра Аляксандравіч (1893, в. Пятровічы Віленскай губ.) жыў у Томску, загадчык крамы №7 працкалёніі НКВД. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АКУШКА Васіль Зьмітравіч (1912, в. Грамовічы Віленскай губ.) жыў у Томску, каваль трэста "Томлес". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АЛЕКСАНДРОВІЧ Канстанцін Восіпавіч (1898, в. Казлова Віцебскай губ.) жыў у в. Аляксандраўка Туганскага р-ну, цясьляр гасбудканторы РІКа. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АЛЕНІКАЎ Міхал Мікітавіч (1898, в. Бузунова Аршанскага пав.) жыў на Паўлаўскіх хутарах Зыранскага р-ну, вазіў вугаль у арцелі імя Варашылава. Арыштаваны ў 1936. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

АЛЕНСКІ Іосіф Вікенцевіч (1910, х. Апалінараўскі Бабруйскай акр.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, бугальтар Магочынскага лесазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АЛЯКСЕЕНКА Уладзімір Захаравіч (1905, Віцебская губ.) жыў у пас. Спулеўка Малічаўскага с/с Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Асуджаны на 10 гадоў канцлягераў.

АЛЯНДЗІНСКІ Генрых Тэафілавіч (1876, в. Прусінава Узьдзенскага р-ну) жыў у пас. Магільны Мыс Калпашаўскага р-ну, загадчык аптэкі Першамайскай лякарні. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АЛІТКІН Іван Васілевіч (1884, в. Кісялі Віцебскай губ.) жыў у Томску, рабочы станцыі Томск-2. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

АЛІФІРОВІЧ Іван Антонавіч (1884, в. Пухавічы Мазырскага пав.) жыў у в. Тарбеева Асінаўскага р-ну ЗСК, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

АЛЬТЭРМАН Раман Рыгоравіч (1885, в. Старабеліцы Магілёўскай губ.) жыў у Томску, сьлесар фабрыкі алоўкавай дошчачкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АМЯЛЬЯНЧЫК Марк Міхалавіч (1884, в. Баркі Менскай губ.) жыў у Томску, загадчык кнігарні. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНАНЬЕЎ Іван Аляксандравіч (1900, Беларусь) жыў у в. Зайцава Заімка Кажэўнікаўскага р-ну Навасіб. вобл., калгасьнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНДРАСЮК Уладзімір Нічыпаравіч (1886, в. Белькі Гарадзенскай губ.) жыў у пас. Кулічкі Асінаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АНДРАЮК Дзям'ян Фаміч (1901, в. Кругель Берасьце-Літоўскага пав.) жыў у Томску, электрык алоўкавай фабрыкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНДРЫЕЎСКІ Антон Каліставіч (1904, в. Порклішча Віленскай губ.) жыў у с. Нікольскае Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Расстраляны.

АНЖЫН Восіп Сідаравіч (1895, Віцебская губ.) жыў у Томску, змазчык вагоннага ўчастку ст. Томск-2. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АНІКЕЙ Мікалай Фаміч (1904, в. Рамейкі Менскай губ.) жыў у в. Кажэўнікава ЗСК, саматужнік-шавец. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНІКОВІЧ Андрэй Сяргеевіч (1904, в. Шалашы Віленскай губ.) жыў у Томску. Арыштаваны ў 1930. Расстраляны.

АНІКОВІЧ Пётра Барысавіч (1900, Віленская губ.) жыў у Томску, цясьляр. Арыштаваны ў 1930. Асуджаны на 3 гады канцлягераў.

АНІСКЕВІЧ Восіп Зьмітравіч (1881, в. Крупнікі Віленскай губ.) жыў у пас. Знаменка Крывашэінскага р-ну, чарнарабочы Магочынскага лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АНІСОВІЧ Рыгор Рыгоравіч (1881, в. Чапля Менскай губ.) жыў у Томску, дворнік домтрэсту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНІСЬКА Аўгусьцін Аўгусьцінавіч (1871, в. Альбэрцін Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, тэхнік-мантажнік "Сібтранспраекту". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНКУДОВІЧ Міхал Ільіч (1883, в. Славічы Віленскай губ.) жыў у в. Полазава Крывашэінскага р-ну, шорнік Сібгандлю. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АНКУДОВІЧ Станіслаў Андрэевіч (1896, в. Славічы) жыў у в. Полазава Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АНКУДОВІЧ Станіслаў Антонавіч (1891, Віленская губ.) жыў у Межанінаўскім с/с Томскага р-ну, кладаўшчык калгаса "Красный Октябрь". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНОП Апанас Васілевіч (1910, в. Замост Віленскай губ.) жыў у Томску, цясьляр арцелі "Новае жыцьцё". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНТАНОВІЧ Аляксандар Георгіевіч (1890, в. Андрэйкі Мядзельскай вол.) жыў у в. Асінаўка Кажэўнікаўскага р-ну Навасіб. вобл., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на 3 гады канцлягераў.

АНТАНЮК Рыгор Маркавіч (1890, в. Макарава Гарадзенскай губ.) жыў у в. Русанаўка Каргасоцкага р-ну Нарымскай акр., бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНТОНЧЫК Мартын Мартынавіч (1864, в. Косьцевічы Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНТУХ Анані Ільіч (1897, в. Роменка Віленскай губ.) жыў у с. Узьнясенка Туганскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АНТЫК Аскар Хрыстафоравіч (1883, в. Рыке Віленскай губ.) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну ЗСК, тэхнакіраўнік Чаінскага ЛПГ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНХІМАЎ Мікалай Міхалавіч (1896, Ваўкавыскі пав.) жыў у с. Кажэўнікава Навасіб. вобл., ст. бугальтар "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНЦКУЛЬ Іван Сьцяпанавіч (1901, в. Бабры Віцебскай губ.) жыў у пас. Родзінскі Адрэз Крывашэінскага р-ну, пільшчык Эргайскага лесахімучастку. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АНЦКУЛЬ Эдуард Адамавіч (1872, в. Бабры Віцебскай губ.) жыў у в. Маліна-ўка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Расстраляны.

АНЦУТА Вацлаў Антонавіч (1893, Берасьце-Літоўскае) жыў у Томску, тэхнік-плянавік Сібдудшляху. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АНЧЫН Мікалай Восіпавіч (1898, в. Рудзіна Люцынскага пав.) жыў у в. Капылава Туганскага р-ну, брыгадзір калгаса "3-ці год пяцігодкі". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АНЧЫН Фрол Восіпавіч (1888, в. Рудзіна) жыў у в. Капылава Туганскага р-ну, конюх калгаса "3-ці год пяцігодкі". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АРЛОВІЧ-ЧЫРКО Васіль Сьцяпанавіч (1902, в. Грушава Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, матарыст калгаса "Серп". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АРОЛ Сямён Зьмітравіч (1896, г. Ліба Віцебскай губ.) жыў у Томску, возчык арцелі "Грузавік". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АРЫН Іван Данатавіч (1883, в. Бельзак Віцебскай губ.) жыў на ст. Туган, цясьляр Томскага аддзяленьня "Заготзерно". Арыштаваны ў 1940. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

АРЦЁМЕНКА Цярэнці Емяльянавіч (1890, в. Ангалаўка Клімавіцкага пав.) жыў у пас. Чудзінаўка Бакчарскага р-ну, член сельгасарцелі "Северный рассвет". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АРЦІШ Міхал Хрыстафоравіч (1879, в. Мікеліўшчына Гарадоцкага пав.) жыў у пас. Узьнясенскі Крывашэінскага р-ну ЗСК, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АРЦІШЧУК Хведар Акімавіч (1887, в. Папіква Берасьце-Літоўскага пав.) жыў у Томску, службовец вар'ятні. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АРЦЫМОВІЧ Аляксандар Ігнатавіч (1871, м. М.Сьмілавічы Менскай губ.) жыў у абласным доме інвалідаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АРЦЫМОВІЧ Андрэй Усьцінавіч (1880, в. Міколава Віленскай губ.) жыў у в. Андрэеўка Туганскага р-ну ЗСК, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АРЦЫМОВІЧ Казімір Адамавіч (1892. в. Чыпулішкі Віленскай губ.) жыў у пас. Карза Парабельскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АРЦЫМОВІЧ Сылівэрст Усьцінавіч (1867, Віцебская губ.) жыў у Томску, вартаўнік чыгуначных складоў ст. Томск. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АСІНСКІ Станіслаў Іванавіч (1889, в. Шала Полацкай губ.) жыў у Томску, праваднік вагонаў ст. Томск-2. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АСКАЛЬДОВІЧ Аляксандар Адамавіч (1903, в. Вялікія Лукі Менскай губ.) жыў у с. Парабель Навасіб. вобл., шавец арцелі "Мэталіст". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АСЬНІН Ісак Майсеевіч (1887, м. Сухавейскае Чавускага пав.) жыў у Томску, фатограф. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АСТАПЕНКА Іван Іванавіч (1880, в. Сукіна Невельскага пав.) жыў у в. Хмелеўка Кажэўнікаўскага р-ну Навасіб. вобл., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АСТАШАЎ Леанід Васілевіч (1895, в. Поркалы Віцебскай губ.) жыў у в. Бароўцава Крывашэінскага р-ну Нарымскай акр., член калгаса "Шлях сацыялізму". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АСТАШКЕВІЧ Платон Антонавіч (1872, в. Дабрыгара Віцебскай губ.) жыў у с. Шагарка ЗСК, служка культу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АСТРОЎСКІ Рыгор Лявонцевіч (1888, в. Востраў Віцебскай губ.) жыў у с. Крывашэіна, бугальтар райспажыўсаюзу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АСТРОЎСКІ Рыгор Максімавіч (1910, в. Скаварошына Віленскай губ.) жыў і працаваў у саўгасе працкалёніі імя Закоўскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АСТРЭЙКА Пётра Іосіфавіч (1892, в. Астрэйкі Капыльскага р-ну) жыў у с. Бакчар, дзясятнік райлесгасу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АСЬЦІЧ Аўгуст Аўгуставіч (1884, в. Скадзяні Віцебскай губ.) жыў у с. Крывашэіна, вартаўнік "Цэнтрасьпірту". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АТАМАНАЎ Іван Сямёнавіч (1896, в. Пенакоўка Магілёўскай губ.) жыў у с. Парабель, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АЎГУСТЫНОВІЧ Адам Мартынавіч (1885, в. Крэўкі Віленскай губ.) жыў на Верх-Куядацкім хутары Асінаўскага р-ну ЗСК, пчаляр калгаса імя 6-га зьезду Саветаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АЎДЗЕВІЧ Мікалай Арцёмавіч (1909, в. Ягадан Віленскай губ.) жыў у в. Шагарка ЗСК, грузчык "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АЎДЫЦКІ Арсень Цітавіч (1895, Віленская губ.) жыў у в. Батурына Кажэўнікаўскага р-ну Навасіб. вобл., грузчык "Заготзерна". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АЎКШТОЛЬ Станіслаў Юстынавіч (1900, в. Барадзінічы Віленскай губ.) жыў у в. Канстанцінаўка Ломавіцкага с/с Асіноўскага р-ну Навасіб. вобл., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АЎЛАС Сьцяпан Мацьвеевіч (1890, в. Ваўкі Віленскай губ.) жыў у в. Гарадок Зыранскага р-ну Навасіб. вобл., кладаўшчык калгаса "1 мая". Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

АЎРАЙЦЭВІЧ Канстанцін Якаўлевіч (1874, в. Мыцькевічы Віленскай губ.) жыў у в. Асінаўка Кажэўнікаўскага р-ну Навасіб. вобл., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1939. Расстраляны.

АЎДЗІТ Мікалай Бірнавіч (1879, в. Кукі Дзьвінскага пав.) жыў у Калпашаве, дзясятнік будканторы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АЎНАПУ Мартын Мартынавіч (1903, в. Горбава Магілёўскай губ.) жыў у в. Бярозаўка Асінаўскага р-ну, настаўнік СШ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АФАНАСЬЕЎ Іван Сьцяпанавіч (1884, в. Лунок Невельскага пав.) жыў у с. Манастырка Шагарскага р-ну Томскай вобл. Арыштаваны ў 1950. Асуджаны на 25 гадоў ППЛ.

АХРОМЕНКА Антон Паўлавіч (1898, в. Слаковічы Глускага р-ну) жыў у в. Малая Мулава Кажэўнікаўскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АШУРКА Іван Нічыпаравіч (1896, Віцебская губ.) жыў у Томску, валюшнік арцелі "Томіч". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

АШЭВІЧ Іван Аляксандравіч (1900, Гарадзенская губ.) жыў у с. Турунтаева Туганскага р-ну, член калгаса "Прагрэс". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

АШЭЙЧУК Аляксандар Францавіч (1898, Ашмянскі пав.) жыў у с. Крывашэіна, цясьляр райза. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

АШЭЙЧЫК Юстын Францавіч (1896, Ашмянскі пав.) жыў у в. Пятроўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАБЕЙ Цімафей Пятровіч (1904, Маладэчанскі пав.) жыў у Томску, загадчык складу працкалёніі НКВД №1. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАБІНОВІЧ Ануфры Васілевіч(1884, в. Падбаложка Менскай губ.) жыў у Томску, цясьляр "Саюзмукі". Арыштаваны ў 1940. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БАБУЛЬ Іосіф Вікенцьевіч (1869, в. Бабулі Віленскай губ.) жыў у Асінаўскім р-не, член калгаса "Памяці Кірава". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАГАЧОЎ Якаў Канстанцінавіч (1904, в. Парцына Горацкага р-ну) жыў у Томску, грузчык шпалапрапітачнага заводу. Арыштаваны ў 1946. Асуджаны на 7 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БАГДАНАЎ Станіслаў Аляксандравіч (1875, в. Катынава Віцебскай губ.) жыў у в. Белабародава Томскага р-ну, рамонтны майстар музычнай фабрыкі "Чэкіст". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАГДАНАЎ Сямён Сідаравіч (1910, Наваградзкі пав. Менскай губ.) жыў у Томску, нам. нач. дыстанцыі шляху. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БАГДАНОВІЧ Цімафей Сьпірыдонавіч (1884, в. Кахановіч Дрысенскага пав.) жыў у с. Крывашэіна, інспэктар па лікбезу. Арыштаваны ў, 1937. Расстраляны.

БАГУЦКІ Мікалай Васілевіч (1909, в. Гатавічы Мядзельскага р-ну) жыў у с. Шагарка, цясьляр "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАДУН Іосіф Якаўлевіч (1909, в. Старынка Менскай вобл.) жыў у с. Кажэўнікава, дзясятнік-будаўнік пры выканкаме. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 6 гадоў ПП.

Працяг на старонцы 8

Публікацыя ажыцьцёўленая ў рамках праекту "Адна зямля — Усходняя Эўропа".

Працяг са старонкі 7.

БАЙЦОЎ Піліп Іванавіч (1887, в. Перагон Магілёўскай губ.) жыў у пас. Паросінскага сьпіртзаводу Томскага р-ну, рабочы сьпіртзаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАКАНАЧ Ільля Казіміравіч (1888, в. Наркевічы Ваўкавыскага пав.) жыў на ст. Томск-2, галоўны бугальтар вагоннага ўчастку. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАКЛАЖАНЕЦ Канстанцін Войцевіч (1887, Гарадзенская губ.) жыў у Томску, каваль вар'ятні. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАЛАБКІН Андрэй Сьцяпанавіч (1882, в. Старая Буда Магілёўскай губ.) жыў у Томску, эканаміст-статыстык фабрыкі алоўкавай дошчачкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАЛАШОНАК Восіп Якаўлевіч (1884, в. Ліцьвінава Віцебскай губ.) жыў у с. Тацянаўка Шагарскага р-ну ЗСК, пчаляр калгаса "Прасьвет тайгі". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАЛБЕК Уладзімір Дзянісавіч (1913, в. В. Грычушына Віцебскай губ.) жыў у Крывашэінскім р-не, калгасьнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАЛБЕК Дзяніс Мікітавіч (1878, в. Груцына Віцебскай губ.) жыў у в. Тунгусава Крывашэінскага р-ну, калгасьнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАЛДАКОЎ Іван Пракопавіч (1890, в. Ражнова Віцебскай губ.) жыў у с. Тацянаўка Шагарскага р-ну ЗСК, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БАЛОД Уладзімір Андрэевіч (1899, м. Крайсбург Дзьвінскага пав.) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАЛТРУКЕВІЧ Павал Платонавіч (1883, в. Лазы Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, галоўны бугальтар гарбудтрэсту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАНДАРЭНКА Канстанцін Кузьміч (1896, в. Альбін Пінскай вобл.) жыў у с. Пасеньне Кажэўнікаўскага р-ну, член калгаса імя Будзёнага. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БАНЬКОЎ Пётра Ўладзіміравіч (1899, в. Чарапета-Слабада Віцебскай губ.) жыў у в. Малінаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса імя Стаханава. Арыштаваны ў 1941. Памёр пад час сьледзтва.

БАРАБОЛЯ Ціт Яўстафавіч (1889, в. Вабіч Магілёўскага пав.) жыў у пас. Украінка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 10 гадоў канцлягераў.

БАРАБУЛЯ Міхал Раманавіч (1902, г. Нова-Барысава БССР) жыў у в. Тахтамышава Томскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ.

БАРАБУЛЯ Сямён Астаф'евіч (1892, в. Вабіч Магілёўскай губ.) жыў на Міжрэчанскіх хутарах Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ з адбыцьцём пакараньня ў працпасёлку.

БАРАВІКОЎ Фама Якаўлевіч (1903, в. Яловец Касьцюковіцкага р-ну) жыў у с. Віцебка Петухоўскага с/с. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БАРАВЫ Сафон Бэнэдыктавіч (1894, в. Літвінкі Віленскай губ.) жыў у Томску, шавец арцелі "Кожмех". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАРАНОЎСКІ Гардзей Германавіч (1891, х. Палячак Старобінскага р-ну) жыў у пас. Маразоўка Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАРАНОЎСКІ Павал Гаўрылавіч (1895, Даўгіленская вол. Віленскай губ.) жыў на ст. Тайга, старэйшы бугальтар. Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на ссылку ў Казахстан на 3 гады.

БАРАНОЎСКІ Сьцяпан Ігнатавіч (1892, в. Малі Віленскага пав.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, бракер піламатэрыялаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАРАНЧУК Аляксандар Міхайлавіч (1915, в. Чыжэвічы Старобінскага р-ну) жыў у пас. В. Галка Бакчарскага р-ну, статыстык. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАРАНЧУК Васіль Антонавіч (1896, в. Цярэшкава Віцебскай губ.) жыў у в. Пятроўка Крывашэіскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАРАЎКОЎ Іван Фадзеевіч (1882, в. Рэгенева Віцебскай губ.) жыў у пас. Каргасок Нарымскай акр. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАРАЎКОЎ Фёдар Сьпірыдонавіч (1899, в. Бародаўка Невельскага пав.) жыў у с. Гусева Шагарскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАРКЕВІЧ Данат Міхайлавіч (1896, в. Алісінава Віцебскай губ.) жыў у Томску, закройшчык арцелі "Рацыяналізатар". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАРКОЎСКІ Адольф Казіміравіч (1880, в. Баркоўшчына Вялейскага пав.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАРКОЎСКІ Браніслаў Казіміравіч (1897, в. Баркоўшчына Віленскага пав.) жыў у в. Полазава Колбінскага с/с Крывашэінскага р-ну, член калгаса імя Кагановіча. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАРКОЎСКІ Восіп Мартынавіч (1890, в. Парэчча Віленскай губ.) жыў у в. Полазава, цясьляр калгаса імя Кагановіча. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАРКОЎСКІ Уладзімір Мартынавіч (1909, в. Баркоўшчына) жыў у пас. Магочына, чорнарабочы ЛПГ. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАРКОЎСКІ Франц Мартынавіч (1897, в. Баркоўшчына Вялейскага пав.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, цясьляр лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАРНАТЫ Мікалай Іванавіч (1912, Магілёў) жыў у Томску, студэнт 1-га курсу ТМІ. Арыштаваны ў 1935. Асуджаны на 3 гады ППЛ.

БАРОЎСКІ Аляксандар Ягоравіч (1882, в. Ямец Невельскага р-ну) жыў у Асінаўскім р-не, вартаўнік саматужна-прамысловай арцелі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАРСУКОЎ Піліп Ільліч (1888, в. Барсукі Віцебскай губ.) жыў у с. М. Анціпаўка Мітрафанаўскага с/с, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАРТАШЭВІЧ Ніна Фэліцыянаўна (1905, Менск) жыла ў Томску, настаўніца. Арыштаваная ў 1938. Расстраляная.

БАРТНІЦКІ Ўладзіслаў Антонавіч (1904, в. Добра Менскага пав.) жыў у саўгасе "Нарыхтскот" Туганскага р-ну ЗСК, кухар саўгаса. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАРТНОЎСКІ Ўладзімір Генрыхавіч (1874, в. Сасноўка Гарадзенскай губ.) жыў у с. Ялоўка Кажэўнікаўскага р-ну, настаўнік пачатковай школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАРТОЛЕЎ Дзяменці Адамавіч (1884, в. Мураны Віцебскай губ.) жыў у Томску, качагар лазьнева-пральнага трэсту. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ.

БАРЫЛА Юстына Вікенцеўна (1889, в. Вінеўцы Віленскага пав.) жыла ў в. Канстанцінаўка Ломавіцкага с/с, калгасьніца. Арыштаваная ў 1938. Расстраляная.

БАРЫСАВЕЦ Павал Іванавіч (1911, в. Бранава Слуцкага р-ну) жыў у в. Беласток Крывашэінскага р-ну, настаўнік няпоўнай сярэдняй школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАРЫСЕВІЧ Людвіг Францавіч (1887, в. Дубовікі Полацкага пав.) жыў у пас. Ганохава Парабельскага р-ну Нарымскай акр., член арцелі "Шлях сацыялізму". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БАРЫСОВІЧ Сяргей Аляксандравіч (1877, в. Мехавая Гарадоцкага пав.) жыў у Томску, навуковы сакратар бібліятэкі ТДУ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БАРЭЙША-ХІЛА Ануфры Абросімавіч (1888, в. Альсевічы Вялейскага пав.) жыў у с. Мінаеўка Асінаўскага р-ну, бугальтар Асінаўскага ЛПГ. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БЕЛАДЗЕТ Цімафей Лявонцевіч (1898, Беларусь) жыў у пас. Н-Пакроўка Гусеўскага с/с Шагарскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БЕЛІКАЎ Аўрам Ігнатавіч (1897, в. Гапонаўка Магілёўскай губ.) жыў у пас. Слабадзінка Зыранскага р-ну ЗСК, член калгаса "Шлях Сталіна". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БЕЛІКАЎ Ільля Іванавіч (1871, в. Вянгераўка Пінскай вол.) жыў у в. Сяміазеркі Томскага р-ну, шавец майстэрні пас. Самусь Томскага р-ну. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БЕЛІКАЎ Павал Ігнатавіч (1894, в. Гапонаўка Магілёўскай губ.) жыў у в. Паўлаўка Зыранскага р-ну ЗСК, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БЕЛЬСКІ Мікалай Сяргеевіч (1917, в. Клюкаўшчына Полацкага р-ну) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну Нарымскага краю, справавод райана. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

БЕЛЬСКІ Сяргей Фёдаравіч (1890, в. Клюкаўшчына Полацкага р-ну) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну Нарымскай акр., вартаўнік сельпо. Арыштаваны ў 1939. Расстраляны.

БЕМБЕЛЬ Васіль Емяльянавіч (1909, в. Пользіна Віцебскай губ.) жыў у пас. Вазьнясенка Крывашэінскага р-ну Навасіб. вобл., член калгаса "1 мая". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БЕМБЕЛЬ Іван Емяльянавіч (1892, в. Галубоўская Дрысенскага пав.) жыў на Фімушынскім хутары Вазьнясенскага с/с Шагарскага р-ну Навасіб. вобл., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БЕРАСЬНЕВІЧ Іосіф Іосіфавіч (1909, х. Тумараўшчына Лагойскага р-ну) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, прадавец крамы сельпо. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БЕРАСЬНЕВІЧ Франц Іосіфавіч (1906, х. Тумараўшчына) жыў у пас. Альняш-Кванца Чаінскага р-ну Нарымскай акр., член калгаса "Культура". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БЕРКІШ Андрэй Максімавіч (1908, в. Равяцічы Менскай губ.) жыў у Томску, кравец швачнай фабрыкі №5. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

БЕЧ Аўгуст Адамавіч (1893, в. Беч Дзьвінскага пав.) жыў у пас. Капанае Возера Чаінскага р-ну, рабочы ЛПГ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БЕЧ Восіп Станіслававіч (1908, Беларусь) член калгаса "1 мая". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БЕЧ Іван Адамавіч (1882, в. Беч Дзьвінскага пав.) жыў у пас. Малічэўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БЕЧ Станіслаў Якаўлевіч (1880, в. Краянка Дзьвінскага пав.) жыў у пас. Малічэўка, член калгаса "1 мая". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БІНГОР Айзік Тэвілавіч (1895, м. Шклоў Магілёўскай губ.) жыў у Томску, рабочы-падрамшчык алоўкавай фабрыкі. Арыштаваны ў 1934. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

БІРУК Максім Гардзеевіч (пас. Рыкава Менскай губ.) жыў у в. Чарнышоўка Томскага р-ну, рабочы ЛПГ. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БЛАМНЯК Артур Янавіч (1914, в. Латрошча Магілёўскай акр.) жыў у пас. Сярэдняе Кванцо Чаінскага р-ну, член калгаса імя Мянжынскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БЛАМНЯК Ян Мартынавіч (1882, в. Жукава Магілёўскай акр.) жыў у пас. Сярэдняе Кванцо, не працаваў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БЛОЦІЧ Міхал Міхалавіч (1897, в. Шэні Гарадзенскай губ.) жыў у с. Петрапаўлаўка Туганскага р-ну, брыгадзір прамгасу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БЛОЦІЧ Рыгор Міхалавіч (1899, в. Шэні Пружанскага пав.) жыў у Томску, загадчык сельгасаддзелу рэдакцыі газэты "Красное Знамя". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БОКАН Ільля Пятровіч (1887, в. Бокан Віцебскай губ.) жыў у в. Каралёўка, бяз пэўнага занятку. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

БОНДАРАЎ Абрам Аронавіч (1886, Пінск) жыў у Калпашаве, прадавец-латочнік Сібгандлю. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БРАЗОЎСКІ Міхал Дзям'янавіч (1913, в. Быковічы Наваградзкага пав.) жыў у Томску, загадчык мэханізацы дзяржмлына. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БРАЗУЛЬ Станіслаў Варфаламеевіч (1882, в. Бечышкі Сьвянцянскага пав.) жыў на 68 км Томскай чыгункі, рэпарацыйны рабочы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БРАНЕЎСКІ Канстанцін Нікадымавіч (1888, в. Глінская Віленскай губ.) жыў у Томску, шавец артылерыйскай вучэльні. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БРЫЦ Франц Іосіфавіч (1884, в. Яўнішы Віцебскай губ.) жыў у Томску, машыніст лякаматыву. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

БУБІЧ Анісім Мінаевіч (1899, в. Вялікае Гарадзішча) жыў у с. Анісіна, рабочы райлесгасу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БУБІЧ Карп Мінаевіч (1877, в. Вялікае Гарадзішча) жыў у в. Тындэрлінка, калгасьнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БУБІЧ Філімон Мінаевіч (1872, у в. Вялікае Гарадзішча) жыў у с. Тындэрлінка, калгасьнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БУГАРОЎСКІ Іван Лявонцевіч (1888, в. Агароднікі Сувалкінскай акр. БССР) жыў у пас. Таскіна Чаінскага р-ну, каваль калгаса "Ударнік". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БУДЗЬКА Браніслаў Антонавіч (1888, в. Лесава Лепельскага пав.) жыў у с. Крывашэіна, цясьляр у райвыканкаме. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БУДЗЬКА Іван Аляксандравіч (1899, в. Грывы Полацкай акр.) жыў у с. Сярэдняе Кванцо Чаінскага р-ну, член калгаса імя Мянжынскага. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БУДЗЬКО Канстанцін Сьцяпанавіч (1895, в. Бершт Гарадзенскай губ.) жыў у в. Высокая Зыранскага р-ну, член калгасу "Трудовой просвещенец". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БУЕВІЧ Вікенці Фэліксавіч (1902, Лепельскі пав.) жыў у в. Беласток Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Чырвоны Штандарт". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БУЕЛЬ Іосіф Аляксандравіч (1906, в. Старынка Менскай акр.) жыў на заімцы Зайцава Кажэўнікаўскага р-ну ЗСК, член калгаса "Беларус". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БУЖЫНСКІ Павал Пятровіч (1908, в. Цінкаўцы Віцебскай губ.) жыў у с. Кажэўнікава Навасіб. вобл., загадчык пункту "Союзутиля". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БУЖЫНСКІ Пётра Пятровіч (1901, в. Цінкаўцы Віцебскай губ.) жыў у Томску, інспэктар нарыхтаддзела Сібгандлю. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БУЙКІН Сьцяпан Макеевіч (1898, в. Авенішчы Віцебскай губ.) жыў у в. Хмелеўка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

БУКОВІЧ Рыгор Аляксандравіч (1901, в. Судзілавічы Пружанскага пав.) жыў у в. Кузолева Томскага р-ну, пільшчык у сельсавеце. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БУЛАХ Ісак Лук'янавіч (1890, в. Сталкі Магілёўскай губ.) жыў у пас. Іванаўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Расстраляны.

БУЛАХ Іосіф Адамавіч (1890, Гарадня) жыў у Томску, вагаўшчык ст. Томск-2. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БУЛАХ Міхал Адамавіч (1887, в. Малаховічы Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, тэхнік-будаўнік унівэрсытэту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БУЛЬКА Казімір Юстынавіч (1891, Вялейская вол.) жыў у с. Асіна, цясьляр. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БУМБІЧ Уладзімір Лаўрэнцевіч (1901, в. Альшэвічы Віленскай губ.) жыў у в. Раждзественка Зачулымскага р-ну Томскай акр., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Расстраляны.

БУМБІЧ Ціхан Лаўрэнцевіч (1898, в. Альшэвічы Віленскай губ.) жыў у в. Раждзественка, млынар у сельгасспажыўсаюзе. Арыштаваны ў 1930. Асуджаны на 5 гадоў канцлягераў.

БУТКЕВІЧ Павал Андрэевіч (1876, Друя Віленскай губ.) жыў у с. Н.-Аляксандраўка Крывашэінскага р-ну, сьвятар. Арыштаваны ў 1933. Пазбаўлены права пражываньня ў 12 пунктах Уральскай вобл., Томскай і Нарымскай акр. з прымацаваным тэрмінам на 3 гады.

БУТКЕВІЧ Павал Малахавіч (1893, Серкавіцкая гута Аршанскага р-ну) жыў у с. Багашава Томскага р-ну, шкляр гуты. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БУТОМА Аляксандар Міхайлавіч (1883, Магілёў) жыў у Томску, качагар друкарні Саюзтрансдруку. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БУЦЬКА Іван Іванавіч (1891, в. Берштаўская Гарадзенскай губ.) жыў у в. Высокая Зыранскага р-ну, цясьляр калгаса "Трудовое просвещение". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БУЦЬКА Ігнат Мацьвеевіч (1895, в. Папелічы Ашмянскага пав.) жыў у Томску, прадавец шапіка гармалзаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БУЯЛЬСКІ Іосіф Іванавіч (1885, в. Валовінка Койданаўскага р-ну) жыў у пас. Капылаўка Калпашаўскага р-ну Нарымскай акр., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БУЯНАЎ Міхал Піменавіч (1889, в. Галоўчын Магілёўскай губ.) жыў у пас. Стрэльнікава Чаінскага р-ну, брыгадзір калгаса імя Тэльмана. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БЫК Ільля Іванавіч (1871, в. Барадуліна Віцебскай губ.) жыў у Томску, асэнізатар. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БЫКАЎ Іван Пятровіч (1906, в. Пользіна Віцебскай губ.) жыў на х. Фімушынскі Вазьнясенскага с/с Шагарскага р-ну, бяз пэўнага занятку. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БЫКАЎ Макар Алімпіевіч (1864, в. Сіменкавічы Барысаўскага пав.) жыў у с. Казанка Нова-Кускоўскага р-ну Томскай акр., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на ссылку на 5 гадоў ва Ўсходне-Сібірскім краі.

БЫКАЎ Міхал Пятровіч (1913, в. Пользіна Дрысенскага р-ну) жыў на х. Фімушынскі, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БЫСТРЫМОВІЧ Антон Георгіевіч (1899, в. Баравая Дзяржынскага р-ну БССР) жыў у с. Пазьнякова Шагарскага р-ну Навасіб. вобл., рахункавод калгаса "1 мая". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БЫЦАН Данат Іванавіч (1884, в. Шпогі Дзьвінскага пав.) зьняволены ППК-2 Томску. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

БЫШКО Антон Восіпавіч (1881, м. Чарнаўцы Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, рахункавод Ціміразеўскага сухотнага санаторыя. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

БЯГАНСКІ Аляксандар Дзям'янавіч (1904, в. Чапельшчына Вялейскага пав.) жыў у с. Пудзіна Парабельскага р-ну, інспэктар наргасучастку. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БЯЛЕВІЧ Адольф Сямёнавіч (1888, Віленскай губ.) жыў у с. Мяжанінаўка Томскага р-ну, лесаруб Томскага ЛПГ. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БЯЛОЎ Пётра Фаміч (1896, в. Суровіца Менскай губ.) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну ЗСК, рабочы ЛПБ. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

БЯЛЬКЕВІЧ Аляксей Антонавіч (1884, в. Слаўкавічы Бабруйскага пав.) жыў у в. Чарнышоўка Нялюбінскага с/с Томскага р-ну, член калгаса "17 гадоў Кастрычніка". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

БЯЛЯЕЎ Трафім Іванавіч (1896, в. Бабічы Гомельскага пав.) жыў у в. Кібіцень Назараўскага р-ну ЗСК, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

БЯЛЯЕЎСКІ Пётра Якаўлевіч (1906, г. Ворша) жыў у в. Н-Паніна Аляксандраўскага р-ну Навасіб. вобл., настаўнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

БЯЛЯЎСКІ Антон Мікалаевіч (1882, Лідзкі пав.) жыў у с. Беласток Крывашэінскага р-ну Нарымскай акр., член калгаса "Чыровны штандарт". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАВІЛОНСКІ Васіль Андрэевіч (1903, в. Былыніна Віцебскай вобл.) жыў у в. Бароўка Туганскага р-ну, займаўся паляваньнем па дамове. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАЙВАД Аляксей Аўгуставіч (1896, в. Пугадкі Дзьвінскага пав.) жыў у в. Мадога Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ВАЙВАД Восіп Адамавіч (1877, в. В.Лейцы Віцебскай губ.) жыў у в. Мадога, член калгаса "Чырвоная хваля". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАЙВАД Іосіф Францавіч (1903, в. Шульцы Дзьвінскага пав.) жыў у пас. Барзуноўка Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАЙВАД Салеман Адамавіч (1886, в. В.Лейцы) жыў у в. Малічэўка, член калгаса "1 мая". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАЙВАД Юстын Цімафеевіч (1877, в. Шкільтар Віцебскай губ.) жыў у пас. Крастоўкі Крывашэінскага р-ну, член калгасу "1 мая". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАЙВАД Ягор Адамавіч (1868, в. Вялікія Лейцы Дзьвінскага пав.) жыў у в. Піваварка Колбінскага с/с Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАЙНІЛОВІЧ Кірыл Іванавіч (1896, Красіўшчына Вялейскага пав.) жыў у Томску, ахоўнік. Арыштаваны ў 1943. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ВАЙСЭРМАН Хаім Аронавіч (1888, Гомель) жыў у Томску, правізар. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВАЙТЫХОЎСКІ Ільля Васілевіч (1897, в. Ср. Дзятлава БССР) жыў у Томску, плянавік камбінату аблсабесу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАЙЦЯХОЎСКІ Пётра Фацеевіч (1896, Віцебская губ.) жыў у с. Кузьняцоўка Нова-Кускоўскага р-ну, старшыня Ніжне-Кур'інскага с/с. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ВАЙЦКЕВІЧ Вацлаў Баляслававіч (1901, Пінск) жыў у Томску, будаўнік у працоўнай калёніі ОГПУ. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 3 гады ППЛ.

ВАКАР Кандрат Міхайлавіч (1892, в. Засьценак Аршанскага р-ну) жыў у Калпашаве, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВАЛОЧНІК Панцеляймон Аляксандравіч (1906, Клецк) жыў у Томску, разнарабочы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВАЛЬКЕВІЧ Пётра Захаравіч (1899, Менскай губ.) жыў у пас. Плотнікава Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАНЬКОВІЧ Ігнат Станіслававіч (1911, в. Багданава Слуцкага р-ну) жыў у в. Табага Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ВАРАБ'ЁЎ Пётра Аляксандравіч (1884, в. Плесы Бабруйскага пав.) жыў у Томску, далакоп мэдінстытуту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВАРАЖБІЦКІ Рыгор Васілевіч (1904, в. Плехаўшчына Гарадзенскай губ.) жыў у в. Гаршкі Туганскага р-ну, нарыхтоўшчык Сібпушніны. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВАРАЖБІЦКІ Сыльвэстар Сыльвэстравіч (1910, в. Плехаўшчына) жыў у в. Гаршкі, член калгаса "2-гі зьезд ударнікаў". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і год ПП. Вызвалены ў 1939 у сувязі з адменай рашэньня "тройкі" УНКВД.

ВАРАНЬКО Вікенці Вікенцевіч (1883, в. Бубны Вялейскага пав.) жыў на ст. Багашова, тэхнакіраўнік Томскай прамарцелі "Краснадзярэвец". Арыштаваны ў 1838. Расстраляны.

ВАСІЛЕЎСКІ Франц Станіслававіч (1915, в. Каласоўшчына Капыльскага р-ну) жыў у пас. Крылоўка Бакчараўскага р-ну, ст. лябарант нарыхтпункту. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАСІЛЁНАК Андрэй Андрэевіч (1885, в. Попішчы Віленскай губ.) жыў у пас. Петрапаўлаўскі Крывашэінскага р-ну, калгасьнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАСЮКЕВІЧ Іван Юльянавіч (1907, в. Сівак Заслаўскага р-ну Менскай губ.) жыў у в. Магочына Крывашэінскага р-ну, укладчык піламатэрыялаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВАЎЧОНАК Арон Капелевіч (1902, м. Яновічы Віцебскай губ.) жыў у с. Каргасок ЗСК, нарыхтоўшчык сыравіны для пашыву абутку. Арыштаваны ў 1935. Асуджаны на 3 гады ссылкі.

ВЕЖАНКОЎ Павал Францавіч (1886, в. Баравая Люцынскага пав. Віцебскай губ.) жыў у Томску, мэханізатар. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВЕЛІКАНАЎ Іван Трафімавіч (1896, в. Масток Магілёўскага пав.) жыў у пас. Беларускі Туганскага р-ну, рахункавод. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВЕРАСОВІЧ Павал Лаўрэнавіч (1905, Мазыр) жыў у Томску, электраманцёр фабрыкі алоўкавай дошчачкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВЕРЗЯ Казімір Станіслававіч (1909, в. Дублінка Віцебскай губ.) жыў у пас. Іванаўка Крывашэінскага р-ну, каваль. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВЕРНІКОЎСКІ Іван Антонавіч (1874, в. Барэўкі Асіповіцкага р-ну) зьняволены ППК-2 Томску. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВЕТУШКІН Сяргей Васілевіч (1891, в. Верамейкі Радашкавіцкай вол. Віленскай губ.) жыў на Майсееўскіх хутарах, член калгаса "Красная поляна". Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 10 гадоў канцлягераў.

ВОЛАНД Іосіф Іосіфавіч (1876, в. Аятары Віцебскай губ.) жыў у пас. Каменка, бяз пэўнага занятку, член калгаса імя Пушкіна. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВОЛКАЎ Павал Яўсеевіч (1899, в. Баравая Віцебскай губ.) жыў у Томску, фрэзэроўшчык заводу "Мэталіст". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВОЛКАЎ Рыгор Іванавіч (1895, в. Масьленіцы Віцебскай губ.) жыў у в. Курава Асінаўскага р-ну, рахункавод калгасу імя М.Горкага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВУЦАН Аўгуст Іванавіч (1897, в. Буцаны Дзьвінскага пав.) жыў у в. Крастоўка Крывашэінскага р-ну, аднасобнік. Арыштаваны ў 1931. Расстраляны.

ВЫЛЦАН Юстын Ігнатавіч (1871, Дзьвінскі пав.) жыў у с. Малічэўка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Вызвалены ў сакавіку 1932.

ВЫЛЬЦАН Казімір Пятровіч (1895, в. Шульты Віцебскай губ.) жыў у Томску, возчык арцелі "Грузавік". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВЫСОЦКАЯ Лізавета Францаўна (1895, в. Гейнаровіч Віленскай губ.) зьняволеная Томскай турмы №1. Арыштаваная ў 1938. Пакінуты ранейшы тэрмін пакараньня — 3 гады ППЛ.

ВЫСОЦКІ Іларыён Ягоравіч (1888, в. Бароўкі Віцебскай губ.) жыў у с. Манастырскае Шагарскага р-ну, рабочы ільназаводу. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ВЫШАНЧУК-ВЫШЭНКА Максімілян Андрэевіч (1891, м. Рата Берасьцейскага пав.) жыў у Томску, інспэктар аховы працы Гаркаму саюзу мэдыкаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВЫШАТКОЎ Юстын Паўлавіч (1884, в. Паўшычы Віленскай губ.) жыў у пас. Андрэеўка Нова-Кускоўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 3 гады ссылкі.

ВЯЛІЧНА Юлі Валяр'янавіч (1890, в. Мар'янава Магілёўскай губ.) жыў у Томску. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВЯРБОЎСКІ Ігнат Іванавіч (1885, в. Конюхі Віленскай губ.) жыў у Томску, фэльчар. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ВЯРОЎКІН Мікалай Нічыпаравіч (1877, в. Дваранавічы Менскай губ.) жыў у Томску, памочнік бугальтара швачнай фабрыкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ВЯРЦІНСКІ Антон Антонавіч (1886, в. Мішуты Віленскай губ.) жыў у в. Канстанцінаўка Асінаўскага р-ну, каваль калгаса "Далоў хутары". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАВАР Данат Аўдзеевіч (1895, в. Гавар Дзьвінскага пав.) жыў у в. Малічаўка Крывашэінскага р-ну, цясьляр. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАЕЎСКІ Іпаліт Напалеонавіч (1916, х. Вострaў Полацкай акр.) жыў у пас. Ся-

Працяг на старонцы 9.

Працяг са старонкі 8.

рэдняе Кванцо Чаінскага р-ну, член калгаса імя Мянжынскага. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ГАЙЧУК Пётра Савіч (1896, в. Гарадзішча Палескай вобл.) жыў у Томску, грузчык шпалапрапітачнага заводу. Арыштаваны ў 1946. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ГАЛАДЗЕЦ Мэндэль Майсеевіч (1881, м. Шадрына Менскай губ.) жыў у пас. Сасноўка Асінаўскага р-ну, загадчык складу камэндатуры НКВД Томасінлагу. Арыштаваны ў 1940. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ГАЛАМБЕЎСКІ Станіслаў Дзям'янавіч (1894, Гарадзенская губ.) жыў у в. Спаса-Яйскае Туганскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАЛАНАЎ Еўдакім Навумавіч (1875, в. Ардаты Горацкага пав.) жыў у в. Ягадная Туганскага р-ну, вартаўнік калгаса "Свабода". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАЛЕЦ Кузьма Іванавіч (1877, м. Тураў) жыў у пас. Тагур Калпашаўскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1929. Асуджаны на 3 гады канцлягераў. Паўторна арыштаваны ў 1935. Асуджаны на 5 гадоў ссылкі ў Нарым.

ГАЛКІН Хведар Мінавіч (1900, м. Чучэвічы Пінскай акр.) жыў у в. Фадзеева Крывуля Чаінскага р-ну, трактарыст МТС. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАЛУБІЦКІ Фёдар Іванавіч (1872, в. Стара-Годы Вялейскага пав.) жыў у с. Малінаўка Зыранскага р-ну, калгасьнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАЛУЗА Сямён Андрэевіч (1877, в. Арэшкавічы Барысаўскага пав.) жыў у в. Мікольская Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАЛЬКЕВІЧ Аляксандар Іванавіч (1877, в. Лунчына Магілёўскай губ.) жыў на ст. Межанінаўка Томскага р-ну, конюх саўгаса. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАЛЮДАЎ Сьцяпан Георгіевіч (1911, в. Казлова Віцебскай губ.) жыў у Томску, студэнт ТМІ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАМАНОВІЧ Васіль Данілавіч (1907, в. Сыценкі Дзісенскага пав.) жыў у с. Узьнясенка Асінаўскага р-ну, вартаўнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАМБУРГ Хаім Сямёнавіч (1903, Менск) жыў у Томску, мастак. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАНСІЕЎСКІ Станіслаў Ігнатавіч (1893, маёнтак Смалянцы Чашніцкага р-ну) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну, вартаўнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАНЧАРОЎ Аляксандар Рыгоравіч (1887, в. Клінікі Менскай губ.) жыў у Томску, загадчык крамы арцелі "Перамога". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАНЧАРОЎ Анупрэй Трафімавіч (1877, Барысаўскі пав.) жыў у в. Закіргізка Туганскага р-ну, член калгаса імя 7-га зьезду Саветаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАНЧАРОЎ Карп Іванавіч (1891, в. Брыцікі Віцебскай губ.) жыў у пас. Вавілаўка Бакчарскага р-ну, жывёлавод арцелі "Калектыўная праца". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАНЧАРОЎ Мікіта Якаўлевіч (1874, в. Андрыянава Магілёўскай губ.) жыў у пас. Навасельскі Зыранскага р-ну, член калгаса імя Куйбышава. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАНЧАРОЎ Міхаіл Анікеевіч (1887, в. Перасекі Магілёўскай губ.) жыў у пас. Зарэчная Горка Зыранскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1936. Расстраляны.

ГАПОНЕНКА Аляксандар Вікенцевіч (1896, в. Забалацьце) зьняволены Томскай турмы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАРБАЧ Кандрат Абрамавіч (1894, в. Добрына Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, пажарны калёніі "Чэкіст". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАРБАЧОЎ Баляслаў Вікенцевіч (1891, в. Саўчутка Ашмянскага пав.) жыў у в. Пятроўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАРБАЧОЎ Станіслаў Вікенцевіч (1896, Ашмянскі пав.) жыў у в. Пятроўка Нарымскай акр., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАРБАЧЭЎСКІ Яўген Іванавіч (1887, в. Сакольня Магілёўскай губ.) жыў у с. Малчанава Нарымскай акр., загадчык аптэчнага шапіка. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАРДЗІЕВІЧ Аўгустын Пятровіч (1913, в. Шастакі Менскай губ.) жыў у пас. Магочына Малчанаўскага р-ну, рабочы лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАРДЗІЕВІЧ Іосіф Пятровіч (1911, в. Шастакі) жыў у пас. Магочына, рабочы лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАРДЗІЕВІЧ Раман Пятровіч (1914, в. Шастакі) жыў у пас. Магочына, рабочы лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАРНОЎСКІ Абрам Міхайлавіч (1902, в. Гарэлышы Магілёўскай губ.) жыў у в. Чалкава Калпашаўскага р-ну Навасіб. вобл., бугальтар лесаўчастка. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАРНОЎСКІ Георгій Міхалавіч (1911, в. Гарэлышы) жыў у Калпашаве, бугальтар гарпо. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАРНОЎСКІ Цімафей Міхалавіч (1906, в. Лучаса Багушэўскага р-ну БССР) жыў у Калпашаве, інструктар Нарымскага сабесу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАРОШКА Аляксандар Рыгоравіч (1903, в. Троіца Наваградзкага пав.) жыў у Калпашаве, сьлесар мэхмайстэрні Калпашаўскай участковай камэндатуры УНКВД. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАРШВА Пётра Восіпавіч (1882, в. Залешыны Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, брыгадзір дэкаратыўнага цэху Томскага гардрамтэатру. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАРЭЛЬСКІ Кірыл Зьмітравіч (1900, в. Нельбава Полацкага пав.) жыў у пас. Колбіна Крывашэінскага р-ну, намесьнік старшыні Туганскага сельпо. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ГАСПАДАРЫК Яўхім Гаўрылавіч (1890, в. Студзенка Барысаўскага пав.) жыў у пас. Іванаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса імя Куйбышава. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАЎКІН Ягор Анісімавіч (1882, х. Гігелінскі Віцебскай губ.) жыў у в. Быліна Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 5 гадоў ссылкі ва Ўсходне-Сібірскі край.

ГАЎРО Раман Іванавіч (1895, в. Мурава Гарадзенскай губ.) жыў у Калпашаве, штукатур-маляр Калпашаўскай будканторы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАЎРЫЛЕНКА Іван Вікенцевіч (1883, в. Сьветлішча Полацкага пав.) жыў у в. Беласток Крывашэінскага р-ну, каваль калгаса. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАЎРЫЧЭНКА Іван Ісакавіч (1894, в. Паянічы Магілёўскай губ.) жыў у с. Воранава Кажэўнікаўскага р-ну ЗСК, старшыня Воранаўскага с/с. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГАЦІН Антон Восіпавіч (1906, в. Яўдзен Дзьвінскага пав.) жыў у Томску, пілапраў навучальна-вытворчага камбінату глуханямых. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ГАЦІН Людвіг Восіпавіч (1891, Віцебская губ.) жыў у в. Малінаўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГАЧАКОЎ Якаў Герасімавіч (1893, в. Сельнікі Полацкага р-ну) жыў у в. Суяцілаўка Туганскага р-ну, калгасьнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

ГЕЙН Юліюс Адольфавіч (1884, в. Чала Гарадзенскай губ.) жыў і працаваў рознарабочым у працкалёніі №2 Томску. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГЕЛЬФАНД Рафаіл Майсеевіч (1880, Дрыса) жыў у Томску, кравец універмагу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГЕМБІЦКІ Іван Сяргеевіч (1892, м. Плешчаніцы Барысаўскага пав.) жыў у Томску, старэйшы бугальтар буфэту на ст. Томск-2. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГЕРБАНОВІЧ Іван Іванавіч (1894, в. Бдзілева Віцебскай губ.) жыў у с. Кажэўнікава, член калгаса "Новы быт". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГЕРМАН Пётра Емяльянавіч (1871, в. Нарковіц Віцебскай губ.) жыў у в. Міхайлаўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на ссылку на Поўнач.

ГЕРМАН Яўхім Пятровіч (1900, Віцебская губ.) жыў у в. Міхайлаўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на ссылку на Поўнач.

ГІНДЗІН Яўхім Саламонавіч (1888, в. Бачэйкава Віцебскай губ.) жыў у Томску, бугальтар аптэкаўправы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГІНЬКО Казімір Ігнатавіч (1886, в. Гінькі Віцебскай губ.) жыў у Томску, санітар вар'ятні. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГІРЫТУН Васіль Апанасавіч (1873, Дзісна) жыў у Томску, загадчык крамы №2. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГЛАДКОЎСКІ Пётра Цітавіч (1877, в. Макоўе Чэрыкаўскага пав.) жыў у с. Пятроўскае Асінаўскага р-ну, утрыманец. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГЛЕБУС Мірон Ілыч (1895, Шчучын) жыў у Томску, загадчык катэдры №2 Томскага ўнівэрсытэту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГЛІНСКІ Аляксандар Андрэевіч (1911, в. Рэдзькі) жыў у Навасібірску, кравец у майстэрні пры інстытуце вайсковых інжынэраў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГЛОБАЖ Мікалай Кузьміч (1908, в. Круты Бераг Наваградзкага пав.) жыў у Томску, выкладчык у школе працкамуны імя Закоўскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГЛЫБОВІЧ Уладзімір Пятровіч (1915, ст. Талька Менскай вобл.) жыў у Томску, студэнт ТЭМІІТа. Арыштаваны ў 1936. Расстраляны.

ГНЕРЫХ Максім Максімавіч (1881, Ваўкавыск) жыў у Калпашаве, капітан катэра акраддзелу НКВД. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГОВАР Аляксей Францавіч (1876, в. Мясовічы Віленскай губ.) жыў у в. Віленка Туганскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГОВАР Ульян Францавіч (1879, в. Мясовічы) жыў у в. Віленка, паштар калгаса "Красный пихтовар". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГОВАР Юстын Парфіравіч (1893, в. Мачэбічы Лідзкага пав.) жыў у в. Белабародава, пажарнік працкалёніі №2. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГОЛУБ Фёдар Якімавіч (1906, в. Зарослая Барысаўскага р-ну) жыў у в. Кайбінка Туганскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГОЛУБЕЎ Агей Ягоравіч (1901, в. Ільінава Полацкага пав.) жыў у с. Батурына Шагарскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГОЛУБЕЎ Акім Якаўлевіч (1897, в. Беладзеткава Полацкай акр.) жыў на лесаўчастку Ікса-Капанае возера, майстар лесанарыхтовак Чаінскага ЛПГ. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ГОЛУБЕЎ Аляксандар Васілевіч (1906, в. Ільіна Віцебскай губ.) жыў у в. Ялоўка Шагарскага р-ну, каваль калгаса "Таежный борец". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ГОЛУБЕЎ Іосіф Мікалаевіч (1888, в. Дзібічы Віцебскай губ.) жыў у пас. Новы Тэўрыз Каргасоцкай участковай камэндатуры НКВД, лесааб'езчык райлесгасу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГОЛЬДБЭРГ Іосіф Міхайлавіч (1876, Магілёў) жыў у Томску, майстар гадзіньнікаў уласнай майстэрні. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГОХ Уладзімір Аляксандравіч (1892, в. Аса Кобрынскага пав.) жыў у в. Мацьянга Калпашаўскага р-ну, матарыст катэра Верхнякецкага райспажывсаюзу. Арыштаваны ў 1941. Памёр пад час сьледзтва.

ГРАБОЎСКАЯ-ЗІНЕВІЧ Юзэфа Іванаўна (1899, в. Кавалеўцы Гарадзенскай губ.) жыла ў Томску, хатняя гаспадыня. Арыштаваная ў 1935. Асуджаная на 3 гады ППЛ.

ГРАГОЛЕЦ Рыгор Сьцяпанавіч (1882, в. Ціховае Гарадзенскай губ.) жыў у с. Нова-Мікольскае, бондар у Аляксандраўскім лягсасе. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ГРАДЗЕНЯ Антон Іванавіч (1893, в. Дабраволя Ваўкавыскага пав.) жыў у пас. Бундзюр Чаінскага р-ну, лекар бальніцы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГРОШАЎ Аляксандар Ілыч (1891, в. Гарбуны Віцебскай губ.) жыў у пас. запалкавай фабрыкі "Сібір" у Томску, рабочы. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

ГРОШАЎ Іван Ілыч (1888, в. Гарбуны) жыў у Томску, шавец запалкавай фабрыкі "Сібір". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГРУЗЬДЗЕЎ Сьцяпан Францавіч (1899, в. Баркоўшчына Віленскай губ.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, рабочы Магочынскага лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГРУША Павал Зьмітравіч (1892, в. Гаяны Менскага пав.) жыў у Калпашаве, бугальтар акрзабесзбыту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГРЫБОЎСКАЯ-ПАЛОНСКАЯ Ганна Антонаўна (1913, Полацак) жыла ў Томску, хатняя гаспадыня. Арыштаваная ў 1937. Расстраляная.

ГРЫБУШКА Адам Адамавіч (1863, Віцебская губ.) жыў у с. Петрапаўлаўка Крывашэінскага р-ну, калгасьнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГРЫБУШКА Іван Адамавіч (1893, Віцебская губ.) жыў у с. Петрапаўлаўка, калгасьнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГРЫБУШКА Франц Адамавіч (1901, Віцебская губ.) жыў у пас. Капанае Возера Чаінскага р-ну, рабочы Чаінскага ЛПГ. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГРЫГОР'ЕЎ Фёдар Рыгоравіч (1885, в. Бахнова Віцебскай губ.) жыў у с. Базой Кажэўнікаўскага р-ну, член калгаса імя Будзёнага. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГРЫК Блажэй Юстынавіч (1872, Гарадзенская губ.) жыў у в. Беласток Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Чырвоны штандарт". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГРЫК Іосіф Аўгуставіч (1889, Горадня) жыў у пас. Нікіфараўка Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ.

ГРЫК Іосіф Іосіфавіч (1912, Гарадзенская губ.) жыў у с. Воранава Кажэўнікаўскага р-ну, мантажнік пункту "Заготзерна". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГРЫШАЛЬ Канстанцін Фаміч (1882, Менская губ.) жыў у Томску, старэйшы наглядчык турмы №1. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГРЫШКЕВІЧ Іван Паўлавіч (1909, в. Зарэчная Віленскай губ.) жыў у Томску, рабочы цагельні. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГРЫШКЕВІЧ Сьцяпан Пятровіч (1903, в. Вытокі Лідзкага пав.) жыў у Томску, начальнік гасчасткі ППК-3. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГРЭБІШ Іван Міхайлавіч (1910, в. Грушона Дзьвінскага пав.) жыў у Нарымскім краі, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ГРЭЙЖА Восіп Дзям'янавіч (1909, Віцебская губ.) жыў у пас. Федасееўка Крывашэінскага р-ну, рабочы лесаўчастку. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГУЛЕЦКІ Мікалай Сьцяпанавіч (1885, в. Копцi Магілёўскай губ.) жыў на х. Аленікаўскі Зыранскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1936. Асуджаны на 3 гады ППЛ і 5 гадоў ПП.

ГУЛІДА Фёдар Пятровіч (1878, в. Сулаўляны Гарадзенскай губ.) жыў у с. Крывашэіна, знаходзіўся пад вартай. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на 5 гадоў канцлягераў.

ГУМЕНІК Вікенці Андрэевіч (1892, в. Панчышы Віленскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка Малчанаўскага р-ну, член с/г арцелі "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГУМЕНІК Іпаліт Андрэевіч (1895, в. Панчышы Віленскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГУРЭВІЧ Леў Аронавіч (1895, м. Ракаў) жыў у Томску, прадавец Сібгандлю. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГУРЭЦКІ Міхаіл Фролавіч (1895, Гомель) жыў у Томску, кіраўнік Томскага аддзяленьня Прамбанку. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ГУШЧА Антон Францавіч (1907, Бабруйская акр.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, заўгас гасчасткі лесазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ГУШЧА Эмілія Сьцяпанаўна (1898, в. Лучная Менскай губ.) жыла ў пас. Табога Чаінскага р-ну, не працавала. Арыштаваная ў 1938. Расстраляная.

ДАБРЖАНСКІ Іосіф Станіслававіч (1904, в. Веркалы Менскай губ.) жыў у Томску, выкладчык Томскай артвучэльні. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДАЙЛІД Васіль Мікалаевіч (1906, в. Будча Менскай губ.) жыў на 54-м км. Томскай чыгункі, рабочы. Арыштаваны ў 1932. Расстраляны.

ДАЙНЕКА Юльян Ігнатавіч (1889, в. Ганчары Віленскай губ.) жыў у в. Верх-Уртамка Шагарскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДАМБІШ Восіп Андрэевіч (1897, в. Вылцан Віцебскай губ.) жыў у в. Малічаўка Нарымскай акр., конюх калгаса "1 Мая". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДАМБРОЎСКІ Ўладзімір Аляксандравіч (1907, в. Патокі Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, заатэхнік заавэттэхнікума. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДАНІЛЕВІЧ Іван Раманавіч (1901, в. Галевічы Менскай губ.) жыў у в. Пісарава Томскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДАРАШКЕВІЧ Васіль Яўхімавіч (1901, в. Зіннякі Віленскай губ.) жыў у Калпашаве, старэйшы бугальтар акрлеспрамсаюзу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДАРАШКЕВІЧ Рыгор Лявонцевіч (1879, в. Навішча Гарадзенскай губ.) жыў у спэцпасёлку Сіманаўка Зыранскага р-ну, не працаваў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДАРОЎКА Макар Сідаравіч (1898, в. Астроўшчына Лепельскага пав.) жыў у с. Барысаўка Каргасоцкага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДАЎГУЛЁЎ Фёдар Аляксандравіч (1891, в. Неглюбка Сьвяцілаўскага р-ну) жыў у пас. Остэн Тэгульдэцкага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ДАЦКЕВІЧ Іван Мікалаевіч (1905, в. Белая Гарадзенскай губ.) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну, рахункавод сельпо. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДВАРЖЭЦКІ Міхал Іванавіч (1904, Менск) жыў у Томску, кіроўца камтрэсту. Арыштаваны ў 1930. Прысуджаны да ВМП з заменай на 10 гадоў канцлягераў.

ДЗЕВЯТЛОЎСКІ Ўладзіслаў Фадзеевіч (1870, в. Гулі Вялейскага пав.) жыў у пас. Карза Парабельскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДЗЕВЯНОЎСКІ Мікалай Антонавіч (1897, Менск) жыў у с. Кісялёўка Асінаўскага р-ну, член калгаса "Паўночны пчалавод". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДЗЕВЯТОЎСКІ Іван Антонавіч (1896, в. Бароўкі Віленскай губ.) жыў у Туганскім р-не, нарыхтоўшчык скурсыравіны. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДЗЕГЦЯРОЎ Аляксандар Іванавіч (1872, в. Шурнікі Віленскай губ.) жыў у с. Траецкае Туганскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДЗЕГЦЯРОЎ Іван Антонавіч (1898, в. Шурнікі) жыў у с. Усьпенка Туганскага р-ну, рабочы прамарцелі "Маёўка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДЗЕМ'ЯНЧУК Міхал Людвігавіч (1877, в. Скупава) жыў у Томску, вазьніца. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДЗЕМ'ЯНЧУК Рыгор Рыгоравіч (1895, в. Скупава Пружанскага пав.) жыў у Томску, загадчык крамы №36. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДЗЕНГЕР Генрых Аўгуставіч (1889, в. Чарняўка Магілёўскай губ.) жыў у Томску, начальнік сэктара збыту трэста "Томлес". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ДЗЕНІСЕНКА Андрэй Мікалаевіч (1910, Магілёў) жыў у Томску, электраманцёр ваенбудучастку №376. Арыштаваны ў 1942. Асуджаны на 6 гадоў ППЛ і 3 гады ПП.

ДЗЕНЬ Антон Іванавіч (1888, в. Міўранікі Віцебскай губ.) жыў у с. Малінаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса імя Стаханава. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДЗЕНЬ Антон Юстынавіч (1871, в. Вепры Віцебскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДЗІКОВІЧ Восіп Антонавіч (1890, в. Чарамошнікі Віленскай губ.) жыў у Томску, канавод турмы №1 Томску. Арыштаваны ў 1941. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

ДЗЯМІДКА Фабіяна Браніславаўна (1896, Віленская губ.) жыла ў с. Тэгульдэт, вартаўніца крамы "Цэнтрасьпірту". Арыштаваная ў 1937. Расстраляная.

ДЗЯНІСАЎ Даніла Васільевіч (1890, в. Журавічы Віленскай губ.) жыў у с. Турунтаева Туганскага р-ну, майстар Туганскага маслазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДОНГА Іван Адамавіч (1895, в. Мейкшаны Віцебскай губ.) жыў у с. Кажэўнікава, служка аптэкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДОЎГІ Адам Антонавіч (1896, в. Стыканы Віцебскай губ.) жыў у с. Колбіна Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДОЎГІ Лявонці Антонавіч (1878, в. Стыканы Віцебскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДРАЗДОЎ Дзяменці Кузьміч (1894, в. Старыя Габы Віленскай губ.) жыў у в. Кульдорск Асінаўскага р-ну, член калгаса "Чырвоны май". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДРАЗДОЎ Лука Маркавіч (1875, в. Нераж Быхаўскага пав.) жыў у в. Пералюбка Шагарскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ДРАТКОЎСКІ Мікіта Пятровіч (1905, в. Даўгінава Наваградзкага пав.) жыў у с. Зыранскае, настаўнік сярэдняй школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДРОЖЖА Іван Васільевіч (1892, Менская губ.) жыў у Томску на ст. Чарамошнікі, каваль. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ДРУГАЎ Іван Дзям'янавіч (1886, Старадуб Гомельскай губ.) жыў у Томску, ваенкір Томскага індустрыяльнага інстытуту. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДУБІНА Яўхім Мікалаевіч (1905, в. Пруды Халопеніцкага р-ну) жыў у с. Манастырскае Шагарскага р-ну, член калгаса "Новая зара". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДУБОЎСКІ Міхал Сьцяпанавіч (1905, в. Весялуха Віленскай губ.) жыў у в. Асінаўка Кажэўнікаўскага р-ну, член калгаса "Савецкая юстыцыя". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДУКШТА Адам Іванавіч (1891, в. Пяцеры Віцебскай губ.) жыў у пас. Каменка Крывашэінскага р-ну, член калгаса імя Пушкіна. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДУМБІНСКІ Пётра Іванавіч (1903, в. Чабета Віцебскай губ.) жыў у в. Петухова Томскага р-ну, шавец. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ДЫЗЕН Віктар Ягоравіч (1899, в. Вепры Дзьвінскага пав.) жыў у пас. Фадзеева Крывуля Чаінскага р-ну, рабочы Чаінскага ЛПГ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДЫТЛЯ Аляксей Андрэевіч (1885, в. Ламы Люцынскага р-ну) жыў у в. Ражанка, член калгаса "Трактар". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ДЫТЛЯ Зыгмунд Адамавіч (1906, в. Рэжанка) жыў у Томску, намесьнік кіраўніка калёніі па навучальна-выхаваўчай працы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ДЫЧЭК Віктар Восіпавіч (1894, в. Ганчар Віцебскай губ.) жыў у в. Віленка Туганскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЕМЕЛЬЯНОВІЧ Лаўрэнці Лукіч (1883, в. Гулі Віленскай губ.) жыў у в. Гарадок Зыранскага р-ну, член калгаса "Улада працы". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЕНШ Ядвіга Вікенцеўна (1894, Полацак) жыла ў Томску, рабочая арцелі "Лябаратор-прыбор". Арыштаваная ў 1945. Асуджаная на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў паражэньня ў правах.

ЁДА Фёдар Вікенцевіч (1908, в. Бабровічы Віленскай губ.) жыў на прыстанку Чарамошнікі Томскага р-ну, кравец. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЁДЗІС Віктар Зьмітравіч (1906, м. Усьвяты Віцебскай губ.) жыў у с. Крывашэіна, старэйшы вэтлекар райза. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЁСКЕВІЧ Фёдар Емяльянавіч (1883, в. Карашава Гарадзенскай губ.) жыў у пас. Усьць-Чыжапка Каргасоцкага р-ну, фэльчар бальніцы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЁЧ Аляксандар Казіміравіч (1863, в. Юцеўцы Лідзкага пав.) жыў у с. Беласток Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Памёр пад час сьледзтва ў турме Калпашава.

ЖАГАЛКОВІЧ Андрэй Сяргеевіч (1899, в. Магільнае Узьдзенскага р-ну) жыў у в. Верхнія Сокалы Туганскага р-ну, інструктар райза. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЖАДЗЕЙКА Уладзімір Лявонцевіч (1903, Віленская губ.) жыў у Томску, настаўнік няпоўнай школы працкалёніі №3. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЖАБАНОЎСКІ Іван Мікалаевіч (1886, в. Алексічы Гарадзенскай губ.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, працаваў на лесазаводзе. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЖАЛАН Карл Аўгуставіч (1902, в. Трабурцы Даўгіленскай вол.) жыў на Майсееўскіх хутарах Асінаўскага р-ну, член калгаса "Чырвоная паляна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЖАЎНЯРОЎСКІ Пётра Баніфатавіч (1907, в. Шашкова Віцебскай акр.) жыў у Калпашаве, памочнік бугальтара гарпо. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЖАЎТКО Андрэй Францавіч (1903, в. Капланцы Бярэзінскага р-ну) жыў у Томску, загадчык падсобнай гаспадаркі краёвага тубсанаторыя. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЖОГ Кірыл Акімавіч (1915, Лоеў) жыў у Томску, студэнт рабфаку мукамольна-элеватарнага інстытуту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЖОЛУДЗЕЎ Іван Данілавіч (1880, в. Смаловічы Магілёўскай губ.) жыў у пас. Палесьсе Кажэўнікаўскага р-ну, член калгаса імя Будзёнага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЖОЛУДЗЕЎ Павал Іванавіч (1902, в. Смаловічы) машыніст калгаса. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЖОРАВА-ЛІПЕНЬ Вікторыя Адольфаўна (1909, Барысаў) жыла ў Томску, хатняя гаспадыня. Арыштаваная ў 1937. Расстраляная.

ЖОРАЎ Мікалай Пятровіч (1902, Менск) жыў у Томску, начальнік хімічнай службы дывізіі. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЖУК Лізавета Ігнатаўна (1904, в. Верацейка) жыла ў Томску, сартоўшчыца тары "Заготзерна". Арыштаваная ў 1938. Расстраляная.

ЖУК Цімафей Мікітавіч (1898, в. Верацейка Барысаўскага пав.) жыў у Томску, бракер трэсту "Томлес". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЖУК Якаў Абросімавіч (1885, в. Сакоўшчына Ашмянскага пав.) жыў у с. Зыранаўскае, сталяр на будоўлі школы. Арыштаваны ў 1934. Асуджаны на 3 гады ссылкі ў Краснаярскі край.

ЖУКАЎ Аляксей Антонавіч (1878, в. Выдранка Магілёўскай губ.) жыў у пас. Шлях Поўначы Каргасоцкага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЖУКАЎ Васіль Аляксандравіч (1900, в.

Працяг на старонцы 10.

Працяг са старонкі 7.

Горкі) жыў у в. Баброўка Туганскага р-ну, калгаснік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЖУКАЎ Васіль Юстынавіч (1890, Віцебская губ.) жыў у в. Ніжнія Сокалы Асінаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЖУКОЎСКІ Антон Іосіфавіч (1885, Барысаў) жыў у Томску, ксёндз. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЖУКОЎСКІ Георгій Раманавіч (1896, в. Ліскава Слуцкага р-ну) жыў у с. Зыранскае, бугальтар райбальніцы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЖУРАВЕЦ Канстанцін Мацьвеевіч (1900, в. Сакоўшчына) жыў у Томску, цырульнік. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на 3 гады канцлягераў.

ЖУРАЎЛЁЎ Васіль Сыцяпанавіч (1884, в. Нечапуранка В.-Люцынскага пав.) жыў у в. Латат Туганскага р-ну, калгаснік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЖУРАЎЛЁЎ Лук'ян Аляксандравіч (1877, Віцебская губ.) жыў у в. Латат Туганскага р-ну, калгаснік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЖУРЫН Уладзімір Данілавіч (1900, Віцебская губ.) жыў у Томску, шавец працарцелі "Томіч". Арыштаваны ў 1928. Расстраляны.

ЖЫНЬ Уладзімір Мікалаевіч (1905, в. Галубенічы Віленскай губ.) жыў у Навасібірску, загадчык забесьпячэньня інстытуту мэталаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЖЫХАР Пётра Іванавіч (1899, в. Эйсачы Віцебскай губ.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, цясьляр лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗАБАЛЕВІЧ Іван Іванавіч (1906, в. Палуша Віцебскай губ.) жыў у Томску, міліцыянт. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗАБАЛЕВІЧ Станіслаў Адамавіч (1886, в. Саболішкі Віленскай губ.) жыў у Томску, вазьніца. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗАБАЛОТНІК Арцёмі Ануфрыевіч (1897, в. Зайцава Віцебскай губ.) жыў у с. Зыранскае, заўгас "Заготзерна". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗАБЛОЦКІ Адольф Францавіч (1892, в. Давыдкі Дзісенскага пав.) жыў у Томску, цясьляр. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗАБЛОЦКІ Юстын Францавіч (1903, в. Прошкава Віленскай губ.) жыў на х. Фімушынскі Шагарскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗАБОРСКІ Іван Станіслававіч (1905, в. Сасноўцы Полацкай акр.) жыў у с. Каргасок, касір райлесгаса. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗАВАДЗКІ Ігнат Ігнатавіч (1903, Вялейка) жыў у с. Каргасок, заўгас райспажыўсаюзу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗАВАДЗКІ Фёдар Пятровіч (1900, Бягомальскі пав.) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну, кантралёр "Саюздруку". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗАВІША-ДАЎГЯЛА Фёдар Васілевіч (1886, в. Новыя Грамыкі Гомельскага пав.) жыў у Калпашаве, начальнік радыёаддзелу Нарымскага акраддзелу сувязі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗАГОРСКІ Адам Францыскавіч (1919, в. Ст. Краўск Журавіцкага р-ну) жыў у Томску, студэнт індустрыяльнага тэхнікуму. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ЗАЙКО Антон Міхайлавіч (1904, в. Вотмек Наваградзкага пав.) жыў у Томску, бракер правалачнай базы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗАЙНЧКОЎСКАЯ Антаніна Міхайлаўна (1902, в. Ракава) жыла ў Томску, рабочая абуткавай фабрыкі. Арыштаваная ў 1938. Расстраляная.

ЗАЙЦАЎ Яўхім Пятровіч (1893, в. Касьценка) жыў у Томску, рабочы заводу №838. Арыштаваны ў 1943. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ЗАЛЕСКІ Аляксандар Казіміравіч (1874, в. Аснова Лідзкага пав.) жыў у с. Каргасок, займаўся возьніцтвам. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗАЛЕЦКІ Міхал Казіміравіч (1894, в. Згуны Віленскай губ.) жыў у Томску, грузчык таварнага двара ст. Томск-2. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗАНКЕВІЧ Іосіф Кляментавіч (1884, в. Сьмедзін Петрыкаўскага р-ну) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗАПАСЬНІКАЎ Елісей Віктаравіч (1891, в. Забалотцы Віленскай губ.) жыў у Томску, шавец Ваенгандлю. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 5 здоў ППЛ і 3 гады ПП.

ЗАРЭМБА Барыс Мікалаевіч (1887, Віленская губ.) жыў у в. М. Жырава Туганскага р-ну, член калгаса "Працоўная арцель". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗАРЭМБА Іван Фёдаравіч (1893, в. Жабіна Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, вартавы гарбудтрэсту. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗАРЭЦКІ Павал Рувімавіч (1905, Горкі) жыў у Томску, студэнт ТІІ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗАРЭЦКІ Фёдар Андрэевіч (1896, в. Гарбачы Гарадзенскай губ.) жыў у с. Аляксандраўка Туганскага р-ну, настаўнік няпоўнай сярэдняй школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗАРЭЧАНСКІ Зьміцер Канстанцінавіч (1890, в. Слабада Аршанскага пав.) жыў у Калпашаве, старэйшы аграном участковай камэндатуры НКВД. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗАХАРЧЫК Сыцяпан Фаміч (1904, в. Русакі Менскай акр.) жыў у с. Пышкіна-Траецкае, старшыня калгаса "1 Мая". Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на 10 гадоў канцлягераў.

ЗГУРСКІ Адам Адамавіч (1891, маёнтак Вялікія Навасёлкі Менскага пав.) жыў у с. Кажэўнікава, сьлесар райспажыўсаюзу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗДАНОВІЧ Іван Васілевіч (1910, в. Цельмукі Гарадзенскай губ.) жыў у в. Н.-Кіеўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗДАНОВІЧ Станіслаў Вікенцевіч (1882, м. Жалудок) жыў у Калпашаве, бугальтар участковай камэндатуры НКВД. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗДАНЧУК Уладзімір Селіверставіч (1902, в. Эмінаўцы Гарадзенскай губ.) жыў і працаваў загадчыкам сельгасучастка працкалёніі №2 Томску. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗЕДЗЕН Іван Андрэевіч (1898, х. Старыны Аршанскага пав.) жыў у в. Макар'еўскае, член сельгасарцелі "Савецкая Поўнач". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗЕЙЛЯ Іван Пятровіч (1871, в. Ліцінішкі) жыў у в. Раманаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗЕЙЛЯ Пётра Пятровіч (1881, в. Ліцінішкі) жыў у с. Крывашэіна, рабочы будчасткі райвыканкаму. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗЕЙЛЯ Ягор Пятровіч (1980, в. Ліцінішкі Віцебскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗЕПСЭН Віктар Якаўлевіч (1888, пас. Воранаўка Магілёўскай губ.) жыў у пас. Капанае Возера Чаінскага р-ну, фэльчар. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗІНКЕВІЧ Іван Майсеевіч (1902, в. Старое Сяло Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, сталяр арцелі "Краснадрэвец". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗЛАТКОЎСКІ Юры Васілевіч (1899, Віцебск) жыў у Томску, бугальтар Гартопу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗЬМЕЧАРОЎСКІ Антоні Фэліксавіч (1876, Магілёў) жыў у Томску, тэхнік-каштарыст праектна-каштарыснага бюро будтрэсту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗУБРОЎ Сяргей Іванавіч (1892, в. Зубарава Віцебскай губ.) жыў у в. Акунева Зыранскага р-ну, брыгадзір калгаса імя Сталіна. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗУБРОЎ-ШАЯ Рыгор Андрэевіч (1870, в. Барадзінцы Віцебскай губ.) жыў у пас. Якаўлеўка, член сельгасарцелі. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЗУЕЎ Аляксандар Іванавіч (1879, в. Зуй) жыў у пас. Н.-Усыпенка Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЗУЕВІЧ Андрэй Цімафеевіч (1907, в. Сімановічы Лельчыцкага р-ну) жыў у Томску, студэнт ТМІ. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ЗУЕЎ Фёдар Пятровіч (1885, в. Жукаршчына Полацкага пав.) жыў у пас. Раднінскі Адрэз Нарымскай акр., старшыня калгаса "Чырвоны араты". Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 5 гадоў турмы.

ЗЯЛЕНСКІ Ігнат Мікалаевіч (1889, в. Астрашыцкі Гарадок) жыў у Томску, часовы выканаўца абавязкаў начальніка радыёаддзелу Алтайскага краю. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны ў 1940. Справа спыненая за недаказанасьцю складу злачынства.

ЗЯНКЕВІЧ Антон Адамавіч (1874, в. Янава Лепельскага пав.) жыў у с. Табога Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ. Паўторна арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ІВАНОЎСКІ Адольф Іосіфавіч (1893, в. Панчышы Віленскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ІВАНОЎСКІ Аляксандар Гаўрылавіч (1880, с. Обшчычы Віленскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка, шорнік калгаса "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ІВАНОЎСКІ Анатоль Пятровіч (1911, Гомель) жыў у Томску, рахункавод хлебалякарні №4. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ІВАНОЎСКІ Віктар Іосіфавіч (1898, в. Панчышы Віленскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка, член калгаса "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ІВАНОЎСКІ Іван Паўлавіч (1895, в. Рубяні Віцебскай губ.) жыў у в. Малічаўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Асуджаны на 10 гадоў канцлягераў.

ІВАНОЎСКІ Іосіф Мікалаевіч (1903, в. Дарэчына Капыльскага р-ну) жыў у пас. Табога Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ІВАНАЎСКІ Пётра Антонавіч (1909, в. Цагельня Лагойскага р-ну) жыў у пас. Белы Яр Тэгульдэцкага р-ну, чарнарабочы дзіцячага дому. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ІВАШКА Мартын Сыцяпанавіч (1885, пас. Оступ Капыльскага р-ну) жыў у пас. Табога Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ІВАШКА Мартын Сыцяпанавіч (1882, в. Лотвіны Капыльскага р-ну) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ІВАШКЕВІЧ Станіслаў Вікенцевіч (1893, м. Глыбокае) жыў у Томску, шавец. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ІВАШЫН Іосіф Міхайлавіч (1900, в. Ляхавічы) жыў у Томску, паштавы работнік гарадзкога аддзяленьня сувязі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ІГНАТУК Сыцяпан Ігнатавіч (1882, в. Міклашава Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, сьлесар газавага заводу ідустрыйнага інстытуту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ІЛЫНСКІ Міхал Іванавіч (1899, в. Малая Саўля Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, дырэктар транспартнай канторы Томгандлю. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

ІЛЮШКІН Сяргей Фёдаравіч (1881, в. Галіч Клімавіцкага пав.) жыў у Томску, манцёр ліхтароў у Томскім дзяржпараходзтве. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на 3 гады канцлягераў умоўна. Вызвалены ў красавіку 1931.

ІЎДРА Адам Ануфрыевіч (1898, Дзьвінскі пав.) жыў у пас. Бабронаўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАВАЛЕВІЧ Аляксей Іванавіч (1887, в. Шыпулічы Ашмянскага пав.) жыў у в. Кайбінка Туганскага р-ну, член калгаса імя Рудзутака. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАВАЛЕВІЧ Міхал Якаўлевіч (1910, в. Русілаўцы Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, сталяр вагоннага дэпо ст. Томск-2. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

КАВАЛЕВІЧ Фёдар Уладзіміравіч (1908, в. Дзедзіна Віцебскай губ.) жыў у Томску, студэнт заатэхнікуму. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАВАЛЁЎ Тарас Нічыпаравіч (1895, в. Ніханавічы Магілёўскай губ.) жыў у пас. Лушнікава Пудзінскай камэндатуры, член арцелі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАВЕЦКІ Антон Васілевіч (1888, в. Плешчукі Віленскай губ.) жыў у в. Полазава Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАДУШКЕВІЧ Адольф Адамавіч (1890, в. Масэра Дзісенскага пав.) жыў у в. Рэчыцы Туганскага р-ну, член калгаса "Вольная праца". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЗАК Казімір Мартынавіч (1907, в. Загародня Слуцкага пав.) жыў у пас. Табога Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 5 гадоў ссылкі ў Нарымскі край.

КАЗАК Піліп Васілевіч (1871, в. Ельніцы Віленскай губ.) жыў у с. Гарадок Зыранскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЗАК Франц Мартынавіч (1899, в. Рудня Слуцкага пав.) жыў у с. Тогур Калпашаўскага р-ну, вэтсанітар калгаса імя Дзяржынскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЗАК Якаў Фёдаравіч (1894, в. Аляксеевічы Гарадзенскай губ.) жыў у с. Кажэўнікава, майстар "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЗАКЕВІЧ Вікенці Рыгоравіч (1905, в. Філіпіняты Віленскай губ.) жыў у Томску. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЗАКЕВІЧ Казімір Антонавіч (1886, у Віленскай губ.) жыў у в. Ламавіцкая Пышкіна-Траецкага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Расстраляны.

КАЗАКЕВІЧ Пётра Іванавіч (1889, Ворша) жыў у Томску, галоўны інжынэр махорачнай фабрыкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЗАРЫН Захар Рыгоравіч (1892, в. Баянічы Глускага р-ну) жыў у с. Гынгазава Шагарскага р-ну, загадчык авечкафэрмы калгаса "Будаўнік сацыялізму". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЗАЧЭНКА Сямён Львовіч (1867, в. Усоская Буда Гомельскай губ.) жыў у пас. Зімоўскай Пышкіна Траецкага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Расстраляны.

КАЗІНІЦКІ Міхал Барысавіч (1903, Шклоў) жыў у Томску, эканаміст арцелі "Единение". Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 3 гады канцлягераў. Вызвалены ў 1934 пасьля зьмены ранейшае пастановы Асобай нарады ОГПУ.

КАЗЛОВА Кацярына Іосіфаўна (1894, в. Галіца Віцебскай губ.) жыла ў Томску, хатняя гаспадыня. Арыштаваная ў 1937. Расстраляная.

КАЗЛОЎ Еўсьцігней Маркавіч (1913, в. Шнігаўка Віцебскай губ.) жыў у в. Кузьняцоўка Асінаўскага р-ну, калгаснік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

КАЗЛОЎ Фёдар Іванавіч (1906, в. Кайшаўка Менскай губ.) жыў у Томску, начальнік цэху музкамбінату працкалёніі. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАЗЛОЎ Яўмен Мацьвеевіч (1895, в. Ардат Магілёўскай губ.) жыў у с. Ягаднае Асінаўскага р-ну, вазьніца вайсковай будоўлі №10. Арыштаваны ў 1944. Асуджаны на 7 гадоў ППЛ.

КАЗЛОЎСКІ Героні Андрэевіч (1876, Віцебская губ.) жыў у Томску. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЛАДЫНСКІ Іосіф Бэнэдыктавіч (1907, м. Браснава Віленскай губ.) жыў у Томску, рабочы вар'ятні. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАЛАСОЎСКІ Антон Аўгуставіч (1888, в. Бабоўнічы Капыльскага р-ну) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну, дзясятнік будаўнічай брыгады райвыканкаму. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

КАЛЕНКА Мацьвей Сыцяпанавіч (1894, в. Харосьціца Менскай губ.) жыў у Томску, галоўны бугальтар працкалёніі НКВД. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЛЕСЬНІК Марк Васілевіч (1885, Ліцін Віцебскай губ.) жыў у с. Малчанава Крывашэінскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЛЯДА Марк Васілевіч (1873, с. Рудкі Барысаўскага р-ну) жыў у в. Рубеж Тэгульскага р-ну, член калгаса "Паўночны прамень сацыялізму". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАМАНСКІ Васіль Максімавіч (1868, с. Кізькевічы Быхаўскага пав.) жыў у с. Тымск Каргасоцкага р-ну, сьвятар. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАМЕНКА Аляксей Мікалаевіч (1898, в. Пахабоўшчыны Менскай губ.) жыў у в. Жыгалава Калпашаўскага р-ну, член сельгасарцелі імя Крупскай. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАНДРАТАЎ Мікалай Кузьміч (1896, в. Сялецк Віцебскай губ.) жыў у в. Варонін Асінаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Расстраляны.

КАНДРАЦЬЕЎ Адам Андрэевіч (1888, в. Альбін Менскай губ.) жыў у с. Батурына Кажэўнікаўскага р-ну, бугальтар Батурынскага пункту "Заготзерна". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАНДРАЦЬЕЎ Антон Андрэевіч (1884, в. Баянішы Менскай губ.) жыў у с. Батурына, брыгадзір рыбалавецкай брыгады калгаса імя Сталіна. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

КАНСТАНЦІНАЎ Ігнат Іванавіч (1886, в. Яўкіна Магілёўскай губ.) жыў у пас. Шлях Поўначы Каргасоцкага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАНТАРОВІЧ Барыс Лазаравіч (1877, Менск) жыў у с. Парабель, дантыст. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАРАЛЁЎ Апанас Андрэевіч (1892, в. Шастакі Магілёўскай губ.) жыў у в. Ягаднае Туганскага р-ну, член калгаса "Свабода". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАРАЛЁЎ Уладзімер Сыцяпанавіч (1882, в. Каралёва Віцебскай губ.) жыў у Томску, прыёмшчык "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАРАНЕЎСКІ Іван Мартынавіч (1873, Ігуменскі р-н) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАРАНЬКОЎ Павал Іванавіч (1907, в. Высокае Магілёўскай губ.) жыў у пас. Барзунаўка Кажэўнікаўскага р-ну, не працаваў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАРАНЬКОЎ Фёдар Іванавіч (1899, в. Высокае) жыў у в. Рамашоўка Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАРАТКЕВІЧ Іосіф Антонавіч (1872, х. Арэхава Віцебскай губ.) жыў у пас. Н-Ільінскі Шагарскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАРЖАНЕЎСКІ Антон Браніслававіч (1888, х. Мядзеніна Віцебскага р-ну) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, цясьляр лесазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАРЖАНЕЎСКІ Іосіф Ільліч (1897, в. Тачанка Клічаўскага р-ну) жыў у с. Малчанава, цясьляр пункту "Заготзерна". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАРЖАНЕЎСКІ Лявон Браніслававіч (1906, х. Мядзеніна) жыў у с. Магочына, цясьляр лесазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАРЖАНЕЎСКІ Рыгор Уладзіслававіч (1896, Магілёў) жыў у Томску, загадчык сталоўкі працкалёніі №2. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАРЖОЎ Дзям'ян Макаравіч (1904, в. Камарычы Магілёўскай губ.) жыў у пас. Маракоўка Томскага р-ну, цясьляр суднарамонтных майстэрняў. Арыштаваны ў 1941. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ і 3 гады ПП.

КАРНІЛАЎ Аляксей Сямёнавіч (1902, в. Левіна Барысаўскага пав.) жыў у Томску, лекар райтранспартсьпірту ст. Томск. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАРОБКІН Уладзімір Антонавіч (1907, в. Нароўля Мазырскага р-ну) жыў у в. Іванаўка, шавецкі майстар-саматужнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАРПІНОВІЧ Іосіф Мацьвеевіч (1910, в. Марозкі Віленскай губ.) жыў у с. Цірцяеўка Асінаўскага р-ну, рахункавод калгаса "Ударнік". Арыштаваны ў 1937.

КАРПІНОВІЧ Павал Лукіч (1906, в. Марозкі Віленскай губ.) жыў у Томску, рахункавод мясакамбінату. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАРПОВІЧ Рыгор Фёдаравіч (1906, в. Палужжа Менскай губ.) жыў у с. Манастырскае Шагарскага р-ну, дырэктар масласырзаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАРЭБІН Цімафей Пятровіч (1882, с. Маркавічы Гомельскага пав.) жыў у пас. Зарэчка Калпашаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАСЬЦЕНЬ Ільля Юстынавіч (1884, в. Фабейкі Віцебскай губ.) жыў у в. Ламавіцкая Асінаўскага р-ну, калгаснік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

КАСЬЦЮКЕВІЧ Міхал Рыгоравіч (1874, в. Лошкіна Барысаўскага пав.) жыў у с. Малчанава Крывашэінскага р-ну, пекар лякарні. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КАТКОВІЧ Васіль Вікенцевіч (1892, в. Старая Габа Віленскай губ.) жыў у в. Гарадок Зыранскага р-ну, член калгаса "Улада працы". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

КАТУШОНАК Ільля Іванавіч (1890, с. Катушонкі Віцебскай губ.) жыў у пас. Н-Кастрычніцкі Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў сьнежні 1932. Асуджаны на 3 гады канцлягераў умоўна. Асуджаны ў чэрвені 1933.

КАЎФЕЛЬТ Юльян Францавіч (1882, с. Ніўка Полацкага пав.) жыў у пас. Багашава Томскага р-ну, шкляр гуты. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАХАНОЎСКІ Фёдар Піліпавіч (1900, с. Зьмітравічы Барысаўскага пав.) жыў у пас. Сачыга Белкоўскай пасялковай камэндатуры, член арцелі "Чырвоны сьцяг". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЦНЭЛЬСОН Саламон Барысавіч (1898, Гомель) жыў у Томску, загадчык вытворчасьці шавецкай майстэрні арцелі "Рэкорд". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЧАН Канстанцін Васілевіч (1904, в. Барсукі Віленскай губ.) жыў на Прадцечанскім пераезьдзе, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЧАН Мікалай Міхалавіч (1911, в. Вірышча Наваградзкага пав.) жыў у с. Тогур Калпашаўскага р-ну, пажарнік лесазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КАЧАРГІНСКІ Зэльман Якаўлевіч (1912, м. Відзы Віленскай губ.) жыў у Томску, інструктар фізкультуры на будаўніцтве чыгункі Томск-Чулым. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КВАЧ Мечыслаў Францавіч (1888, в. Квачы) жыў у с. Ламавіцкае, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КВАЧ Уладзіслаў Фялісавіч (1872, в. Квачы Віленскай губ.) жыў у с. Ламавіцкае, калгаснік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КВАЧОНАК Яўхім Аляксеевіч (1892, в. Кяўлена Віцебскай губ.) жыў у Томску, сталяр арцелі "Краснадзярэўшчык". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КВЕЦЯЦІНСКАЯ Леакадыя Міхалаўна (1875, в. Міхайлаўка Полацкага пав.) жыла ў Томску, загадчыца крамы №8. Арыштаваная ў 1938. Расстраляная.

КВЯТКОЎСКІ Іван Васілевіч (1879, в. Белахвостава Віцебскай губ.) зьняволены ППК-2 Томску. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КЕМПКА Сьцяпан Канстанцінавіч (1906, Горадня) жыў у Томску, інспэктар гараддзелу сувязі. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КЕНІК Мацьвей Іванавіч (1888, Віцебская губ.) жыў на х. Кайбінскі Асінаўскага р-ну, член калгаса "Сацыялістычны шлях". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КЕНІК Эдуард Іванавіч (1876, х. Лункоўскі Магілёўскай губ.) жыў на х. Штоіль Туганскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Памёр у Томскай турме ў 1938.

КІРЫЛЕНКА Рыгор Міхайлавіч (1892, Менская губ.) жыў у пас. Удачны Туганскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

КІСЕЛЬ Іван Восіпавіч (1878, в. Ліхачы Гарадзенскай губ.) жыў у с. Узынясенка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "1 мая". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КІСЕЛЬ Павал Восіпавіч (1873, в. Ліхачы Гарадзенскай губ.) жыў у в. Беласток Крывашэінскага р-ну, член калгаса "1 мая". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

КЛАЧКОЎ Апанас Герасімавіч (1893, с. Шлах Віцебскай губ.) жыў у в. Н. Мулаўка Кажэўнікаўскага р-ну. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КЛЕЙН Уладзімір Савельевіч (1914, м. Хойнікі) жыў у Томску, тэхнакіраўнік хлебакамбінату. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КЛІМАЎ Якім Емяльянавіч (1895, в. Дракі Віленскай губ.) жыў у в. Кучукава Зыранскага р-ну, заўгас пеньказаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КЛІМОВІЧ Аляксей Іванавіч (1894, в. Мішаны Менскай губ.) жыў у пас. Багошава Томскага р-ну, шкляр гуты. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КЛЯВІНСКІ Восіп Восіпавіч (1906, в. Шондры Віцебскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка Крывашэінскага р-ну, паляўнічы калгаса "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КЛЯВІНСКІ Пётра Восіпавіч (1900, в. Шондры) жыў у в. Петрапаўлаўка, член калгаса "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КОГАН Барыс Лазаравіч (1888, м. Ляды Магілёўскай губ.) жыў у Калпашаве, закройшчык швейнай майстэрні. Арыштаваны ў 1936. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

КОЗІЧ Авяр'ян Канстанцінавіч (1892, в. Чарэнкі Віленскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КОЗЫРАЎ Сямён Бэнэдыктавіч (1884, в. Радчына Віцебскай губ.) жыў у с. Сямілужкі Туганскага р-ну, настаўнік школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КОКІН Франц Антонавіч (1895, в. Вайдзен Віцебскай губ.) жыў у Томску, вагаўшчык дзяржмлына. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КОНТАЎТ Мікалай Уладзіслававіч (1881, в. Азяраны Рагачоўскага пав.) жыў у пас. Каломінскія Грывы Чаінскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КОНТАЎТ Цімафей Пятровіч (1882, в. Асінаўка Гомельскай акр.) жыў у пас. Табуга Чаінскага р-ну, конюх калгаса імя Дзяржынскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КОРБУТ Мацьвей Іванавіч (1876, с. Ямінскае Бабруйскага пав.) жыў у Томску, прадавец арцелі "Перамога". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КОРСАК Франц Фадзеевіч (1893, с. Стрэлава Менскай губ.) жыў у пас. Калгуляк Каргасоцкага р-ну, лесааб'езчык. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КОРХАЎ Іван Конанавіч (1883, Гомельскі пав.) жыў у в. Кібіцень Назараўскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ. Уцякаў з этапу. Паўторна арыштаваны ў сьнежні 1933. Справа спыненая ў студзені 1934. Накіраваны ў Марыінскі Сіблаг для адбыцьця раней прызначанага пакараньня.

КОТ Гаўрыла Міхайлавіч (1900, в. Дамінішкі Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1935. Асуджаны на 7 гадоў ППЛ.

КОЎРЫК Ганна Іванаўна (1908, в. Колпча Магілёўскай губ.) жыла ў с. Батурына Кажэўнікаўскага р-ну, член калгаса імя Варашылава. Арыштаваная ў 1942. Асуджаная на ссылку на 5 гадоў у Краснаярскі край.

КРАСКА Аркадзь Валяр'янавіч (1898, в. Піскуны Віленскай губ.) жыў у с. Паросіна Томскага р-ну, загадчык аддзела кадраў Паросінскага сьпітрзаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КРАСОЎСКІ Архіп Антонавіч (1898, в. Зборавішча Менскай губ.) жыў у в. Аркадзьева Кажэўнікаўскага р-ну, член калгаса "Красный полюс". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

КРАСЬНЯК Фёдар Якаўлевіч (1858, в. Ганчарова Віцебскай губ.) жыў у пас. Галубцы Калпашаўскага р-ну, аднаа-

Працяг на старонцы 15.

Кананізацыя

Круглы год. Хоку беларускіх паэтаў. Укладаньне — Уладзімера Адамчыка. Менск: Літаратура, 1996. 138 с.

Хоку (гайку) — форма паэтычнай мініятуры. Яна бярэ свой пачатак у японскай літаратуры. Трохрадкоўе, якое прэтэндуе на гэтую назву, мусіць перш за ўсё вытрымліваць кананічную колькасьць складоў (5-7-5), і адпавядаць эстэтычным патрабаваньням, традыцыйным для японскай літаратуры.

Аскетызм гэтага жанру зьвярнуў на сябе ўвагу многіх эўрапейскіх літаратараў, і заняў такое ж пачэснае месца ў многіх літаратурах сьвету, як і іншыя, кананізаваныя раней паэтычныя формы. Такія, як санэт, трыялет, рандо й г.д. і т.п.

На жаль, за ўсе гады йснаваньня беларускай літаратуры, творчая спадчына бясспрэчна вялікіх японскіх паэтаў на беларускую мову ніколі не перакладалася, і беларускія чытачы практычна ня мелі шанцаў пазнаёміцца з плёнам іх творчасьці. Можа, гэты факт і паспрыяў таму, што першыя публікацыі, якія зьявіліся на пачатку 80-х гадоў ў беларускім пэрыядычным друку вершаў Адама Глёбуса, Уладзімера Сьцяпана, Міраслава Шайбака, былі ўспрынятыя беларускай крытыкай калі не ў штыхі, то зь недаверам. Крытыкі былі аднадушныя ў сваім скептыцызме, у дачыненьні да гэтай экзатычнай кветкі, перасаджанай на беларускую глебу. Шмат гаварылася пра традыцыі беларускага народу й яго літаратуры. Зрэшты, ніхто да галавы асабліва ня браў і тое, што сілабатанічную сыстэму вершаскладаньня не Францішак Багушэвіч прыдумаў, і зусім ня ў Пінску радзіма ямбаў, харэяў ды іншых анапэстаў. Традыцыя — рэч умоўная. Сёньня яе нібыта й няма, а заўтра ніхто ня ўспомніць пра ўчарашні дзень. Альбо наадварот. Памяць у людзей надзіва кароткая.

У кнігу "Круглы Год" увайшлі вершы дзевяці беларускіх паэтаў, якія ў той ці іншай ступені аддалі належнае жанру хоку. Тоўсьценькая атрымалася кніжка. Кампанія разнашэрсная. Ад шматтомнага й народнага Максіма Танка да Андрэя Антонава, які пасьпеў апублікаваць пару падборак у пэрыёдыцы. Месца між імі занялі імёны, вядомыя сёньня беларускаму чытачу: Уладзімер Арлоў, Уладзімер Сьцяпан, Адам Глёбус, Максім Клімковіч, Віктар Шніп, Міраслаў Шайбак... У зьмесьце іх імёны, як і мае быць у кожнай "крыху японскай" кніжцы, — паводле ўзросту. Параграф "павагі перад старэйшымі" — вытрыманы.

Паважаць старэйшых, безумоўна, трэба, але ў выпадку з Максімам Танкам укладальнік зборніка відавочна перастараўся. Трохрадкоўе, зь якога ўласна й пачынаецца анталёгія гучыць так:

Рэкі, як людзі,
сьпяшаюцца да акіяну —
сваёй нірваны.

Верш прэтэндуе на характарыстыку Макото — ісьціна, праўда, сапраўдная праўда, сапраўднае слова. Але, на жаль, гэта толькі прэтэнзія. За прыгожымі й гучнымі словамі, што зьляцелі з вуснаў захопленага будысцкай экзотыкай турыста, узброенага фотаапаратам-мыльніцай — традыцыйны беларускі "гарох з капустай". Рэкі можа й сьпяшаюцца да акіянаў. Але сьпешка па шляху да нірваны зусім не дарэчы. Асабліва, калі дарога займае не адну інкарнацыю.

Тое самае можна сказаць і пра другі верш:

Неразлучнымі
толькі пакінуў нам Буда
Жыцьцё і Сьмерць.

Тут Максім Танк усклаў на Буду паўнамоцтвы й абавязкі амаль Дэміурга. Навошта? Буда ня гэтым займаўся! Дзеля гучных словаў? Тады, пры чым тут хоку.

Бяз гэтых двух вершаў і нізка Максіма Танка, і сама анталёгія толькі б выйгралі.

Ветлівыя паклоны ў бок краіны ўзыходу сонца для беларускіх аўтараў хоку неабавязковыя. Яны прысутнічаюць, але гэта не тэндэнцыя:

Ля кніжнай шафы
разьбіраю паперы,
раптам — верш Басё (М.Шайбак)

або

Так па-японску
празь белыя жалюзі
глядзець на зіму. (А.Глёбус)

Алюзіі на вершы клясыкаў японскай паэзіі, а таксама іх ускоснае цытаваньне ў творах, зьмешчаных у гэтай кнізе, —прыём не забаронены. Тым больш, што аўтары гэтага зборніку напрацоўваюць свае, уласныя беларускія каноны дасканаласьці й сымболіку, зразумелую беларускаму чытачу, алюзіі на вершы сваіх клясыкаў. Часам пераклад гэтых вершаў на іншыя мовы бяз зносак, у якіх тлумачацца аспэкты беларускай гісторыі, этнаграфіі й г.д., становіцца немагчымым.

Драўляны мост. Мір.
Ідзе стрыножаны конь —
рыпяць масьніцы. (М.Клімковіч)

Як сумна гарыць
Зорка ў ранішнім небе —
зорка Вэнэра. (У.Сьцяпан)

На маю думку, гэта сьведчыць пра тое, што хоку, як жанар, усталяваўся ў беларускай літаратуры. Як надоўга й трывала — будзе залежаць ад чытача. Ці гатовы ён успрымаць паэтычную мініятуру, як самадастатковы твор.

Андранік

Паэзія прапорцыяў

Славамір Адамовіч. Каханьне пад акупацыяй: Вершы. — Менск, 1996. 47 с.

Мой акцэнт на творчасьць Славаміра Адамовіча такі — гэта паэзія прапорцыяў. Неяк Адамовіч падпісаў кніжку ("Зямля Ханаан") адной маёй сяброўцы Юлі і ў невялічкім тэксьце прысьвячэньня разьбіў сваё імя на дзьве часткі: Слава-мір. Відаць, сваім жаданьнем, не настроем, вызначаў паэт напаўненьне гэтых частак. Слава ствараласяя бунтарствам, натуралізмам, рэзаньнем чытацкага густу, рэзкімі вобразамі, а мір — ашчадным стаўленьнем да чалавечых каштоўнасьцяў.

Варта ўважліва перачытаць два папярэднія зборнікі Адамовіча, каб заўважыць, што час паэта не зьмяніў. "Каханьне пад акупацыяй" — сынтэз адчуваньня ўласнага дыскамфорту ад камфорту і далікатнага разуменьня вечнага. Думаецца, для Адамовіча разуменьне не прыйшло праз экстрэмальную сытуацыю, бо апошняя была заўсёды чаканаю.

Характар праявіўся ў мэтанакіраваным правакаваньні чаканьняў чытача — кампазыцыя эмацыйная. Пачынаецца зборнік вершам "Калі яна пакідае арган", дзе з пэўнымі мужчынскімі нацяжкамі дасьледуецца сапраўдны жаночы прыярытэт — актыўная мілосьць (з мэтаю абвастрэньня ўвагі — паблажлівае: калі жанчына на арганах грае "штосьці з Баха", яна мкнецца туды, "дзе весела-вольна птахам, дзе многа чыстай вады". Прыгожыя жаданьні Адамовіч акрэсьлівае банальным: "жанчына едзе на мора і там заводзіць раман").

Апошні верш зборніка — "Разьвітальная для Сашкі", дзе для героя Адамовіч падрыхтаваў жорсткую раскрутку: "уздумаў нас прыстрашыць сваёй гэбісцкай зброяй", "ломіць зубы ад гукаў роднай мовы", "яму з Масквою клёва", "парань шклоўскі", і ў такім стылі. Уражвае, што часам мэтафарычнае аздабленьне вобразу адпавядае прадметнаму: "ты плюнуў на законы, на Бацькаўшчыну нашу, і гэты грэх да скону ты не замоліш, Саша". Кожнаму па заслугах. Таму й кампазыцыя: Жанчына — Улада, Каханьне — Акупацыя. Жыцьцё перамагае акупацыю.

Паэт не асуджае незмагарства. Бо на фоне ўсеагульнага незмагарства Адамовічава моцнае слова — ходаньне, а выклік пакутам — вычын.

Каханьне для Славаміра Адамовіча — катэгорыя самая ўскладнёная, гэта "траекторыя нэрвовага ціску". І калі асоба-змагар — гэта цэльны кірунак, то мужчына-паэт — гэта каардынаты. Успамін Адамовіча грэе ("Я чуў, каханая, што ты будуеш дом..."), балесны эратычны сыгнал маладосьці — запальвае ("Я палюбіў, цябе, дзяўчо, маніякальна..."), Славамірава прага ўвагі гарыць жаночымі вобразамі: "Божа, як непасрэдна хацела гэта жанчына маіх замоў", "не магу, не хачу адмовіць, калі просяць вочы твае". Абурэньне жаночай натуры падменаю суб'екта прашэньня кампэнсуецца прапарцыйным: "Выплаві зь мяне срэбра на сваім залатым агні", — ці больш канцэнтравана: "Я зноў гатовы на таран, бо зноў кахаю!" Адамовіч надзяляе прадмет свайго неспакою аўтаматам, фліртуе на "знаку мужнасьці" — жаночых вусіках, банальную замужку схіляе да акту, банальнасьць якога разбураецца вынікам — акупант не вытрымлівае каханьня.

На асаблівую ўвагу заслугоўвае ацэнка Адамовічам жаночай здрады. "Калі ты здрадзіш мне аднойчы... я не пайду, не ўтаплюся, — я ўспомню, дзе ляжаць набоі". Спадзяемся, што забіваць паэт зьбіраецца не Яе, а яго — хочацца адчуць мужчыну. Поза — жэст; павольны рух мілосьці — каханьне, як тэрор; прыручыў — "начамі, заліты спэрмаю, я памятаў пра цябе". Вобраз за вобраз, брутальнае пакараньне за захапленьне. Прапарцыйна неаднолькавыя вобразныя складнікі твораць гарманічны сынтэз. Запаведнік, салдат, музыка жаночага крыку і маніпулянт жаночага цела, сьцёбны камэнтатар дзьвюхмоўя ў ложку пры каханьні і ў зВароце да акупанцкага судовага выканаўцы, непераможаны, бо не пакідае амбіцыяў, запрашае Дзеву на Беларускі Пасад. Ад імя Мужчынаў, зь вераю ў іхнае, мужчынскае і нашае агульнае, чалавечае, паўстаньне зь нябыту. Для гэтага нам неабходныя дзьве рэчы — каханьне і акупацыя. Кожнаму — у сваёй прапорцыі. Акупацыя — каб стаць змагаром, каханьне — каб застацца чалавекам, і каханьне пад акупацыяй — каб перамагчы акупанта.

Вольга Караткевіч

Нашыя землякі скіфы

Рассадзін С. Землі амаль невядомыя: Будучая Беларусь паводле антычных манускрыптаў. — Менск: Полымя, 1996.

Ці скіфы — землякі, хай сабе й старажытныя, беларусаў? Менавіта так ставіць пытаньне аўтар гэтае кнігі. Выданьне не навукова-акадэмічнае, а яскрава асьветнае, бо мала хто на нашай зямлі ведае пра скіфаў, неўраў і андрафагаў, а яшчэ менш людзей разважаюць, ці зьяўляюцца тыя старажытныя народы нашымі землякамі.

Дзякуючы кнізе Сяргея Рассадзіна, такіх людзей пабольшае. Антычная старажытнасьць ня можа не прываблівань людзей XX ст. Там шукаюць свае вытокі ўсе народы сучаснай Эўропы, справа нарэшце дайшла да беларусаў. Пошукі аўтара ў прапанаваным кірунку прынесьлі пэўны плён. Так, С.Рассадзін упэўнена разьмяшчае скіфаў-земляробаў V ст. да Н.Х. у Гомельскім і Магілёўскім Падняпроўі, неўраў — на Давыд-Гарадоччыне, а андрафагаў — на Бярэзіне.

Трэба сказаць, што папярэднія пакаленьні навукоўцаў знаходзілі для гэтых старажытных народаў іншыя месцы. Ахвотнікі адшукаць, дзе ўсё ж яны жылі, могуць параўноўваць розныя пункты погляду, а мы зьвернем увагу на тое, адкуль такая цяга ў беларусаў усталяваць сувязі са старажытнымі народамі.

Увогуле жаданьне гэтае вельмі старое, калі не сказаць спрадвечнае. Яскравы прыклад з XV-XVI ст. — легенда пра прыезд з Рыму Палемона і рымскіх патрыцыяў — продкаў літоўскай і беларускай шляхты. Польская ў гэты час стварае сваю вэрсію пра ўласнае паходжаньне — ад сарматаў. Сарматызм, шляхецкая ідэалёгія Рэчы Паспалітай, пасьпяхова дажыла да XIX ст., калі ў Віленскім унівэрсытэце ўтварылася тайная арганізацыя "Племя сарматаў".

Яшчэ адзін шлях у гэтым кірунку пачаў пракладаць у XVIII ст. украінскі энцыклапэдыст Бэнэдыкт Хмялёўскі. Здаецца, ён першы паведаміў сьвету ў сваёй энцыкляпэдыі "Новыя Атэны" (1747 г.), што славуты рымскі паэт Авіды Назон жыў у ссылцы зусім ня ў Скіфіі, як ён сам пра сябе пісаў, а сярод палешукоў. Ідэя набыла папулярнасьць. Ужо ў XIX ст. яе разглядаў, але не падтрымаў, К.Контрым, затое далучыліся да такога погляду Ю.Крашэўскі, А.Тышынскі, М.Вішнеўскі, М.Вышкоўскі. Усталявалася думка, што Авіды жыў у Давыд-Гарадку (ён жа Авід-Гара). Аддаў даніну гэтай вэрсіі нават Уладзіслаў Сыракомля, але ён успрымаў думку пра Авідыя ў Палесьсі з чорным гумарам:

Зроблена, як сказана: маркотны і хворы
Ужо Назон у пінскіх лясах зьбірае мухаморы,
Ловіць уюноў і ракаў цэзараў дарадчык
І з лукам сармацкім палюе на качак.
... А паэт, выгнанец, з голаду і смутку
У землях Радзівілаўскіх памёр у Давыдгрудку,
Цяпер яго імем гара завецца...

Сыракомля пад Авідыем разумеў сябе, бо якраз у той час вымушаны быў бязвыезна жыць у Барэйкаўшчыне. Пазьней ідэя пра Авідыя на нашых землях страціла культуралягічную прывабнасьць, змарнела...

За савецкім часам тэма "Беларусь — антычнасьць" засталася недзе на задворках акадэмічнай навукі. Адзінкавыя сухія гіпотэзы навукоўцаў не знайшлі ніякага водгуку ў грамадзтве. Пэўна, меў С.Рассадзін падставы напісаць, што ягоная кніга — ці ня першая больш-менш маштабная спроба асьвятліць мінулае беларускай зямлі паводле антычных пісьмовых крыніц.

Дарэчы, пра крыніцы. Аматары даўніны апошнім часам атрымалі добрыя і поўныя пераклады антычных аўтараў, у тым ліку зборы фрагмэнты гісторыка-геаграфічнага характару. Калі можна пагадзіцца з тым, што кніжка не абцяжараная падрадковымі заўвагамі, то адсутнасьць сьпісу крыніц выклікае зьдзіўленьне. Як чытач спраўдзіць, што тыя ж неўры жылі каля Давыд-Гарадка?

Аўтар закрануў яшчэ адно важнае пытаньне: ці правамоцна пісаць "Старажытная Русь"? Бо ў сусьветным маштабе старажытнае — значыць, антычнае. Русь у гэтым сэнсе не была старажытнай, адно сярэднявечнай, фэадальнай. Старажытная эпоха ў гісторыі Беларусі — гэта антычныя часы, і скончыліся яны ў V ст. ад Н.Х. Калі працягнуць гэтую думку, ня можна пісаць і "старажытны Полацак" (бо ў антычнасьці той не існаваў), а толькі — "даўні, старасьвецкі Полацак". Беларускія аматары гістарычнай тэрміналёгіі атрымалі цікавы матэрыял для разважаньняў, і гэта зусім не гульня ў пэрлы, а сутнасныя пытаньні нашай гістарыяграфіі.

На заканчэньне выкажам спадзяваньне, што калі-небудзь праца С.Рассадзіна выйдзе ў пашыраным варыянце, каб фактам не было цесна, а думкам было вольна. Увага чытачоў ужо гарантаваная.

Валеры Пазьнякоў

Чарнавік

Беларусь перед выбором: демократия или авторитаризм / Андрей Боярунец, Алексей Голобуцкий, Виталий Кулик. — Киев, 1996.

Кніга складаецца з двух разьдзелаў. Першы прысьвечаны ўласна "Беларусі перад выбарам", другі — усім рэальным і мітычным беларускім палітычным арганізацыям. Аб'ём першага разьдзелу —30 старонак, другога — 40. Гэтая акалічнасьць сьведчыць пра тое, што гэтую працу нельга назваць "дасьледаваньнем", як заяўлена ў анатацыі да кніжкі.

"Нашай Ніве" дакладна вядома, што "Беларусь перад выбарам..." рабілася за трое сутак. Падрыхтоўчая праца заняла адзін месяц і скончылася на пачатку сьнежня. З уводзінаў вынікае, што аўтары заклапочаныя зьяўленьнем у нашай краіне "атрыбутаў аўтарытарнага рэжыму". А таксама прызнаюць, што для таго, каб разабрацца ў паўстаньні аўтарытарызму ў Беларусі, патрэбны грунтоўны аналіз. Тым самым аўтары нібы апраўдваюцца за тое, што зробленая імі трохдзённая праца поўніцца шматлікімі хібамі і хутчэй нагадвае чарнавік, нават ня вычытаны карэктарам.

У першым падразьдзеле аўтары рэпрэзэнтуюць накід гісторыі Беларусі, якую падзяляюць на два пэрыяды. Першы — ад X ст. да 1994 году, у якім сканчаецца "пэрыяд укараненьня дзяржаўнасьці ў Беларусі" праз паразу "невялікай, у параўнаньні зь іншымі слаямі беларускага насельніцтва, праслойкі інтэлігенцыі", якая "адно на непрацяглы тэрмін здолела ўзначаліць нацыянальны рух". Наступны пэрыяд акрэсьліваецца як пачатак "эры Лукашэнкі".

Тры наступныя падразьдзелы намагаюцца рэпрэзэнтаваць панарамную храналёгію палітычных падзеяў Беларусі 1994-96 г.

Кніга ня мае больш-менш выразнага каркасу. Галоўная ідэя, якую на пачатку акрэсьлілі аўтары — імкненьне на прыкладзе Беларусі праілюстраваць узьнікненьне аўтарытарызму, ня спраўджаная. Рэч у тым, што чытач не сустракае ў тэксьце-храналёгіі якіх-кольвек вехаў ці пунктаў, якія б акцэнтавалі ўвагу на найбольш вызначальных у паўстаньні аўтарытарызму падзеях. Напрыклад, гвалт над апазыцыйнымі дэпутатамі ВС, што адбыўся ўвесну 1995 году. Ня згадваецца галадоўка лідэраў БНФ. Амаль адсутнічае інфармацыя пра іншыя, апрача "Чарнобыльскага шляху", масавыя акцыі пратэсту, якія ці ня кожны раз сканчаліся жорсткім беззаконным гвалтам з боку ўладаў.

Зразумела, з наскоку іншаземец ня можа ўвайсьці ва ўсе нюансы найноўшай гісторыі Беларусі. Таксама ясна, што каб хоць крыху наблізіцца да разуменьня нашай сытуацыі, аўтарам давялося збольшага працаваць з газэтнымі публікацыямі. Праўда, ці не палова цытатаў, скарыстаных у падразьдзелах, прысьвечаных палітыцы, узятая з адной газэты — "Белоруссия"...

Ня менш цікавы і другі разьдзел кнігі. У ім прыводзіцца сьпіс усіх палітычных арганізацыяў, якія аўтары знайшлі ў Беларусі. А гэта ня больш, ня менш — 46 штук. Аўтары ўказваюць, што такія арганізацыі, як ВКПБ, КРПБ, ЛДПБ, Славянский Собор, РНЕ, НБП, УНА-УНСО й РКМ "не являются в полном смысле слова элементами политикума страны". Адкуль ім ведаць, што чальцы Славянского Собора займаюць адныя з самых "казырных" пасадаў у дзяржструктурах, што спрычыненыя да фармаваньня культурнага поля Беларусі? Альбо што падчас нядаўніх акцыяў пратэсту на "Камароўцы" прадпрымальнікаў прымушалі ўступіць у "рады жырыноўцаў"?..

Ня мае сэнсу паглыбляцца ў аналіз памылак і ляпсусаў другога разьдзелу "Беларуси перед выбором...". Іх ня менш, чым у першым. Адсочваньне й крытыка гэтых ляпаў — працэс надзвычай цікавы й захапляльны. Гэта наводзіць на думку пра вялікую карысьць кнігі для беларусаў. Яна дапамагае скарэктаваць уласнае разуменьне жыцьця ў "эру Лукашэнкі".

Севярын Квяткоўскі

Фота

Першы прэцэдэнт

3 лютага ў Вільні адбыўся фінал конкурсу "EURO PRESS PHOTO'96". Штогод фірма "FUJI" ладзіць сусьветны агляд рэпартэрскіх здымкаў, якому папярэднічаюць кантынэнтальныя адборачныя выставы.

Па выніках шматлікіх выставаў і на прапанову розных выданьняў, эўрапейскі фінал конкурсу сканчаецца разгорнутай экспазыцыяй, на адкрыцьцё якой запрашаюцца ўсе ўдзельнікі, і разьмяркоўваюцца призы і прэміі, што аўтаматычна дае іх атрымальнікам магчымасьць удзельнічаць у сусьветнай выставе "WORLD PRESS PHOTO" ў ЗША.

"EURO PRESS PHOTO" разьмяркоўвае 3 першыя прэміі па трох намінацыях: рэпартаж, спорт і навіны, а таксама 10 дыплёмаў на прадстаўнікоў усіх краінаў Эўропы. Упершыню ў гэтым самым прэстыжным конкурсе журналісцкага фота ўдзельнічаў прадстаўнік Беларусі — Анатоль Кляшчук. Ён і атрымаў дыплём, які адкрывае шлях беларускаму фота ў сьвет.

Дыплямаванаю стала нізка з 6 працаў (максымальная колькасьць ад аднаго ўдзельніка), пад назваю "Дзяўчынку звалі Надзея". Гэта трагічны аповед пра лёс дзяўчынкі, якая сьмяротна захварэла падчас Чарнобыльскае аварыі. Анатоль Кляшчук некалькі гадоў запар падзяляў боль Надзеі, сустракаўся і зь ёю, і зь яе блізкімі. Але Надзея памерла.

Безумоўна, Кляшчук атрымаў належнае за свой журналісцкі і чалавечы ўчынак. Ад першых тыдняў аварыі і да сёньняшняга дня ён не пакінуў той самотны край і яго людзей. Але няўжо і Беларусь атрымала сваё адпаведнае месца ў вясёлкавым сьвеце "FUJI"?

С.Х.

Будзённая НЕрэальнасьць

З 27 студзеня да 3 сакавіка ў Галерэі візуальных мастацтваў NOVA (у будынку біблятэкі імя Янкі Купалы) адбываецца выстава нямецкага фотамастака Міхаэля Шэфэра. Гэтая акцыя зь нізкі экспазыцыяў "Аспэкты сучаснае нямецкае фатаграфіі", якую ладзяць Інстытут Гётэ і Інстытут міжнародных сувязяў.

Міхаэль Шэфэр нарадзіўся ў 1953 годзе ў Цюрынгіі, атрымаў спэцыяльнасьць тапографа-геадэзыста, служыў у Нацыянальнай Народнай Арміі ГДР, пасьля працаваў у лясьніцтве, пасьля шлюбу й нараджэньня сына стаў хатнім гаспадаром. Менавіта з гэтага часу ён робіць першыя крокі ў фота. Пасьля навучаньня ў Вышэйшай школе графікі і мастацтва ў Ляйпцыгу, з 1987 году, Міхаэль Шэфэр — вольны фотамастак і ягоны далейшы лёс неадрыўны ад фотамастацтва.

Кожны здымак Шэфэра вяртае нам тое, што шмат разоў сустракалася ў будзённым жыцьці, што зьяўляецца занадта звыклым дзеля таго, каб быць аб'ектам увагі. Гэта і ёсьць адзнака штодзённасьці — "што яе ніколі ня бачыш упершыню" (М.Бляншо).

Менавіта ў гэтай банальнасьці Шэфэр знаходзіць крыніцу фатаграфічнага натхненьня, якое спараджае суцэльныя шэрагі, сэрыі здымкаў, зь якіх можна адвольна камбінаваць рэальнасьць. Незалежна ад таго, што выяўлена на здымку — набор відэльцаў і лыжак, чарада цяжкавызначальных птушак далёка ў небе, кілім на падлозе — усе гэтыя эпізоды рэальнасьці існуюць самі ў сабе, у тым, што яны знаёмыя ўсім і кожнаму, у тым, што да іх няма ўвагі альбо прыхільнасьці.

Так выяўляецца іхная закінутасьць — у тыя куткі існасьці, якія яшчэ да асэнсаваньня, да сьведамасьці, да ўвагі... З-за таго, што проста кветка — гэта банальна, ніхто ня лічыць яе сваёй, а значыць, яна — сама для сябе...

На выставе Шэфэра перад намі сьляды такое гіпнатычнае пустаты, зафіксаваныя на стужцы і праяўленыя на паперы па волі мастака. Гэта як вызваленьне ад шматлікіх сустрэчаў з будзённымі клопатамі, якія доўгі час складалі сутнасьць існаваньня аўтара. Гэта і служба ў войску, праца ў лясьніцтве, вядзеньне ўласнае гаспадаркі — адсутнасьць жыцьцёвае пэрспэктывы, канцэнтрацыя на дробных, заўсёдных рухах, якія трэба зьдзяйсьняць, а зьдзейсьніўшы, немагчыма іх пазбыцца.

Але банальнае становіцца самым істотным, калі мастак разгортвае жыцьцё ў ягонай адвольнасьці, такім, як яно ёсьць у тую, да рэшты пражытую хвілю, калі ўнікае любога афармленьня мысьленьнем, больш таго — любое пасьлядоўнасьці, спарадкаванасьці, але не адлюстраваньня. Таму не істотна, як сабраныя сэрыі фатаздымкаў. Нешта, прамінутае намі на выставе, будзе кампэнсаванае ўласным досьведам будзённасьці.

Нэл Бэкус

Няўрымсьлівы Этап

Новае Неба. Выбранае. — Менск, 1997

Выхад гэтай касэты — сапраўдная падзея для аматараў "Новага Неба". У ёй сабраныя песьні 1991-96 гадоў. Падзеяй "Выбранае" робяць песьні, якія ніколі не выходзілі на касэтах — "Божа, забяры маё жыцьцё", "Зьнічаваньні", "Цудоўны вечар". А таксама "Ластаўка", "Залатыя краты", "Котка" — хіты, якія аднойчы мільганулі на малатыражным "левым" касэтным выпуску пад назовам "NN".

Апошнім часам Кася Камоцкая амаль не выконвае старых песень, якія прынесьлі ў свой час прызнаньне "НН". Кася відавочна зьмянілася за мінулыя пяць гадоў. Гэта відаць з "Выбранага": ад пранікнёнай сьветлай і цёплай лірыкі ў "Божа, забяры маё жыцьцё" да жорсткай і ня менш пранікнёнай патэтыкі ў "Маёй Краіне".

Кася — "няўрымсьлівы й неўтаймаваны" чалавек. Іншымі словамі, яна вельмі чульліва рэагуе на навакольную рэчаіснасьць. Магчыма, адсюль "перакосы" ў музыцы: у адным альбоме могуць суіснаваць рэгі й попс, рэп і блюз... Насамрэч, гэтыя пошукі й эксперымэнты толькі ўзмацняюць і падкрэсьліваюць неардынарнасьць і ўнікальнасьць такой зьявы як НОВАЕ НЕБА.

Які зь беларускіх гуртоў зрабіў рэп-песьню, якая б сталася папулярнай? Хто бачыў леташнія выступы "НН", памятае як крута заводзіў публіку рэпавы "Ліст да сястры". Але папсовая па сваім гучаньні песьня "Прэзыдэнт, ідзі дамоў" выклікала ня менш бурлівыя эмоцыі. І рэч ня толькі ў палітычнай кан'юнктуры. Рэч у асобе Касі.

Прэзэнтацыя "Выбранага" адбудзецца 15 лютага ў Менскім рок-клюбе "Рэзэрвацыя". НОВАЕ НЕБА выканае свае старыя й новыя песьні. Прычым плянуецца, што Касіны песьні будуць сьпяваць іншыя менскія выканаўцы. Можна нават паспадзявацца, што гэтыя рымэйкі калі-небудзь выйдуць асобным альбомам...

Экстрэму зь Беларусі — на Ўсход

LEGION, 1'97, журнал экстремальной музыки. — Менск

Часопіс быў заснаваны некалькі гадоў таму, але дагэтуль мала вядомы ў Беларусі. Рэч у тым, што ад пачатку ён існаваў як разавы творчы праект. З гэтага году сытуацыя зьмяняецца. Плянуецца, што LEGION будзе выходзіць раз у два месяцы пры мінімальным накладзе ў пяць тысячаў асобнікаў. Мяркуецца, што аматарам экстрэмальнай музыкі (стылі black, doom, death, gothic) хопіць двух месяцаў, каб удумліва азнаёміцца з матэрыяламі, зьмешчанымі на пяцідзесяці двух старонках якаснай паліграфіі й дасьціпнага дызайну.

Зьмест часопіса складаецца з інтэрпрэтацыяў матэрыялаў заходняй "экстрэмальнай" прэсы, а таксама з уласных тэкстаў (пераважна інтэрвію) і рэцэнзіяў на сьвежыя экстрэм-CD.

Часопіс зроблены грунтоўна. Акрамя таго, што ён уяўляе сабой арыгінальны для нашых шыротаў культурны праект, ён —нармальная камэрцыйная справа. Гэта варта адзначыць, бо цяпер большасьць беларускіх незалежных пэрыядычных выданьняў знаходзіцца ў непрываблівым камэрцыйным стане. LEGION мае прадстаўніцтвы ў Расеі й Украіне. Выпуск папярэдняга нумару паказаў, што пры кошце ў два-тры даляры ён можа акупляцца, нават не зьмяшчаючы на сваіх старонках рэкляму.

З наступнага нумару беларускія выпускі будуць мець беларускамоўныя ўкладкі. Што да арыентацыі выдаўцаў на краіны СНГ, то яны лічаць, што "беларусам прыйшоў час распачаць культурную экспансію на Ўсход".

Выбранае "з-пад зямлі"

NRM. Made in NRM. — Менск, 1997

У зборку ўвайшлі лепшыя, з гледзішча аўтараў, песьні NRM.

Рэч у тым, што гурт існуе толькі два гады, за якія стварыў два альбомы — "Lalalala" й "Одзірыдзідзіна". Мяркую, музыкам было складана выбраць з двух альбомаў лепшыя песьні. Таксама мяркую, што яны не далі рады. Цьверджаньне таму — бліскучыя выступы гурта летась, а таксама апошні выступ, што адбыўся з нагоды прэзэнтацыі гэтай касэты 1 лютага ў Менскім рок-клюбе "Рэзэрвацыя". І песьні "Одзірыдзідзіны", і песьні "Lalalala", і новыя творы былі ўспрынятыя "на гура".

Зрэшты, гэта ня сталася неспадзяванкай, бо яшчэ ў канцы студзеня шумамер імпрэзы пад назовам "Рок-Карона" паказаў, што больш чым двухтысячная заля прызнала адну зь песьняў NRM найлепшай у мінулым музычным сэзоне. Менавіта —"Партызанскую". Гэтая песьня, бадай, сталася сымбалем NRM. У ёй тэкставыя вобразы, створаныя на кантрасьце матываў беларускага савецкага фальклёру й новага палітычнага кантэксту, удала пакладзіся на адмысловы энэрэмаўскі "забойны" музычны хард-драйв.

Дарэчы, без паглыбленьняў у аналіз сёньняшняй сытуацыі на беларускай рок-эстрадзе трэба зазначыць, што "падпольны" выступ NRM на "Рок-Каранацыі", калі музыкі замест абвешчанай вядучым песьні выканалі "Партызанскую", стаўся адзіным учынкам, які зрабіў з імпрэзы падзею.

Энэрэмаўцы пракамэнтавалі свой учынак як "імпульсыўны", і паведамілі, што праз яго ўвайшлі ў канфлікт з генэральным прад'юсарам "Рок-Каранацыі" Юрыем Цыбіным, які да таго ж зьяўляецца адным з арганізатараў вядомага рок-фэсту "Рок па вакацыях". Ці азначае гэта, што цяпер гурт будзе пазбаўлены магчымасьці ўдзельнічаць у гэтых двух імпрэзах, пакажа час. Але відавочна, што нашыя рок-музыкі пастаўленыя перад пэўным выбарам.

Праблемы канфармізму застаюцца асабістай справай кожнага зь беларускіх выканаўцаў. Што да NRM, то наўрад ці "выгнаньне ў падпольле" зьнізіць іхную папулярнасьць. Хутчэй наадварот, бо "дыназаўры"-мроеўцы перажываюць свой новы ўздым, што заканамерна — калі хто здатны на званьне "дыназаўра", той ня зьнікне.

Made in NRM — "Выбранае" тых, хто спалучае новы вітток папулярнасьці зь верагодным пераходам у стан "падземных жыхароў". Асабіста мне здаецца, што чарговы вітток папулярнасьці гурта прыпадзе

ПАДЗЕІ ГОДУ

5,5 млн. гадоў таму, калі вада з Атлянтыкі праз Гібральтарскую пратоку пачала запаўняць басэйн Міжземнага мора, утварыўся вадаспад вышынёю каля 800 м., у 26 разоў буйнейшы за самы магутны сучасны вадаспад Гуаіра (рака Парана між Парагваем і Бразыліяй, магутнасьць 50 тыс. кубамэтраў у сэкунду).

2550 гадоў таму правадыр пэрсідзкіх плямёнаў Кір II падняў паўстаньне супраць Мідыі. Кір II заваяваў Мідыю, Лідзію, грэцкія гарады ў Малой Азіі, значную частку Сярэдняй Азіі, Мэсапатамію і Бабілён. Загінуў пад час паходу.

2200 гадоў таму царом Эгіпта стаў Пталямэй V Эпіфан.

725 гадоў таму Кітай наведаў партугальскі падарожнік Марка Пола. Ён пражыў у Кітаі каля 17 гадоў. Па вяртаньні ў 1295 годзе ў Італію ствярае сваю "Кнігу" (1298) — адну зь першых крыніцаў ведаў эўрапейцаў пра краіны Цэнтральнай, Усходняй і Паўднёвай Азіі.

875 гадоў таму войскі грузінскага цара Давыда (Будаўнік) шчыльным кальцом акружылі Тбілісі і ўзялі яго штурмам, зламіўшы адчайны супраціў турэцкіх войскаў.

650 гадоў таму ў Эўропе пачалася найбольш заразная ў гісторыі чалавецтва эпідэмія лёгачнай формы чумы. Яна доўжылася з 1347 да 1351 году. Сьмяротнасьць была 99,99%.

575 гадоў таму войскі Яна Жыжкі, чэскага шляхціца з поўдня Чэхіі разьбілі ўдзельнікаў другога крыжовага паходу.

425 гадоў таму гішпанцы задушылі паўстаньне індзейцаў інкаў і забілі іх правадыра Інку Тупак-Амару. Пасьля яго сьмерці імем Тупак Амару сталі звацца ўсе кіраўнікі барацьбы індзейцаў супраць гішпанскіх заваёўнікаў за аднаўленьне дзяржавы інкаў.

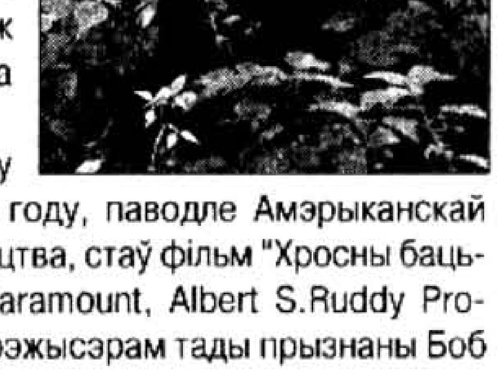
225 гадоў таму ў Францыі забароненая інквізыцыя.

225 гадоў таму выйшла 17 тамоў "Энцыклапэдыі" (тлумачальны слоўнік навук, мастацтваў і рамёстваў) Дыдро і 11 тамоў ілюстрацыяў да яе. У працы над "Энцыкляпэдыяй" бралі ўдзел Жан Жак Русо, Вальтэр і іншыя вядомыя гуманітарыі Францыі.

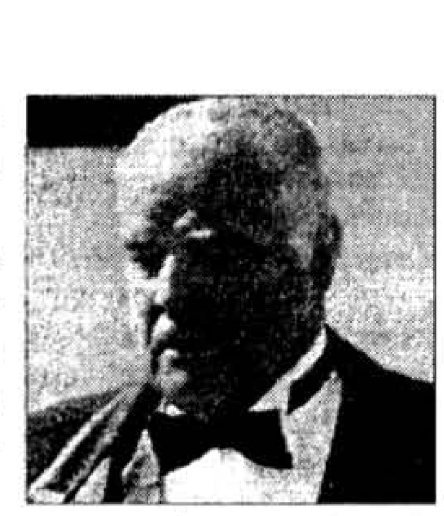
У 1872 годзе лясьнік Уільям Фэргюсан з штату Вікторыя, Аўстралія, паведаміў пра дрэва, якое ён пабачыў на рацэ Ўотс. Гэта быў аўстралійскі царскі эўкаліпт, самы высокі з усіх афіцыйна замераных дрэваў. Яго вышыня была 132,6 м.

50 гадоў таму ў Менску былі адноўленыя й пашыраныя абутковая фабрыка імя Тэльмана, швачная фабрыка імя Крупскай, хлебазавод "Аўтамат", кандытарская фабрыка "Камунарка", піўзавод "Беларусь".

У 1972 годзе ў заапарку Фэнікса, штат Арызона, ЗША, памерла самая даўганогая гарыла па мянушцы Балтыморскі Джэк. Яе рост быў паміж 1,70 і 1,75 (вага 126 кг).

25 гадоў таму лепшым фільмам году, паводле Амэрыканскай акадэміі кінамастацтва, стаў фільм "Хросны бацька" кінакампаніі Paramount, Albert S.Ruddy Production. Лепшым рэжысэрам тады прызнаны Боб Фос за фільм "Кабарэ". Лепшай акторкай стала Лайза Мінэлі, узнагароджаная за ролю ў фільме "Кабарэ". Лепшым акторам — Марлон Брандо за ролю у фільме "Хросны бацька".

25 гадоў таму памёр вядомы францускі комік і шансанье Марыс Шэвалье. Ён стварыў клясычны тып "песьняра парыскіх бульвараў".

ЛЮТЫ

175 гадоў таму ангельскія падарожнікі Дыксан Дэнам і Х'ю Клапэртон пачалі пераход праз пустэльню Сахару, які доўжыўся каля году.

У 1922 годзе на пляжы каля Макая, правінцыя Квінслэнд, Аўстралія быў знойдзены самы рэдкі жыхар мора — аўстралійскі рэмнезуб, ці рэмнезуб Лонгмана, вядомы толькі па двух чарапах.

25 гадоў таму на плата Анкомпагрэ ў заходняй частцы штата Каларада, ЗША быў знойдзены "сулэр'яшчар" (supersaurus viviane). Рэшткі плечавых костак і шыйных пазванкоў дазваляюць меркаваць, што ягоная вышыня была 16,5 м, а агульная даўжыня цела 25-30 м. Суперазаўр, магчыма, быў дыпладокам.

У 1972 годзе Тэадор О.Дынэр (ЗША) адкрыў самых маленькіх вядомых вірусаў — віроідных

на час, калі ўсе мы будзем мяняцца месцамі з тымі, праз каго сёньня мусім "партызаніць".

Сьнег у краіне бард-року

Новае Неба. Мая Краіна. — Менск: "Ковчег", 1996

Загалоўная песьня "Мая Краіна" задае настрой усяму альбому —туга па Радзіме, што зьнікае. Радзіме, якую мы толькі пачалі ствараць. Ці ня ўсе песьні паводле тэкстаў і мэлёдыкі ахутваюць слухача ўзьнёслым смуткам страты: "Зь цягам часу я стануся птушкай... і палячу па-над зямлёю туды, дзе неба, і дзе аблокі над краінай пад белым сьнегам...", "Гэта падводнае гета, тут не хапае паветра...", "... Праз колькі гадоў мы навучымся жыць у балоце па вушы", "Мы чакалі Каляды з маленства, і ня можам ніяк дачакацца", "... тварам да сьценкі слухаем радыё "Сталін"... Здаецца, што ў "Маёй Краіне" не стае старой песьні "Сон у трамваі": "Засынаю, ізноў засынаю, бо надзеі ніякай ня маю..." Рацыя, такі настрой сапраўды вяртаецца ў Беларусь.

Калі яшчэ летась "Мая Краіна" ці "Ліст да сястры" ўспрымаліся як алюзія альбо як прадчуваньне, то цяпер, калі ў краіне панус суцэльная яснасьць, гэтыя песьні асацыююцца з ТЫМІ часамі. Часамі, калі мы чакалі й спадзяваліся, калі страта з працэсу яшчэ не пераўтварылася ў вынік.

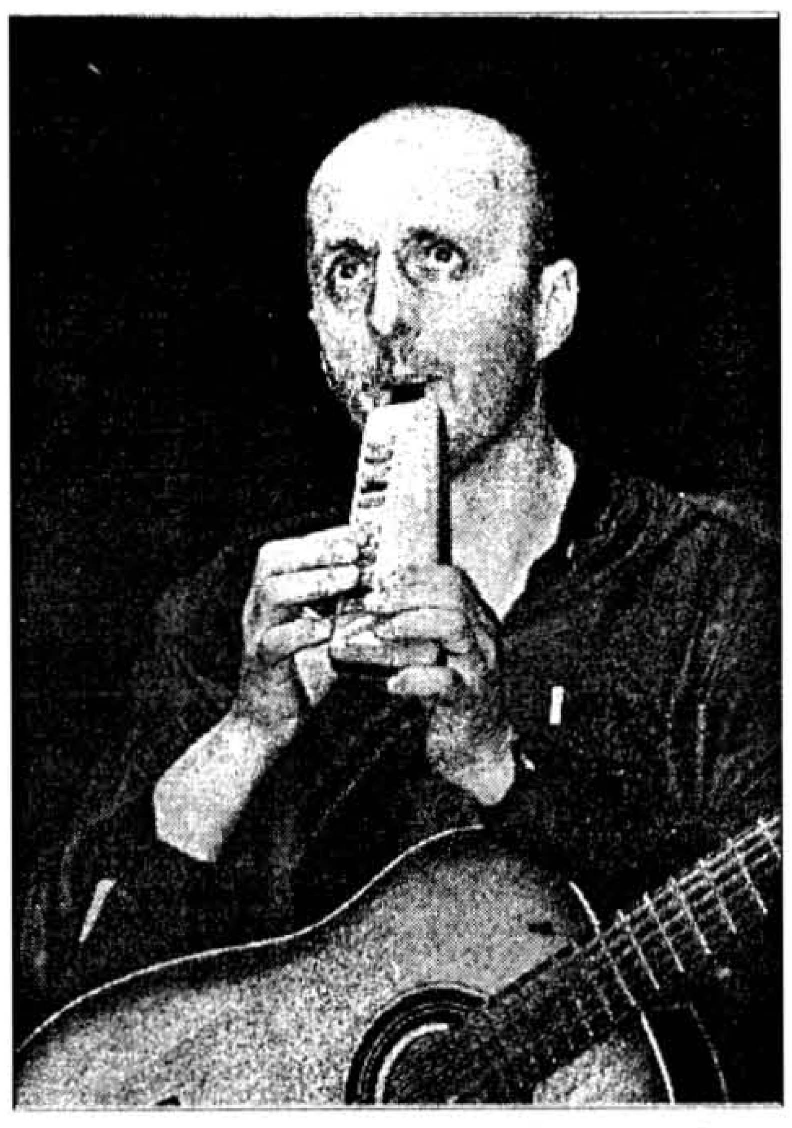
Ні блюз, ні панк ня ёсьць новымі для беларускай рок-музыкі. Але, у творчасьці "Новага Неба" гэтыя матывы зьявіліся ці не ўпершыню. У пэўнай традыцыйнай стылістыцы вакал Касі Камоцкай, як бачым, можа набываць новае неспадзяванае гучаньне. Гэта трэба адзначыць таму, што "Новае Неба" — з тых гуртоў, якія зьнікаюць разам з заменай вакаліста, і ў якіх верш натхняе на стварэньне мэлёдыі. "Новае Неба" — бард-рок гурт. Гурт, які як ніхто глыбока стварыў эстэтычнае ўвасабленьне самапачуваньня беларусаў у апошнія гады. У вялікай ступені "Мая Краіна" — гэта суплёт лірыкі й грамадзянскага патасу. Бадай, толькі ў творчасьці "НН" такое спалучэньне жыве арганічна й лёгка.

У "краіне паэтаў і сьмецяроў — сьнег". Сьнег прыгожая рэч. Але ня можна доўга жыць у холадзе. Але мы жывем. Таму сум —наша стыхія.

Насамрэч, сумныя песьні "НН" — самае аптымістычнае, што ёсьць на беларускай рок-эстрадзе. Бо, ня мы жывем у сьнезе, а сьнег жыве ў нас. Мы любім сьнег. Беларускія мужчыны любяць сьнег больш за жанчын, таму ня дзіва, што Беларусь называюць жаноцкай нацыяй. Калі так, я не дзіўлюся, што Кася Камоцкая падаецца мне самым жывым, і самым шчырым беларускім выканаўцам.

Жанчына з аднолькавым посьпехам сьпявае ў эліт-клюбе і на шматтысячным мітынгу... Гэта бард-рок. Жанчына спрабуе хоць крыху растапіць сьнег наўкола, але дарэмна. Мы любім сьнег, бо на ягоным фоне жанчына глядзіцца так прыгожа!..

Севярын Квяткоўскі

Акрэсьлены рэгіяналізм

Ладзячы турнэ па Беларусі 29 студзеня Віктар Шалкевіч завітаў з канцэртам у Менск, на "Вольную сцэну". Цікавая сама па сабе самая зьява турнэ, калі на працягу кароткага тэрміну – 1,5 тыдні, з канцэртнай праграмай аб'яжджаюцца ўсе галоўныя гарады Беларусі – выступы В.Шалкевіча адбыліся ва ўсіх абласных цэнтрах. Падобнага, здаецца, у беларускай канцэртнай практыцы яшчэ не здаралася. Такое турнэ запатрабавала грошай – і іх даў Фонд Сораса.

Адчувалася, што сцэнар канцэрту быў падрабязна распляніраваны – загадзя было вызначана, дзе якую фразу прамовіць, дзе зрабіць які жэст, адпаведна адчувалася, на якую рэакцыю залі сьпявак разьлічваў. Такое напружанае турнэ было б цяжка наладзіць, ня маючы жорсткага пляну канцэртаў, у якіх Шалкевічу дапамагалі ўласны артыстызм і энэргетыка – гэты лысы чэрап, глыбокія вочы, хуткая гаворка. Вядома, інструмэнтальная група стварыла новую палітру на сцэне.

Рэпрэзэнтуючы праграму "Смутны беларускі блюз", Віктар Шалкевіч абвяшчаў свае прынцыпы й сваё бачаньне самога сябе – як падкрэсьлена рэгіянальнай зьявы. Якраз перад Менскам бард аб'езьдзіў (упершыню для сябе) усю Ўсходнюю Беларусь, што дало яму падставы для параўнаньняў, пераведзеных у тым ліку ў песенную стылістыку. У Менску такі рэгіяналізм можа выглядаць недзе наіўным. І рэч ня толькі ў тым, што за пэрыяд паваеннай урбанізацыі ў сталіцу зьехаўся народ з тагачасна аграрнай Заходняй Беларусі (у той час як на Ўсходзе Беларусі ўжо існавалі гіганты сацыялістычнай індустрыі) і сёньня Менск на палову складаецца з "усходнікаў", на палову – з "заходнікаў". Але Менск – гэта настолькі непаўторная, самадастатковая зьява, якая стаіць па-за рэгіянальнасьцю Беларусі, што любая моцная акцэнтацыя ўнікальнасьці свайго рэгіёну будзе ўспрынятая тут са скепсысам.

Усё ж, пакідаючы канцэрт, я ня мог адмовіцца ад думкі, што быў сьведкам нейкай арыгінальнай зьявы – у тым ліку праз акрэсьленую яе рэгіянальнасьць.

Алег Дзярновіч

Слава Корань:

"Буду сьпяваць, пакуль не памру"

Гутарка зь лідэрам гурта "Уліс"

"Уліс" з самага пачатку быў такім гуртом, які ў кожнай сваёй праграме выкладаў абсалютна розныя думкі. Таму мы й пакінулі назоў "Уліс". "Уліс" (і мы ўжо стаміліся тлумачыць) — гэта вандроўнік, такая вось вандроўка ў самім сабе".

"НН": "Уліс" пераўжыў вядомасьць, 5-гадовы юбілей, распад... Наколькі цяжка ствараць гурт наноў, калі сыходзяць ня проста прафэсійныя музыкі, але й аднадумцы?

С.Корань: Цяпер у музыцы засталіся толькі самыя ўпартыя. Вельмі складана трымацца. Бо музыка не прыносіць аніякіх грошай, а ўсё банальна: людзям трэба жыць. Яны пачынаюць займацца той працай, якая корміць, і асуджаць за гэта нельга... А расставацца вельмі складана. Асабліва такое цяжкое расстаньне, калі ты гатовы надалей рабіць тое, што рабіў, і нечакана застаесься адзін. Таму "Уліс" і зьнік на год-паўтара, каб сабраць старыя косьці... Але сёньня я раблю ўсё для таго, каб болей іх не зьбіраць...

— Назоў альбома "Ратуйце вашыя душы" — гэта меркаваньне з пазыцыі ўзросту, досьведу, "споведзь стомленага чалавека"?

— Так называлася наша сумесная з "НРМ" і "Новым Небам" імпрэза ў Віцебску. Я прыдумаў гэты назоў, мы прадставілі там гэтую праграму, і яна была вельмі добра ўспрынятая. Назоў належна стасуецца з тэматыкай альбома. Некаторыя скажуць: "Вельмі патэтычна й павучальна", — але што я магу зрабіць, так атрымалася.

— Так склалася гістарычна: звычайна лідэр гурту адначасова й вакаліст. Вы заўсёды былі лідэрам "Улісу", але не выходзілі на першы плян. Што падахвоціла ўзяць на сябе ролю лідэра цалкам?

— Прычына гэтага простая: я не хачу, каб і надалей сыходзілі вакалісты. Вакаліст знаходзіцца на першым пляне, запамінаецца публікай больш, як астатнія, і я ўжо маю сумны досьвед зьмены вакалістаў. Вакалісты "Уліса" заўсёды абмяркоўваліся — і Патрэй, і Тумашэвіч... Прычым дзіўны факт у тым, што публіка рэагавала нармальна, а журналісты, знаёмыя, крытыкі — яны заўсёды не ўспрымалі новага вакаліста. Я больш не хачу гэтага. Таму я ўзяў на сябе ўсе ўдары, усе патрабаваньні й парады зьмяніць вакаліста. Але вакаліста я не зьмяню: ён будзе на ўвесь час, пакуль я не памру.

— Але ж прыйдзецца тыя ўдары зноўку трываць. Меркаваньні тыпу: Слава Корань — добры гітарыст, але навошта яму сьпяваць... Ты да гэтага падрыхтаваны?

— Ёсьць меркаваньні, што маладыя музыкі выйшлі, паказаліся, усё файна, а вось гэты стары ідыёт і сьпявае, і вершы пачаў пісаць... Ня любяць у нас, калі чалавек сьвядома бярэ на сябе нешта большае, чымся тое, што лічыцца дазволеным. Мне ня так мала гадоў, каб кожнага разу зьбіраць новы гурт.

— Складаецца ўражаньне, што беларускія музыкі і наагул шматлікія прадстаўнікі калямузычнае "тусоўкі" неяк страшацца разьвіцьця, страшацца новага. Чаму так адбываецца?

— Насамрэч у першую чаргу баяцца журналісты. Як толькі зьяўляецца нешта арыгінальнае, але пад старым назовам, ці стылёвыя нейкія зьмены — гэта адразу пачынаюць ганіць. Вось раней было добра, а цяпер... Нейкая такая настальгія дзіўная іх вярэдзіць...

І што найцікавейшае: гурты, уласна, заганяюць сябе ў нейкія вузкія музычныя рамкі, напрыклад: мы граем рытм-энд-блюз, ці мы граем хэві мэтал... Такія рамкі не пакідаюць прасторы й магчымасці для творчасьці і ўяўленьня. Я ўжо ці раз казаў, што самы просты шлях да папулярнасьці — граць музыку, падобную да нечага вядомага, бо журналісты адразу ж ажыўляюцца: "Ну, малайцы, файна, учора хадзіў на канцэрт, яны граюць, як Нопфлер, як Бон Джові, і нават лепей..." Але такое магчыма толькі ў нашай краіне. Калі я быў у Лёндане, я шчэ раз упэўніўся ў тым, што ў разьвітай і жывой сыстэме шоў-бізнэсу такія рэчы не праходзяць. Не музыкі зьнізу глядзяць угару, а наадварот, журналісты зьверху вывучаюць, што новенькага прыдумалі музыкі ўнізе. Пакуль нашыя музыкі гэтага не зразумеюць, яны будуць плесьціся ў хвасьце. Новае й сьвежае нешта можна стварыць толькі ў тым выпадку, калі ты прыслухоўваесься выключна да ўласных думак і ажыцьцяўляеш уласныя ідэі. Хаця ў нас з гэтым складана, бо ўласныя думкі і ідэі ў нашай краіне выклікаюць толькі такую рэакцыю: ты шчэ й думаеш, ты думаць можаш, навошта, на Захадзе ўсё даўно прыдуманае. І большасьць нашых гуртоў старанна рушыць за кімсьці, нават у іміджы. А чаго вартая расейская "тусоўка" рокавая, папсовая!!! Там ня толькі музычныя ідэі, а нават і імідж бязьлітасна здымаюць. Таму ўсё гэта 5-10-цігадовай даўніны і варыцца ва ўласным соўсе.

— За гэтыя рок-н-рольныя гады ці прынесла Вам што-колечы задавальненьне або спакой?

— Я заўважыў: чым больш прафэсійным становіцца гурт, чым больш зьяўляецца сьвежых і новых ідэяў, тым складаней працаваць. Сёньня ў мяне нічога няма: ні памяшканьня для рэпэтыцыяў, ні грошай... Мы выдалі альбом. Хочацца, каб яго пачулі, каб нас гвалтоўна не выключалі з музычнага працэсу, бо сёньня востра адчуваецца спроба навязаць "правільную" музыку. Публіка мае права бачыць і чуць усё, што існуе, а для тых, што засталіся ў музыцы, — гэта жыцьцё, гэта выбар шляху. Я ўжо спрабаваў цягам 10 гадоў будаваць сьветлую будучыню і, як вынік, прыйшоў да высновы, што найгалаўнейшае — пабудаваць самога сябе, зразумець, чаго ты хочаш, дзеля чаго ты варушысься на гэтай зямлі.

Я сам для сябе вырашыў, што ў мяне няма іншага шляху. І я буду ісьці, колькі здольны.

Гутарку вяла Іра Гнэс.

P.S. Інфармацыя для тых, хто СЛУХАЕ музыку. Новы альбом гурту "Уліс" пад назовам "Ратуйце вашыя душы" выйшаў. Гурт плянуе канцэрты ў клюбах.

(адналанцужковая кальцавая РНК безь бялковай абалонкі).

10 лютага

50 гадоў таму ў Парыжы падпісаны мір для Італіі, Румыніі, Баўгарыі, Венгрыі, Фінляндыі.

11 лютага

150 гадоў таму нарадзіўся вядомы амэрыканскі вынаходнік Томас Альва Эдысон. Ён быў арганізатарам і кіраўніком першай амэрыканскай прамысловай досьледнай лябараторыі ў Мэнла-Парку, аўтарам звыш 1000 вынаходніцтваў у электратэхніцы. Удасканаліў тэлеграф, тэлефон, лямпу накальваньня, зрабіў манограф і пабудаваў першую ў сьвеце электрастанцыю грамадзкага карыстаньня.

12 лютага

У 1972 годзе памёр беларускі празаік Мікола Лупсякоў.

13 лютага

25 гадоў таму ў Сапара (Японія) сьвяточна закрыліся XI Зімовыя алімпійскія гульні. У іх удзельнічала 924 мужчыны, 204 жанчыны з 35 краінаў сьвету.

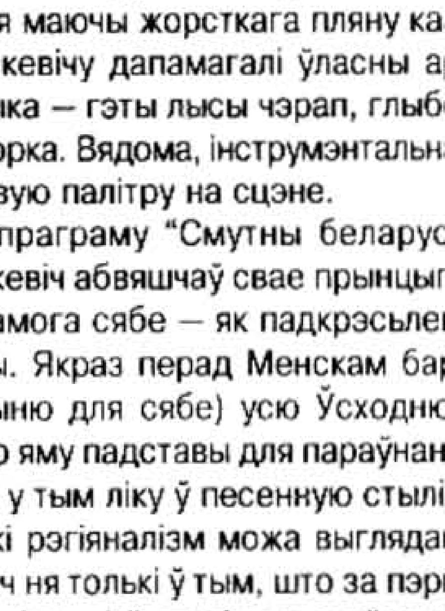
18 лютага

150 гадоў таму нарадзіўся ірляндзкі пісьменьнік Брэм Стокер, які стварыў самага вядомага пэрсанажа сёньняшніх фільмаў жахаў – графа Дракулу.

22 лютага

У 1922 годзе ў Вільні памёр Ядвігін Ш., аўтар першага беларускага раману, які называўся "Золата".

23 лютага

У 1897 годзе ля гары Кіліманджара, Кенія, быў забіты слон з самымі цяжкімі біўнямі. Сёньня яны захоўваюцца ў Брытанскім музэі гісторыі прыроды. Першапачатковая вага кожнага біўня была 109 кг (даўжыня 3,11 м) і 102 кг (даўжыня 3,18).

28 лютага

У 1947 г. нарадзіўся Томпсан Хэбард з Рычманда, Канада. 3 лістапада 1987 г. на мэдычным факультэце ўнівэрсытэту Брытанскай Калюмбіі, Ванкувэр, Канада, у яго быў зарэгістраваны самы высокі ўзровень шуму пры храпе – 90 дэцыбэлаў. Вымяральны прыбор быў уладкаваны на вышыні 60 см над галавой Хэбарда.

Кніга-поштай

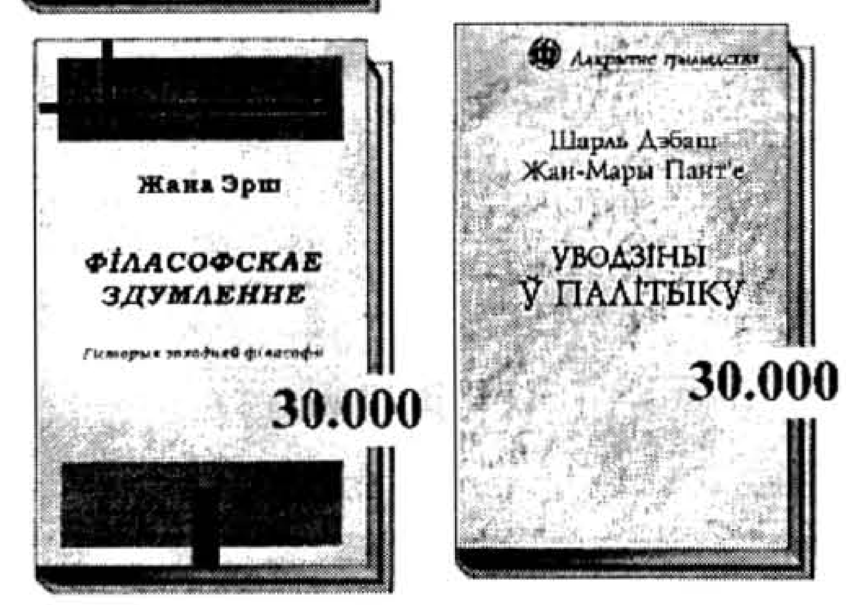
Каб замовіць патрэбную Вам кнігу, неабходна пазначаную суму пералічыць праз пошту на наступны рахунак:
БГФ "Наша Ніва" р/р 3015201930039 "Гарантбанк" філія АКБ "Поіск" г. Менска, код 987.

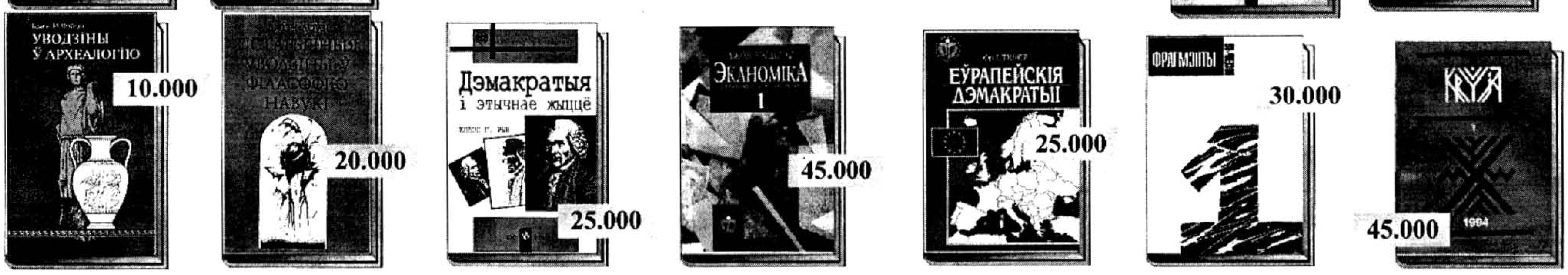
Не забудзьцеся на паштовай квітанцыі ў сэктары "Для пісьмовага паведамленьня" ўказаць назву кнігі й Ваш дакладны паштовы адрас.

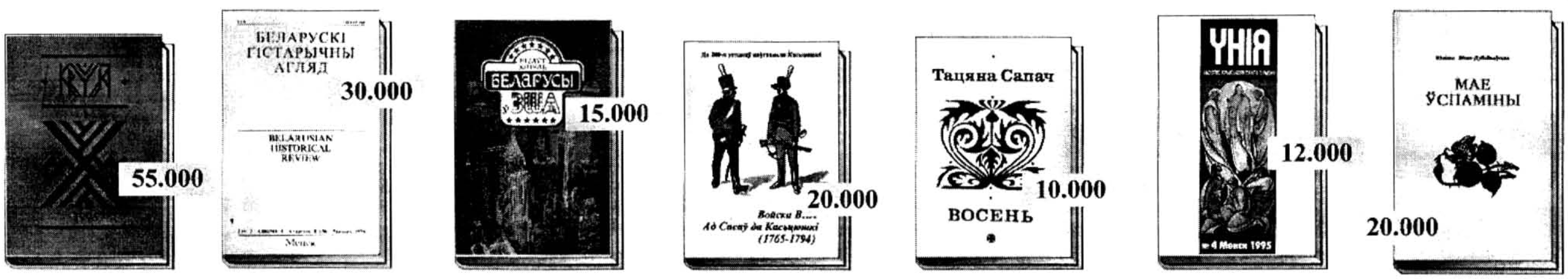
Такім чынам, на пачатку Вы аплочваеце толькі кошт кнігі, а кошт дастаўкі аплоціце ўжо пры атрыманьні кнігі на пошце. Гэтая сыстэма дазволіць скараціць выдаткі, таму што пазбаўляе ад уключэньня ў кошт кнігі ўсярэдненых выдаткаў на паштовую перасылку. Паштовыя выдаткі аплочваюцца па факту.

Даведкі праз тэлефон у Менску: 239-78-49, Віталь Супрановіч.

Новыя кнігі і перыёдыкі, дасланыя ў рэдакцыю

Bialoruskie Zeszyty Historyczne / Bialoruskie Towarzystwo Historyczne. Bialystok, 1996. 184 s. 2 (6). ISSN 1232-7468

Belarusian review. Quarterly Information Bulletin. Vol. 8, No. 4 Winter 1996/97. 32 p. ISSN 1064-7716

Віцебскі сшытак / Гістарычны навукова-папулярны часопіс. — 1996, № 2

Вількін Я. Беларускія народныя гульні / Маст. В.Пачкаева. — Менск: Беларусь, 1996. — 86 с.: іл. 6000 ас. ISBN 985-01-0038-9

Гуд П., Гуд Н. Беларускі кірмаш. — Менск: Полымя, 1996. —270 с.: іл. 3000 ас. ISBN 985-07-0102-1

Гісторыя Беларусі / А.Абэцэдарская, П.Брыгадзін, Л.Жылуновіч і інш., Пад рэд. А.Кахаоўскага і інш. — Менск: "Экапэрспэктыва", 1996. 496 с. 10 000 ас. ISBN 985-6102-08-1

Гісторыя Беларусі / Навучальны дапаможнік. — Менск: Выдавецкі цэнтар "Эконом-пресс", 1997. — 298 с.

Кафка Ф. Прысуд: Апавяданьні і мініяцюры / Пер. зь ням. мовы Л.Баршчэўскага; Прадм. П.Васючэнкі. — Менск: Мастацкая літаратура, 1996. — 246 с. (Бібліятэка замежнай прозы). ISBN 5-340-01368-5 (беларус.)

Кацар М. Беларускі арнамэнт. Ткацтва. Вышыўка / Навук. рэд. Я.Сахута. — Менск: БелЭн, 1996. — 208 с. 5000 ас. ISBN 985-11-0066-8

Корань Л. Цукровы пеўнік: Літ.-крытыка. Менск: Мастацкая літаратура, 1996. — 286 с. 580 ас. ISBN 985-02-0262-0

Коўтун В. Крыж міласэрнасьці: Раман: Для стар. шк. узросту. — Менск: Мастацкая літаратура, 1996. — 493 с., іл. (Школьная бібліятэка). 15000 ас. ISBN 985-02-0382-X

Кустава В. Кроў Сусьвету: Вершы / Прадм. В.Жуковіча, А.Раткевіча. — Менск: Мастацкая літаратура, 1996. 175 с.: іл. 2500 ас. ISBN 985-07-0102-1

Наша Ніва. Першая беларуская газэта з рысункамі / Факсымільнае выданьне. — Менск: Беларуская навука, 1996. — Выпуск 2 (1909 год).

Паўлаў Міхаіл. Забойства Іасафата Кунцэвіча. — Віцебск, 1996. 36 с. ISBN 985-6323-11-8

Пінск: Фотаальбом / Уклад. і аўтар тэксту В.Барушка/ На бел. і анг. мовах. — Менск: Беларусь, 1996. — 128 с. 5000 ас. ISBN 953-01-0173-3

Скікевіч А., Шчур У. Тэрміналягічна-тлумачальны слоўнік па філязофіі: Дапам. для выкладчыкаў, студэнтаў і асьпірантаў. — Менск: Беларуская навука, 1996. — 96 с. 500 ас. ISBN 985-08-0008-9

Шурпа У. Переазвон адліг: Вершы. — Горадня: Абласное аддзяленьне БФК, 1996. — 120 с. 1500 ас.

Шыдлоўскі К. Архітэктурная спадчына Браслаўшчыны: Гіст.-архіт. нарыс. — Менск: Полымя, 1996. — 158 с.: іл. (Помнікі беларускага дойлідзтва). ISBN 985-07-0083-1

Эканамічная гісторыя Беларусі. Вучэбны дапаможнік: / Выд. 2-е, дап. і перапрац. / В.Галубовіч, Р.Ермашкевіч, Г.Бушчык і інш.; Пад агульнай рэд. В.Галубовіча. — Менск: НКФ "Экапэрспэктыва", 1995. — 432 с. ISBN 985-6102-16-2

Юрчанка Г. Сучасная народная лексыка: З гаворкі Мсьціслаўшчыны: літары Н-П. — Менск: Беларуская навука, 1996. — 304 с. 400 ас. ISBN 985-08-0001-1

Автомобиль на Беларуси 100 лет / А.Киштымов, Л.Козлов. — Менск: Министерство транспорта и коммуникаций Республики Беларусь, 1996. — 136 с. ISBN 985-6119-04-10

Алексеев Л. Археология и краеведение Беларуси XVI в. — 30-е годы XX в. / Под ред. Б.Рыбакова. — Менск: Беларуская навука, 1996. — 206 с. ISBN 985-08-0007-0

Скобелев Э. Словянские сутры: Кн. четверостиший. — Менск: Полымя, 1996. — 317 с. 5000 ас. ISBN 985-07-0152-8

Экономическая история зарубежных стран. Курс лекций / Н.Полетаева, В.Голубович, Л.Пашкевич и др.; Под общ. ред. В.Голубовича. — Менск: НКФ "Экапэрспэктыва", 1996. — 432 с. ISBN 985-6102-09-X

Літоўская Мэтрыка

Выйшла з друку новая кніга Мэтрыкі — том 7. У Менск таксама завезеныя тамы 5, 6, 8. Просьба да ахвотных свае заяўкі дасылаць пісьмова на адрас: 220085 Менск, а/с 5, Віталь Супрановіч.

Калі Вы маеце тэлефон, пазначце яго.
Тамы Мэтрыкі разьмяркоўваюцца адпаведна з чарговасьцю заявак.

На складзе БГФ "Наша Ніва" ёсьць касэты (кошт 30.000 БРБ):

1. **Новае Неба.** Сон у трамваі (1995).
2. **Новае Неба.** Go home (1995).
3. **Новае Неба.** Дзеці чоргнага гораду (1991).
4. **Крама.** Камэндант (1995).
5. **Крама.** Хворы на Rock-n-Roll.
6. **Крама.** Гэй там налівай! (1994).
7. **N.R.M.** LaLaLa (1995).
8. **Ulis.** Life (1996).
9. **Уліс.** Чужаніца (1991).
10. **Уліс.** Краіна доўгай белай хмары (1990).
11. **Бонда.** Найлепшыя песьні.
12. **Мясцовы час.** Наша ўскраіна (1991).
13. **Палац.** Палац (1996).
14. **Песьні беларускіх бардаў** (1992).
15. **Рэнэсанс** (беларускі джаз).
16. **Беларускія народныя казкі.**
17. **Беларуская музычная літаратура** (т.т. 1-4).
18. **Беларуская гітарная музыка.**
19. **Залаты фонд беларускага рок-н-ролу** (т.т. 1-5).
   т.1: Бонда. Уліс. Рэй. Мясцовы Час. Блізьняты.
   т.2: Бонда. Уліс. Мроя. Крама. Новае Неба. Мясцовы Час. Тутэйшыя хлопцы.
   т.3: Золотая середина. Отражение. Алексей Шедько & "Доктор Моро". Гранит. Метро. Сузор'е. Зартило.
   т.4: Палац. Уліс. Крама. Новае Неба. Мроя.
   т.5: Зиндан. Why Not. Отражение. Инспектор. Red Dynamite. Флэт.
20. **Мроя.** Найлепшыя песьні з праграмаў 1987-90 г.
21. **Уліс.** Блуканьне (1996).
22. **Віктар Шалкевіч.** Смутны беларускі блюз (1996).
23. **Камэлот.** У краіне талераў (1995).
24. **Zindan** (1994).
25. **Крама.** The Best (1996).
26. **Андрэй Мельнікаў.** Гэта — Мы! (1996).
27. **NRM.** Одзірыдзідзіна (1996).
28. **Andrej Mielnikaŭ.**
29. **Andrej Mielnikaŭ.**
30. **Andrej Mielnikaŭ.** Uspamin (1994-1995).
31. **Andrej Mielnikaŭ.** Salam Saŭkam (1993).
32. **Valžyna Ciareščanka** (1991-1995).
33. **Ліцьвіны.** 5 сакавіка (1996).
34. **Беларуская сымфанічная музыка** (1996).

Зьвяртайцеся праз тэл. 239-78-49. Праз пошту: 220085, Менск, а/с 5, Віталь Супрановіч.

Працяг са старонкі 10

собнік. Арыштаваны ў красавіку 1933. Вызвалены ў чэрвені 1933.

КРЖЫВІЦКІ Уладзімір Іпалітавіч (1892, в. Шавелеўшчына Магілёўскай губ.) жыў у Томску ў працкалёніі №2, манцёр абутковых машын. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КРУЖАЛЁЎ Піліп Ананьевіч (1890, Віцебская губ.) жыў у в. Латат Туганскага р-ну, член калгаса "7 гадоў бязь Леніна". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

КРУКОЎСКІ Сьцяпан Іосіфавіч (1888, с. Любовіна Магілёўскай губ.) жыў у пас. Каломінскія Грывы Чаінскага р-ну, інструктар па ўліку Каломінскай МТС. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КРУКОЎСКІ Эдуард Станіслававіч (1884, в. Марытон Брагінскага р-ну) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, цясьляр лесазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КРУПКО Якаў Аляксеевіч (1890, в. Сьвішчы Пружанскага пав.) жыў у Томску, вартаўнік пэдінстытуту. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КРУПОВІЧ Адам Вячаслававіч (1884, в. Пяскі Лідзкага пав.) жыў у Томску, кандытар Нархарчдамтрэсту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КРУПСКІ Іларыён Рыгоравіч (1895, в. Клепіцы Барысаўскага пав.) жыў у с. Кажэўнікава, бугальтар асноўнага пункту "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КРУПЯНЧУК Аўгусьцін Вікенцевіч (1893, в. Гедзевічы Вялейскага пав.) жыў у Томску, бондар нарыхтоўчай арганізацыі "Крайплодоовощ". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КРУЦЬКО Мікалай Уладзіміравіч (1907, в. Замховая Лепельскага пав.) жыў у в. Пятроўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КРЫВЕНКА Цімафей Емяльянавіч (1886, в. Нікіцінічы Магілёўскай губ.) жыў у с. Малінаўка Крывашэінскага р-ну, адміністратыўна высланы ў 1929. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на 5 гадоў канцлягераў.

КРЫЖАНОЎСКІ Сідар Пятровіч (1893, Дзьвінскі пав.) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КРЫЎЦОЎ Сямён Маркавіч (1892, в. Узьнікі Магілёўскай губ.) жыў у пас. Бярозаўка Калпашаўскага р-ну, цясьляр. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ умоўна.

КУГЕЛЬ Рувім Ерухімавіч (1895, Менск) жыў у Томску, загадчык катэдры гісторыі новага часу ТДУ. Арыштаваны ў 1951. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

КУДРАЎЦАЎ Раман Барысавіч (1873, в. Старынка Магілёўскай губ.) жыў у пас. Львоўка Парабельскага р-ну, член нестатутнай арцелі "Чырвоны Сьцяг". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЗЬМЕНКІН Лазар Мікітавіч (1882, в. Пыцькава Магілёўскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка Кажэўнікаўскага р-ну, калгасьнік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

КУЗЬМІЦКІ Альбін Уладзіслававіч (1894, Ліда) жыў у пас. Маракоўскі Затон Томскага р-ну, начальнік цэху шклозаводу "Красная сопка". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЗЬМІЧ Васіль Васілевіч (1910, в. Аспольле Наваградзкага пав.) жыў у пас. Тогур Калпашаўскага р-ну, пажарнік Кецкага лесазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЗЬМІЧ Герасім Рыгоравіч (1904, в. Ясінаўка Берасьце-Літоўскага пав.) жыў у Томску, шавец-саматужнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЗЬМІЧ Ігнат Рыгоравіч (1912, в. Ясінаўка) жыў у Томску, студэнт рабфаку ТМІ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЗЬМЯНОК Павал Антонавіч (1902, в. Скавародзіна Віцебскай губ.) жыў у с. Асіна, фатограф. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЗЬНЯЦОВА Зігрыд Фрыдрыхаўна (1908, Віцебск) жыла ў Томску, хатняя гаспадыня. Арыштаваная ў 1937. Расстраляная.

КУКСЕНАК Дзям'ян Сямёнавіч (1883, в. Буда Магілёўскай губ.) жыў на заімцы Куксёнак Туганскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУКСІНСКІ Іван Карлавіч (1878, в. Гарадок Віцебскай губ.) жыў у пас. Табога Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на высылку ў Нарымскі край на 5 гадоў.

КУЛАЖАНКА Іван Фёдаравіч (1876, в. Яроніна Магілёўскай губ.) жыў у Томску, кухар. Арыштаваны ў 1930. Расстраляны.

КУЛАК Іван Мікалаевіч (1905, в. Родзічы Віленскай губ.) жыў у пас. Ціміразева, трактарыст. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЛАКОВІЧ Васіль Рыгоравіч (1910, в. Верамейкі Віленскай губ.) жыў у в. Апсагачава Асінаўскага р-ну, настаўнік няпоўнай сярэдняй школы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КУЛАКОВІЧ Міхал Рыгоравіч (1912, с. Верамейкі) жыў у Томску, каваль млынзаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЛЕШ Міхал Маркавіч (1894, с. Ігрушкі Магілёўскай губ.) жыў у пас. Коршан Парабельскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЛЕШ Міхал Пракопавіч (1888, в. Альбінск Бабруйскага пав.) жыў у пас. Пасеньева Кажэўнікаўскага р-ну, цясьляр калгаса імя Будзёнага. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КУЛІК Ігнат Пракопавіч (1904, м. Камянец-Літоўск Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, буфэтчык рэстарацыі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЛІКОЎСКІ Цімафей Аляксеевіч (1902, в. Старынцы Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, старшыня ЖАКТа. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЛЯШОЎ Апанас Кірылавіч (1877, в. Смолкі Чавускага пав.) жыў у в. Елаўка Кажэўнікаўскага р-ну, вартаўнік калгаса "Перамога". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КУЛЯШОЎ Гаўрыла Восіпавіч (1885, в. Стужанка Чавускага пав.) жыў у в. Елаўка, член калгаса "Перамога". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЛЯШОЎ Лазар Тарасавіч (1903, в. Лясовічы Магілёўскай губ.) жыў у в. Гагарына Зыранскага р-ну, брыгадзір калгаса "Чырвоны дабраахвотнік". Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

КУНЦЭВІЧ Браніслаў Францавіч (1894, в. Балонкі Віцебскай губ.) жыў у в. Пятроўка, член калгаса імя Жданава. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КУПРЭВІЧ Мацьвей Мікалаевіч (1903, Віленская губ.) жыў у пас. Краснаярск Крывашэінскага р-ну, пажарнік лесазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУПРЭЕЎ Давыд Сямёнавіч (1906, в. Смолка Чавускага р-ну) жыў у пас. Яўсееўка Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУРАК Фёдар Адамавіч (1886, в. Шабыкіна Віцебскай губ.) жыў у пас. Н-Кастрычніцкі Кажэўнікаўскага р-ну, член калгаса "Прамень камунізму". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУРБАТ Мікалай Ігнатавіч (1906, м. Сьвіслач Гарадзенскай губ.) жыў у с. Каргасок Нарымскай акр., цырульнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУСІН Якаў Майсеевіч (1893, Шклоў Магілёўскай губ.) жыў у Томску, кушнер арцелі "Яднаньне". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУХАР Якаў Восіпавіч (1882, Віцебская губ.) жыў у пас. Малінаўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Расстраляны.

КУХАРЭНКА Пракоп Іосіфавіч (1895, в. Копанцы Менскай губ.) бяз пэўнага месца жыхарства і заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

КУЦЕР Іосіф Емяльянавіч (1897, в. Студзенка Менскай губ.) жыў у Томску, шавец. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

КУЧЫНСКІ Іван Ігнатавіч (1908, в. Мазальская Старобінскага р-ну) жыў у пас. Альняш-Кванцо Чаінскага р-ну. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

КУЧЭЎСКІ Сьцяпан Іосіфавіч (1887, в. Боркі Гарадзенскай губ.) жыў у пас. Калінінск Парабельскага р-ну, працпасяленец. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛАГАНОЎСКІ Эдуард Паўлавіч (1884, в. Рудзінава Віцебскай губ.) жыў у Томску, сталяр клінічнай лякарні. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ.

ЛАГАЦКІ Андрэй Мартынавіч (1896, в. Віцікоўшчына Менскай губ.) жыў у с. Верх-Вартаўск Аляксандраўскага р-ну, рахункавод калгаса. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛАЕЧКА Павал Іосіфавіч (1879, в. Рунейкі Ваўкавыскага пав.) жыў у в. Малінаўка Туганскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛАЗАРАЎ Уладзімір Фёдаравіч (1902, в. Слонімы Гарадзенскай губ.) жыў на ст. Томск-2, пункт перасяленьня, барак №5, рабочы пункту перасяленьня. Арыштаваны ў 1930. Асуджаны на 3 гады канцлягераў.

ЛАЗАРЭВІЧ Вацлаў Станіслававіч (1891, Гомель) жыў у Калпашаве, старэйшы бугальтар Акрмнагапрамсаюзу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛАНДЫШКА Франц Якаўлевіч (1885, в. Кеўлічы Віленскай губ.) жыў у Туганскім р-не, член калгаса "Чырвоны Кастрычнік". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛАНКЕВІЧ Васіль Антонавіч (1902, в. Кольчыцы Менскай губ.) жыў у с. Тогур Калпашаўскага р-ну, рабочы Кецкага лесазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛАПІДУС Моўша Самойлавіч (1916, Барысаў) жыў у Калпашаве, кравец арцелі інвалідаў "Цветущий Север". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛАПІДУС Юры Барысавіч (1912, м. Радашкавічы Віленскай акр.) жыў у Калпашаве, кравец арцелі інвалідаў "Цветущий Север". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛАПІН Лука Іванавіч (1872, в. Каргава Віцебскай губ.) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛАПІНСКІ Іван Восіпавіч (1893, м. Стулчаны Ваўкавыскага пав.) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛАПІНСКІ Піліп Васілевіч (1886, в. Хізы Магілёўскай губ.) жыў і працаваў цесьляром у працкалёніі №2 Томску. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛАПКОЎСКІ Максім Зьмітравіч (1895, с. Табол Віцебскай губ.) жыў у Томску, піластаў фабрыкі алоўкавай дошчачкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛАПУДЗІН Герасім Калінавіч (1895, в. Стара-Каменка Магілёўскай губ.) жыў у в. Цюняр Туганскага р-ну, машыніст калгаса "Перабудова". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ЛАПЦЕЎ Сьцяпан Іванавіч (1904, в. Рэпкі Рагачоўскага р-ну) жыў у с. М-Брагіна Шагарскага р-ну, настаўнік школы. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП. Вызвалены ў 1939 у сувязі з адменай рашэньня "тройкі" УНКВД.

ЛАПЦІК Іван Паўлавіч (1888, в. Нежана Менскай губ.) жыў у с. Чарнышэўка Томскага р-ну, кладаўшчык калгаса "17 гадоў Кастрычніка". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ЛАРКАВІЧ Фадзей Антонавіч (1894, в. Воўкаўшчына Горацкага пав.) жыў у Томску, ламавы вазьніца арцелі "Грузавік". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ЛАСІЦКІ Піліп Фёдаравіч (1894, в. Крывая Менскай губ.) жыў у Томску, цырульнік вайсковага шпіталю. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛАСКОЎ Іван Паўлавіч (1890, с. Марозаўка Віцебскай губ.) жыў у Томску, чарнарабочы лесаперавалачнай базы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛАСОЎСКІ Іван Яўхімавіч (1873, в. Лашчукі Віленскай губ.) жыў у Томску, вартаўнік Сібгандлю. Арыштаваны ў 1936. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ЛАТУШКІН Андрэй Аляксеевіч (1892, в. Колішча Магілёўскай губ.) жыў у в. Суяцілаўка Томскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ЛАТЫШ Вячаслаў Антонавіч (1923, Івянец) жыў у Томску, фрэзэроўшчык электрамэханічнага заводу. Арыштаваны ў 1948. Асуджаны на 25 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ЛАТЫШЭНКА Уладзімір Сьцяпанавіч (1891, м. Шаркаўшчына Віленскай губ.) жыў у в. Гаршкі Туганскага р-ну, сакратар Гаршоўскага сельсавету. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛАЎРЫНОВІЧ Пётра Андрэевіч (1899, в. Пацун Ваўкавыскага пав.) жыў у с. Каргасок, справавод Каргасоцкай уліковай канторы. Арыштаваны ў 1935. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ЛАШЧУК Сьцяпан Іванавіч (1868, в. Старыя Габы Віленскай губ.) жыў у с. Гарадок Зыранскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛЕАНОВІЧ Ігнат Данілавіч (1873, в. В. Габы Віленскай губ.) жыў у с. Гарадок Зыранскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛЕВІН Марк Рахмілевіч (1909, Гомель) жыў у Калпашаве, эканаміст. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на ссылку на 2 гады.

ЛЕВІНСОН Ільля Цалевіч (1907, Гомель) жыў у Томску, камэрцыйны дырэктар трэсту "Томлес". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ЛЕЙЦІН Іван Пятровіч (1884, м. Усьвяты Віцебскай губ.) жыў у Томску, вартаўнік Томскага Дому навукоўцаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛЕКАРЭВІЧ Кліменці Іванавіч (1897, в. Ерава Віленскай губ.) жыў у в. Нікіфараўка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛІБЭР Анатоль Іванавіч (1905, в. Малая Аляксееўка Менскай губ.) жыў у в. Талмачава Парабельскага р-ну, загадчык пачатковай школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛІЗУРА Зьміцер Піліпавіч (1874, в. Гашаноўка Менскай губ.) жыў у в. Клюеўка Туганскага р-ну, член калгаса "Шлях Кастрычніка". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛІМБАНТ Пётра Іванавіч (1885, Віцебская губ.) жыў у в. Кайбінка Асінаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931 Асуджаны на 10 гадоў канцлягераў.

ЛІПЕНЬ-ЖОРАВА Вікторыя Адольфаўна (1909, Барысаў) жыла ў Томску, хатняя гаспадыня. Арыштаваная ў 1937. Расстраляная.

ЛІПНІЦКІ Вікенці Канстанцінавіч (1897, в. Селавічы Менскай губ.) жыў у с. Кажэўнікава, манцёр райаддзяленьня сувязі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛІПНІЦКІ Фэлікс Вікенцевіч (1897, в. Васілеўшчына Менскай губ.) жыў у Томску, кіроўца базы "Заготльна". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛІПНІЦКІ Фэліцыян Канстанцінавіч (1894, с. Сейкавічы Слуцкага пав.) жыў на нафтабазе Асінаўскага р-ну, дырэктар нафтабазы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛІПОВІК Цімафей Дзямідавіч (1884, в. Навіцкавічы Гарадзенскай губ.) жыў у с. Каргасок, нарадчык Каргасоцкага прыстанку. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛІПСКІ Адам Аляксеевіч (1907, в. Лохніца Лельчыцкага р-ну) жыў у в. Капанае Возера Чаінскага р-ну, пекар лесахарчгандлю. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛІСАВІК Максім Сідаравіч (1884, Ваўкавыск) жыў у Томску, страхар і бляхар. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛІСІЦКІ Антон Пятровіч (1883, Менск) жыў у в. Н-Сяргееўка Кажэўнікаўскага р-ну, служка культу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛІСКАВЕЦ Мікіта Сямёнавіч (1900, в. Шашова Берасьце-Літоўскага пав.) жыў у Шагарскім р-не, рахункавод Дзясятаўскага с/с. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛІСОЎСКІ Іван Лаўрэнцевіч (1880, в. Узбалет Ашмянскага пав.) жыў у Томску, афіцыянт рэстарацыі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛІТВІН Аляксей Мікалаевіч (1907, в. Гліняны Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, грузчык Томскай лесаперавалачнай базы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛІТВІН Антон Лаўрэнцевіч (1881, с. Грынявізна Віленскай губ.) жыў у в. Майкава Крывашэінскага р-ну, член калгаса. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛІТВІН Карл Лаўрэнцевіч (1876, с. Грынявізна) жыў у пас. Малінаўка, член калгаса "Чырвоны Кастрычнік". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛІХАВІЦКІ Мікалай Антонавіч (1914, в. Старчыцы) жыў у с. Падгорнае, бугальтар "Сібпушніны". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛІХАДЗІЕЎСКІ Антон Іосіфавіч (1899, пас. Засьцена-Каменкі Бабруйскага пав.) жыў у Томску, шавец арцелі "Скурмех". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛОБАЧ Яўхім Іванавіч (1894, в. Пользіна Віцебскай губ.) жыў на заімцы Лобача Бакчарскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1942. Памёр пад час сьледства ў 1943.

ЛОСІЧ Іван Яўстафавіч (1884, Пінск) жыў у Томску, стрэлачнік ст. Томск-2. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛОЧ Эдуард Станіслававіч (1904, в. Рабеншыкі Віцебскай губ.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, працаваў на баржы матэрыялаў Магочынскага лесазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛУЖАЙЦАЎ Іван Лявонцевіч (1889, в. Студзенка Магілёўскай губ.) жыў у пас. Сіманаўка Зыранскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛУЖЫНСКІ Лука Міхайлавіч (1890, в. Журавічы Ашмянскага пав.) жыў у с. Асіна, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛУЖЫНСКІ Фёдар Міхайлавіч (1890, в. Журавічы) жыў у с. Асіна, упаўнаважаны Томскай міжрайканторы "Главптицепрома". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛУКАШУК Павал Пятровіч (1894, в. Ахрамовічы Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, камэндант уліково-эканамічнага тэхнікуму. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛУКАШЭВІЧ Браніслаў Іванавіч (1886, в. Юрацішкі Віленскай губ.) жыў у пас. Верх-Карга Парабельскага р-ну, член арцелі "Прагрэс". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛУКАШЭВІЧ Валянцін Сяргеевіч (1910, в. Раўная Барысаўскага р-ну) жыў на х. Цвяткоўскі Туганскага р-ну, без адлаведных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛУКАШЭВІЧ Рыгор Еўдакімавіч (1877, в. Малыя Шылкавічы Віцебскай губ.) жыў у в. Паўлаўка Зыранскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛУКАШЭВІЧ Савелій Захаравіч (1897, в. Рымкіна Аршанскага р-ну) жыў у с. Высокае Зыранскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Расстраляны.

ЛУК'ЯНАЎ Пракоп Кузьміч (1902, Магілёўская губ.) жыў у пас. Н.-Пятроўскі Назараўскага р-ну. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ. Уцякаў з этапу. Паўторна арыштаваны ў сьнежні 1933. Справа спыненая ў студзені 1934. Накіраваны ў Марыінскі Сіблаг для адбыцьця раней прызначанага пакараньня.

ЛУПА Леанід Яўстафавіч (1896, в. Ціботы Віцебскай губ.) жыў у Томску, загадчык склада транспартна-экспэдыцыйнай канторы ОТК УНКВД Томску. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛУР'Е Брайна Саламонаўна (1904, Лепель) жыла ў Томску, выкладчык катэдры гісторыі пэдінстытуту. Арыштаваная ў 1937. Асуджаная на 5 гадоў ППЛ.

ЛУЦКІ Павал Мікітавіч (1879, в. Кашалёва Полацкай акр.) жыў у в. Нова-Кіеўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛЮБЧАНКА Павал Ігнатавіч (1886, с. Міластава Менскай губ.) жыў у в. Клюеўка Туганскага р-ну, член калгаса "Шлях Кастрычніка". Арыштаваны ў чэрвені 1941. Асуджаны ў сьнежні 1941. Справа спыненая за недаказанасьцю складу злачынства.

ЛЯБІК Міхал Тарасавіч (1870, в. Дабрамысьлі Барысаўскага пав.) жыў у пас. Іванаўка Крывашэінскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛЯВОЦКІ Іван Паўлавіч (1887, в. Цэрабель Пінскага р-ну) жыў у Томску, чарнорабочы "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛЯГУШНІКАЎ Герман Антонавіч (1882, в. Лапаты Віцебскай губ.) жыў у в. Ганохава, член сельгасарцелі "Шлях сацыялізму". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛЯДЗІНСКІ Мефодзі Іванавіч (1902, с. Вішковічы БССР) жыў у с. Бакчар ЗСК, інспэктар "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛЯСЬНЯК-ЧАРНОВА Марыя Францаўна (1891, в. Врэнчыца Вялейскага пав.) жыла у с. Нова-Нікольск Аляксандраўскага р-ну, аднаасобніца. Арыштаваная ў 1938. Расстраляная.

ЛЯЎКО Вікенці Хрыстафоравіч (1894, в. Ліхачы Гарадзенскай губ.) жыў у пас. Суйга Крывашэінскага р-ну, начальнік лесааховы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛЯХАВІЦКІ Анатоль Антонавіч (1910, х. Карчма Краснаслабадзкога р-ну БССР) жыў у пас. Нарымскі Чаінскага р-ну, ветэрынар калгаса "Савецкі Нарым". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛЯХАВІЦКІ Антон Карнеевіч (1874, х. Карчма) жыў у пас. Нарым, член калгаса "Савецкі Нарым". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЛЯХАВІЦКІ Вадзім Антонавіч (1919, х. Карчма) жыў у пас. Нарымскі, рахункавод калгаса "Савецкі Нарым". Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ЛЯХАЎСКІ Антон Сьцяпанавіч (1909, Полацкі пав.) жыў у Томску, сталяр арцелі "Камбінат". Арыштаваны ў жніўні 1931. Вызвалены ў лютым 1932 у сувязі са спыненьнем справы.

ЛЯШОК Андрэй Георгіевіч (1889, с. Гошава Косаўскай вол. Гарадзенскай губ.) жыў у с. Зыранскае, рабочы элеватара. Арыштаваны ў 1934. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

ЛЯШЧЫНСКІ Антон Адамавіч (1873, в. Салаўі Менскай губ.) жыў у пас. Табуга Чаінскага р-ну, член калгаса імя Дзяржынскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛЯШЧЫНСКІ Апанас Сьцяпанавіч (1903, в. Таболка Менскай губ.) жыў у Томску, пільшчык лазьневага трэсту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛЯШЧЫНСКІ Іосіф Міхалавіч (1892, в. Дзевяткоўцы Ваўкавыскага пав.) жыў у с. Берлінка Зыранскага р-ну, дырэктар школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЛЯШЧЭНЯ Іван Лявонцевіч (1883, с. Жывунь Бабруйскага пав.) жыў у в. Маркелава Шагарскага р-ну, каваль калгаса "Савецкая Сібір". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

МАЗОЎСКІ Іван Антонавіч (1896, в. Мызоўск Віцебскай губ.) жыў у пас. Раманаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАЗУРАЎ Іван Піліпавіч (1873, в. Акуліна Віцебскай губ.) жыў у в. Саратаўка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАЗЮК Дамянік Іванавіч (1895, в. Мікелеўшчына Гарадзенскай губ.) жыў у в. Беласток, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАЗЮК Іпаліт Міхайлавіч (1885, в. Салацьце Гарадзенскай губ.) жыў у в. Беласток, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАЗЮК Павал Міхайлавіч (1887, в. Салацьце) жыў у в. Беласток, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАЗЮК Станіслаў Людвігавіч (1870, в. Салацьце Гарадзенскай губ.) жыў у в. Беласток, член калгаса "Чырвоны штандарт". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАЙКОЎСКІ Станіслаў Кліменцевіч (1881, Менск) жыў у Томску, аграномпладавод Тайгінскага аддзяленьня райтрансгандлю Томскай чыгункі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАЙСЯЕВІЧ Аляксандар Канстанцінавіч (1871, в. Трацэвіч Наваградзкага пав.) жыў у Томску, пэнсіянэр. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАКАЛЬ Сямён Якаўлевіч (1888, в. Крушына Гарадзенскай губ.) жыў у Навасібірску, юрыскансультант аблмэталсаюзу. Арыштаваны ў красавіку 1938. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

МАКАРЧУК Герасім Майсеевіч (1900, в. Слонімцы Пружанскага р-ну) жыў у Томску, цясьляр лікёра-водачнага заводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАКОЎСКІ Лаўрэнці Давыдавіч (1904, в. Сакоўшчына Віленскай губ.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, дзясятнік біржы круглага лесу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАКРЫЦІН Канстанцін Сямёнавіч (1900, в. Міхаўлаўка Менскай губ.) жыў у пас. Валкадаеўка Кажэўнікаўскага р-ну, член калгаса "Улада Саветаў". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАКСІМЕНКА Сямён Максімавіч (1885, в. Валеціна Менскай губ.) жыў у с. Аляксандраўскае Юргінскага р-ну, цясьляр мэхпункту. Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 5 гадоў канцлягераў.

МАЛАЙЧУК Мікалай Адамавіч (1902, в. Малая Марочка Пінскага пав.) жыў у Томску, загадчык сталоўкі школы кіроўцаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАЛЕВІЧ Аляксандар Мацьвеевіч (1893, в. Гулі Віленскай губ.) жыў у Томску, фэльчар хірургічнай клінікі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАЛЕЦКІ Адам Іванавіч (1903, х. Аляксандрава Полацкай акр.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, рабочы лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАЛІНОЎСКІ Вікенці Вікенцевіч (1874, в. Сарокі Віленскай губ.) жыў у пас. Салаўкі Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАЛІНОЎСКІ Фёдар Мікітавіч (1897, Давыд-Гарадок Менскай губ.) жыў у Томску, начальнік пажарна-вартавой аховы томскага заводу "Тэхнахім". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАЛЫШЭНКА Трыфан Сьцяпанавіч (1874, в. Камарычы Магілёўскай губ.) жыў у в. Калічкіна Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАНКЕВІЧ Станіслаў Аляксандравіч (1898, в. Неча Лідзкага пав.) жыў у Томску, асыстэнт-хірург хірургічнай клінікі мэдінстытуту. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАРЖЭВІЧ Іван Савасьцянавіч (1905, в. Шаляпкі Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, студэнт тэхнікуму грамадзкага харчаваньня. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАРКЕВІЧ Андрэй Емяльянавіч (1904, в. Касьцяні Гарадзенскай губ.) жыў у в. Тахтамышава Томскага р-ну, агент па забесьпячэньні заводу "Чырвоны пімакат". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАРКІШ Пётра Фадзеевіч (1883, в. Салацьце Гарадзенскай губ.) жыў у в. Беласток Крывашэінскага р-ну, вартаўнік Крывашэінскай пошты. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАРОЗ Іосіф Людвігавіч (1907, ст. Маразы Гарадзенскай губ.) жыў у пас. Магочына, цясьляр лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАРОЗАЎ Васіль Маркавіч (1892, в. Алень Магілёўскай губ.) жыў у в. Гагарына Зыранскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на 5 гадоў канцлягераў. Вызвалены ў красавіку 1934 у сувязі з адменай рашэньня "тройкі" ОГПУ.

МАРОЗАЎ Кандрат Паўлавіч (1872, в. Алень) бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

МАРЦЬЯНАЎ Іван Ермалаевіч (1888, в. Карцішава Гомельскай губ.) жыў у Навасібірску, пераплётчык. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАРХЕЛЬ Ігнат Ігнатавіч (1883, в. Масіва Віцебскай губ.) жыў у пас. Георгіеўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса імя Калініна. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАРЧАНКА Прохар Іванавіч (1896, в. Зелянец Магілёўскай губ.) жыў у Томску, работнік гарздрава. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

Працяг на старонцы 16.

Працяг са старонкі 15.

МАСЕЯВІЧ Кірыл Восіпавіч (1887, в. Быхава Магілёўскай губ.) жыў у Томску, выкладчык Томскай пэдвучэльні. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАСТОВІЧ Ганна Мікалаеўна (1896, в. Гарохаўцы) жыла ў с. Падгорнае, рахункавод-картатэтчык Чаінскай спэцканторы. Арыштаваная ў 1933. Асуджаная на 5 гадоў ППЛ.

МАСТОВІЧ Іван Восіпавіч (1881, в. Гарохаўцы Бабруйскай акр.) жыў у с. Падгорнае, прадавец сельпо. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАСЬЛЮКОЎ Зьміцер Андрэевіч (1887, в. Баброва Віцебскай губ.) жыў у в. Баброўка Туганскага р-ну, падліковец калгаса "14 гадоў Кастрычніка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАТУСЕВІЧ Бэрнард Вікенцевіч (1902, в. Скрабенка Менскай губ.) жыў у Томску, нарыхтоўшчык сыравіны "Саюзскуры". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАХНІНА Рахіль Хацкелеўна (1922, Гомель) жыла ў с. Асіна, справавод Асінаўскай вайскова-пяхотнай вучэльні. Арыштаваная ў 1942. Асуджаная на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

МАХОВІЧ Аляксей Андрэевіч (1898, в. Варковічы Слуцкага пав.) жыў у с. Падгорным Чаінскага р-ну, падліковы работнік арцелі "Будаўнік". Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

МАЦЕЙКА Мікалай Іванавіч (1907, в. Старынцы Гарадзенскай губ.) жыў у Томску ў працкалёніі 2, рабочы саўгаса працкалёніі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАЦІЕЎСКІ Браніслаў Антонавіч (1904, Полацак) жыў у с. Крывашэіна, каваль піхтазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАЦКЕВІЧ Аляксандар Мацьвеевіч (1876, в. Жарнова Віцебскай губ.) жыў у Томску, касір фабрыкі алоўкавай дошчачкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАЦКЕВІЧ Кандрат Ягоравіч (1885, в. Коскі Віленскай губ.) жыў у пас. Канстанцінаўка Асінаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МАЧАН Браніслаў Антонавіч (1891, в. Пасадкі Люцынскага пав.) жыў у Томску, качагар чыгуначнай лякарні. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МАШКО Васіль Станіслававіч (в. Косіна Гарадзенскай губ.) жыў у в. Турунтаева, старшыня арцелі "Праца". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МЕЖАРЭЦКІ Загман Вікенцевіч (1900, в. Пырдава Віцебскай губ.) жыў у в. Пасенье Кажэўнікаўскага р-ну, конюх калгаса імя Будзёнага. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МЕЙРАН Сьцепаніда Іванаўна (1913, с. Нароты Ашмянскага пав.) жыла ў Томску, рабочая запалкавай фабрыкі. Арыштаваная ў 1938. Асуджаная на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

МЕЙРАН Уладзімір Данатавіч (1907, Віцебская губ.) жыў у Томску, грузчык ст. Томск-2. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МЕЛЯШКЕВІЧ Міхал Лаўрэнцевіч (1901, Ігумен БССР) жыў у с. Малчанава, настаўнік расейскай мовы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МІГАЙ Канстанцін Аляксандравіч (1904, Магілёў) жыў у Томску, рахункавод. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МІЗГЕР Уладзімір Канстанцінавіч (1908, Пінск) жыў у Томску, інструктар аўташколы. Арыштаваны ў 1935. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

МІКУЛІЧ Казімір Міхайлавіч (1908, в. Баброўня Капыльскага пав.) жыў у пас. Табога Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МІЛЕЎСКІ Вікенці Людвігавіч (1891, в. Пузава Капыльскага р-ну) жыў у пас. Табога, член калгаса імя Дзяржынскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МІЛІШКЕВІЧ Эдуард Блажэевіч (1914, в. Ольчына-Дуброўка Клічаўскага р-ну) жыў у пас. Чырвоны Яр Крывашэінскага р-ну, кіроўца лесанарыхтоўчага пункту. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МІЛЬКЕВІЧ Яўстафі Антонавіч (1897, в. Касілаўка Віцебскай губ.) жыў у пас. Міронаўка Малчанаўскага р-ну, член калгаса "Камінтэрн". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МІЛЮК Леў Адамавіч (1912, м. Мядзьведзічы Баранавіцкага пав.) жыў у Томску, сталяр вагавага заводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МІНІН Сьцяпан Мікітавіч (1879, в. Ключ Віцебскай губ.) жыў у в. Кавурава Асінаўскага р-ну, член калгаса "Чырвоны маяк". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МІСЮК Аляксей Сьцяпанавіч (1894, в. Ліхачы Пружанскага пав.) жыў у пас. Кірылаўка Парабельскага р-ну, член сельгасарцелі "Правільны шлях". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МІСЮК Дзяніс Сьцяпанавіч (1887, в. Ліхачы) жыў у пас. Саісілава Парабельскага р-ну, загадчык Белкінскага пункту Парабельскага ЛПГ. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МІХАЙЛОЎСКІ Іосіф Іванавіч (1918, Полацкая акр.) жыў у в. Палушынка Шагарскага р-ну, загадчык школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МІХАЙЛОЎСКІ Пётра Андрэевіч (1911, в. Максімаўка Маладэчанскага р-ну) жыў у Томску, студэнт мукамольна-элеватарнага інстытуту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МІХЛЕР Станіслаў Леанардавіч (1908, Горадня) жыў у пас. Прагрэс, рахункавод арцелі "Прагрэс". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МІХНАВЕЦ Адам Яўхімавіч (1910, в. Морач Старадубскага р-ну БССР) жыў у пас. Журомскі Чаінскага р-ну, член сельгасарцелі "Новы быт". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МІХНЕВІЧ Аляксандар Іосіфавіч (1910, в. Наталава Клічаўскага р-ну) жыў у пас. Крывашэіна Навасіб. вобл., цясьляр па найму. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МІХНЕВІЧ Кірыл Ігнатавіч (1883, в. Слабада Барысаўскага пав.) жыў у пас. Новая Праца Тэгульдэцкага р-ну, член калгаса "18-ы Кастрычнік". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МІЦКЕВІЧ Пракоп Аляксеевіч (1894, в. Новая Ніва Ігуменскага пав.) жыў у пас. Зыранскім Навасіб. вобл., інспэктар Дзяржбанку. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МІЦЭВІЧ Іван Фаміч (1871, в. Баяры Вялейскага пав.) жыў у в. Полазава Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МОЗЭЛЬ Мікалай Фёдаравіч (1883, в. Астрава Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, бугальтар Томскага аддзяленьня Нарымдзяржзбыту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МОНЦІК Георгі Панфілавіч (1893, в. Скарынкі Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, дзясятнік вайскова-будаўнічага участку №273. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МОШЧАНКА Якаў Паўлавіч (1920, в. Банькава Полацкай акр.) чырвонаармеец в/ч 3981. Арыштаваны ў 1942. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

МУРАВІЦКІ Піліп Паўлавіч (1879, в. Іздрашаў БССР) зьняволены Томскага лягера. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МУРАЎЁЎ Феадосі Андрэевіч (1884, в. Лябедка Віцебскай губ.) жыў у с. Нікольскім Крывашэінскага р-ну, уздымшчык лесхімучастка. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МУРАШКА Іван Сьцяпанавіч (1888, в. Забалотцы Віленскага р-ну) жыў у с. Лебацёр Чаінскага р-ну, каваль-саматужнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МУРАШКА Уладзімір Францавіч (1908, в. Амнышава Менскай губ.) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну, бугальтар райашчадкасы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МУРАШКА Франц Іосіфавіч (1879, в. Жары Менскай губ.) жыў у с. Падгорнае, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МУРЫН Віктар Восіпавіч (1899, в. Джаймодзі Лідзкага пав.) жыў у с. Каргасок, галоўны бугальтар аддзяленьня дзяржбанку. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

МУЦЭНІК Пётра Ягоравіч (1905, в. Муцэнік Дзьвінскага пав.) жыў у Томску, станочнік прамарцелі "Краснадзярэвец". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МЫТНІКАЎ Павал Міхайлавіч (1888, в. Сіменькавічы) жыў у в. Вішнеўка Каргасоцкага р-ну, член калгаса імя Будзёнага. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 7 гадоў ППЛ і 3 гады ПП.

МЫТНІКАЎ Уладзімір Рыгоравіч (1889, в. Сіменькавічы Менскай губ.) жыў у пас. Чалбак Асінаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 1 год ППЛ і 1 год 6 месяцаў ПП.

МЭНДЗЭЛЬ Раіса Рыгораўна (1906, Гомель) жыла ў с. Каргасок, машыністка ЛПГ. Арыштаваная ў 1937. Асуджаная на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

МЯЖЭЦКІ Іосіф Антонавіч (1896, в. Казакі Люцынскага пав.) жыў у в. Пасеньне, бугальтар Чылінскай МТС. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

МЯЛЬГУЙ Аляксандар Фёдаравіч (1900, с. Ліпені Заслаўскага р-ну) жыў у в. Пад'ельнікі Каргасоцкага р-ну, член калгаса "3-я пяцігодка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

МЯРКОЎСКІ Іван Пятровіч (1876, в. Бабры Дзьвінскага пав.) жыў у пас. Малічаўскі Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Вызвалены ў сакавіку 1932.

МЯСЬНІКОЎ Мікалай Ніканоравіч (1904, Менск) жыў у Томску, бугальтар Томскага мясакамбінату. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

НАВУМОВІЧ Ціхан Васілевіч (1901, в. Калейнікі Гарадзенскай губ.) жыў у с. Асіна, заўгас Асінаўскай раённай калгаснай школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

НАЗАРАЎ Емяльян Раманавіч (1906, в. Запольле Менскай губ.) жыў у в. Тындэрлінка Асінаўскага р-ну, член арцелі старацеляў. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

НАРУБАЎ Якаў Якаўлевіч (1886, Рагачоў) жыў у Томску, цясьляр тытунёвай фабрыкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

НАРУБІН Пётра Восіпавіч (1894, в. Башкі Віцебскай губ.) жыў на х. Фімушынскі Томскай акр., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Асуджаны на 5 гадоў канцлягераў.

НАРУШЭВІЧ Даніла Ігнатавіч (1906, м. Ікры Віцебскай губ.) жыў у Томску, курсант Томскай артшколы. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 3 гады ППЛ.

НАХАБЦАЎ Давыд Патапавіч (1885, в. Бабічы Гомельскага пав.) жыў у Томску, заўгас гарадзкога тэатру. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

НЕВЯРОЎСКІ Уладзімір Пятровіч (1872, в. Савейкі Віцебскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

НЕВЯРОЎСКІ Уладзімір Пятровіч (1878, в. Прусінава Узьдзенскага р-ну) жыў у пас. Петрапаўлаўка, шавец сельгасарцелі "Савецкая Поўнач". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

НЕНАРТОВІЧ Адольф Карлавіч (1881, в. Зарачаны Віленскай губ.) жыў у Томску, прадавец унівэрмагу Захсібгандлю. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

НЕЧЫПАРОВІЧ Баляслаў Баляслававіч (1887, Капыльскі р-н Менскай губ.) жыў у пас. Табога, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

НЕЧЫПЯРОВІЧ Вікенці Іосіфавіч (1909, в. Забалацье Капыльскага р-ну) жыў у пас. Табога, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

НІКІЦІН Аляксандар Аляксандравіч (1895, Віцебская губ.) жыў у Томску, бугальтар Томскага чыгуначнага складу блянкаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

НІЧЫПЯРОВІЧ Марыя Іосіфаўна (1896, в. Забалацьце) жыла ў пас. Табога, член калгаса імя Дзяржынскага. Арыштаваная ў 1938. Расстраляная.

НІЧЫПЯРОВІЧ Франц Мікалаевіч (1871, в. Забалацьце) жыў у пас. Табога, член калгаса імя Дзяржынскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

НОВІК Андрэй Барысавіч (1889, в. Жлобцы Менскай губ.) жыў у с. Воранава Кажэўнікаўскага р-ну, цясьляр "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

НОВІК Рыгор Андрэевіч (1905, в. Судзілавічы Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, курсант настаўніцкіх курсаў пэдінстытуту. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

НОВІКАЎ Емяльян Карнеевіч (1880, в. Гарадзец Магілёўскай губ.) жыў у в. Кульдорск Н-Кускоўскага р-ну, жывёлавод калгаса "Чырвоны май". Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ. Вызвалены 9 лістапада 1933 з прычыны хваробы.

НОВІКАЎ Ісідар Лявонавіч (1888, х. Бабровічы Магілёўскай губ.) жыў у с. Асіна, касір райашчадкасы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

НОВІКАЎ Максім Іванавіч (1892, в. Плешчыцы Магілёўскай губ.) жыў і працаваў сталярам на малочнай фэрме "Крыніцы" ст. Багашава. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

НОВІКАЎ Павал Зьмітравіч (1899, в. Сутокі Віцебскай губ.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, мадэльшчык мэханічнага цэху Магочынскага лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

НЮНЬКА Васіль Восіпавіч (в. Сухаўляны Гарадзенскай губ.) жыў у пас. Пятроўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

НЯБЫЛАЎ Васіль Мацьвеевіч (1891, в. Сенькава Віцебскай губ.) жыў у Томску, рабочы базы Захсібгандлю. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

НЯВЕРКА Усьцін Мікалаевіч (1880, в. Лопава БССР) зьняволены ППК-2 Томску. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

НЯДБАЙЛАЎ Рыгор Сьцяпанавіч (1899, в. Халопенка Менскай губ.) жыў у в. Калінаўка Пышкіна Траецкага р-ну, загадчык шавецкай майстэрні. Арыштаваны 23 ліпеня 1945. Вызвалены 11 сьнежня 1945 — апраўданы судом.

НЯДБАЙЛАЎ Фёдар Сьцяпанавіч (1895, в. Халопенка) жыў у в. Калінаўка, член калгаса "Ідэя Леніна". Арыштаваны 23 ліпеня 1945. Вызвалены 11 сьнежня 1945 — апраўданы судом.

НЯМІРА Антон Іосіфавіч (1874, х. Мачына Ветрынскага р-ну БССР) жыў у пас. Сярэдняе Кванцо Чаінскага р-ну, член калгаса імя Мянжынскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ОЗЕРАЎ Анатоль Савельевіч (1909, с. Бароўня Віленскай губ.) жыў у пас. Верх-Туендат Асінаўскага р-ну, член калгаса "6-ы зьезд Саветаў". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПАВІНІЧ Сямён Пятровіч (1900, в. Васіліны Віленскай губ.) жыў у Томску, сталяр арцелі "Краснадзярэвец". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПАДАЛЯК Віктар Іванавіч (1910, с. Заходы Магілёўскай губ.) жыў у в. Мала-Жырава Туганскага р-ну, рахункавод калгаса "Чырвоная арцель". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПАЛОНСКАЯ-ГРЫБОЎСКАЯ Ганна Антонаўна (1913, Полацак) жыла ў Томску, хатняя гаспадыня. Арыштаваная ў 1937. Расстраляная.

ПАЛОНСКІ Леанід Міхайлавіч (1900, Слонім) жыў у с. Шагарка, настаўнік няпоўнай сярэдняй школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПАЛУБІНСКІ Міхал Іосіфавіч (1902, в. Шэйкі Ваўкавыскага пав.) жыў у Пяцігорску, былы камісар сапёрнага батальёна 78 СД, батальённы камісар. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПАЛУШЫН Нічыпар Васілевіч (1895, Віцебская губ.) жыў у с. Н-Архангельскае Туганскага р-ну, член калгаса "Змагар". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПАМАЛЕЙКА Фёдар Мікалаевіч (1897, в. Стан Лепельскага пав.) жыў у в. Малая Мулава Кажэўнікаўскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ПАНКАВЕЦ Лазар Аляксеевіч (1877, в. Смарчы Барысаўскага р-ну) жыў у пас. Сачыга Парабельскага р-ну, член арцелі "Чырвоны Сьцяг". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПАНКОЎ Арцёмі Міхайлавіч (1888, в. Ганчары Магілёўскай губ.) жыў у Томску, разнарабочы лесаперавалачнай базы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПАНЬКОЎСКІ Сьцяпан Фаміч (1871, м. Гарадзіска Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, вартаўнік лазьнева-пральнага трэсту. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПАНЦЭВІЧ Міхал Антонавіч (1876, в. Плоска Гарадзенскай губ.) зьняволены ППК-2 Томску. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПАПОВА Вольга Іванаўна (1917, Вяліж Віцебскай губ.) жыла ў Томску, швачка ППЛ-2. Арыштаваная ў 1937. Асуджаная на 10 гадоў ППЛ.

ПАПОЎ Яўген Іванавіч (1888, в. Тробы Ашмянскага пав.) жыў у с. Зыранскае, юрыст Зыранскага пункту "Заготзерна". Арыштаваны ў 1934. Асуджаны на 3 гады ППЛ.

ПАРТРЭТАЎ Рыгор Ермалаевіч (1888, в. Мястэчка Гарадоцкага р-ну) жыў у с. Каргасок, рахункавод райлесгаса. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПАРХОЎНІКАЎ Іосіф Пятровіч (1867, Шклоў) жыў у Томску, член таварыства дапамогі ўцекачам. Арыштаваны ў 1929. Справа спыненая за адсутнасьцю складу злачынства.

ПАСТАР Казімір Іванавіч (1901, Віцебская губ.) жыў у в. Малінаўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 10 гадоў канцлягераў.

ПАТУРЭМСКІ Іван Мацьвеевіч (1877, в. Божын Менскай губ.) жыў у пас. Узьнясенка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "1 мая". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПАЎЛАЎ Пётра Андрэевіч (1886, в. В.Грэчушына Расонскага р-ну) жыў у пас. Кутузаўка Малчанаўскага р-ну, член калгаса імя Молатава. Арыштаваны ў 1941. Асуджаны да ВМП з заменай на 10 гадоў ППЛ.

ПАЎЛЕНКА Максім Іванавіч (1901, в. Астроўчыцы Парыцкага р-ну) жыў у Томску, рабочы лесаперавалачнай базы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПАЎЛОЎСКІ Аляксей Казіміравіч (1891, в. Сіўцы Вялейскага пав.) жыў у в. Тыдэрлінка Асінаўскага р-ну, член калгаса "Чырвоны кулямёт". Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ.

ПАЧЭБУТ Аляксандар Антонавіч (1893, в. Дашкавец Ваўкавыскага пав.) жыў у с. Кажэўнікава, дырэктар раённай калгаснай школы. Арыштаваны ў траўні 1937. Вызвалены ў верасьні 1939. Справа спыненая за адсутнасьцю складу злачынства.

ПАШКЕВІЧ Пётра Міхайлавіч (1904, в. Пузыры Віленскай губ.) жыў у Томску, загадчык вытворчай арцелі "Краснадзярэвец". Арыштаваны ў 1937.

ПАШКЕВІЧ Рыгор Сьцяпанавіч (1900, с. Высецк Слонімскага пав.) жыў у Томску, пажарнік хлебакамбінату. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ПАШКОЎ Іван Іванавіч (1895, в. Кашалі Ваўкавыскага пав.) жыў у Томску, цясьляр дому адпачынку "крайкоопинкассы". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ПАШЭРСЬНІК Майсей Мендзялеевіч (1902, Магілёў) жыў у Томску, эканаміст гарпляну Томскага гарсавету. Арыштаваны ў сьнежні 1937. Вызвалены ў ліпені 1939.

ПЕКАРЭЦ Антон Восіпавіч (1885, в. Кукуці Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, шавец "Дзеткамісіі". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЕЛАГЕЙКА Канстанцін Канстанцінавіч (1896, в. Ступішча Заслаўскай вол. Менскай губ.) жыў у Томску ў працкалёніі №2, касір. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЕРФЕЯНОВІЧ Юліян Міхалавіч (1883, в. Прудок Віцебскай губ.) жыў у в. Ягаднае Туганскага р-ну, сталяр. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЕСЕНЬНІК Адам Людвігавіч (1877, в. Люр Віцебскай губ.) жыў у с. Аляксандраўка Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПЕСЕНЬНІК Іван Людвігавіч (1874, в. Люр) жыў у с. Аляксандраўка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПЕСКАВЫ Міхал Казіміравіч (1902, в. Юхавічы Маладэчанскага р-ну) жыў у Томску, пілапраў лесаперавалачнай базы. Арыштаваны ў 1937.

ПЕТРАЧЭНКА Емяльян Аляксеевіч (1892, в. Казлы Магілёўскай губ.) жыў у пас. Астаніна Пудзінскага р-ну, член сельгасарцелі "Ударнік". Арыштаваны ў 1941. Асуджаны да ВМП з заменай на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ПЕТРУСЕВІЧ Станіслаў Іванавіч (1877, в. Лысая Гара Смалявіцкага р-ну) жыў у пас. Сярэдняе Кванцо Чаінскага р-ну, член калгаса імя Мянжынскага. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПЕТУХОЎ Андрэй Герасімавіч (1884, в. Белая Полацкага пав.) жыў у пас. Усьць-Чыжапка Каргасоцкага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЕТУХОЎ Іосіф Мікалаевіч (1892, Віцебск) жыў у Томску, вартаўнік аўтагужтрэсту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПІЛЕВІЧ Баляслаў Іванавіч (1895, в. Сьцерхава Ашмянскага пав.) жыў у в. Беласток, член калгаса "Чырвоны штандарт". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПІНЧУК Пётра Пятровіч (1898, в. Старынка Вялейскага пав.) жыў у Калпашаве, член калегіі абаронцаў пры Нарымскім акруговым судзе. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПІРХ Сафрон Давыдавіч (1898, в. Вядовіца Мазырскага р-ну) жыў у Томску, цясьляр. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ПІСАРЭВІЧ Якаў Ігнатавіч (1879, м. Леніна Слуцкага р-ну) жыў у пас. Бундзюр Чаінскага р-ну, выкладчык няпоўнай сярэдняй школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПІСКУНОЎ Іосіф Сьцяпанавіч (1910, м. Петрыкава БССР) жыў у с. Асіна, мэханік электрастанцы. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ПІЧУЛІС Мікалай Пятровіч (1887, Ашмяны) жыў у пас. Новікава Парабельскага р-ну, член нестатутнай ППЛ і 5 гадоў ПП.

ПІЧУЛІС Пётра Пятровіч (1888, Ашмяны) жыў у пас. Новікаўка, кладаўшчык-касір сельгасарцелі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПІЧЫЦ Адам Іванавіч (1897, в. Хатынічы Пінскага пав.) жыў у пас. Нова-Сомаўка Чаінскага р-ну, настаўнік пачатковай школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЛАШЧЫНСКІ Сьцяпан Лявонцевіч (1888, в. Карзюкі Менскай губ.) жыў у Томску, старэйшы кухар рэстарацыі №1. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЛІКУС Георгі Максімавіч (1904, в. Вярэйкі Ваўкавыскага пав.) жыў у с. Аляксандраўскае Туганскага р-ну, інспэктар уліку райза. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЛІНДА Уладзімір Сьцяпанавіч (1908, м. Чарнаўчыцы Берасьце-Літоўскага пав.) жыў у Томску, грузчык прадзабесзбыту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЛІСКА Сьцяпан Пятровіч (1888, в. Узнацкая Менскай губ.) жыў у с. Калінаўка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЛОТНІКАЎ Фёдар Ісакавіч (1879, в. Сялец-Халапеева Магілёўскай губ.) жыў і працаваў чарнарабочым у Калтайскім ЛПГ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЛЫШЭЎСКІ Іван Васілевіч (1896, х. Боркаў Любанскага р-ну) жыў у пас. Васюган Каргасоцкага р-ну, рабочы піхтавага заводу. Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 5 гадоў канцлягераў.

ПЛЮТА Мікалай Аляксандравіч (1906, в. Мацьвееўцы Вялейскага пав.) жыў у пас. Спаса-Яйскае Туганскага р-ну, старшыня калгаса імя Варашылава. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЛЮШЧАНКА Феадосі Паўлавіч (1883, в. Ушанка Рагачоўскай вол.) жыў у Дачным гарадку Томскага р-ну, сталяр лесатэхнічнай школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЛЯСКАЧ Васіль Лявонцевіч (1905, в. Баковічы Менскай губ.) жыў у Томску, мэханік швэйных машын пры Томскай тарнай базе "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЛЯШКЕВІЧ Мікалай Сьцяпанавіч (1895, в. Турлай Горацкага пав.) жыў у Томску, бондар базы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПРАКАПЧУК Андрэй Якаўлевіч (1880, в. Варатынь Бабруйскага р-ну) жыў у в. Паўлаўка Зыранскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Расстраляны.

ПРАНЕВІЧ Дзяніс Рыгоравіч (1890, в. Вялікія Гарадзянічы) жыў у в. Тыдэрлінка Асінаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ПРАНЕВІЧ Кірыл Рыгоравіч (1896, в. Вялікія Гарадзянічы Мазырскага пав.) жыў у с. Тыдэрлінка Асінаўскага р-ну, член арцелі старацеляў. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ПРАНЕВІЧ Сяргей Рыгоравіч (1903, в. В. Гарадзянічы) жыў у в. Тыдэрлінка, член арцелі старацеляў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПРАНЕВІЧ Феафіл Рыгоравіч (1876, в. В. Гарадзянічы) жыў у в. Тыдэрлінка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Вызвалены ў кастрычніку 1931. Асуджаны на 3 гады канцлягераў умоўна. Паўторна арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПРАНЕВІЧ Цімафей Рыгоравіч (1881, в. В. Гарадзянічы) жыў у в. Тыдэрлінка, член арцелі старацеляў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПРАНЕВІЧ Якаў Феафілавіч (1905, в. В. Гарадзянічы) жыў у в. Тыдэрлінка, член арцелі старацеляў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПРОНСКІ Сігізмунд Іванавіч (1891, Гарадзенская губ.) жыў у в. Беласток Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў красавіку 1931. Вызвалены ў сакавіку 1932.

ПРОНСКІ Станіслаў Іванавіч (1883, в. Міхелеўшчына Гарадзенскай губ.) жыў у с. Беласток, сталяр Дзяржбанку. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПРУШЫНСКІ Ян Станіслававіч (1898, Горадня) жыў у Томску, выкладчык будаўнічага тэхнікуму. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПРЫВАЛЬКА Тарас Захаравіч (1889, в. Шарыпы Горацкага пав.) жыў у в. Камаеўка Туганскага р-ну, член калгаса "16 гадоў Кастрычніка". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПРЫЗБА Рыгор Трафімавіч (1887, в. Бабы Ігуменскага пав.) жыў у пас. Агнеў Яр Каргасоцкага р-ну, член арцелі "Савецкая дружба". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ПРЫМАЧАК Аляксандар Купрыянавіч (1906, в. Эймінаўцы Гарадзенскай губ.) жыў і працаваў у Томску ў працкалёніі імя Закоўскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПРЫСТАЎКА Іван Сяргеевіч (1903, в. Гарадзішчы Барысаўскага пав.) жыў і працаваў у в. Калінаўка Асінаўскага р-ну, член калгаса "Ідэя Леніна". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ПРЭДКА Клімент Андрэевіч (1905, в. Паленічы Менскай губ.) жыў у пас. Маракоўка Томскага р-ну, шавец ЛПГ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЫНІКАЎ Мітрафан Іванавіч (1888, в. Камарычы Магілёўскай губ.) жыў у с. Узьнясенка Шагарскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЫШКО Аляксандар Казіміравіч (1902, в. Выня Капыльскага р-ну) жыў у с. Каргасок, кравец арцелі "Паўночны саматужнік". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПЫШКО Цімафей Емяльянавіч (1886, в. Козішча Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, агент па разгляду прэтэнзіяў фінаддзела Краснаярскай чыгункі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЯЙСЕНІК Ісідар Мартынавіч (1866, в. Сыпераскель Віцебскай губ.) жыў у пас. Малічаўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЯНКАЛЬСКІ Васіль Уладзіміравіч (1898, м. Чарняны Гарадзенскай губ.) жыў і працаваў шкляром на Лучаўскім шклозаводзе. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЯРКО Емяльян Сямёнавіч (1880, в. Мецевічы Старобінскага р-ну) жыў у Томску, рахункавод складу паліва Томскай чыгункі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЯРЭСКА Іосіф Ерамеевіч (1894, в. Пагарэлка Менскай губ.) жыў у Томску, прараб будаўніцтва вузкакалейнай чыгункі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЯТКЕВІЧ Ільля Напалеонавіч (1886,

Працяг на старонцы 17.

Працяг са старонкі 16.

с. Сьвіва Дзісенскага пав.) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПЯТКЕВІЧ Фама Васілевіч (1901, в. Гвяздова Віцебскай губ.) жыў у Томску, рахункавод гасчасткі дзяржунівэрсытэту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЯТРОЎ Іван Мікалаевіч (1867, в. Беліца Магілёўскай губ.) жыў у Томску, не працаваў. Арыштаваны ў 1930. Расстраляны.

ПЯТРОЎСКІ Антон Лявонцевіч (1877, в. Шкірпаны Віцебскай губ.) жыў у Томску, ваенкір індустрыйнага рабфаку. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЯТРОЎСКІ Іван Іванавіч (1886, в. Курдуны Івянецкай вол. Менскай губ.) жыў у пас. Ганохава Парабельскага р-ну, конюх сельгасарцелі "Шлях сацыялізму". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ПЯТРОЎСКІ Уладзімір Мікалаевіч (1895, в. Дашкаўцы Мастоўскай вол. Гарадзенскай губ.) жыў у с. Крывашэіна, выкладчык школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЯТРУЧЫК Сьцяпан Герасімавіч (1912, в. Каленьня Кобрынскага пав.) жыў у Томску, сьлесар фабрыкі алоўкавай дошчачкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ПЯШКОЎСКІ Іван Мікалаевіч (1887, м. Вішнева Ашмянскага пав.) жыў у Калпашаве, галоўны бугальтар акруговага аддзяленьня дзяржбанку. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РАБЦАЎ Аляксандар Мацьвеевіч (1906, в. Загузьзе Віцебскай губ.) жыў і працаваў дзясятнікам-будаўніком у працоўнай калёніі №2 імя Закоўскага. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 год ПП.

РАВЕЙКА Карл Францавіч (1902, м. Баранавічы Менскай губ.) жыў у Томску, кладаўшчык ІТК-2. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РАГАЛЕВІЧ Адам Іларыёнавіч (1889, в. Баслаўцы Слуцкага р-ну) жыў у Калтайскім мэдлункце, вэтлекар. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

РАГАЛЕВІЧ Рыгор Антонавіч (1904, в. Фальварак Менскай губ.) жыў у пас. В. Шыракоўскі Парабельскага р-ну, член арцелі "Паўночны прамень". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

РАГАЧОЎ Яўстафі Антонавіч (1899, в. Іжы Вялейскага пав.) жыў у с. Асіна, сыравіншчык нарыхтканторы. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

РАГАЧОЎСКІ Аляксандар Пракопавіч (1903, м. Азёры Гарадоцкага пав.) жыў у пас. Красны Яр Крывашэінскага р-ну, заўгас лесахарчгандлю. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

РАГАЧОЎСКІ Пракоп Пракопавіч (1888, м. Азёры) жыў у пас. Рыбалова, вартаўнік МТС. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

РАГОЗА Міхал Антонавіч (1893, в. Азярцо Гарадзенскай губ.) жыў у Калпашаве, майстар-саматужнік па гадзіньніках. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РАДЗЕВІЧ Ільля Войцехавіч (1879, Гарадзенская губ.) жыў у в. Беласток, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

РАДЗЕВІЧ Іван Францавіч (1871, Сольская вол. Ашмянскага пав.) жыў у Томску, старэйшы машыніст чыгуначнай электрастанцыі. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

РАДЗЕВІЧ Пётра Міхайлавіч (1902, м. Маладэчна Вялейскага пав.) жыў у Томску, кіроўца гарадзкой пажарнай аховы УНКВД. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РАДЗЕЧКА Андрэй Канстанцінавіч (1909, м. Капыль) жыў у Томску, начальнік вэтслужбы в/ч 6825, ваенлекар 3-га рангу. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 20 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

РАДЗІШЭЎСКІ Уладзімір Раманавіч (1891, в. Ушачы Полацкага пав.) жыў у пас. Сярэдняе Кванцо Чаінскага р-ну, член калгаса імя Мянжынскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РАДКЕВІЧ Адольф Сямёнавіч (1907, Менск) жыў у Томску, агент па забесьпячэньню Басандайскага дому адпачынку. Арыштаваны ў 1935. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

РАДКЕВІЧ Уладзімір Францавіч (1910, х. Каровіна Заслаўскага р-ну) жыў у пас. Табога Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

РАЖКОЎ Мікалай Максімавіч (1882, в. Цяпіна Віцебскай губ.) жыў у в. Наварасійск Шагарскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ.

РАЗУМНІКАЎ Фёдар Адамавіч (1893, Дрысенскі пав.) жыў у в. Пятроўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

РАЗЭТ Бэрта Анатолеўна (1896, Барысаў) жыла ў Томску, лекар-рэнтгенолаг мэдінстытуту. Арыштаваная ў траўні 1938. Вызваленая ў сьнежні 1938. Справа спыненая за недаказанасьцю складу злачынства.

РАЗЭТ Рыгор Ісаевіч (1896, Віцебск) жыў у Томску, дырэктар ТМІ. Арыштаваны ў красавіку 1938. Вызвалены ў жніўні 1939. Справа спыненая за недахопам абвінаваўчых матэрыялаў.

РАК Сьцяпан Пятровіч (1882, Бабруйскі пав.) жыў у в. Расташэўка Шагарскага р-ну, член калгаса "Новая Поўнач". Арыштаваны ў сьнежні 1942. Памёр пад час сьледзтва ў сакавіку 1943.

РАКІЦКІ Антон Міхайлавіч (1900, в. Вароніна Дрысенскага пав.) жыў і працаваў конюхам на дасьледчым полі Чаінскага р-ну. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РАМАНАЎ Аляксей Фёдаравіч (1882, в. Кусьціновічы Клімавіцкага р-ну) жыў у пас. Нізьменны Чаінскага р-ну, член арцелі "Правільны шлях". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РАМАНОЎСКІ Аляксандар Фёдаравіч (1893, в. Казялужжа Хойніцкага р-ну) жыў у Томску, дырэктар гаспадарчага аддзелу Сібгандлю. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РАМАНОЎСКІ Мікалай Людвігавіч (1907, Барысаў) жыў у с. Шагарка, начальнік радыёвузла. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РАСІНСКІ Баляслаў Іосіфавіч (1884, с. Ізябліна Магілёўскай губ.) жыў у с. Шагарка, старэйшы землеўпарадчык. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РАСШЧУПКІН Міхал Філатавіч (1885, в. Гастыне Талачынскага р-ну) жыў у Томску, камэндант фабрыкі "Алоўкавая дошчачка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

РОГАЎ Рыгор Фаміч (1899, в. Родзіна Менскай губ.) жыў у в. Нова-Марынка Асінаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РУБАШКІН Мэндэль Насонавіч (1910, Віцебск) жыў у Калпашаве, рахункавод акрлякарні. Арыштаваны ў 1936. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

РУДЗІК Ігнат Мартынавіч (1886, м. Дварэцкае Слонімскага пав.) жыў у Томску, загадваў канторай гаржылсаюзу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РУДНІЦКІ Віталь Людвігавіч (1868, в. Лагавішча Мазырскага пав.) жыў у в. Чулкава Калпашаўскага р-ну, вартаўнік ЛПГ. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

РУДНІЦКІ Карл Віталевіч (1906, в. Белае Жыткавіцкага р-ну) лесаруб лесаўчастка. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

РУСЕЦКІ Франц Антонавіч (1904, с. Вайводы Віцебскай губ.) жыў у Томску, сталяр арцелі "Культспорт". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РУСІН Сідар Пятровіч (1872, в. Ушынічы Віцебскай губ.) жыў у в. Малінаўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

РУЦКІ Уладзіслаў Восіпавіч (1897, маёнтак Зяняпішы Шчучынскага пав.) жыў у Томску, возчык "Хімлессаюзу". Арыштаваны ў 1940. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ.

РЫБАКОЎ Сьцяпан Ягоравіч (1898, в. Забор'е Полацкага пав.) жыў у в. Акунеева, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на 5 гадоў канцлягераў. Другі раз арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РЫБУЛЬ Іван Антонавіч (1879, в. Грыбушкі Дзьвінскага пав.) жыў у в. М.Таташ Крывашэінскага р-ну, брыгадзір калгаса імя Чапаева. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

РЫМША Ягор Паўлавіч (1889, с. Пальзена Дрысенскага р-ну) жыў у Томску, ахоўнік пажарнай варты хлебакамбінату. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

РЭЎТ Даніла Ягоравіч (1900, в. Забоеньне Лепельскага р-ну) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну, шавец. Арыштаваны ў 1937. Вызвалены ў верасьні 1937. Справа спыненая за недаказанасьцю абвінавачаньня.

САБІЛА Іван Андрэевіч (1908, в. Сівіца Маладэчанскага пав.) жыў у Томску, студэнт 1 курсу мэдінстытуту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

САВЯЙКОЎ Фёдар Пятровіч (1898, в. Новіне Гарадзішча Дрысенскага пав.) жыў у Томску, курсант школы кіроўцаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

САВЯНКОЎ Сьцяпан Антонавіч (1892, в. Адоць Шклоўскага р-ну) жыў у с. Н-Усьпенка Шагарскага р-ну, рахункавод калгаса "Новы сьвет". Арыштаваны ў 1942. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ.

САКАЛОЎСКІ Антон Вацлававіч (1893, в. Астраўляны Полацкай акр.) жыў у в. Багатыроўка Бакчарскага р-ну, член сельгасарцелі. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

САКАЎЦОЎ Сідар Восіпавіч (1892, в. Вазок Менскай губ.) жыў у Томску, дзясятнік лесаперавалачнай базы. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

САЛАДОЎНІКАЎ Іосіф Акімавіч (1880, с. Асьнікі Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, вартаўнік мэдінстытуту. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

САЛАМЕНЬНІКАЎ Уладзімір Іванавіч (1893, в. Заручаўе Полацкага пав.) жыў у Томску, начальнік вытворчай часткі паліўлесаддзелу Томскай чыгункі. Арыштаваны ў 1928. Асуджаны на 3 гады ссылкі ў Сібір.

САЛАЎЕЎ Пётра Сьцяпанавіч (1927, в. Булы Сураскага р-ну) жыў у Томску, навучэнец 35-й школы. Арыштаваны ў 1944. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

САЛЯ Антон Станіслававіч (1896, с. Барздын Менскай губ.) жыў у Томску, сьлесар-манцёр мэдінстытуту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

САМАСЮК Улас Бэнэдыктавіч (1909, в. Каленія Кобрынскага пав.) жыў у в. Якімава Кажэўнікаўскага р-ну, настаўнік пачатковай школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

САМСОНАЎ Рыгор Кірылавіч (1892, в. Друя Дзісенскага пав.) жыў і працаваў дырэктарам абласнога дому інвалідаў. Арыштаваны ў жніўні 1938. Вызвалены ў чэрвені 1939 — апраўданы судом.

САПЕШКА Антон Аляксандравіч (1893, Менск) жыў у Томску, цырульнік арцелі "Рэкорд". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

САРОКА Рыгор Васілевіч (1902, в. Скавародчыцы Маладэчанскага пав.) жыў у Томску, пячнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

САРОКА Фэрдынанд Ігнатавіч (1867, в. Красьняная Віленскага пав.) жыў у в. Палазкова Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

САРОКІН Антон Максімавіч (1885, в. Сарока Полацкага пав.) жыў у пас. Н-Кастрычніцкі Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 3 гады канцлягераў.

САРОКІН Пётра Максімавіч (1903, в. Сарока Віцебскай губ.) жыў у пас. Н-Кастрычніцкі, аднаасобнік. Арыштаваны ў сьнежні 1932. Вызвалены ў траўні 1933. Асуджаны на 3 гады канцлягераў умоўна.

САЎЧАНКА Кузьма Міхайлавіч (1895, в. Струкачова Магілёўскай губ.) жыў у пас. Белка Парабельскага р-ну, майстар піхтавага заводу. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

САФРОНАЎ Васіль Цімафеевіч (1889, в. Свабодка Магілёўскай вобл.) жыў у с. Асіна, прыёмшчык насеньня льну. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

САФРОНАЎ Віктар Сямёнавіч (1906, Слуцак) жыў у г. Алма-Ата, эканаміст "Саюзтытуньсыравіны". Арыштаваны ў 1935. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

САФРОНАЎ Фёдар Аляксандравіч (1896, в. Дубчыцы Пінскага пав.) жыў у в. Гаршкі Туганскага р-ну, загадчык пачатковай школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

САФРОНЕНКА Віктар Іванавіч (1880, в. Хрусталёва Дрысенскага пав.) жыў у в. Балаганы Туганскага р-ну, член калгаса "Новая зара". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

САФРОНЕНКА Іван Іванавіч (1877, в. Хрусталёва) жыў у в. Балаганы, член калгаса "Новая зара". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

САЧКО Іван Георгіевіч (1903, в. Кайшоўка Наваградзкага пав.) жыў у пас. Купіна, начальнік інвэнтарызацыйнага атрада. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

САЧЫЛОВІЧ Павал Рыгоравіч (1887, в. Мілевічы Мазырскага пав.) жыў у с. Каргасок, грузчык. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СВАРЦЭВІЧ Ігнат Сьцяпанавіч (1891, в. Плішкуны Вялейскага пав.) жыў у в. Полазава, член калгаса імя Кагановіча. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СЕДУНОЎ Герасім Іванавіч (1883, в. Казаноўка Бешанковіцкага р-ну) жыў у пас. Чудзінаўка Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў сьнежні 1933. Вызвалены ў лютым 1934. Справа спыненая за недаказанасьцю складу злачынства.

СЕМАШКЕВІЧ Алена Мацьвееўна (1908, м. Лебедзева Маладэчанскага пав.) жыла ў с. Зыранскае, загадчыца райбібліятэкі. Арыштаваная ў 1937. Расстраляная.

СЕМЧАНКА Рыгор Сяргеевіч (1891, в. Локцева Гарадоцкага пав. Віцебскай губ.) жыў у в. Чарнышэўка Томскага р-ну, член калгаса "17 гадоў Кастрычніка". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СЕМЯНЕЦ Васіль Іванавіч (1893, в. Забор'е Полацкага р-ну) жыў у пас. Скіт Парабельскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СЕМЯНЮК Міхал Антонавіч (1892, в. Завайковічы Берасьцейскага пав.) жыў у с. Падгорнае Чаінскага р-ну, памочнік бугальтара канторы райспажыўсаюзу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЕРАФІМАЎ Сямен Ягоравіч (1896, в. Завельле Віцебскай губ.) жыў у в. Малінаўка, брыгадзір калгаса "Прасьвет тайгі". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СЕРГІЕНКА Канстанцін Іванавіч (1890, Магілёў) жыў у Томску, рабочы фабрыкі "Чырвоная зорка". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЕЎРУК Ігнат Антонавіч (1889, в. Відзы Браслаўскага пав.) жыў у с. Белабародава Томскага р-ну, піластаў сталярнага цэху. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СІВІТКІН Андрэй Данілавіч (1883, в. Сініцы Полацкага пав.) жыў у с. Бароўка Томскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў красавіку 1931. Справа спыненая за недаказанасьцю складу злачынства.

СІЛЬВАНОВІЧ Іосіф Селіверставіч (1883, в. Наваградак Менскай губ.) жыў у Томску, чарнарабочы на чыгунцы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СІНІЦА Марыя Філімонаўна (1897, в. Кашалёўка Полацкай акр.) жыла ў в. Кіеўка Крывашэінскага р-ну, працавала па найму. Арыштаваная ў 1931. Асуджаная на 3 гады ППЛ.

СІНІЦКІ Анатоль Фёдаравіч (1878, в. Жмурная) жыў у пас. Рамавое, справавыканаўца паштовага аддзяленьня. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СІНІЦКІ Фёдар Цімафеевіч (1878, в. Жмурнае) жыў у пас. Рамовае, вартаўнік сельпо. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СІНІЧАНКА Прохар Лукіч (1891, в. Вялікая Пярэсьня Сеньненскага р-ну) жыў у в. Асінаўка Кажэўнікаўскага р-ну, член сельгасарцелі "Маяк сацыялізму". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СІНЯЎСКІ Нічыпар Васілевіч (1903, в. Барсукі Браслаўскага р-ну) жыў у пас. Сакалоўка Чаінскага р-ну, шавец-саматужнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СІСКЕВІЧ Міхал Антонавіч (1883, с. Старыя Габы Вялейскага пав.) жыў у в. Гарадок Зыранскага р-ну, цясьляр. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СІСКЕВІЧ Юстын Іванавіч (1883, с. Расна Лепельскага пав.) жыў у пас. Пералюбка Шагарскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СІЦЯНКА Уладзіслаў Баляслававіч (1886, Віцебск) жыў у с. Асіна, калькулятар райспажыўсаюзу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СКАВАРОДКІН Арцём Сямёнавіч (1879, в. Каменка Магілёўскай губ.) жыў у в. Гагарына Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СКАКУНОЎ Рыгор Антонавіч (1886, в. Лішэўка Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, вартаўнік 24-ай дыстанцыі шляху. Арыштаваны ў 1937.

СКАЛУБОВІЧ Мікіта Максімавіч (1888, м. Халоцінічы Менскай губ.) жыў у с. Н-Марынка Томскай акр., аднаасобнік. Арыштаваны ў 1930. Асуджаны на 10 гадоў канцлягераў.

СКАМАРОХ Іван Фёдаравіч (1893, в. Буйневічы Наваградзкага пав.) жыў у Томску, цясьляр Сібгандлю. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СКРЫПКА Фёдар Антонавіч (1878, х. Громы Асьвейскага р-ну) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, цясьляр на лесазаводзе. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СКУРАТОВІЧ Іосіф Станіслававіч (1908, с. Мала-Стрыева Смалявіцкага р-ну) жыў у в. Мінееўка Чаінскага р-ну, член калгаса "КІМ". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СКУРАТОВІЧ Казімір Станіслававіч (1914, с. Мала-Стрыева) жыў у в. Мінееўка, член калгаса "КІМ". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СКУРАТОВІЧ Людвіг Станіслававіч (1909, с. Мала-Стрыева) жыў у в. Мінееўка, член калгаса "КІМ". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СКУЦЕЛЬ Іван Іванавіч (1878, в. В.Урчы Віцебскай губ.) жыў у в. Малінаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Новае жыцьцё". Арыштаваны ў лістападзе 1932. Вызвалены ў красавіку 1933. Асуджаны на 5 гадоў канцлягераў умоўна. Паўторна арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СКУЦЕЛЬ Пётра Іванавіч (1909, в. В. Урчы) жыў у пас. Арэшынка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Новае жыцьцё". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СЛАВІНСКІ Станіслаў Леанардавіч (1905, в. Мельнікі Слуцкага пав.) жыў у Томску, выкладчык фізыкі лесатэхнічнай школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СМАЛЯК Іван Аляксандравіч (1885, м. Варанеча Лепельскага пав.) жыў у пас. Пятроўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на 5 гадоў канцлягераў.

СМАЛЯРЧУК Васіль Харытонавіч (1885, в. Шэметава Менскай губ.) жыў у Томску, конюх пункту "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СМОЛІЧ Вікенці Казіміравіч (1866, в. Узнога Слуцкага пав.) жыў у в. Беласток Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Чэрвоны штандарт". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СОЗІНАВА Агрыпіна Іванаўна (1915, в. Міхеды Лагойскага р-ну) жыла ў Калпашаве, афіцыянтка арцелі "Квітнеючая Поўнач". Арыштаваная ў 1943. Асуджаная на 10 гадоў ППЛ.

СОЛТАН Карней Восіпавіч (1878, в. Бушнева Гарадзенскай губ.) жыў у в. Рыбалова Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Надзейны". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СОНДАР Сідар Антонавіч (1897, Віцебская губ.) жыў у в. Малінаўка, бондар. Арыштаваны ў 1932. Расстраляны.

СОЦКІ Піліп Васілевіч (1901, в. Карша Гомельскай вобл.) жыў у Томску, машыніст электрастанцыі. Арыштаваны ў сьнежні 1941. Вызвалены ў сьнежні 1942. Справа спыненая за недахопам абвінаваўчых матэрыялаў.

СПОРАН Антон Ігнатавіч (1905, Віцебская губ.) жыў у в. Скульеўка Крывашэінскага р-ну, курсант Томскай артылерыйскай школы. Арыштаваны ў красавіку 1933. Вызвалены ў ліпені 1933. У пакараньне залічаны тэрмін папярэдняга зьняволеньня.

СТАЛЯРОЎ Мікалай Максімавіч (1901, м. Баранавічы) жыў у Томску, выкладчык вайсковай катэдры ТДУ. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СТАНІСЛОВІЧ Міхал Іосіфавіч (1888, в. Ясілічы Лідзкага пав.) жыў у Томску, машыніст запалкавай фабрыкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СТАНКЕВІЧ Антон Карпавіч (1902, в. Ярмошына Віцебскай губ.) жыў у Томску, піластаў алоўкавай фабрыкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СТАНКЕВІЧ Васіль Сяргеевіч (1907, в. Басковічы Менскай губ.) жыў у Томску, сталяр арцелі "Краснадзярэўшчык". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СТАНКЕВІЧ Серафіма Андрэеўна (1910, в. Руманцава Ашмянскага пав.) жыла ў Томску, нарыхтоўшчыца арцелі "Томіч". Арыштаваная ў 1938. Расстраляная.

СТАРАДУБЦАЎ Іван Васілевіч (1882, в. Кузубец Барысаўскага р-ну) жыў у в. Валкадаеўка Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СТОЛЬНІКАЎ Іван Пятровіч (1887, в. Сямёнаўка Гомельскага пав.) жыў у Томску, чарнарабочы запалкавай фабрыкі. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

СТОЦІК Мікалай Сьцяпанавіч (1913, м. Глыбокае Віленскай губ.) жыў у Томску, дзяжурны матарыст млынзаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СТОЦІК Сьцяпан Сьцяпанавіч (1906, м. Глыбокае) жыў у Томску, загадчык склада Золатазабесу. Арыштаваны ў 1935. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

СТРАЛЬЦОЎ Піліп Рыгоравіч (1878, в. Камарычы Нава-Быхаўскай вол. Магілёўскай губ.) жыў у пас. Іштан Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СТРАТОВІЧ Вера Антонаўна (1903, в. Слабада Віцебскай губ.) жыла ў Калпашаве, хатняя гаспадыня. Арыштаваная ў 1938. Асуджаная на 7 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СТРЫГУН Васіль Маркавіч (1904, Бабруйск) жыў у Калпашаве, галоўны касір акруговай канторы сувязі. Арыштаваны ў 1942. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СТРЫЖАНАЎ Апанас Ананьевіч (1888, в. Трахімінка Віцебскай губ.) жыў у в. Галубцы Калпашаўскага р-ну. Арыштаваны ў сакавіку 1933. Вызвалены ў чэрвені 1933.

СТРЫЖЭЎСКІ Пётра Кузьміч (1890, с. Старыя Габы Віленскай губ.) жыў у в. Кульдорск Асінаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 5 гадоў канцлягераў. Паўторна арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СТРЫНЖЭЎСКІ Аляксандар Антонавіч (1891, в. Казікова Віцебскай губ.) жыў на 84-м км Томскай чыгункі, абходчык шляху. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СТУКАЛЕНКА Раман Міхайлавіч (1888, в. Камарычы Магілёўскай губ.) жыў у пас. Наварасійск Шагарскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СУБАЧ Міхал Апанасавіч (1889, в. Рубахі Полацкага пав.) жыў у пас. Чаромхава Чаінскага р-ну, член калгаса "Авангард". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СУЛЬЯН Янкель Мендзялеевіч (1907, Гарадок) жыў у Томску, начальнік Дому Чырвонай Арміі Томскага гарнізону, паліткір. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СУПРУН Герасім Маркавіч (1901, в. Вятвееўка Гарадзенскай губ.) жыў на 76-м км чыгункі, дзясятнік земляных работ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СУРЫКАЎ Сяргей Емплацевіч (1889, в. Дудчанка Віцебскай губ.) жыў у с. Батурына, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СУХАВЕЙКА Іван Аляксандравіч (1896, в. Шоць Віцебскай губ.) жыў у в. Петрапаўлаўка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СУЦКІ Дамінік Адамавіч (1884, в. Бражэнус Полацкага р-ну) жыў у пас. Мацьянга Калпашаўскага р-ну, вартаўнік Рыбтрэсту. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СУШКЕВІЧ Аляксандар Міхайлавіч (1895, в. Марысіна Менскай губ.) жыў у с. Асіна, прараб "Заготзерна". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП. Вызвалены ў ліпені 1940.

СУШКЕВІЧ Фэлікс Іванавіч (1893, в. Жлобі Рагачоўскага пав.) жыў і працаваў кавалём у Мала-Брагінскай працкамуне Шагарскага р-ну. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СУШКО Антон Васілевіч (1896, в. Любішыцы Палескай губ.) жыў у Томску, бугальтар Рыбтрэсту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СУШЧЫК Іван Навумавіч (1875, в. Бухчэ Тураўскага р-ну) жыў у працкалёніі №2, вартаўнік шавецкай майстэрні. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЧАСНЫ Іосіф Мікітавіч (1904, в. Балевічы Вялейскага пав.) жыў у с. Ламавіцк Пышкіна-Троіцкага р-ну, трактарыст МТС. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЬВІРГУН Трафім Анісімавіч (1897, в. Гічыцы Слонімскага пав.) жыў у Калпашаве, галоўны бугальтар акруговага аддзяленьня сельгасзабеса. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЬВІРСКІ Аляксандар Вікенцевіч (1890, в. Мамоны Ашмянскага пав.) жыў у Томску, машыніст электрастанцыі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЬВІШЧУК Андрэй Андрэевіч (1877, в. Белякі Слонімскага пав.) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СЬВЯКЛА Антон Іванавіч (1913, в. Буклецкая Вялейскага пав.) жыў у пас. Крылоўка, трусавод калгаса імя Крыленкі. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СЬВЯКЛА Клімент Дзям'янавіч (1893, в. Ліхачы Гарадзенскай губ.) жыў у пас. Крылоўка, падліковец калгаса імя Крыленкі. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СЬЛЕЖАНКОЎ Іосіф Майсеевіч (1912, в. Каменка Чавускага р-ну) жыў у в. Міронаўка Туганскага р-ну, старшыня калгаса "Вольны араты". Арыштаваны ў 1942. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СЬЛЕСАРЧУК Сяргей Канстанцінавіч (1898, в. Сьляпцы Тураўскага р-ну) рабочы лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СЬПЯРАНСКІ Дзій Мікалаевіч (1917, ст. Васілевічы Беларускай чыгункі) жыў у Томску, студэнт ТЭЭТ. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СЬЦЕПЧАНКА Елісей Сямёнавіч (1887, в. Ганнаўка Магілёўскай губ.) жыў у пас. Новая Праца Тэгульдэцкага р-ну, пастух нестатутнай арцелі. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СЬЦЕШЫЦ Ферапонт Гаўрылавіч (1905, в. Доўгае Старобінскага р-ну) жыў у с. Нарым, прадавец крамы. Арыштаваны ў 1942. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СЬЦЯПАНАЎ Барыс Лявонцевіч (1902, в. Сенькава Магілёўскай губ.) жыў у Томску, начальнік спэцгарадка Томскай турмы. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СЬЦЯРЖАНАЎ Піліп Міхайлавіч (1882, в. Трафіменка Віцебскай губ.) жыў у в. Крылоўка Крывашэінскага р-ну, член праўленьня калгаса імя Крылова. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЫСУНОЎ Іван Васілевіч (1901, в. Адамаўцы Вялейскага пав.) жыў у пас. Магочына Крывашэінскага р-ну, пажарнік лесазаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СЫЧ Васіль Трафімавіч (1896, в. Судлякі Вялейскага пав.) жыў у в. Кускова Туганскага р-ну, вартаўнік пякарні. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЯЛЕЦКІ Канстанцін Юр'евіч (1901, в. Глабачанск Барысаўскага пав.) жыў у с. Белабародава Томскага р-ну, вартаўнік будаўніцтва працкалёніі №1. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЯЛІЦКІ Андрэй Кузьміч (1916, в. Усохі Гомельскага пав.) жыў у Томску, студэнт ТЭМІІТ. Арыштаваны ў 1936. Асуд-

Працяг на старонцы 18.

Працяг са старонкі 17.

жаны на 7 гадоў ППЛ.

СЯЛІЦКІ Іван Казіміравіч (1903, х. Ферма Дзьвінскага пав.) жыў у с. Малінаўка Крывашэінскага р-ну, брыгадзір сельгасарцелі імя Стаханава. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЯЛІЦКІ Пётра Міхайлавіч (1887, в. Наталава Клічаўскага р-ну) жыў у с. Крывашэіна, цясьляр па найму. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СЯМЁНАЎ Пётра Антонавіч (1903, в. В. Буда) жыў у Томску, студэнт ТМІ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЯНЬКО Вікенці Антонавіч (1876, в. Багданаўцы Лідзкага пав.) жыў у в. Беласток Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

СЯНЬКО Піліп Рыгоравіч (1894, в. Пляхоўшчына Пружанскага пав.) жыў у в. Гаршкі Туганскага р-ну, прадавец сельпо. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

СЯНЬКОЎСКІ Мітрафан Адольфавіч (1880, Магілёў) жыў у с. Малінаўка Туганскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЯРГЕЙЧЫК Сямён Сямёнавіч (1897, в. Вілінск Гарадзенскай губ.) жыў у в. Высокае Зыранскага р-ну, член калгаса "Працоўнае пасяленьне". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

СЯРКО Антон Дзамідавіч (1892, в. Неплі Берасьце-Літоўскага пав.) жыў у пас. Тызарачава Зыранскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1934. Асуджаны на 3 гады ППЛ і 2 гады ПП.

СЯРЧУК Ісак Аляксандравіч (1897, Пінск) жыў у Томску, тэхнічны кіраўнік мэхцэху завода "Мэталіст". Арыштаваны ў сакавіку 1933. Вызвалены ў ліпені 1933 у сувязі з спыненьнем справы.

ТАЛЯРОНАК Мікалай Васілевіч (1886, в. Маложаны Віленскай губ.) жыў у Томску, качагар працкалёніі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТАРАНКА Сяргей Селіверставіч (1914, в. Локна Гарадзенскай губ.) жыў у пас. Сарафанаўка Крывашэінскага р-ну, настаўнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТАРАСЕВІЧ Вікенці Восіпавіч (1883, м. Варошы Лепельскага пав.) жыў у пас. Табога Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТАРАСЕВІЧ Сьцяпан Сьцяпанавіч (1895, Горадня) жыў у с. Аляксандраўскае, шавец. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТАРОЦЬКА Іван Міхайлавіч (1897, в. Дрэмашы Капыльскага р-ну) жыў у пас. Мушкіна Чаінскага р-ну, шавец. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ТАТАРЧУК Ягор Мікалаевіч (1881, с. В. Ценева Вялейскага пав.) жыў у в. Пятроўка Асінаўскага р-ну, конюх калгаса "Чырвоны золак". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ТАТЫРЖА Антон Аўгуставіч (1913, в. Квачы Віленскай губ.) жыў у с. Межанінаўка, член калгаса. Арыштаваны ў 1936. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ТАТЫРЖА Аўгуст Фаміч (1868, в. Лашукі Віленскай губ.) жыў у с. Межанінаўка Томскага р-ну, член калгаса "Чырвоны Кастрычнік". Арыштаваны ў 1936. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

ТАТЫРЖА Баніфац Адамавіч (1893, в. Попчычы Віленскай губ.) жыў у в. Рамանаўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса "Сіла бальшавіка". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ТАТЫРЖА Фульгент Аўгуставіч (1906, в. Лашукі Віленскай губ.) жыў у с. Межаўнінаўка, член калгаса. Арыштаваны ў 1936. Асуджаны да ВМП з заменай на 10 гадоў ППЛ.

ТАЎСТАШЭЕЎ Міхал Дзям'янавіч (1902, Талачын) жыў у Томску, капільшчык тэрмічнага цэху электрамэханічнага заводу. Арыштаваны ў 1945. Асуджаны на 6 гадоў ППЛ і 3 гады ПП.

ТЛАШЧЫНСКІ Сьцяпан Лявонцевіч (1888, в. Карзікі Менскага пав.) жыў у Томску, старэйшы кухар рэстарацыі №1. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТРАФІМЧЫК Васіль Гаўрылавіч (1888, м. Сьвіслач Ваўкавыскага пав.) жыў у Томску, загадчык вясковай сувязі Томскай паштова-тэлеграфнай канторы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТРУБЧЫК Павал Сьцяпанавіч (1900, в. Бібічкі Менскай губ.) жыў у в. Тыдэрлінка, рабочы арцелі стараценяў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТРУБЧЫК Пётра Міхеевіч (1891, в. В. Гарадзянічы Мазырскага пав.) жыў у в. Тыдэрлінка, член арцелі золатапрамыслоўцаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТРУБЧЫК Сяргей Міхеевіч (1891, с. В. Гарадзянічы) жыў у пас. Тыдэрлінка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на 2 гады канцлягераў. Паўторна арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ТРУКШЫН Сьцяпан Сямёнавіч (1877, Віцебская губ.) жыў у Томску, бондар. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТРУСЕВІЧ Сямён Сьцяпанавіч (1901, в. Палонна Наваградзкага пав.) жыў у Томску, станочнік фабрыкі алоўкавай дошчачкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТРУСЕВІЧ Фэлікс Іосіфавіч (1897, Менск) жыў у Томску, электраманцёр вагоннага ўчастку ст. Томск-2. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТУКАЙЛА Пётра Фёдаравіч (1908, в. Скавародкі Маладэчанскага пав.) жыў у Томску, грузчык ОТП НКВД. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ТУЛІНСКІ Аляксей Аляксандравіч (1894, в. Пудзевічы Скідзельскай вол. Гарадзенскай губ.) жыў у пас. Барысаўка Каргасоцкага р-ну, брыгадзір арцелі. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ТУМІЛОВІЧ Іван Віталевіч (1904, Клічаўскі пав.) жыў у пас. Чырвоны Яр Крывашэінскага р-ну, сталяр Краснаярскага лесаўчастка. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

УЗАРАЎ Аляксандар Давыдавіч (1877, Рагачоў) жыў у в. Талмачова Парабельскага р-ну, млынар калгаса "Новае жыцьцё". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

УЛАСАВЕЦ Якаў Мікалаевіч (1880, в. Лапацічы Слуцкага р-ну) зьняволены Томскай вязьніцы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

УЛЕЙКА Селіверст Восіпавіч (1911, в. Хомікі Гарадоцкага пав.) жыў у с. Бакчар Нарымскай акр., сьлесар Галкінскай МТС. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

УМБЕРГ Эдуард Карлавіч (1882, в. Мізгаленьнікі Клімавіцкага пав.) жыў у с. Малчанава Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

УРУБЛЕЎСКАЯ Кацярына Іванаўна (1908, в. Падгуб'е Плешчаніцкага р-ну) жыла ў в. Сарафанаўка Крывашэінскага р-ну, швачка-саматужніца. Арыштаваная ў 1938. Расстраляная.

УСАНАЎ Мікіта Пахомавіч (1886, Клімавічы Магілёўскай губ.) жыў у Томску, бугальтар сталоўкі ТДУ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ФАЛЬКОЎСКІ Міхал Юстынавіч (1879, Бельск Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, сьлесар запалкавай фабрыкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ФЕДАРЭНКА Ульян Міхайлавіч (1898, в. Карасі Горацкага пав.) жыў у с. Ягаднае Туганскага р-ну, рахункавод калгаса "Новы быт". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ФІЛІПОВІЧ Віктар Восіпавіч (1895, в. Рудня Слуцкага пав.) жыў у в. Мастоўка Туганскага р-ну, член калгаса "Першамайскі". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ФІЛІПЧАНКА Сямён Іванавіч (1882, в. Маршакі Полацкага пав.) жыў у в. Жукава Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ФІЛОНАЎ Яўхім Гаўрылавіч (1872, в. Загорцы Віленскай губ.) жыў у с. Навікоўка Асінаўскага р-ну, член калгаса "Вехі Леніна". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ФІЛЮТОВІЧ Канстанцін Аляксеевіч (1894, в. Вялікая Кракотка Слонімскага пав.) жыў у Томску, тэхкір гармлынзаводу. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ФІШКІНА Алена Восіпаўна (1902, Менск) жыла ў Томску, не працавала. Арыштаваная ў 1935. Асуджаная на 2 гады ППЛ.

ФРАЛОЎ Іван Зьмітравіч (1898, в. Ільінка Талачынскага р-ну) жыў у Томску, начальнік гітарнага цэху музкамбінату. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ФРЭЙБЭРГ Іван Эдуардавіч (1916, в. Валокі Магілёўскай губ.) жыў у в. Мінееўка, вартаўнік райлесгасу. Арыштааваны ў 1937. Расстраляны.

ФРЭЙБЭРГ Фрыц Генрыхавіч (1885, маёнтак Кароўчына Чавускага р-ну) жыў у в. Мінееўка, цясьляр. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ФРЭЙБЭРГ Эдуард Генрыхавіч (1875, маёнтак Кароўчына) жыў у в. Мінееўка, чарнарабочы Чаінскага ЛПГ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ФЫДРЫХ Антон Станіслававіч (1889, в. Добжавіцы Полацкай губ.) жыў у Томску, загадчык зернасушылкі "Саюзмука". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ФЯРКОВІЧ Васіль Мартынавіч (1877, в. Нагаўкі Віленскай губ.) жыў у с. Н-Марынка Асінаўскага р-ну, вартаўнік сельпо. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ХАДАНОВІЧ Антон Паўлавіч (1891, в. Слабены Ашмянскага пав.) жыў на 71-м разьезьдзе Томскай чыгункі, рамонтны рабочы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ХАДКЕВІЧ Віктар Рыгоравіч (1882, в. Дзявятка Віленскай губ.) жыў у с. Майсееўка Асінаўскага р-ну, член калгаса "Чырвоная паляна". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ХАМЯКОВА Аляксандра Ерафееўна (1888, Менск) жыла ў Томску, староста Іванаўскай царквы. Арыштааная ў 1940. Асуджаная на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ХАРЫТАНОВІЧ Адам Іосіфавіч (1900, в. Навасёлкі Капыльскага р-ну) жыў у в. Сярэдняе Кванцо Чаінскага р-ну, член калгаса імя Мянжынскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ХАРЛАМАЎ Сямён Пахомавіч (1892, Магілёўская губ.) жыў у Томску, стрэлачнік ст. Томск-2. Арыштаваны ў студзені 1935. Вызвалены ў сакавіку 1936.

ХНЫКАЎ Міхал Кірэевіч (1894, в. Вепрын Чэрыкаўскага пав.) жыў у в. Усьпенка Пышкіна-Траецкага р-ну, член калгаса "Чырвоны Кастрычнік". Арыштаваны ў 1941. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ХОЦІМСКІ Шалом Хаімавіч (1889, Віцебск) жыў у Томску, фатограф трэсту кінафікацыі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ХРАМКОЎ Арцёмі Іванавіч (1874, в. Бірулі Чэрыкаўскага пав.) жыў у пас. Аляксандраўка Крывашэінскага р-ну, рахункавод калгаса імя Фрунзэ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ХРЭНОЎСКІ Мацьвей Міхайлавіч (1884, в. Бялевічы Гарадзенскай губ.) жыў у с. Каргасок, майстар-каўбасьнік арцелі "Авангард". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЦЕХАНОВІЧ Іосіф Міхайлавіч (1876, в. Марохзі) жыў у пас. Капылаўка, адвозчык лесу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЦЕХАНОВІЧ Іосіф Паўлавіч (1888, в. Мародзі Барысаўскага пав.) жыў у пас. Капылаўка, рабочы шпалазаводу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЦІСЕЦКІ Нічыпар Іванавіч (1886, в. Яшкічы Ігуменскага пав.) жыў у пас. Скіт Парабельскага р-ну, цясьляр ЛПГ. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЦЬВЯТКОЎ Павал Васілевіч (1883, в. Зун Віцебскай губ.) жыў у в. Кайбінка Туганскага р-ну, член калгаса імя Рудзутака. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЦЫГАНОЎ Гаўрыла Трафімавіч (1900, в. Ліпа Гомельскай вобл.) жыў у Калпашаве, цясьляр аварыйнай брыгады. Арыштаваны ў 1944. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ЦЭЛАБЕНКА Васіль Восіпавіч (1887, в. Бракава Магілёўскай губ.) жыў у с. Куянава Асінаўскага р-ну, бакеншчык. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ЦЭЛІЦА Канстанцін Уладзіміравіч (1881, в. Грэск Слуцкага пав.) жыў і працаваў статыстам на Калтайскім мэхпункце. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЦЭТЛІН Сямён Саламонавіч (1888, Віцебск) жыў у Томску, выкладчык Томскага мукамольна-элеватарнага інстытуту. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЦЮЛЬКЕВІЧ Бранiслаў Ігнатавіч (1881, в. Падкасьцельле Полацкай акр.) жыў у пас. Мацьянга Калпашаўскага р-ну, сталяр Рыбтрэсту. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЦЯРЭШЧАНКА Апанас Андрэевіч (1896, в. Макорынцы Магілёўскай губ.) жыў у с. Сямілужкі Туганскага р-ну, вэтфэльчар. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧАРАПАНАЎ Сяргей Аляксандравіч (1890, Клімавічы Магілёўскай губ.) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧАРКАСАЎ Міхал Іосіфавіч (1902, в. Рудня Мазырскага пав.) жыў у с. Асіна, вазьніца райспажыўсаюзу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧАРНАВЕЦ Васіль Міронавіч (1879, х. Юраўскі Менскай губ.) жыў у пас. Быстры Тэгульдэцкага р-ну, член арцелі "1 мая". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧАРНАВОКІ Пракоп Іванавіч (1891, в. Лунінец Пінскага пав.) жыў у с. Каргасок, рахункавод сельгасзабесу. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧАРНАГРЭБЕЛЬ Вольга Іванаўна (1911, в. Люшнева) жыла ў Томску, памочнік бугальтара "Заготзерна". Арыштаваная ў 1945. Асуджаная на 7 гадоў ППЛ і 3 гады ПП.

ЧАРНАГРЭБЕЛЬ Іван Львовіч (1880, в. Люшнева Слонімскага пав.) жыў у Томску, бугальтар сталоўкі. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧАРНЕЛЬ Восіп Францавіч (1887, в. Пятровічы Ашмянскага пав.) жыў у пас. Пятроўскі Асінаўскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЧАЧ Андрэй Карпавіч (1886, в. Юшы Віцебскай губ.) жыў у в. Капылава Туганскага р-ну, стыршыня рэвізійнай камісіі калгаса "3-ці год пяцігодкі". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЧАЧУРА Васіль Ціханавіч (1882, в. Якімаўка Барысаўскага пав.) жыў у в. Красная Горка Тэгульдэцкага р-ну, сталяр калгаса "Чырвоны барэц". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧОПЧЫЦ Васіль Зьмітравіч (1898, х. Нова-Леніна Жыткавіцкага р-ну) жыў у с. Каргасок, не працаваў. Арыштаваны ў 1935. Асуджаны да ВМП з заменай на 10 гадоў ППЛ.

ЧУПЛОЎ Антон Кузьміч (1894, в. Міхайліны Віцебскай губ.) жыў у Томску, начальнік будканторы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЧУХНОЎ Антон Фадзеевіч (1908, в. Булава Віцебскай губ.) жыў у пас. Нікіфараўка Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЧУХНОЎ Іван Фадзеевіч (1899, Віцебская губ.) жыў у в. Пасеньне Кажэўнікаўскага р-ну, член калгаса імя Будзёнага. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЧУХНОЎ Пётра Фадзеевіч (1895, Віцебская губ.) жыў у в. Пасеньне, кладаўшчык калгаса імя Будзёнага. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЧЫБІС Герман Іванавіч (1888, в. Ізапаўка Магілёўскай губ.) жыў у с. Тымск Каргасоцкага р-ну, млынар. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧЫЖЫК Міхал Сьцяпанавіч (1896, с. Пахабаўшчына Слуцкага пав.) жыў у пас. Ікса Чаінскага р-ну, брыгадзір Чаінскага ЛПГ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧЫРВОНЫ Пётра Зьмітравіч (1905, Наваградак) жыў у в. Беласток Крывашэінскага р-ну, дырэктар школы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧЫРГУН Пётра Васілевіч (1904, в. Горная Ваўкавыскага пав.) жыў у в. Сямілужкі Томскага р-ну, настаўнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧЭМЕЛЬ Аляксандар Іосіфавіч (1893, Гарадзенская губ.) жыў у Томску, таксіроўшчык аптэкаўправы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЧЭРАЎКА Андрэй Мікітавіч (1896, в. Габы Вялейскага пав.) жыў у в. Гарадок Зыранскага р-ну, член калгаса "1 мая". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ЧЭРНЯК Максім Адамавіч (1900, в. Слабодка Ігуменскага пав.) жыў у в. Арэхава Зыранскага р-ну, член калгаса "Чырвоны саматужнік". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ШАБАН Іван Карпавіч (1900, в. Станцы Віленскага пав.) зьняволены Томскай турмы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ШАБАНАЎ Міхал Радзівонавіч (1892, в. Макары Віцебскай губ.) жыў у Томску, вартаўнік парку ТДУ. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ШАБУНЕВІЧ Франц Вікенцевіч (1889, в. Чачкава Менскай губ.) жыў на Усьць-Чулымскай перавалачнай базе, не працаваў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШАБУНЯ Антон Іосіфавіч (1905, с. Бярозаўка Чэрвенскага р-ну) жыў у Калпашаве, заўгас акрлякарні. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШАБУЦКІ Франц Іванавіч (1869, в. Жукі Віленскай губ.) жыў у Томску, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШАГРАЙ Аляксей Іванавіч (1925, в. Дулебы Бярэзінскага р-ну) жыў у Томску, токар электрамэханічнага заводу. Арыштаваны ў лістападзе 1946. Вызвалены ў студзені 1947.

ШАГУН Андрэй Сямёнавіч (1901, в. Усава Капыльскага р-ну) жыў у пас. Табуга Чаінскага р-ну, брыгадзір калгаса імя Дзяржынскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШАГУНЕВІЧ Сьцяпан Пятровіч (1878, Віцебск) жыў у Томску, намесьнік старэйшага бугальтара арцелі "Рацыяналізатар". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШАКУН Пётра Сямёнавіч (1893, в. Усава) жыў у пас. Табуга, рахункавод калгаса. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШАМКО Міхал Антонавіч (1894, в. Дражня Менскай акр.) жыў у в. Рамавое Чаінскага р-ну, чарнарабочы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ШАНТАРЭНКА Васіль Васілевіч (1902, в. Чаранета Полацкага пав.) жыў у в. М. Мулава Кажэўнікаўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў верасьні 1935. Вызвалены ў чэрвені 1936.

ШАНТАРЭНКА Пётра Васілевіч (1910, в. Чарнета) жыў у в. М. Мулава, шавец. Арыштаваны ў верасьні 1936. Вызвалены ў чэрвені 1936.

ШАПАВАЛАЎ Васіль Ягоравіч (1913, в. Сівенка Гомельскага пав.) жыў у в. Елізарава Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1931. Асуджаны на ссылку на Поўнач.

ШАРАЕЎ Сяргей Арцёмавіч (1895, Магілёў) жыў у в. Н-Усьпенка, старшыня калгаса "Чырвоны змагар". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ШАХНОЎСКІ Мікалай Рыгоравіч (1907, в. Гарбачэнкі Ушацкага р-ну) жыў у пас. Крылоўка Бакчарскага р-ну, рознарабочы. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ШАХРАЙ Пётра Рыгоравіч (1890, Баброўская вол. Магілёўскай губ.) жыў у пас. Н-Пакроўка, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ШКРЭДАЎ Аляксей Логінавіч (1891, в. Стан Чавускага пав.) жыў у Томску, цясьляр вар'ятні. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ШКРЭДАЎ Якаў Логінавіч (1893, в. Стан) жыў у Томску, цясьляр. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШКУРАТАЎ Сьцяпан Кузьміч (1907, м. Расосна Дубровінскага р-ну БССР) жыў у пас. Мацьянга Калпашаўскага р-ну, бугальтар Рыбтрэсту. Арыштаваны ў 1935. Асуджаны на ссылку на 3 гады ў Каракалпакію.

ШКУРКО Фёдар Іванавіч (1899, в. Дзімамерка Гомельскай губ.) жыў у Томску, загадчык забесьпячэньня Вадаканалтрэсту. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ШЛЫК Іван Сямёнавіч (1876, в. Шлыкі Віцебскай губ.) жыў у с. Манастырскае Шагарскага р-ну, не працаваў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШЛЯПАЎ Канстанцін Васілевіч (1882, с. Уланавічы Віцебскага пав.) жыў у Томску, дырэктар крамы Захсібгандлю. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШМІТ Канстанцін Паўлавіч (1902, Кобрын Гарадзенскай губ.) жыў у Томску, дацэнт ТЭМІІТ. Арыштаваны ў 1936. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ШНІТМАН Ільля Майсеевіч (1896, Радашкавічы) жыў у Томску, кравец ОТП УНКВД. Арыштаваны ў 1935. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ШНЭК Міхал Пятровіч (1885, м. Выжна Менскай губ.) жыў у пас. Мінееўка Чаінскага р-ну, не працаваў. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШПАКОЎСКІ Уладзімір Іванавіч (1905, Капыльскі р-н) жыў у пас. Табога Чаінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1933. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ.

ШПУРЭ Гары Фрыдрыхавіч (1909, Віцебск) жыў у Калпашаве, загадчык сталярнай майстэрні. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШТЭЙБЭРГ Бернард Фрыдрыхавіч (1899, Віцебск) жыў у в. Чарнільшчыкава Томскага р-ну, майстар гуты. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШУЛЬГЕВІЧ Франц Іванавіч (1875, в. Прудкі Лагойскага пав.) зьняволены ППК-2 Томску. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ШУР Іван Майсеевіч (1904, в. Стадомы Лельчыцкага р-ну) жыў у пас. Тогур Калпашаўскага р-ну, рабочы біржы піламатэрыялаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ШУСТОЎСКІ Фёдар Міхайлавіч (1903, в. Вешкі Бягомальскага р-ну) жыў у пас. Капанае Возера Чаінскага р-ну, начальнік пошты. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШУЦІНСКІ Антон Вікенцевіч (1878, в. Яўхімаўка Ваўкавыскага пав.) жыў у в. Цюнар Туганскага р-ну, член калгаса "Перабудова". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ШУШК'ЯЛАЎ Вікенці Аўгуставіч (1881, в. Трэція Баровічы Віцебскай губ.) жыў у в. Рэжанка Томскага р-ну, конюх калгаса "Трактар". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШЧАРБАКОЎ Пётра Емяльянавіч (1908, Магілёўская губ.) жыў у пас. Н-Пятроўка Назараўскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1934. Накіраваны ў Марыінскі Сіблаг для адбыцьця раней прызначанага пакараньня.

ШЫБКА Антон Іванавіч (1890, у Менскай губ.) жыў на Кайбінскіх хутарах Туганскага р-ну, землякоп на будаўніцтве чыгункі Томск-Чулым. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ШЫЛАВА Надзея Васілеўна (1887, в. Філатава) жыла ў в. М. Мулава, аднаасобніца. Арыштаваная ў 1935. Вызваленая ў чэрвені 1936.

ШЫЛАЎ Макар Восіпавіч (1879, в. Філатава Расонскага р-ну) жыў у в. М. Мулава, член калгаса "Чырвоная Поўнач". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШЫМАНОЎСКІ Вікенці Бэнэдыктавіч (1889, в. Парэчча Гарадзенскай губ.) жыў у пас. Н-Андрэеўка Крывашэінскага р-ну, член калгаса імя Варашылава. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ШЫМАНОЎСКІ Тадэвуш Вікенцевіч (1871, в. Парэчча) жыў у в. Беласток Крывашэінскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ШЫПАВАЛАЎ Ягор Фёдаравіч (1896, в. Савінкі Гомельскага пав.) жыў у в. Елізараў Крывашэінскага р-ну, член праўленьня калгаса "Ясны шлях". Арыштаваны ў 1930. Асуджаны на 10 гадоў канцлягераў.

ШЫЦІК Міхал Мікалаевіч (1894, в. Казіміраўка Гарадоцкага пав.) жыў у с. Кажэўнікава, бугальтар райашчадкасы. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ШЭЙНІН Аркадзь Ільліч (1898, Віцебск) жыў у Томску, плянавік аддзела працкалёніі НКВД. Арыштаваны ў лютым 1937. Вызвалены ў лістападзе 1938.

ШЭКМАН Абрам Міхайлавіч (1903, Віцебск) жыў у Калпашаве, ссыльны. Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 3 гады канцлягераў.

ШЭПІЛЬ Сямён Раманавіч (1907, в. Рэчыца Пінскага пав.) жыў у с. Ціхаміраўка Асінаўскага р-ну, каваль калгаса "Трудовік". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЭЙДЗІНАЎ Ісер Рыгоравіч (1910, Беларусь) жыў у с. Торур Калпашаўскага р-ну, бяз пэўных заняткаў. Арыштаваны ў 1934. Асуджаны на 3 гады ППЛ.

ЮНКО Трафім Мацьвеевіч (1879, в. Стары Аскал Барысаўскага пав.) жыў у пас. Каменны Каргасоцкага р-ну, член нестатутнай сельгасарцелі "Гігант". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЮРКЕВІЧ Адам Іосіфавіч (1897, х. Першамайскі Лельчыцкага р-ну) жыў у в. Анікіна Чаінскага р-ну, цясьляр на вульлезаводзе. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЮРКЕВІЧ Казімір Іосіфавіч (1920, х. Наталава Бабруйскай акр.) жыў у Томску, студэнт чыгуначнага тэхнікуму. Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 8 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ЮХНЕВІЧ Антон Ягоравіч (1904, Віцебская губ.) жыў у в. Малічаўка Крывашэінскага р-ну, каваль калгаса "1 мая". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЮХНЕВІЧ Пётра Адамавіч (1869, в. Анспукі Віцебскай губ.) жыў у в. Малічаўка Крывашэінскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЯБЛОНСКІ Іван Карлавіч (1870, в. Пятровічы Бабруйскай акр.) жыў у пас. Журомскі Чаінскага р-ну, вартаўнік калгаса "Новы быт". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЯКІМЕНКА Пракоп Ільліч (1887, в. Бярозка Магілёўскай губ.) жыў у пас. Сасноўка Іжмірскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў чэрвені 1932. Вызвалены ў жніўні 1932.

ЯКІМОВІЧ Казімір Антонавіч (1895, м. Лапіна Ваўкавыскага пав.) жыў у Томску, рахункавод працкалёніі імя Закоўскага. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЯКУБОВІЧ Аляксандар Мікалаевіч (1905, м. Гарадок Вялейскага пав.) жыў у Томску, шавец арцелі "Скурмех". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЯКУБОВІЧ Уладзімір Паўлавіч (1886, в. Круткі Вялейскага пав.) жыў у в. Круталожнае Асінаўскага р-ну, член калгаса "Ударнік". Арыштаваны ў 1935. Асуджаны на 3 гады ППЛ.

ЯНКЕЛЬ Васіль Трафімавіч (1905, в. Кутна Вялейскага пав.) цясьляр. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЯНТОЎСКІ Антон Мацьвеевіч (1892, в. Луцк Віцебскай губ.) жыў на Майсееўскіх хутарах Асінаўскага р-ну, пчалавод калгаса "Чырвоная паляна". Арыштаваны ў 1937. Асуджаны на 10 гадоў ППЛ і 5 гадоў ПП.

ЯНЦЭВІЧ Браніслаў Станіслававіч (1903, Смаргонь) жыў і працаваў цясьляром у Томску. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЯРМАЛОВІЧ Якаў Фёдаравіч (1883, Лідзкі пав.) жыў у Томску, качагар вар'ятні. Арыштаваны ў 1938. Асуджаны на 5 гадоў ППЛ.

ЯРМАШЭВІЧ Уладзімір Вікенцевіч (1898, Смаргонь) жыў у Томску, старшыня праўленьня арцелі "Утильщик". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЯРМОШКА Аўгустын Станіслававіч (1876, с. Трэпецішкі Віленскай губ.) жыў у пас. Андрэеўка Нова-Кускоўскага р-ну, каваль. Арыштаваны ў 1932. Асуджаны на 3 гады ссылкі ў Паўночны край.

ЯРЦАЎ Нічыпар Фаміч (1887, в. Камарычы Магілёўскай губ.) жыў у в. Узьнясенка Шагарскага р-ну, аднаасобнік. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЯСІНСКІ Чэслаў Адольфавіч (1887, в. Гарадзец Плешчаніцкага р-ну) жыў у Томску, дзясятнік склада. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЯСІНСКІ Эдуард Адольфавіч (1900, в. Гарвец) жыў у Томску, прадавец шапіка. Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЯСЮКЕВІЧ Мікалай Міхайлавіч (1882, в. Міцкевічы Вялейскага пав.) жыў у в. Асінаўка Кажэўнікаўскага р-ну, член калгаса "Маяк сацыялізму". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЯСЮКЕВІЧ Восіп Вікенцевіч (1879, в. Мядзьведзева Віцебскай губ.) жыў у в. Балаганы, член калгаса "Новая зара". Арыштаваны ў 1938. Расстраляны.

ЯЎНАС Уладзімір Аляксандравіч (1915, м. Чачэрск) жыў у Томску, студэнт ТІІ. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЯЎСЕЕЎ Акіндзін Лявонцевіч (1890, в. Стары Замак Дзьвінскага пав.) жыў у Томску, бугальтар базы Сібкрайсавету. Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

ЯЦКЕВІЧ Аляксандар Прохаравіч (1896, в. Савіна Віленскай губ.) жыў у Томску, сталяр арцелі "Краснадзярэвец". Арыштаваны ў 1937. Расстраляны.

Гісторыя паляваньня, напісаная зайцам

Нацыянальную гістарыяграфію адрозьніваюць, па меншай меры, тры істотныя рысы. Па-першае, аб'ектам гістарычнага дасьледаваньня зьяўляецца ўласная нацыя або дзяржава. Па-другое, нацыя выступае як суб'ект гістарычнага працэсу. І, па-трэцяе, падзеі нацыянальнай гісторыі ўпісваюцца ў кантэкст сусьветнага гістарычнага працэсу.

Ці прысутнічаюць гэтыя рысы ў сучаснай беларускай гістарыяграфіі? А дакладней, у тым яе накірунку, які можна ахарактарызаваць як нацыянальную гістарыяграфічную канцэпцыю. Такая агаворка неабходная, бо ў апошнія два гады назіраецца ажыўленьне "великорусского" і савецкага поглядаў на мінуўшчыну Беларусі. Першы зь іх прадстаўлены сучаснымі прыхільнікамі тэорыі "западного руссизма" (Петрыкаў, Чарапіца ды інш.). Другі — гісторыкамі, якія ніколі ня бачылі розьніцы паміж гістарычнай навукай і камуністычнай ідэалёгіяй (Залескі, Філімонаў ды інш.). Дзьве гэтыя тэндэнцыі, скарыстоўваючы спрыяльны палітычны рэжым, фактычна ствараюць адзіны антыбеларускі фронт у гістарыяграфіі, які ўсё часьцей скочваецца да адкрытага чарнасоценства. Але аналіз працаў гэтых "рэаніматараў" уяўляе цікавасьць ня столькі для гістарыёграфаў, колькі для сацыяльных псыхолягаў і палітыкаў. Вернемся да нацыянальнай гістарычнай навукі.

Ацэньваючы дасягненьні гістарыяграфіі 90-х гадоў, варта адзначыць, што ў канцэптуальных падыходах сучасныя гісторыкі ўсё яшчэ "стаяць на плячах" дасьледчыкаў другой паловы XIX — пачатку XX ст. Якраз у той час намаганьнямі М.Доўнар-Запольскага, В.Ластоўскага, У.Ігнатоўскага ды іншых Беларусь нарэшце стала самастойным аб'ектам дасьледаваньня гісторыкаў. Аднак сучасная нацыянальная гістарыяграфія атрымала ў спадчыну і вядомы тэзыс "двух зол" беларускай гісторыі — польскага і расейскага. На пачатку XX ст. ён амаль непадзельна панаваў у нашай гістарычнай навуцы. Гэты тэзыс перажыў пэўную мадэрнізацыю. Ён ператварыўся ў тэзыс "зьнешняга фактару" або "эўрацэнтрычнага знаходжаньня", але захаваў былую дамінантную ролю пры тлумачэньні гістарычнага лёсу Беларусі. У выніку Беларусь у гістарыяграфіі зьяўляецца не суб'ектам, а аб'ектам гістарычнага працэсу. Пацьверджаньнем гэтай думкі зьяўляецца амаль усё, што напісанае сучаснымі гісторыкамі беларускай дзяржаўнасьці. Сутнасьць гэтых працаў можна перадаць радкамі верша Алеся Гаруна, які разважаў на пачатку XX ст. над гістарычным лёсам беларускай зямлі:

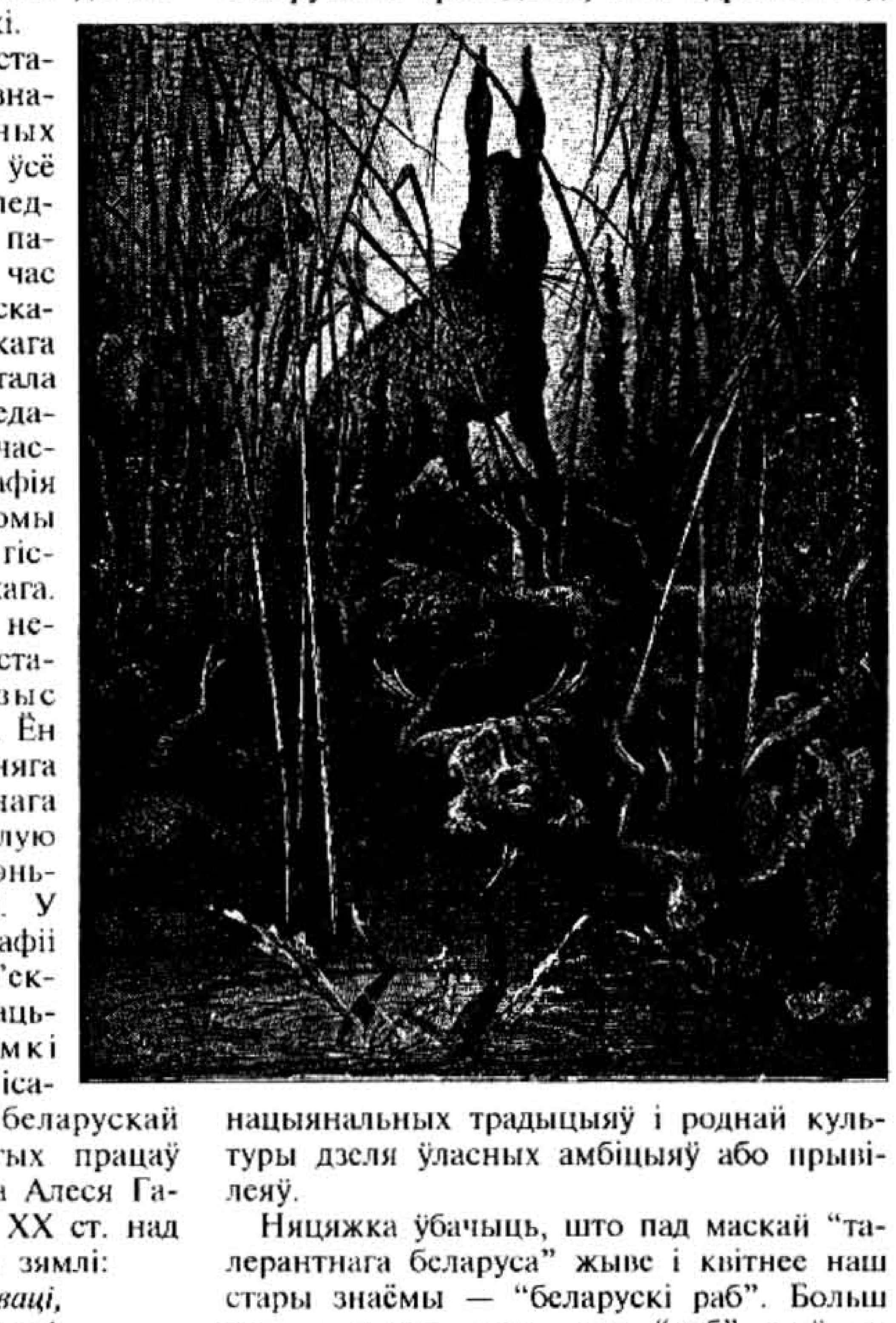
Хто хацеў, той і сьмеў рабаваці,
Без прыпросу зьяжджаліся госьці,
Абдзіраць, аб'ядаць, абпіваці
І крышыць гаспадарскія косьці.

Рэфрэнам у гістарычных дасьледаваньнях гучыць думка: "Нас пазбавілі свабоды і незалежнасьці!" У сучаснай нацыянальнай гістарыяграфіі (як і ў сыстэме гістарычнай адукацыі) адсутнічае ідэя ўласнай адказнасьці за ўласны гістарычны лёс. І гісторыя Беларусі нагадвае гісторыю паляваньня, напісаную з гледзішча зайца.

Істотнай часткай "гісторыі паляваньня" зьяўляецца тэма чалавека ў беларускай гісторыі. А гэта ня толькі адзін з найбольш цікавых гістарычных сюжэтаў. Праблема чалавека ў гісторыі мае вялікае грамадзкае і палітычнае значэньне. Гісторыя застаецца магутным сродкам фармаваньня нацыянальнай сьвядомасьці. І той тып чалавека, які гістарыяграфія прапаначус ў якасьці пэўнага нацыянальнага стандарту, становіцца моцным фактарам канструяваньня нацыі. Невыпадкова адным з галоўных прынцыпаў бэсэсэраўскай гістарыяграфіі была абсалютызацыя тэзы сялянскага паходжаньня беларускай нацыі. Селяніна-беларуса звычайна паказвалі "забітым" і прыніжаным, маўклівым рабом памешчыка або чыноўніка. Гэты вобраз найбольш адпавядаў бальшавіцкім уяўленьням пра месца асобы ў сацыялістычным грамадзтве. А ў якасьці пэўнага нацыянальнага тыпу ён спрыяў пашырэньню ў грамадзкай сьвядомасьці погляду на беларускую нацыю як на нацыю "другога гатунку", руйнаваў веру беларусаў ва ўласныя сілы і здольнасьці. Амаль неверагодным было, каб падручнік "Гісторыя БССР" сфармаваў у каго-небудзь пачуцьцё гонару за прыналежнасьць да беларускай нацыі, культуры й гісторыі.

На пачатку 90-х гадоў гісторыкі падверглі крытыцы тэзу сялянскага паходжаньня. Яны адракліся і ад "чалавечага стандарту" савецкай гістарыяграфіі. Але ці адбылося гэтае адрачэньне на самой справе?

Галоўным героем беларускай гістарыяграфіі стаў талерантны і памяркоўны беларус. Зьявіўся шэраг дасьледаваньняў, прысьвечаных талеранцыі і памяркоўнасьці як рысам нацыянальнага характару беларусаў. На гэтыя рысы зьвярнулі ўвагу і замежныя дасьледчыкі Б.Дрвэскі (Францыя), Э.Смулкова (Польшча) ды інш. Безумоўна, талеранцыя прысутнічае ў беларускай гісторыі, аднак канцэпцыя "гісторыі паляваньня" перашкаджае бачыць, што вельмі часта яна ператваралася ў філязофію рабства і здрады, у біялягічны інстынкт самазахаваньня нават коштам адмовы ад вольнасьці, гонару і годнасьці. Але які сэнс у жыцьці, калі ўсё гэта ў ім адсутнічае?! Якраз пра гэта пісаў аўтар "Прамовы Мялешкі" (XVI ст.), які абрушыўся з крытыкай на заможныя колы беларускага грамадзтва, што адракліся ад нацыянальных традыцыяў і роднай культуры дзеля ўласных амбіцыяў або прывілеяў.

Няцяжка ўбачыць, што пад маскай "талерантнага беларуса" жыве і квітнее наш стары знаёмы — "беларускі раб". Больш таго, здаецца, што гэты "раб" стаў ня толькі героем сучаснай гістарыяграфіі, ён жа стаў і яе галоўным аўтарам. Менавіта для псыхалёгіі раба характэрнае перакананьне, што ад яго нічога не залежыць, і значыць ён ні за што не нясе адказнасьці. Падобныя падыходы ў гістарыяграфіі, асабліва пры тлумачэньні трагічных падзеяў, спрыяюць пошуку чарговага "ворага", на якога і сьпісваецца ўся адказнасьць. Так і пішацца "гісторыя паляваньня"!

"Гісторыі паляваньня" спрыяе і тое, што нацыянальная гістарыяграфія пакуль ігнаруе сусьветны кантэкст гістарычнага разьвіцьця. Мы глядзім на нашыя перамогі і паразы, быццам, скрозь павелічальнае шкло. А сёньняшняя схільнасьць больш уважліва ўглядацца ў няўдачы, вядзе да таго, што гістарычны лёс Беларусі набывае выключны трагізм. Асабліва гэта тычыцца ваеннай гісторыі. І сапраўды, нават просты пералік войнаў уражвае: каля 150 паходаў крыжакоў з другой паловы XIII да пачатку XV ст., каля 75 набегаў крымскіх татараў зь сяр. XV да сяр. XVI ст., крывавая агрэсія Маскоўскай дзяржавы і г.д.; кожны другі палеглы або выгнаны ў расейскі палон у вайне 1654-67 г., кожны трэці палеглы ў вайне 1700-21 г., кожны трэці-чацьверты — у вайне 1812 г. і г.д. Але ці толькі жыхары Беларусі былі ахвярамі такіх жудасных войнаў? Безумоўна, не!

У вельмі цяжкім становішчы апынулася Францыя пасьля самай працяглай у гісторыі Стогадовай вайны з Англіяй (1337-1453). Трыццацігадовая вайна (1618-48) зруйнавала германскія дзяржавы і Імпэрыю Габсбургаў. У многіх мясцовасьцях загінуў кожны другі, а ў некаторых колькасьць насельніцтва скарацілася на 80%. У Чэхіі з 2,5 млн. чалавек ацалела ня болей за 700 тыс. Францыя канца XVIII — пач. XIX ст. у выніку рэвалюцыі, а потым напалеонаўскіх войнаў страціла амаль палову мужчынскага насельніцтва. Цяжкія спустошлівыя войны перажылі ў розныя пэрыяды сваёй гісторыі ўсе эўрапейскія краіны. У кантэксьце эўрапейскай гісторыі ніякага выключнага трагізму ў гістарычным лёсе Беларусі няма.

Дык, можа, ўсё ж менавіта беларусы нясуць галоўную адказнасьць за гісторыю свайго краю? Што ўрэшце рабіла дзеля адстойваньня сваёй свабоды і незалежнасьці карэннае насельніцтва той зямлі, якую суседзі імкнуліся зрабіць або "Заходнім краем" або "всходнімі крэсамі"? Варта паглядзець, нарэшце, на гісторыю Беларусі як на ЎЛАСНУЮ гісторыю.

Ужо толькі спроба падобнага падыходу адразу нараджае шмат "непрыемных" пытаньняў: чаму, напрыклад, у 1563 г. Полацак так і не атрымаў дапамогі ад дзяржавы і быў вымушаны застацца сам-насам зь велізарным войскам Івана Грознага? Чаму значная частка шляхты падтрымала першапачатковыя ўмовы Люблінскай уніі, якія фактычна ліквідавалі незалежнасьць Вялікага Княства Літоўскага? Ці ня тая самая прычына спрыяла палянізацыі беларускай шляхты ў др. палове XVI — XVIII ст.? Чаму і першы, і другі падзелы Рэчы Паспалітай былі замацаваныя рашэньнем уласнага сойму? Чаму частка беларускіх сялян дапамагала карнікам графа Мураўёва зьнішчаць атрады паўстанцаў К.Каліноўскага? Чаму русыфікацыя Беларусі ў др. палове XIX ст. вялася часта рукамі саміх беларусаў, у прыватнасьці, выпускнікоў настаўніцкіх сэмінарыяў? Чаму абвяшчэньне БНР выклікала непаразуменьне і нават пратэсты з боку часткі сялянства? Чаму ў пасьляваенны час беларусы пагадзіліся з новай хваляй русыфікацыі? І г.д., і г.д.

Трэба шукаць адказы на гэтыя пытаньні. Сумленная праца навукоўцаў павінна прывесьці да разуменьня, што менавіта жыхары Беларусі былі і ёсьць галоўнымі аўтарамі кожнай старонкі сваёй гісторыі. Толькі яны нясуць галоўную адказнасьць за мінуўшчыну беларускай зямлі. А калі мы і далей будзем ігнараваць "непрыемныя" пытаньні, то гістарыяграфія так і застанецца "гісторыяй паляваньня", а сыстэма гістарычнай адукацыі будзе пасьпяхова выхоўваць новыя пакаленьні "тулягаў".

Алесь Смалянчук
Горадня

У чаканьні сьвята

Lietuvos Metrika = Lithuanian Metrica = Литовская Метрика. — Vilnius: Mokslo ir enciklopedijū, 1996. — Kn. 7-564 (1533-1567) — 205 p. ISBN 5-420-01387-8 (564 kn.)

"Наша Ніва" рэгулярна адсочвае зьяўленьне кожнага новага тому Літоўскае Мэтрыкі ("НН" №6'1994, №3'1996). Нашая ўвага тлумачыцца той значнасьцю, якую мае гэты збор тэкстаў для інтэрпрэтацыі гісторыі Вялікага Княства. Дакладней, пасьля знаёмства з Мэтрыкаю месца для інтэрпрэтацыі, а тым больш для тлумачэньня, застаецца зусім няшмат, бо Мэтрыка — гэта аўтэнтычны інфармацыйна-культурны прадукт жыцьця Вялікага Княства, у найбольшай ступені, у параўнаньні зь іншымі тэкстамі, пазбаўлены ідэалягічных уплываў і неабходнасьці нешта апраўдаваць у гісторыі. Таму Мэтрыка дазваляе РАЗУМЕЦЬ жыцьцё Вялікага Княства. Публікацыя Мэтрыкі будзе працягвацца ўсё наступнае стагодзьдзе.

Літоўскія дасьледчыкі ўжо ўвайшлі ў рытм — штогод выпускаюць па тому. У 1995 годзе яны выпусьцілі нават два тамы — 6 і 8. І вось цяпер выйшаў том, які быў выбіўся з агульнай нумарацыі — том 7.

Праект выданьня настолькі маштабны, што публікатары пры заяўленым імкненьні да ўніфікацыі ня здолелі вытрымаць аднолькавыя стандарты. У Вільні розныя тамы рыхтуюць розныя інстытуцыі — Інстытут гісторыі і Віленскі ўнівэрсытэт. Ды яшчэ кожны том мае свайго навуковага рэдактара, які прыўносіць у справу публікацыі свой "археаграфічны почырк". Папярэднія тамы адлюстроўвалі асабістую цікавасьць Эгідыюса Банёніса да апісаньня гісторыі Мэтрыкі, увагу Станіслава Лазуткі да сацыяльнай гісторыі і палеаграфіі, схільнасьць Альгірдаса Балюліса да мінімалізму. Сёмы том таксама рыхтаваў А.Балюліс, які пасьля такіх пашыраных папярэдніх тамоў з праблемнымі ўступамі вырашыў абмежавацца тэкстамі саміх дакумэнтаў, затое падрыхтаваў вельмі падрабязныя паказальнікі — прадметны, імянны, геаграфічны. А.Балюліс адмовіўся таксама ад асобных камэнтароў да кожнага дакумэнта, якія раней даваў сам паводле прыкладу Э.Банёніса. Адыйшоў ён і ад распрацаваных раней прынцыпаў публікацыі тэксту: выпраўляюцца толькі відавочна памылкова напісаныя словы, у тэксьце пры друку не пазначаюцца канцы радкоў, а толькі заканчэньне старонак. Сярод навацыяў тому — называньне мовы Мэтрыкі моваю gudū, замест ранейшага senasis baltarusijos — старабеларускай. Цяпер у Літве адносна Беларусі ўсё часьцей ужываецца назва Gudija, паводле старажытнай аўтэнтычнай назвы продкаў сучасных беларусаў з боку продкаў сучасных літоўцаў. А.Балюліс ня робіць прыпіскі — "старажытная", а называе мову проста — gudū, беларуская.

Кніга, надрукаваная ў томе 7, выдатна ілюструе заблытанасьць схемы ўтварэньня фондаў Мэтрыкі. Бо паводле новай (скразной) нумарацыі яна зьяўляецца Кнігаю №564 Мэтрыкі, а паводле традыцыйнай клясыфікацыі, уведзенай С.Пташыцкім у 1887 годзе, — Кнігаю перапісаў №7. Але Альгірдас Балюліс здолеў давесьці, што гэтую кнігу трэба аднесьці да разьдзелу кніг Публічных справаў.

Кніга №564 — гэта зборнік дакумэнтаў дасканалага ўліку. Пад улік траплялі самыя разнастайныя сфэры жыцьця дзяржавы —харчаваньне жаўнераў Княства, што выпраўляюцца ў 1561 годзе на падтрымку Інфлянтаў; сьпісы маскоўскіх палонных зь пералікам месцаў іх разьмеркаваньня па староствах Вялікага Княства; раскладка па староствах з абавязкам пастаўляць на двор манарха курэй і гусей; аплата за рэдагаваньне Літоўскага Статуту... Тры стагодзьдзі, што мінулі, прыглушылі бюракратычнае гучаньне гэтых дакумэнтаў. Але сьвежы адміністратыўны погляд дазваляе зразумець, апроч іншага, грунтоўнасьць наладжанага мэханізму функцыянаваньня дзяржавы ў Вялікім Княстве.

Актыўнасьць літоўскіх дасьледчыкаў у справе публікацыі Мэтрыкі пачынае прыводзіць да своеасаблівай літуанізацыі Мэтрыкі. Цяпер на вокладку выносяцца даты: 1009-2009. Навукоўцы раней за ўсіх пачалі падрыхтоўку да сьвяткаваньня тысячагодзьдзя першай летапіснай згадкі Літвы. Сёньняшнія літоўцы могуць быць успрынятыя ў сьвеце як адзіныя спадкаемцы дакумэнтальнай спадчыны Вялікага Княства. Успрынятыя праз сваю навуковую й культурніцкую працу.

Што робяць беларусы? Ужо сем гадоў цягнецца падрыхтоўка да выданьня Кнігі Мэтрыкі №28. Займаецца гэтым кваліфікаваны дасьледчык Валеры Мянжынскі. Сёлета яму на дапамогу прыйшоў філёляг Уладзімер Сьвяжынскі. Жаданьне паскорыць выхад першага "беларускага" тому Мэтрыкі прымусіла адмовіцца ад ідэі зрабіць вельмі грунтоўныя гістарычныя камэнтары да кнігі. Камэнтары мусілі мець манаграфічны характар, але яны запатрабавалі дадатковых рэсурсаў часу. Цяпер уся ўвага сканцэнтраваная ўласна на дакумэнтах. У канцы 1997 году чакаецца, што выданьне будзе падрыхтаванае да друку. Калі том зьявіцца, гэта будзе сьвятам для беларускай гістарыяграфіі й культуры.

Алег Дзярновіч

Сяржук Сокалаў

НЕМАЎЛЯ

1.

Амаль памятаю, як нарадзіўся...

Дзядзька... Сядзіць... Ляпае... Ня тата... Не называе сынам... Цётка... Мама... Заплачу... Прыйдзе... Чаму дзядзька ляпае? Чаму мама там? “Ляп, ляп, ляп... Ляп-ляп-ляп... Ляп...” Непрыемна. Мама — там... Прыйдзе... Сьціхну... Пойдзе... Добра было б, каб ня ляпаў. Каб мама — не сыходзіла... Дзядзька павярнуўся. Паглядзеў... Мама пайшла... Малако жыве ў тым пакоі... Ніколі не канчаецца...

Сьвятло. Сьвятло сказала: “Ня плач”... Ня буду. “Ляп, ляп-ляп... Ляп-ляп-ляп...” Сьвятло сказала: “Друкуе”. Чорнае слова. Сьвятло сказала зноў: “Ты таксама некалі друкаваў”. Калі? “Перад тым, што нарадзіўся гэты раз”. Раскажы... “Ты сам памятаеш усё”. Так. “Тады прыгадвай, а я перакладу гэта ў словы”. Навошта? “Каб той, што ляпае, гэта надрукаваў”. Навошта? “Каб іншыя маглі пачытаць”. Навошта? “Калі іншыя пачытаюць, дзядзька і мама купяць малако”. Малако жыве ў тым пакоі. “Ляп, ляп-ляп...”

2.

Каханьне было. Часам яно азмрочвалася нягодамі, часам — ледзь ліпела, але было... Мы сварыліся... Я хаваўся ў сябе, гатовы быў кінуць усё да д’ябла і сысьці... Каханьне зьнікла... У думках я быў ужо недзе далёка-далёка, калі яно раптам вярталася і па-інквізытарску адбірала волю. Я прызнаваў свае памылкі, каяўся, абяцаў... Напруга ў адносінах спадала, і праз колькі дзён мы зноў былі... як ад пачатку?

Нешта няўлоўнае ўсё ж ірвалася. Нічога нельга пачаць нанова. Цяжар мінулага будзе няўмольна віссць, нагадваць, выдзіраць у бяссонныя ночы апошнія шматкі нэрваў. А потым на першай выпадковай купіне, ад якой нават носу не расквасіш, а проста так — зачэпісься, усё гэта, набалелае за тэрмін “ад пачатку”, раптам выбухне, гваздане пад самы дых, рэзьне раптоўным словам па тоненькай сувязі дзьвюх душаў... І зноў ты ўжо далёка... каб, ізноў — ад пачатку...

Нарэшце, упершыню за колькі гадоў звар’яцелага каханьня, я сапраўды сышоў. Усё выглядала досыць прыстойна. Праца вымагала на нейкі кароткі час маёй прысутнасьці ў іншым месцы... На разьвітаньне мы цалаваліся. Яна — на пару-другую тыдняў, я —назаўсёды... Сын туліўся да нашых ног і цягнуў уверх маленькія ручаняты... Мы ўзялі яго да сябе... А праз колькі хвілінаў дзьверы вагона зачыніліся і перад вачыма застаўся толькі

маленькі роцік з двума, як у зайца, зубкамі, і даў знаць шчымлівы боль за пакаранага безь віны...

Праз колькі дзён аднекуль зь цёмнага кута сьвядомасьці выплыла тое, нядаўна яшчэ пачварнае, а цяпер найпрыгажэйшае ў сьвеце: АД ПАЧАТКУ. Я біў яго па твары, пляжыў нагамі, нырцаваў у бездань чаркі альбо ў кудлы неспадзяванай каханкі, якая па старой памяці завітала на каганец, заплюшчыла вочы ды так і засталася... Каханка была лепшая... Усе жанчыны, пакуль яны толькі каханкі, — лепшыя. Прынамсі, яны не дамагаюцца ад цябе нечага большага, чымся простае задавальненьне. Ім хапае цябе такога, як ты ёсьць. Яны ня пхнуцца перайначваць, і ты плаціш ім тым самым дукатам. Нішто ня робіць чалавечых адносінаў гэткімі чыстымі, як часовасьць. Чым даўжэй яна трывае, тым лепш. Каханка вырашыла яе парушыць хатнім прыбіраньнем —першая прыкмета пераходу часовасьці ў заўсёднасьць... Ізноў усплыло тое: АД ПАЧАТКУ, і я прыязна разьвітаўся з кудлатай палюбоўніцай...

Першым затэлефанаваў я... Сказаў, што засхаў добра, а падаць свой голас раней — магчымасьці не было. Яна паверыла. Гэты давер прагучаў у пустой прасторы майго пакою, як звонкая аплявуха. Я больш ня мог працягваць новую гульню і вярнуўся да старой: АД ПАЧАТКУ. А потым было тое, пра што я даведаўся ад месяцовага промня, прахалоднага вечаровага паветра і... зрэшты, якая розьніца, адкуль...

3.

Гісторыя больш, чым банальная. Яны таксама зайшлі на каганец. Дзьве пары плюс адзін... Малы спаў, і таму аднаму знайшлася пара... Хлопчык прахапіўся й закрычаў, але гэта ўжо нічога не магло зьмяніць. Ягоны пратэст спазьніўся, і, калі яго ўзялі да сябе на падлогу, ён, усхліпнуўшы апошні раз, ціха заснуў... Яна не пратэставала... Яна толькі, як заўсёды, заплюшчыла вочы, і адбылося тое, што адбылося. Вось і ўсё... Ён быў прыемны. Яна — крыху спалоханая, але не настолькі, каб не аддзячыць яму пацалункамі і пяшчотамі. Каханкі заўсёды лепшыя. Прынамсі, яны сыходзяць і не дамагаюцца вярнуць страчанае. Для іх не існуе катэгорыі: АД ПАЧАТКУ. Пачатак можа быць толькі зь іншай і толькі да часу, пакуль яна не зьбярэцца прыбраць у ягонай кватэры...

Кола замкнулася...

4.

Мы зноў былі разам. Калі б нехта сказаў ёй, што нашая маленькая дачушка — вынік той выпадковай сувязі, яна б не паверыла... Дзеці не нараджаюцца ад аральнага сэксу. Толькі поўнаму ідыёту можа прыйсьці ў галаву нешта адваротнае... Дый на іншы выпадак былі тады ўсе засьцярогі...

Я не наракаў. Я з пакорай раба прыняў гэты лёс, і яна ніколі не даведаецца, што праўда не схавалася ў цемрыве часу. Па начох гэтая праўда рвала мяне сваёй аголенасьцю. Марва напаўняла мае напаўсны амаль фізычнай прысутнасьцю ў той ночы. Мне хацелася крычаць, але да каго? Боль зьнішчаў маю істоту, рабіў яе шчыгрынавай скурай, і тады мой позірк напаткаў шматок паперы... “Ляп, ляп, ляп-ляп-ляп, ляп-ляп...”

5.

Нечаканы літаратурны посьпех акрыліў, і за адным апаведам пацягнуліся наступныя. Гэта стала хранічным... Жыцьцё нібыта ўбілася ў каляіну, якая здавалася яму сваёй. Дадому пачалі заходзіць розныя людзі. Як некалі я да сталых, цяпер да мяне цягнуліся пачаткоўцы. Уражаньне было такое, што сьвет апанаваў шал пісьменства, сярод якога мая пэрсона была карыфэйнай прыма-балерынай...

Бясконцыя сталы зь ежай і пітвом. Аўтографы. Суцэльная эўфарыя, а ў прамежку — стол з паперамі ды бясконцае: “Ляп, ляп, ляп-ляп-ляп...” Кожны раз трэба было нанова даводзіць, што ты — геній. Адзін неасьцярожны крок — і ты — геній толькі для іншых. Мала што на

Эдгар Алан По

АВАЛЬНЫ ПАРТРЭТ

Замак, куды мой службіт зарызыкаваў убіцца сілаю, абы ня даць мне, у маім стане адчайна раненага, заначаваць пад голым небам, быў аднэй з тых харомінаў мяшанае понуры й велічы, што ўжо аддаўна гмырыліся сярод Апэнінаў, і на самой рэчы, а ня толькі ва ўяўленьні сп-ні Рэдкліўр. З усяго выглядала, што ён быў часова й адно кагадзе пакінены. Мы атаўбаваліся ў адным з найменшых і найгорай умэбляваных пакояў у адзінотна аддаленай вежы будынку. Удэкараваньні былі багатыя, хоць старавечныя і ўжо паабдзёртыя. Сьцены былі абабітыя шпалерамі і ўвешаныя безьлічэннымі й разнастайнымі збройнымі трафэямі разам зь незвычайна вялікай колькасьцяй вельмі натхнонных мадэрных абразоў у багатых залатых рамах арабскага стылю. Гэтымі абразамі, якімі былі завешаныя скрозь ня толькі сьцены, але і ўсе куткі, як таго вымагала дзівосная архітэктура замку, вось гэтымі абразамі, можа, і змусіла мяне зацікавіцца тая агнявіца, што пачыналася ў мяне; дык я папрасіў Пэдра зачыніць аканіцы пакою — бо ўжо ж і ноч надышла — запаліць сьвечкі ў высокім сьвечніку, што стаяў у галавах майго ложка, а таксама адхінуць расшытыя аксамітныя запоны, што атулялі самы ложак. Усё гэта я захацеў зрабіць, каб магчы аддацца калі ня сну, дык хоць, прынамсі, пачароднаму сузіраньню гэтых абразоў і перагляду маленькае кніжачкі, якую я быў знайшоўшы на падушцы й якая апісвала іх.

Доўга, доўга чытаў я ды пільна, пільна ўзіраўся. Шпарка й слаўна пралёталі гадзіны, і надышла глыбокая поўнач. Месца, дзе стаяў сьвечнік, мяне не задавальняла, і, каб не турбаваць майго прымгнулага службіта, я з высілкам працягнуў руку і пераставіў яго так, каб больш відна падала на маю кніжку.

Але з гэтым рухам сталася нешта зусім неспадзяванае. Відно колькіх сьвечак (а іх было шмат) цяпер пала ў тую нішу пакою, што датуль была глыбака засьцененая аднэй з астояў ложка. І вось я ўгледзеў у зыркім відне партрэт маладое дзяўчыны, што толькі пачынала разьвівацца ў жанчыну. Борзьдзенька зірнуўшы на яе, я заплюшчыў вочы. Чаму я гэта зрабіў — нават мне самому не было адразу ясна. Ды пакуль мае павекі былі заплюшчаныя, я перадумваў прычыны, чаму я іх заплюшчыў. Гэта быў імпульсіўны рух, каб выйграць больш часу думцы — упэўніцца, што маё бачаньне не ашукала мяне — супакоіць і апанаваць маё ўяўленьне дзеля больш цьвярозага й пэўнага сузіраньня. За колькі вельмі кароткіх мамэнтаў я зноў пільна глянуў на абраз.

У тым, што я цяпер добра бачыў, я ня мог і не хацеў сумнявацца, бо першая ясьвіна ад сьвечак, што ўпала на палатніну абраза, здавалася, разагнала соннае адранцьвеньне, што ўкрадалася ў мае пачуцьці, ды ўзбудзіла мяне адразу да жыцьця.

Як я ўжо сказаў, гэта быў партрэт маладое дзяўчыны. На ім былі адно галава й плечы, выкананыя ў тэй манеры, якую адумыслоўцы завуць віньетнай — акурат у стылі ўлюбёных галовак Сулі. Плечукі, грудзі, нат кончыкі бліскучых валасоў няўзнак унітоўваліся ў няясны, але глыбокі сьцень, што тварыў фон цэльнасьці. Рама была авальная, багата пазалочаная й філіграваная ў маўрытанскім стылі. Цяжка было б знайсьці і твар, які захапляў бы больш, чымся сам гэты абраз. Але нельга было б знайсьці ані абраза, ані несьмяротнага выразу віду, што ўзрушылі б мяне гэтак раптоўна й бурна. І менш за ўсё магло быць так, што маё ўяўленьне, ускатурханае з свае паўдрымоты, памыльна прыняла гэтую галаву живое асобы. Я спасьцярог адразу, што асаблівасьць узору, віньеткі й рамы мусяць вомірг разьвеяць гэткую думку — мусяць не дапусьціць нават хоць бы на часінку зьяўленьня яе. Уважна думаючы над гэтым, я, можа, з гадзіну заставаўся напаўнахінуўшыся, з вачыма, прыкутымі да партрэта. Нарэшце, спаймаваўшы запраўдную таямніцу ягонага эфэкту, я адхінуўся назад на ложак. Я знайшоў чароўнасьць абраза ў абсалютнай жыцьцепадобнасьці выразу, што ад першага позірку канчальна зьбянтэжыла, апанавала йператрэсла ўсяго мяне. З глыбокай і пашанотнай багавейнасьцяй я пераставіў сьвечнік на ягонае ранейшае месца. Схаваўшы гэтак ад вачэй прычыну свайго глыбокага ўзбуджаньня, я нецярпліва шукаў кніжачкі, што апісвала абразы й іхнія гісторыі. Перагарнуўшы яе да нумару, прысьвечанага авальнаму партрэту, я прачытаў там наступныя няясныя й дзівосныя словы:

“Гэта была дзяўчына найрадчэйшага хараства, ня меншае мілавічнасьці, як

Сярод амбітных плянаў аднооўленай у 91-м "Нашай Нівы" было ня толькі надрукаваньне па-беларуску ўсяго Борхеса. Быў, і цяпер застаецца актуальным праект публікацыі спадчыны Эдгара Алана По: рыхтуюцца новыя пераклады твораў амэрыканскага пісьменьніка. У гэтым нумары мы прадстаўляем даўнейшы, але зусім нязнаны ў Беларусі перакладны тэкст. Гэтаму рафінаванаму беларускаму перакладу містычнай навэлі больш як 40 гадоў. На жаль, нам не вядомы аўтар перакладу: яго прозьвішча не пазначанае ў сьнежаньскім нумары выдаванага ў Мюнхене часопіса беларускае моладзі "Наперад" за 1953 год, дзе й быў надрукаваны "Авальны партрэт" Эдгара По.

"Наша Ніва" выказвае падзяку за падрыхтоўку гэтай публікацыі ўладальніку памянёнага рарытэтнага выданьня перакладчыку Валерку Булгакаву.

сьвеце можа параўнацца з пачуцьцём агіды да самога сябе... Можна ўцячы? Пазьбегнуць? Можа быць... Але ня мне. Я яшчэ раз у жыцьці прыўлашчыў чужое. На гэты раз цалкам не сваё.

6.

Нават тады, калі ён пачаў кружляць над ружай, яна думала пра сваё. Спалох, асьцярожнасьць ці недавер — усё гэта не было й драбочкам ейнай натуры. Дый што благога мог зрабіць далёка не маркут і нават не звычайны шуляк, хаця й крыляў, як драпежнік. Ружа пусьціла свой наркатычны сок. Яна сьпяшалася жыць і хацела даць жыцьцё іншым. Яна вабіла да сябе сапраўднай чысьцінёй і ўяўнай цнатлівасьцю. Яна абяцала нелюдзкія —Боскія ўцехі. Ад жывой вільгаці пялёсткі крыху, як бы прыпухлі, звабна прачыніліся і затрымцелі. Кожны, хто адважыўся б глянуць на яе ў тую хвіліну, непазьбежна быў бы схоплены насланьнём прыцягальнасьці. Далёка не шуляк адчуваў гэта на сабе. Кружляньне звужалася, пакуль ня стала роўным колу яшчэ не дарэшты раскрытай наквеці. Магутнасьць і ўладная сіла птаха проста мізарнела перад гэтай духовай пекнатой... Паратунку не было, ды ніхто пра яго й ня дбаў. Ня дбаў? Ніхто не хацеў, не зьбіраўся дбаць ці ратавацца ад шчымлівага пачуцьця, у якім раптам займае дых, цісьне ў грудзёх і туманіць глузды невядомая, незьнішчальная і непадуладная нікому сіла... Толькі найдужэйшыя ў сьвеце, намовіўшы сябе загадзя, могуць зацугляць гэтую сілу, але ня болей, чым на адлегласьць ейнага дазволу... Адно няўлоўнае падсьвядомае жаданьне скінуць цуглі ці проста пачуцьцё — і іх няма... Сьвет абрынаецца дагары: гінуць людзі, бурацца замкі, падаюць з уладных галоў кароны, рэкі пачынаюць бегчы да сваіх вытокаў, а тыя, як і вульканы ляву, з удзячнасьцю прымаюць аддадзенае цягам жыцьця... Землятрусы вяртаюцца ў зямныя нетры, і паўстае зьнішчанае імі. Дрэвы перацякаюць у семя і вырастаюць у продкаў, бясконца працягваючы круціць назад кола гісторыі. Слова, самое паняцьце слова, і які б там ні было рух наперад проста перастаюць існаваць. Толькі непадуладны дух ружы вядзе схопленага ўвысь, але ці тое — наперад, ці —назад, ніхто адказаць ня можа... І так ёсьць. І так было заўсёды. І так будзе вечна, пакуль сусьветны енк не застыне ў апошнім сутаргавым, напоўненым салодкай стомай і прагай жыцьця стогне на жаночых вуснах...

Далёка не шуляк ужо трапіўся ў палон, і ружа адгукалася на ягонае бессэнсоўнае буркатаньне. Гаспадыня ружы толькі цяпер пачула небясьпеку, але ўжо й сама ня была пэўная ў сваіх жаданьнях...

Далёка не шуляк мала ведаў, а можа, і ня ведаў зусім пра патаемнасьці каханьня. Прадчуваньне кіравала геніем пяра і ўладаром сьвету. Дробненька пераступаючы па кветкавым дыване, прыкуты кругляччкамі маленькіх вачэй да ружы, ён правёў гладкім бокам сваёй дзюбкі па пялёстках, і тыя адгукнуліся: шуляк прыўзьняўся і шпарка злунаў на кветку... Карані пачулі магутны, бясконцы, пульсовы вадаспад жыцьця. Яны купаліся, нырцавалі ў гэтых абложных струменях, гатовыя захлынуцца, але не адпусьціць...

Увесь гэты час у заплюшчаных вачох Гаспадыні стаяў той, якога яна ўбачыла зраньня, калі першыя промні сонца крануліся водаў рэчкі і блядым сьвятлом адбіліся ад чыстай паверхні прытупленага, але ўсё яшчэ ваяўнічага мяча рымскага Легіянэра.

Колькі бязьвіннай крыві праліў ты на сваім шляху. Колькі ружаў схілілі свае галовы перад непазьбежнасьцю твайго наскоку. Магчыма, каб не яны, шлях твой да Ярданскіх водаў быў бы нашмат карацейшым, а меч — вастрэйшым. Але затое не было б той спакойнай разважнасьці, той неабходнай веды пра даўжыню асалоды, якой здольны і спрактыкаваны можа зь лёгкасьцю кіраваць, дбаючы і пра сябе, і пра сустрэнку...

У той вечар Гаспадыня чакала Легіянэра, а ружа — мяча. Магчыма, што так яно ўсё й было. Магчыма, не, і тады мой пераказ вядомай гісторыі — праўда... Як праўда і тое, што народжаны хлопчык быў, як дзьве кроплі вады, падобны да рымскага ваякі...

7.

Сьвет прыдумаў гэтаму прыгожую назву: плягіят, гэтак падобны для мяне на гіяцынт, а ўжо плягіятар — глядыятар — зусім неаспрэчна. Так. Я скраў чужы твор. Якая розьніца, сьвядома ці не. Каму лепш, што пра тое ніхто ня ведае? Я — ведаю. Я — не ніхто? Абрыдлы, апрыкралы самому сабе — не ніхто? О, нішто так высока ня ўзносіць чалавека, як ягоная ўласная дурнота. Калі гэта сказаў я, то можна лічыць, што ад жыцьця была хаця б якая-небудзь карысьць. Вось толькі — каму?

Дурнаватае пытаньне. Яно пацягнула за сабой шэраг іншых, і сьвет перастаў здавацца такім прывабным. Потым людзі казалі рознае. Літаратуразнаўцы й дасьледчыкі шукалі адказу паўсюль: ад высокіх матываў да нізкіх прымітываў... Абывацелі недаўменна пацікалі плячыма: чаго яму не хапала? За імгненьне да таго, як абрынуцца ў бездань, я ўбачыў хлопчыка, які, як сказала б мая маці: "Усе драбочкі за табой падабраў". Тое, што гэта быў ня я — пэўна. Хіба што мая кудлатая каханка аднойчы ўсё ж, дай Божа — не са мной, заплюшчыла вочы.

8.

Ляп, ляп, ляп-ляп-ляп... Дзядзька перастаў ляпаць і азірнуўся. Я чакаў гэтага, і мне стала радасна. Дзядзька ляпаў за мной. Ён ляпаў маім голасам. Ён краў мой твор. Да канца засталося ўсяго — нічога, але хай думае сам. "Чаму ты перастаў успамінаць?" Я хачу бачыць тату. "Ён за сталом". Той не называе мяне сынам. "Той — называе". Чаму я ня чую? "Бо ён —гэта ты, а ты — гэта ён". Але чаму я ня чую?! "Заплюшчы вочы"...

Сьвятло згасла.

2-3 верасьня 1995 г.

Прага

весялосьці. Ды пракляты быў гэны дзень, калі яна пабачыла, пакахала й пабралася з мастаком. Ён, палкі, улеглівы, жорсткі, меў ужо каханку ў сваім мастацтве; яна, дзяўчына найрадчэйшага хараства, ня меншае мілавічнасьці, як весялосьці; уся — сьветліня і ўсьмешкі, і дурасьлівая, як маладзенькая казуля; закаханая й замілаваная ўва ўсе рэчы, ненавідзячая адно мастацтва, што было ейнай супараткай, яна жахалася адно палітры й пэндзляў ды іншых пракудных снадзіваў, што адбіралі ад яе ласку ейнага каханка. І было гэтак жудасна гэтай жанчыне чуць ад мастака пра ягонае жаданьне намаляваць партрэт і свае маладое каханкі. Ды была яна пакорная й слухмяная і праседзела рахмана шмат тыдняў у цёмным пакоі высокае вежы, дзе відно падала на белую палатніну адно згары. Але ён, мастак, заглыбіўся ў сваю працу, што цягнулася з гадзіны ў гадзіну, з дня ў дзень. І ён — палкі й дзікі, і наравісты чалавек, спаглынуты сваімі летуценьнямі, — не хацеў бачыць, што відно, якое падала гэтак панура ў тэй адзінотнай вежы, нурыла здароўе й настроі ягонай каханкі, што чэзла ўвачавідкі для ўсіх, ды не для яго. Адылі яна ўсьміхалася і ўсьцяж усьміхалася, не наракаючы, бо яна бачыла, што мастак (які меў вялікую славу) знаходзіў палкую й палючую прыемнасьць у сваім творы ды працаваў дзень і ноч, каб намаляваць тую, што гэтак кахала яго, але й што дзень, то ўсё больш слабла й падала на духу. Дый запраўды, некаторыя, што аглядалі партрэт, казалі пра ягонае падабенства ў ціхіх словах, як пра магутны дзіў і довад ня меншае мастаковае магуты, чымся ягонага глыбокага каханьня да таго, каго ён маляваў гэтак дасканальна. Адылі пад канец, калі ўжо праца бліжылася да свайго завяршэньня, ніхто не дапушчаўся ў вежу, бо мастак аж зьдзічэў у захапленьні сваім творам, і рэдка адрываў свае вочы ад палатніны, нават каб з увечай зірнуць на сваю жонку. Ды ён і не хацеў бачыць таго, што тыя фарбы, якія клаў ён на палатніну, выціскаліся з шчокаў яе, што сядзела каля яго. І калі прамінула шмат тыдняў і мала ўжо засталося зрабіць, хіба мазок пад ротам і рыску над вачыма, дух жанчынін усьпырхнуў ізноў, як полымя ў камінку лямпы. І тады даўся мазок, і тады паклалася рыска; і на мамэнт мастак замёр перад творам, што ён стварыў; ды зараз жа, яшчэ ўзіраючыся, ён затрымцеў і вельмі зьбялеў, і жахнуўся, ды закрычэў на ўвесь голас: "Гэта ж запраўды само жыцьцё!" — павярнуўся раптам, каб прыгледзецца да свае каханае — яна была памершы!"

СЫХОД ПРАРОКАЎ

Сказаць, што літаратура і філязофія сталіся сёньня, калі прарокі зьніклі амаль з усіх раёнаў зямлі, рэзэрвацыяй няспраўджанай фанабэрыі — мала, нават калі дакладна акрэсьліць розьніцу між катэгорыямі няспраўджанага і нязбытнага. Гэтак жа, як позна казаць, што "з цэлым народам гутарку весьці, сэрца мільёнаў падслухаць біцьця" немагчыма, бо прарок не для ўсіх, але для нешматлікіх, хоць сэнсу ягоных словаў ня будзе канца.

Няма на сьвеце нічога больш супраціўнага мысьленьню і Богу, чым забабонная і вар'яцкая вера ў магію лічбаў. Прароцтва —гэта не мэханічны і не матэматычны гвалт над рэчаіснасьцю. Няма болей сьмешных людзей, чым тыя, што са стагодзьдзя ў стагодзьдзе складаюць ды аднімаюць, абы нарэшце атрымаліся шасьцёркі або дзявяткі, або сотні...

У 1891 годзе нехта выдаў "Дудку беларускую". У 1896 годзе яна была перавыдадзеная. У 1991 годзе пачаўся новы спосаб існаваньня Беларусі. У 1996 годзе, калі беларусы (папярэдне апісаныя непрарокам Шалкевічам у 86-м), ня выцягнуўшы рук з кішэняў, назіралі за самаўпэўненасьцю генэрал-губэрнатара, нейкі апошні беларускі прарок, як мне сказалі, займаўся калекцыянаваньнем уласных грахоў. Недарэчна ў такой сытуацыі пытацца, чым жа пажадана займацца прароку, і тым больш казаць пра стагодзьдзе "смутнага граньня", якое пачалося з "гэй, ляці, кабыла, хоць ты падарвіся"... Ці можа гаворка ісьці таксама пра стагодзьдзе перавыданьня: уплываў, перайманьняў і насьледаваньняў? Бадай, не. Праблема ў тым, што амаль гатовую "Лютню беларускую" Багушэвіч так і ня выдаў, засяродзіўшы сваю традыцыю на "дудцы" і "смыку"; пры гэтым ён памёр зусім ня так, як паміраюць у 27 гадоў, у белым доме ля сіняй бухты, з кніжкаю ў руках і суніцамі на стале, рашуча аддзяліўшы сябе ад перавыданьняў, падводзячы рысу пад дыскурсіўнасьцю і адбіваючы ахвоту пераймаць. Багушэвіч сышоў, не стварыўшы за сабою адхону.

Прарокі нярэдка выходзяць за вызначаныя людзьмі палі дазволенасьці, у тым ліку і за межы, вызначаныя калянізатарамі для культуры паняволеных — гэтак лічыцца. Прарокаў адкрэсьліваюць ад жыцьця. Прароцтва адбываецца аднойчы і назаўжды. Прароцтва – ня з эпасу. Эпас бесьперапынна ўзнаўляецца, трансфармуецца, ён не абмежаваны ў мінулым, тады як прароцтва не абмежаванае ў будучыні. Эпас мае мэту. Прарокі ж прамаўляюць таемна, дзеля невядомых мэтаў; прамаўляецца праз іх, але часта насуперак ім. Прарок не адэкватны сучаснасьці, ён велічна – пабожна ці разгублена – стаіць перад будучыняй. Ягоныя словы будуць спраўджвацца заўсёды. Сэнс ягоных словаў ня мецьме канца. І ня ён, далібог, ня ён, толькі ягоныя словы адпавядаюць Таму, хто гаворыць праз яго. Так лічыцца. Прарок – ня фільтар рэчаіснасьці, ня той, хто прапускае праз сябе яву, вымываючы зь пяску дзён крупінкі вечнасьці. Прароцкі тэкст нараджаецца ў таямнічай прасторы, дзе значэньне і красамоўства – не супернікі. Гэтак лічыцца.

Чаму ж цяпер прарокі сыходзяць? У пэўным сэнсе сёньня хуткасьць сьвету пераўзышла хуткасьць сьвятла. У такіх умовах будучыня не гарантаваная, а прарокі ня створаныя для сьпеху. Калі б сёньня і зьявіўся ў нашай частцы сьвету прарок, ён не знайшоў бы сабе чытачоў і слухачоў. Прарок апынуўся б у становішчы чарапахі, якая даганяе Ахілеса. Сьвіткі з прароцтвам не пératвараюцца ў палімпсэсты, а цяпер эпоха палімпсэстаў*. Прарокі не карыстаюцца цытатамі, а цяпер – эпоха цытатаў.

Мала сказаць, што пісьмо сёньня нагадвае разважаньні пасажыра экспрэса Масква-Брусэль пра розьніцу ва ўзроўні жыцьця на станцыях Негарэлае і Пагарэльцы. Сёньня зьмянілася нашмат больш. Творцы – а я маю на ўвазе перадусім паэтаў, празаікаў і філёзафаў – доўгі час гадаваліся з гонарам за свой неапошні прывілей, за манаполію на прароцтва, але, калі зірнуць на гісторыю, не заўсёды такая манаполія належала ім. Вось жа, мы ня можам сказаць, ці прарокі сыходзяць назаўжды, ці ў хуткім часе будзе ГАВАРЫЦЦА ПРАЗЬ некага іншага. Нам гэтак карціць знайсьці прарокаў, хоць мы й жывем у пару, калі існаваньне ператвараецца ў люстэрка віртуальнай рэальнасьці. Але ўвогуле, ці былі калі-небудзь творцы прарокамі? Або ў большасьці выпадкаў гэта быў толькі імідж, умела і штучна створаны, каб задавальняць чалавечую патрэбу ў сталым кантакце з Адкрыцьцём, з "праўдай", і творцы – у прыватнасьці, з XVIII ст. – пачалі прырастаць да маскі сваёй уяўнай "выбранасьці", верыць у свой асаблівы статус, а нават у тое, што не праз іх гаворыцца, а яны, уласна яны, гавораць? Паўстае пытаньне, ці Дастаеўскі і Кафка, Шаўчэнка, Пушкін, Умбэрта Саба і Ян Багаслоў і – тыя, каго мы ахвотней за ўсё асацыюем з "сучаснымі прарокамі", сапраўды пісалі па трансцэндэнтным натхненьні. Ці ня ёсьць прароцкасьць насамрэч ня ўнутранай уласьцівасьцю таго ці іншага слова ці тэксту, а вартасьцю, прыпісанай ім нашым мысьленьнем, нашымі інтэрпрэтацыямі? Вось чаму, магчыма, дакладней было б казаць пра адпаведнасьць прарокаў не "Таму, хто гаварыў праз іх", а "тым, што слухалі праз іх", хаця б у дачыненьні да прарокаў ад пісьма.

"Гучны стук у дзьверы. Жах. За дзьвярыма шляхцянка з парасонам. Усе на момант аслупянелі, кавалак памідора ў алеі ляскае з бацькавага відэльца на стол. Цішыня. Пасьля ўсе паціху зноў пачынаюць есьці і ядуць усё хутчэй і хутчэй. Раптам раздаецца піск. Зяць кідаецца пад канапу, выцягвае пастку з мышшу, якой прышчаміла хвост. Зяць нясе пастку зь піскучай мышшу паўз гледачоў. Сям'я дзіка радуецца, абдымаецца і, нарэшце, скандуе: "Тра-пі-ла!" Шляхцянка з парасонам стукае ў другі раз". Што гэта будзе? Відавочна, драма. Прарокі мусілі б сысьці разам са страхам перад заўтрашнім днём. Але прарокі скончваюцца, а страх жыве. Відавочная драма не настолькі старая, каб не вярнуцца. Прынамсі, у нашых краях.

Ставіць сябе за прарокаў было пачэсна. Вэрмэер заўсёды выклікаў лёгкую пагарду (і кроплю зайздрасьці). У сытуацыі, калі будучыня стала недаступнай, калі ніхто праз творцаў не гаворыць (альбо ніхто праз творцаў ня слухае), нешта падбухторвае іх пакрыўджана замаўчаць. Але хіба іх сёньняшняе маўчаньне, нібы маўчаньне Радамэса перад жрацамі, не даказала б іх здраду? Хіба не даказала б яно іх несумленнасьць перад Богам і мысьленьнем? Бо маўчаньне расчышчае дарогу старым драмам. Творцы – болей не прарокі. Трэба, мабыць, адмовіцца ад прэтэнзіяў на валоданьне сутнасьцямі, расплюшчыць вочы; мусіць, пара зажыць пры абвесным ладзе, імкнучыся да адэкватнага адказу на страшным судзе цяперашняга часу. Мусіць, ня варта маўчаць.

Андрэй Дынько

**Кажучы пра эпоху палімпсэстаў, напрыклад, я маю на ўвазе не эпоху ў разьвіцьці цывілізацыі (абсурдна было б казаць пра палімпсэсты ў сучасных тэхналёгіях і г.д.), а ў разьвіцьці той імпэрыі культуры, што асабліва яскрава акрэсьлілася, сьцьвердзілася і арганізавалася на працягу апошніх 300 гадоў і якая ведае сваю сыстэму каардынатаў, свае вартасьці й паняткі, сваю эвалюцыю.*

ЭЛЕКТРЫЧНАЕ СЛОВА

Свэн Біркерц адказвае на эсэ Вэна Стэфэнсана, прысьвечанага ягонай кнізе "Гутэнбэргавы элегіі"*.

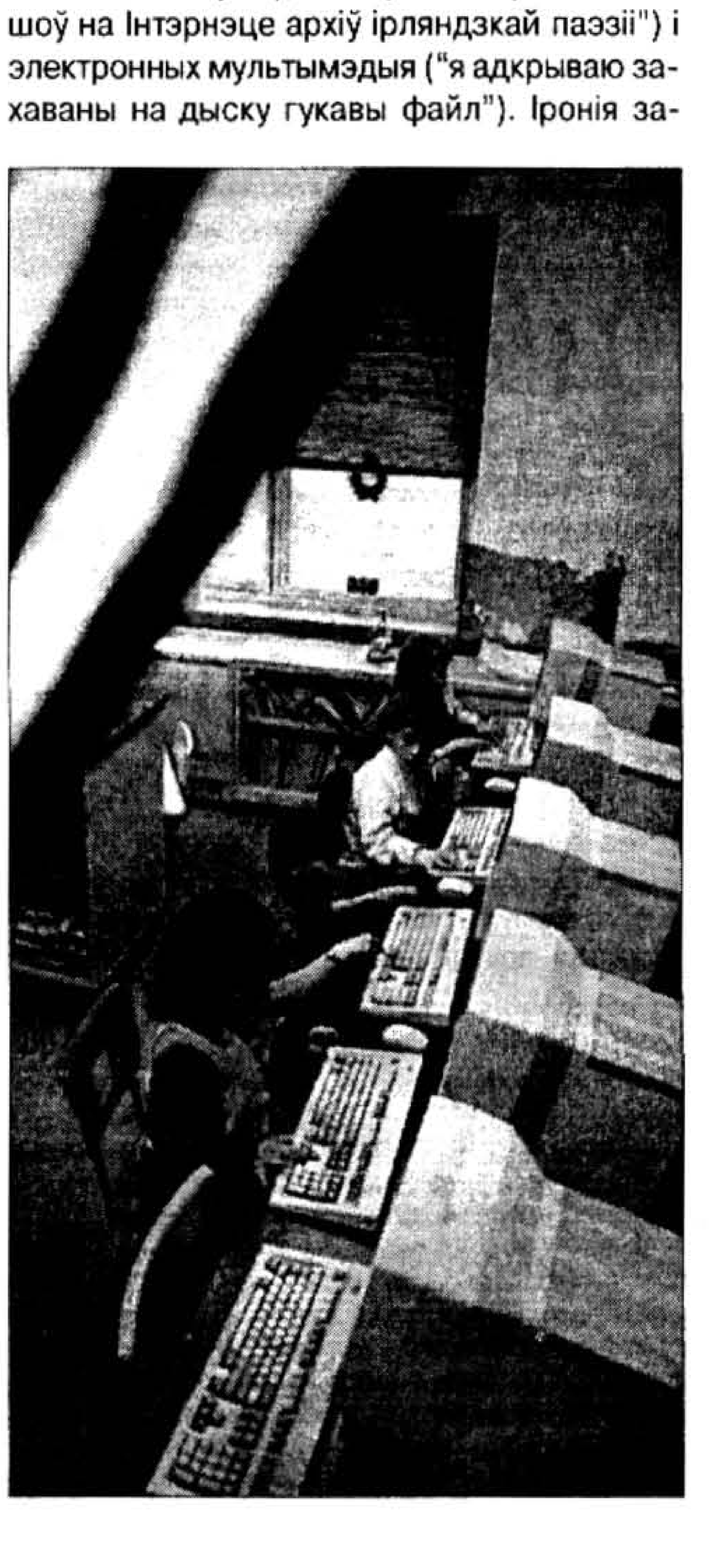
Шаноўныя рэдактары,

Зь вялікім задавальненьнем прачытаў яркі і канцэптуальна акрэсьлены агляд маёй кнігі "Гутэнбэргавы элегіі". Лёс чытаньня ў Электронную эпоху". Ня гледзячы на цікавасьць ад чытаньня, мушу не пагадзіцца зь некаторымі думкамі, выказанымі спадаром Стэфэнсанам.

Я мог бы адказаць на кепікі Вэна Стэфэнсана іншымі кепікамі, але захаваю іх на іншы выпадак. Я лепей спынюся на тым, што, на маю думку, ёсьць ключавым пунктам розьніцы ў нашых падыходах.

Ён заключаецца ў наступным: сп. Стэфэнсан ня лічыць, што сродак перадачы інфармацыі, праз які перадаецца слова, можа выклікаць зьмены фундамэнтальнага характару. А я настойваю, што можа. І паколькі сп. Стэфэнсан у сваім эсэ пералічыў асноўныя палажэньні маёй пазыцыі, то я ня стану тут іх паўтараць. Дазвольце мне адразу перайсьці да ягонага заключнага гарматнага стрэлу, дзе ён сьцьвярджае, што зьмест пасланьня пасьляхова перажывае перамену сродкаў яго перадачы. Сп. Стэфэнсан піша: "Я пераходжу на "закладзеную" раней старонку, дзе бачу верш, што круціўся ў маёй галаве на працягу ўсіх тых дзён, якія мінулі ад таго, як я знайшоў на Інтэрнэце архіў ірляндзкай паэзіі. Я адкрываю захаваны на дыску гукавы файл, і праз дынамікі майго кампутару пачынае гучаць мяккі ірляндзкі голас Сімуса Хіні. Усьлед яго голасу я вяду вачыма па набраных радках ягонага верша... Што адбываецца, калі я чытаю ці слухаю верш? І ці важна, як ён да мяне даходзіць: праз голас, праз кнігу, ці праз кампутар? Таму я загружаю ў кампутар вершы Хіршфільда і Хіні і раздрукоўваю іх на паперы, каб пачытаць у цягніку па дарозе дадому".

Безумоўна, сп. Стэфэнсан гуляе тут чыста літаратурнымі вобразамі, калі гаворыць пра сваю схільнасьць да ўсіх сродкаў перадачы вершаў: запаміненьне ("верш, што круціўся ў маёй галаве"), друкаваньне ("раздрукоўваю іх на паперы"), электронныя ("як я знайшоў на Інтэрнэце архіў ірляндзкай паэзіі") і электронных мультымэдыя ("я адкрываю захаваны на дыску гукавы файл"). Іронія заключаецца ў тым, то верш Хіні "Песьня" можна ўспрымаць выключна зрокава — чытаць, а не пракручваць яго ў галаве, на дыску ці якім-небудзь іншым спосабам.

Напэўна, сп. Стэфэнсан адкажа на тое, што незалежна ад гэтага ягонае асабістае ўспрыманьне Хіні грунтуецца на ўспрыняцьці энэргіі, што сыходзіць ад ягонай паэзіі, усё адно як ток цячэ ад аднаго проваду да іншага, пры ўмове, што яны злучаныя паміж сабою. Інакш кажучы, сродак перадачы выконвае выключна функцыянальную ролю і нічога іншага.

На гэта я заўважу, што літаратура факусуе сваю ўвагу галоўным чынам на прыватных і сацыяльных акалічнасьцях асобы, і ў гэтым сэнсе яна фундамэнтальна адрозьніваецца ад электронных сыстэмаў, што маглі бы яе захоўваць і даносіць. Той сьвет, што існуе на электронных старонках "сусьветнага павучыньня" Інтэрнэту, надзвычай далёкі ад сьвету, што існуе ў кнігах. Аспрэчваць гэта — тое ж самае, як казаць, што аўтамабіль ня мае анініякага ўплыву на прыроду, бо здольны дастаўляць нас у больш аддаленыя месцы, чым калісьці.

Дрэва, да якога мы падыходзім пешкі і бачым яго — зусім ня тое ж самае дрэва, калі мы бачым яго, набліжаючыся на машыне, хоць фізычна яно застаецца тым самым дрэвам. Словы "Песьні" могуць заставацца тымі самымі незалежна ад сродку іх перадачы, але розныя сродкі перадачы ставяць нас у цалкам розныя дачыненьні з словам. Слухач, несумненна, мае карысьць ад пачуцьця прысутнасьці і імгненнасьці. Чытальнік тых самых радкоў перайтварае тое самае друкаванае слова ва ўспрымальныя вухам гукавыя сыгналы. А для таго, хто счытвае тэкст з экрану манітора, існуе, напэўна, падсьвядомае адчуваньне, што словы прайшлі праз алхімічны працэс перайтварэньняў падчас іх падарожжа ў электрычных схемах. Тое самае слова, але... Ці гаворым мы, што тое, што надрукавана на паперы, ідэнтычнае лічбава апрацаванай выяве на экране манітора, што выява існуе незалежна ад яе кантэксту? Не, нейкім няўлоўным чынам мы ўсьведамляем, што працэс перадачы сам зрабіўся часткай зьместу (пра гэта добра піша Бэнджамін у кнізе "Творы мастацтва ў эпоху мэханічнага памнажэньня"). Верш Хіні, напісаны ад рукі на аркушы, і той самы верш, накрэмзаны на воску, будуць па-рознаму ўспрынятыя чытачом. Гэта не азначае, што спрактыкаваны і сур'ёзны чытач (а я веру, што сп. Стэфэнсан —адзін з такіх) ня можа адкінуць прэч зьнешняе шалупіньне і здабыць для чытаньня ў чыстым выглядзе слова як такое. Але для гэтага патрабуецца дысцыплінаванасьць і вялікая ступень дасьведчанасьці — тое, чаго звычайна бракуе шараговаму чытачу.

Мне шкада, што я не магу выкласьці да канца сутнасьць усяе справы ў некалькіх неабвержных аргумэнтах. Аднак усе мы знаходзімся пад узьдзеяньнем бязьлітасных законаў зямнога прыцягненьня. Я магу выключна прыводзіць довады, што, як я мяркую, могуць зразумець мае чытачы/крытыкі. Я скажу, што як толькі людзі зразумеюць, што сам сродак перадачы інфармацыі непасрэдным чынам уплывае на само пасланьне, тады давядзецца вельмі сур'ёзна перагледзець усю электронную трансфармацыю грамадзтва.

З павагай, Свэн Біркерц

Падрыхтаваў Уладзімер Баранч

** Працяг інтэрнэтаўскае палемікі, фрагмэнты якое друкаваліся ў папярэдніх нумарах "НН".*

Уцёкі падарожныя

— Табе гэта трэба? Толькі шчыра, як самому сабе... Дваццацігадзінавая дарога, чаканьне ў аэрапорце, мытня, памежнікі, вада, што цурком ліецца зь лямпачак у самалёце 1968 году вытворчасьці, рызыка забіцца... Няўжо нельга спакойна?

— А я спакойны. Разьвіднела. Залацісты золак у Каіры. Апошні дзень 1996 году. Сьвежасьць раніцы...

— І пыл. Нават сонечныя промні ў Каіры пыльныя. Сьвятло пыльнае. Хвалі вялікага Нілу папяловыя, і калі пыл можа быць вадкім, — яны пыльныя. Архітэктура ўся зьлепленая з гразі й бруду. Нават бязносы Калос фараона Рамсэса на прывакзальным пляцы — ні што іншае, як пылавы слуп. Адзінае, на што ён здатны, гэта нагадваць пра сваіх дзьвесьце дзяцей і чатырох жонак, якія ўвадначасьсе былі й дочкамі.. Няўжо Афрыку можна прымаць за эталён этыкі й эстэтыкі?..

— Можна. Як можна спачуваць дзяўчыньцы, якую званітавала на твае джынсы й красоўкі. Яе ўхістала ў самалёце, вантробы сьціснула сутарга, страўнікавы сок выпаласкаўся на цябе. Ніякіх абурэньняў. Суперажываньне. Нават выбачэньні змучанай маці недарэчныя...

— Дзіцячыя ваніты нішто ў параўнаньні са стотысячагадовым брудам Афрыкі. Брудам, зь якога каірцы будуюць гарады мёртвых — купалы, мінарэты, сьцены бяз вокнаў...

— Каір — горад тысячы мячэцяў. У Каіра ажурная панарама, далікатны абрыс. Колеры вытанчаныя — срэбныя, залацістыя, блакітныя...

— Асаблівай гармоніяй павявае ад вайскоўцаў у чорных барэтах з кулямётамі на плячы. Яны прыгожа глядзяцца пад пальмамі на скрыжаваньнях і на гатэльных ганках, немагчыма не спыніцца й не палюбавацца белымі скуранымі гетрамі. Нават ня верыцца, што салдат адказвае ўсьмешкай на ўсьмешку. Зрэшты, іх прысутнасьць у людных месцах павінна супакойваць іншаземцаў. Тэрарызм ня пройдзе! Нібыта ісламскія баевікі змагаюцца з узброенымі адзінаверцамі.

— Памылка. Тэрарыст змагаецца за абстрактную ідэю, матэрыяльныя ахвяры — адно доказы веры й моцы. Чым болей ахвяраў, тым лепей тэрарысту. Таму зь ліку магчымых забітых не выключаюцца ні дзеці, ні жанчыны, ні адзінаверцы, ні ён сам. На жаль, наяўнасьць тэрарыстаў у мусульманскім сьвеце — рэч непазьбежная. Бо згодна з думкай Альбэрта Савініа, араб існуе ў дзьвюх постацях: або ў стане агню й ваяўнічасьці, або сьпіць. І калі араб-мусульманін прачнецца ў краіне, дзе няма баявых дзеяньняў, ён імгненна апынецца ў таемнай групе якіх-небудзь "шэрых ваўкоў" ці "мсьціўцаў". Толькі не дзеля вывучэньня тэрарызму сэміцкіх народаў я пакінуў Менск. Нашмат цікавей назіраць за афрыканскімі жанчынамі, што носяць клункі на галаве. Зьдзіўляе ня тое, што яны шпарка, подбегам ідуць, а клункі ня падаюць. Дзівіць, як увесь час яны круцяць галовамі, зіркаюць на ўсе бакі, а клункі, як прылепленыя, сядзяць на цемені.

— Яшчэ б ім не азірацца, калі ў шаснаццацімільённым Каіры не працуе ніводзін сьвятлафор і адсутнічаюць дарожныя знакі. Ад сыгналаў можна аглухнуць. На дарозе той мае рацыю, хто больш нахабны, у каго больш моцныя нэрвы, для каго жыцьцё ні сваё, ні чужое нічога не каштуе. А іх машыны?! Іржавыя, папабітыя, у маністах непатрэбных лямпачак. За рулямі сядзяць зомбі. І яны яшчэ называюць тых, хто ўжывае алькаголь — зомбі. Думаюць, калі ня п'юць, дык і сьвятлафоры з указальнікамі без патрэбы. Чарната. Цемрадзь. Каб машыны не разганяліся, яны насыпаюць упоперак дарогі асфальтавы бугор. Ня спынісься. Наскочыш. Заб'есься. Такія правілы ў царстве мёртвых ці ў мёртвым царстве Каіру. Ты хацеў уцячы ў такі сьвет?

— Не. Мяне вабіла іншая дарога й іншы транспарт. Жадалася на свае вочы ўбачыць чаўны, у якіх фараоны накіроўваліся ў вечнасьць. Каменныя саркафагі не расчаравалі. Камяні ў Каіры цёплыя. Можа таму ягіпцяне верылі, што душа можа вярнуцца ня толькі ў мумію, але ў скульптуру, калі мумію зьнішчаць ці скрадуць ворагі.

— Ты ж ня верыш ні ў несьмяротнасьць душы, ні ў перасяленьне душы ў каменную ці драўляную цацку. Як ня верыш эмансыпаванай экскурсаводцы, што падкрэсьлівае сваё падабенства з царыцаю Ніфэрціці, чый партрэт можна паглядзець у Бэрліне. Ты ж адмовіўся ехаць у Бэрлін. Цябе панесла ў Афрыку — чужую, варожую й заразную...

— Цікава пабачыць чужое. Апрыклі нos равы роднай краіны. У Эгіпце я не разумею хлусьню палітыкаў. Яны могуць пагражаць і прасіць, патрабаваць і заклікаць да розуму й сумленьня, мне да лямпачкі. На чужыне лёгка быць індыфэрэнтным да палітычнай сытуацыі. А трубныя галасы муадзінаў, што па пяць

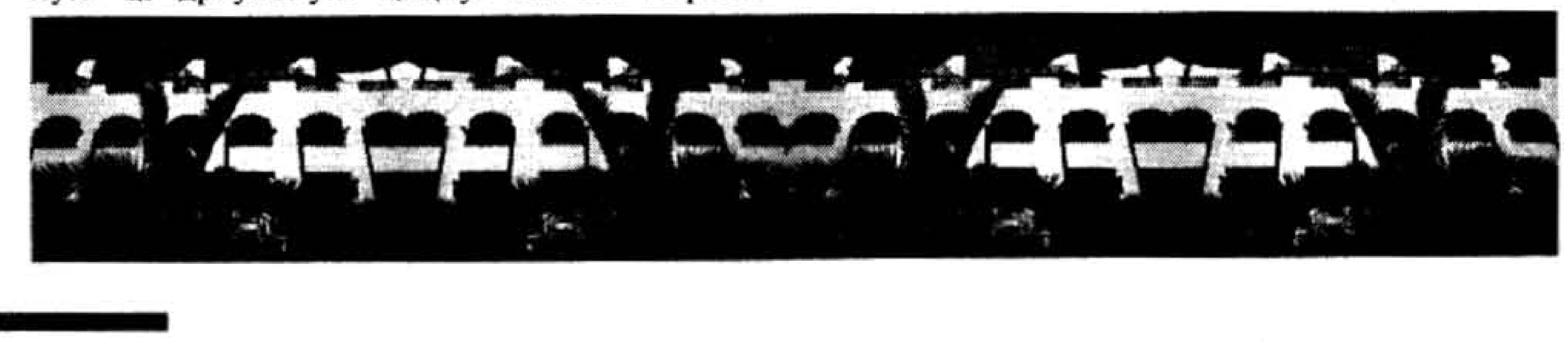
разоў на дзень гучаць з дынамікаў і мінарэтаў, уяўляюць адно музычную каштоўнасьць. Музыка мусульманскае прасторы салодкая, як сьлівовы сыроп; калі не перабіраць дозы, вельмі прыемная...

— А перабярэш, і стане млосна. Усходнія слодычы занадта канцэнтраваныя для дыэтычнага страўніка. Яшчэ ў Менску цябе напалохалі страўнікавымі хваробамі, якімі аславіўся Эгіпэт на ўвесь сьвет. Да тысяча дзевяцьсот пяцідзясятага году сярэдні ўзрост новага жыхара з горада мёртвых быў сорак пяць. Няшмат, пагадзіся. А калі ўлічыць, што жанчыны жывуць даўжэй за барадатых супляменьнікаў, твой шанец падхапіць якую трасцу вельмі вялікі...

— Ня буду спрачацца. Ня буду піць ваду з-пад крана ў гатэлі. Стаміўся. Стома спараджае псыхоз. Спрэчкі лёгка перарастаюць у гістэрыкі. А я ведаю: з убоствам любога гатэлю звыкаесься, як толькі адасьпісься з дарогі. У першыя хвіліны пасьля засяленьня "здаецца" забіў бы суправаджальніка за плямісты ручнік, за кепскі тэлевізар, за непадмеценае кілімнае пакрыцьцё на падлозе... Перастома выяўляецца ў агрэсіі. А некалькі гадзінаў сну, вячэра, кава, цыгарэта — і ты лагодны, і сьвет прывабны.

— Нават пасьля адпачынку бачыш у Каіры недабудаванасьць ці, хутчэй, паўразбуранасьць, гэткі Нью-Ёрк пад час рэвалюцыяў ці Токіо пасьля бамбардаваньня. Наяўнасьць аўтаматчыкаў тлуста падкрэсьлівае напружаны стан напярэдадні грамадзянскай вайны. У Каіры ўсё дзеецца пад руляю. Стыль жыцьця. І назва Каір на зразумелай мове азначае Марс — бог вайны. А самае арабскае з усіх нашых словаў — цытадэль.

— І я бачыў тую казачную цытадэль Салаха Аль-Дзіна. Напэўна, каб зараз узяць такое абарончае ўмацаваньне, спатрэбіцца не адна тысяча байцоў. Залатыя вежы і муры, над якімі плыве купал і мінарэты мячэці Мухамада Алі. Казкі тысячы й адной ночы гучалі тут, пісаліся тут і тут застаюцца жыць. Толькі сьвятло казак хісткае й няпэўнае, як агеньчыкі сьвечкі ў калідорнай цемрадзі, а словы Карану важкія й грунтоўныя, выразаныя з алебастра на ветразях і калёнах сабора вялікага вая ра Алі, што выгнаў з Эгіпту войскі Напалеона. Мухамад Алі — альбанец, заснавальнік апошняй каралеўскай дынас-

Адам Глёбус

ў Эгіпэт

спрэчкі

тыі ў Каіры...

— Ягоны апошні нашчадак уцёк у пяцьдзесят трэцім у Італію, прыхапіўшы сто валізак з каштоўнасьцямі. Эгіпэт падобны да Італіі тым, што ў Рыме жывуць рымляне, якія ня маюць аніякага дачыненьня да велічы старажытнай Рымскай імпэрыі, а ў Эгіпце пражываюць ягіпцяне, для якіх багі Ра, Анубіс і Нут — толькі выявы на сувэнірных цацках. Няма таго, што раньш было. І толькі рэшткі, сколкі, аскепкі нагадваюць пра немінучую сьмерць і зьнішчэньне ўсяго і паўсюль...

— Няпраўда... У Эгіпце захаваліся нашчадкі цывілізацыі, і хай яны хрысьціяне і мова іх гучыць толькі ў царкве й на ўроках слова Божага, але яна ёсьць. Копцкая мова, што пасьля шэрагу трансфармацыяў і кампактаваньняў, дайшла да нашых дзён ад часоў Хеопса, існуе. Прысутнасьць хрысьціянскіх купалоў з крыжамі сярод мячэцяў, мінарэтаў, гатэляў і навабудоўляў усьцешвае. Сантымэнт і ёсьць сантымэнт. Прыемная й згадка пра час: у Эгіпце й Беларусі адзін часавы пояс. Дробязь, здаецца, а прыемна, лежачы ў гатэлі Каіратэль у пятнаццаць пяцьдзесят восем, думаць, што ў Менску таксама пятнаццаць пяцьдзесят восем, і хутка Новы год...

— Сантымэнты... А згадай, як сумняваўся, што цеплаход адплывае ад прычалу, такі нягеглы...

— Але ж адплыў і ўсю навагоднюю ноч плаваў па Нілу паміж Гізаю й Каірам. Музыка. Вясёла. На верхняй палубе было ветрана, сьвежа й рамантычна. Асьветлены навагоднімі агнямі горад не прыгнятае. Знайшлося ўтульнае крэсла: можна было пасядзець і напісаць колькі нататак пра падарожжа...

— Ты ўвесь час гаворыш пра станоўчае, а я пярэчу, і выходзіць, што ў мяне крывое вока, але гэта ня так, і вось доказ — твае запісы, зробленыя на цеплаходзе, паслухай іх...

У самалёце, як і ў кожным самалёце, што ляціць на Новы год у Афрыку з прастораў СНГ, трапілася дэкаратыўная банда з важаком у чорным незашпіленым палітоне з настаўленым каўняром. Твар у завадатара артыстычны, з такім можна атрымаць ролю ў Галівудзе. Памагатыя — з важкімі кулакамі й кароткімі стрыжкамі — мелі ня менш тэатральны выгляд за сваіх дзявуль з залівістым паказным сьмехам. Чарнаскураным выглядам бандыты імкнуліся нагнаць страху на падарожнікаў, не атрымлівалася; бо найжахлівы з бандытаў не вылучаецца з наўтопу. Страшны гангстэр, згодна з статыстыкай, мае затрапезную зьнешнасьць, ціхі голас і аўтаматычную зброю. На пачатае пярэчаньне выхопліваецца вальтэр. У бэрлінскай кавярні чацьвёра рэкеціраў кладуцца на падлогу. Яны хацелі аднаго: папалохаць, нагнаць страху... Трох ён забівае, аднаго калечыць на ўсё наступнае жыцьцё. Праўда, сам трапляе ў турэмную лякарню з прастрэленым навылёт пахавіньнем і дзьвюма кулямі ў сьцягне. На судзе гангстэр выкарыстоўвае сваю занядбаную зьнешнасьць і бясконца паўтарае, што выпадкова апынуўся ў кавярні, дзе пачалася перастрэлка. Яго паранілі. Ён у запале схапіў пісталет, што валяўся на падлозе, і пачаў адстрэльвацца... Ніякіх бандытаў ня ведае. Прысуд — пяць гадоў зьняволеньня — не прызнае і абвяшчае ў знак пратэсту галадоўку. Працаваць у турме не зьбіраецца. У параўнаньні з такім галаварэзам, спадарожнікі ў Эгіпэт выглядалі досыць мірнымі...

— Чаму спыніўся? Ці далей пайшло станоўчае і твой язык не паварочваецца казаць добрае пра арабскі сьвет? А далей былі запісаныя правілы паводзінаў мусульманіна. У мяне ні разу ня ўзьнікла жаданьня прыняць іслам, але правілы паводзінаў змагароў з крыжакамі запомніў: няма Бога акрамя Алаха і прарока ягонага Махамэда, пяць разоў на дзень маліся ў вызначаны час, раз на год трымай пост на працягу месяца, аддай бедным два адсоткі ад грошай, што год праляжалі бяз справы й не абярнуліся, раз у жыцьці зрабі паломніцтва ў Мэку...

— Пасьля ўцёкаў у Эгіпэт пойдзеш у Мэку? Не паверу. І ня пусьцяць. Памятаеш, у Каране... Няверныя з тых, хто ведае Пісаньне, і з шматбожнікаў будуць у вагні пякельным і застануцца там назаўсёды. Яны — найгоршыя з стварэньняў... З разьдзелу Відавочнае. А ты пачытваеш Каран не дзеля ўмацаваньня веры ў Алаха, а толькі дзеля забавы. У Эгіпэт уцякаеш не ад ворагаў, а каб разьвеяць сум, парушыць манатонную плынь часу, адпачыць... А што знаходзіш? Вярблюдаў, якія спраўляюць патрэбы на піраміду непараўнальнага Хеопса. Ты ляціш за тры тысячы кілямэтраў, каб пасьлізнуцца на сікунах у Гізе і падзівіцца зь вярблюдзіхі... Яна таксама пасьлізнулася, цыбатыя ногі разьехаліся й цыган, перапрануты ў бэдуіна, паляцеў на вільготныя камяні. А які рэзкі, сухі голас у гарбатай істоты! Цыган біў яе. Вярблюдзіха, укачаная ў гной, крычала. Ты ўцякаў ад іх, ад пірамідаў, ад пустэльні...

— Ва ўяўленьнях я заўсёды знаходзіўся каля пірамідаў адзін. Пустэльня. Неба сіняе. Жоўтыя пяскі. Залацістыя піраміды Хеопса, Хефрэна й Мэкерына. Сфінкс. Я адзін. Хаджу. Разглядаю. Дакранаюся да пяціцысячагадовых блёкаў. Ніколі ня думаў лазіць на параміды. І раптам замест чаканай цішыні — базарная талакнеча, тысячы прыежджых і тысячы мясцовых шафёраў, гандляроў, жабракоў, дзяцей... Такога не чакаў. А таму адыйшоў як далей ад наўтопу... Дзіва сьвету мусіць зьдзіўляць. Піраміды ўражваюць. Піраміды — змаганьне чалавека са сьмерцю. Піраміды акасьцянелі, блёкі зрасьліся паміж сабою. Гледзячы на іх, разумееш, у пірамід ёсьць вялікі шанец пераўжыць усё чалавецтва. Мы сыйдзем, пераўтворымся, рассыплемся, перародзімся, а яны застануцца стаяць залатымі сонечнымі караблямі на беразе пяшчанага акіяну...

— Паэзія. Плён бестурботнага розуму. Вечнасьць. Сфінкс. А табе бліжэй Фэнікс. Вечнае ўваскрашэньне й адраджэньне, а не павялічаная да неверагоднасьці мумія ката-сфінкса. Ад сьпёкі, ад стомы, ад нахабства ягіпцянаў ля падножжа піраміды нічога ня бачыш і не разумееш. Ніводнай думкі. Суцэльная раздражнёнасьць. Нянавісьць да коней, вярблюдаў, сувэніраў, кінакамэр і фотаапаратаў...

— Адлегласьць лекуе. Чым далей ад'яжджаеш ад Гізы, тым больш значнымі робяцца піраміды. Стракатае, мітусьлівае, крыклівае шалупіньне сучаснасьці абцярушваецца, піраміды застаюцца чыстыя, крышталёвыя, матэматычныя. Арабы вынайшлі нуль, гледзячы з Сахары на піраміды. Толькі ў пустэльні разумееш як значнасьць, так і мізэрнасьць пяцітысячагадовай адлегласьці паміж сабой і Хеопсам. У пустэльні думка пра сьмерць чалавецтва не навявае суму. У Сахары пачынаеш цаніць пыл, той, які так раздражняў у Каіры. Пыл, як нішто іншае, варты ўвагі, любові й асэнсаваньня. І паўторыш тры разы: "Я пакіну пясок тым, хто існуе сярод пяскоў. Я пакіну пыл таму, хто стварае з пылу..." Паўторыш, і паедзеш далей, а піраміды застануцца стаяць і маліцца багам даляглядаў...

— Уцячэш, нідзе ня дзенесься. Сядзеш у аўтобус. Запусьціш вэнтылятар на поўную моц і накіруесься праз Сахару ў Хургаду, на Чырвонае мора. Побач з табою сядуць лётчыкі з бутэлькамі гарэлкі "сталічная". Яны п'юць штодня, праз усю вандроўку, з самае раніцы. Піць у Эгіпце даволі праблематычна. Прывезьці ў краіну можна толькі адзін літар моцнага напою. У краме дазваляецца набыць тры бутэлькі за адзін візыт, пасьля чаго ў пашпарце робіцца адзнака — ліміт вычарпаны. Але ёсьць жанчыны й дзеці, што ня п'юць, а пашпарт маюць. І лётчыкі чартарнага рэйсу, зачахліўшы стары авіяляйнэр — каб пяском не занесла —п'юць. Пілі яны й каля піраміды Хеопса, і каля Сфінкса, і пад мурамі цытадэлі Салаха Аль-Дзіна, і на парфумнай фабрыцы, і ў музэі папірусу... Лётчыкі пілі саракаградусную ў трыццаціградусную сьпёку а дзявятай раніцы ў пустэльні Сахара. Сярод пяскоў ягіпэцкай зямлі над хвалямі шарэючага Ніла стаіць камандзір карабля са шклянкаю гарэлкі ў кулаку —запамінальная карціна. І прозьвішча ў лётчыка экзатычна-геаграфічнае — Градус. "Камандзір карабля Ўладзімер Градус і экіпаж радыя вітаць Вас на борце самалёта", — гучыць добра. Можа таму без усялякае шкоды для здароўя камандзір Градус і экіпаж могуць запраўляцца гарэлкаю і каля прыдарожнай забягалаўкі "Сахара ін". Сапраўды, калі ўцякач у Эгіпэт носіць прозьвішча Глёбус, лётчык мусіць быць Градусам... З такім прозьвішчам нават можна сабе дазволіць спытацца ў араба-экскурсавода: "А што Вам, ягіпцянам, не спадабалася ў хрысьціянстве? Навошта прынялі іслам?" Водар сьвежакаўтнутае гарэлкі распаўзецца над кілімамі ў мячэці Мухамада Алі. Араб зробіцца глухім, не пачуе атрутнага для мусульманіна славянскага подыху і працягне аповед пра параметры купала. А ты засаромеесься за суайчыньніка й непрыкметна вынесеш чырвоныя вушы з чужынскага сабору.

— Сысьці ад людзей, адчуўшы сорам, заўсёды ня кепска. І калі некуды сыходзіш, дык лепш накіравацца ў пустэльню. Пясок. Сонца. Цішыня. Пустэльня супакойвае. Каб гаварыць з Богам, варта пайсьці ў Сахару. Ніхто не пабачыць прыніжэньняў, ніхто не пачуе нязграбнасьць малітвы. Няма перад кім курчыць экстаз. У пустэльні неба бліжэй да зямлі. Там рэчы набываюць акрэсьленасьць і яснасьць. Жоўтае й сіняе. Чорнае й белае. Стужка зямлі, паска мора, паска гор і вялізарны купал неба. Уначы ў пустэльні няма нічога акрамя неба. Напэўна, старажытнага чалавека неба цікавіла больш, чым сучаснага...

— Сучасьнік, суайчыньнік, супляменьнік... Усіх іх хочацца засунуць у піраміду і закаркаваць. Хіба не? Адна бойка ў самалёце на зваротным шляху чаго вартая... Вядома, замест дванаццаці ночы ў самалёт загрузіліся а чацьвертай раніцы. Верапаслухмяныя арабы сышлі маліцца, не прыбраўшы трап і не дазволіўшы адлёт. Чаканьне ў аэрапорце, дзе можна набываць таннае сьпіртное ў неабмежаванай колькасьці, прывяло да суцэльнага ап'яненьня пасажыраў. Нішто так не разбурае герархію, як алькаголь. І былы спартовец-баскетбаліст вырашыў сказаць групе бандытаў праўду ў твар. А за гэта бандыты намерыліся разьбіць твар экс-спартоўца. Арабы пайшлі маліцца. "Алах акбар!" — загучала над Эгіптам. А ў самалёце распачалася бойка. Цесна. Не размахнесься, ня ўдарыш... І чырванатвары сьцюард улез між байцамі. Ён атрымаў па корпусе й галаве з абодвух бакоў, але бойка згасла. Бойка згасае хутчэй, калі б'юць невінаватага... А пятай ТУ-134 узьняўся ў паветра, і ты заснуў цяжкім, як каменныя піраміды, сном...

— У сьне таксама лётаў. Звычайна мне лёгка лётаецца ў снах. Плыў па-над чыгуначнымі рэйкамі. Уздымаўся вышэй вышэй, пакуль палі не парабіліся зялёнымі квадратамі. Нехта сядзеў на маёй сьпіне. Маленькі, але цяжкі. Азірнуўся. На сьпіне быў скураны заплечнік. Прачнуўся з пытаньнем. А што ў заплечніку? Паўсонны розум разгадаў загадку... У мяшку былі часткі твораў мастацтва. Маленькі музэй з рэчаў, якія назаўсёды страціла рацыянальнае чалавецтва: рукі Вэнэры Мілоскай, нос Сфінкса з Гізы, акуляры Ніфэрціці... Скажаш: ніякіх акуляраў у жонкі Тутанхамона не было. Скажу: былі. У Эгіпце нельга без акуляраў, ведаю. Я быў і ў Каіры, і ў Гізе, і ў Сахары, там нельга жыць без акуляраў. І ўцякаць у Эгіпэт нельга.

Каір — Менск

1996-97

Бясплатныя прыватныя абвесткі

Прыхільнікі рок-музыкі! Калі ласка, напішыце мне. Мне вельмі сумна і адзінока. 220040 Менск, Няжданавай-7, Маша

Віншую зь перамогай у конкурсе "Краіна замкаў" Яўгена Ваньковіча. Франц Новік

Пазнаёмлюся з хлопцам для сяброўства і большага. Аб сабе: добры, інтэлігентны, з вышэйшай адукацыяй. Пісаць на адрас: Менск 220100 а/с 69. Кастусь Т.

Увага! Маю кніжку "Менская вясна – 96". Тэлефануйце: 249-08-88. Віталь

Разгледжу прапановы стварэньня альтэрнатыўнай сеткі распаўсюджваньня беларускай літаратуры, аўдыё- і відэазапісаў і інш. 220085, Менск-85, а/с 5. Тэл.: 249-08-88. Віталь

Запрашаем зацікаўленых дасьледчыкаў 24-26 красавіка ўзяць удзел у IV-х Браслаўскіх чытаньнях. Браслаў. Музэйнае аб'яднаньне. Тэл.: 21-4-45

Прадаю каляску прагулачную, сінюю, б/в у выд. стане (выт. О.А.Э.) за 40 даляраў. Тэл.: 241-10-04, пасьля 16.00. Таня

Прадаю бэнзапілу "Partner-350". Тэл.: 227-77-84. Зімаў Сяргей

Прадаю набор кафлі для коміну "Белавеская пушча". Тэл.: 262-21-00. Дрэвіц Таня

21 лютага а 18.00 гадз. у менскім кінатэатры "Зьмена" адбудзецца прагляд фільмаў "Данчык", "Вяртаньне Міхася Забэйды"

Трымайцеся, людзі, хутка – ВЯСНА! Ігарок

Куплю 1-2-пакаёвую кватэру ў цагляным доме, акрамя скрайніх паверхаў, на 2-6 паверсе, у Менску, на вул. Варанянскага, д.3 або Казлова, дом 9. Кошт дамоўны. Менск-50, а/с 149. Тэл.: 220-55-76. Уладзімер

Згубленую пячатку Гомельскай выбранецкай брыгады "Талака" лічыць несапраўднай. А.П.(Г.)

Прадаем цудоўную 3-пакаёвую кватэру ў Зялёным Лузе (68/48/7.2). Ізаляваныя пакоі, вокны на лес. За памяркоўны кошт. Прыкладна за 28. Тэл.: 263-22-65. Барвенаў

Запрашаем у беларускамоўнае асяродзьдзе, дзе Вы спраўдзіце патрэбу ў духоўных дачыненьнях. Даведкі праз тэл.: 265-74-12. Кожную сераду з 17.00 да 18.00. Язерскі Сяргей

Праца дома, укладаньне інфакаталёгаў, ад 6$ у дзень. Капэрта з зваротным адрасам + купон бясплатнай абвесткі. 220073, Менск, а/с 26

Паслугі ксэракопіі, выгадна, апэратыўна. Тэл.: 253-92-26

"Формула посьпеху", якая зьменіць вашае ўяўленьне пра сьвет і дазволіць ператварыць беднасьць ў багацьце. Капэрта з зваротным адрасам + купон бясплатнай абвесткі. 220073, Менск, а/с 26. "Ф.П."

Прадаецца стаматалягічнае абсталяваньне. Тэл.: 222-03-97

Вайсковая камісія Слуцкай Рады БНФ віншуе патрыётаў-вайскоўцаў з угодкамі БНР – Днём Незалежнасьці

Слуцкая Рада БНФ віншуе сяброў Гену, Паўла, Пятра, Валянціну, Аляксандра, Уладзімера, усіх прыхільнікаў з угодкамі БНР

Фільтар для ачысткі вады прадаю. Двайная фільтрацыя. Гарантыя 1 год. Дарагі Тэл.: 273-39-38 (з 18.00). Вольга

Іянізатар паветра прадаю. Зьнішчае шкоднае выпраменьваньне ад кампутараў, тэлевізараў і г.д. Тэл.: 273-39-38 (з 18.00 да 22.00). Вольга

Паседжаньне Заходне-Палескага навуковага таварыства адбудзецца ў пятніцу, 14 лютага. Тэма: этнічныя працэсы на Палесьсі ў найстаражытныя часы. Дакладчык: кандыдат гістарычных навук, археоляг Ісаенка. Інфармацыя праз тэл.: 231-69-91

КУПОН Бясплатнай прыватнай абвесткі

Тэкст:

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Імя і прозьвішча ________________

Адрас, тэлефон ________________

Запоўніце гэты купон і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна.

220123, Менск, а/с 71

Дом літаратара

(вул. Фрунзэ, 5). Тэл.: 236-09-09. Уваход вольны

6 лютага, чацьвер. "Мэлёдыя Радзімы і жыцьця". Вечарына да 90-х угодкаў нараджэньня паэта Алеся Звонака. 18.30. Вялікая заля

20 лютага, чацьвер. "Абраньнік сонечнага Фэба". Вечарына, прысьвечаная 60-ым угодкам нараджэньня пісьменьніка Міхася Стральцова. 18.30. Вялікая заля

27 лютага, чацьвер. "Любоў прасьветлая". Абанэмэнтны спэктакаль тэатра "Зьніч" з удзелам народнага паэта Ніла Гілевіча. 18.30. Вялікая заля

ДАВЕДКІ

Міжнародныя канфэрэнцыі і сэмінары

Штогод у краінах блізкага і далёкага замежжа праходзіць шмат розных канфэрэнцыяў, але, на жаль, сродкі масавай інфармацыі не друкуюць іх калярдарнага пляну. Ва ўнівэрсытэце таксама пра гэта даведацца немагчыма. Але мне вядома, што шмат з гэтых канфэрэнцыяў ладзяцца цалкам за сродкі арганізатараў, і многія студэнты, якія бяруць актыўны ўдзел у навуковай працы, могуць без адмысловага пошуку спонсарскай дапамогі прадстаўляць Беларусь на гэтых канфэрэнцыях. Магчыма, Вам вядомы каляндар такіх нарадаў на вясну гэтага году.

А.Галавай, студэнт 4 курсу Менскага пэдунівэрсытэту

У Міжнародным Інстытуце Дэмакратыі (Страсбур, Францыя) мы даведаліся пра некаторыя канфэрэнцыі і трэнінг-курсы, у якіх могуць браць удзел студэнты, выкладчыкі, грамадзкія лідэры зь Беларусі. Калі Вас зацікавіла тэма сэмінару і Вы маеце свае напрацоўкі, то папросту затэлефануйце альбо напішыце на адрас арганізатара і спытайце пра магчымасьць Вашага ўдзелу і наступныя інструкцыі. Некаторыя з гэтых інстытуцыяў сапраўды практыкуюць спансараваньне ўдзельнікаў сэмінараў і канфэрэнцыяў.

КАНФЭРЭНЦЫІ ЎІЛТАН ПАРКУ
(Стэйнінг, Вялікабрытанія)

3-7 сакавіка 1997

"Заходняя вайсковая інтэрвэнцыя ў разьвіцьці сьвету: чаму, калі, як і дзе?"

10-14 сакавіка 1997

"Садружнасьць у зьменлівым сьвеце: новыя дачыненьні і новыя кірункі?"

24-27 сакавіка 1997

"Расея і будучае разьвіцьцё Эўрапейскай бясьпекі".

7-11 красавіка 1997

"Міграцыя: прагназаванасьць, кантроль альбо кіраваньне?"

12-16 траўня 1997

"Эўропа і Лацінская Амэрыка: блізкія сувязі ў зьменлівым сьвеце".

19-23 траўня 1997

"Рэфармаваньне Эўрапейскага Зьвязу і пэрспэктывы для пашырэньня".

* *Для наступнай інфармацыі: Wilton Park Conferences, Wiston House, GB - Steyning, West Sussex BN44 3DZ, tel: +44-190-381-50-20; +44-190-381-59-31.*

ЭЎРАПЕЙСКІ ІНСТЫТУТ ГРАМАДЗКАГА АДМІНІСТРАВАНЬНЯ (EIPA)

7-11 красавіка 1997. Маастрыхт, Нідэрлянды

"Эўрапейскія перамовы".

24-25 красавіка 1997. Люксэмбург

"Сацыяльнае заканадаўства бясьпекі".

27-28 красавіка 1997. Люксэмбург

"Інфармацыйная тэхналёгія і агульнасьць інтэлектуальнага адпаведнага заканадаўства".

21-23 траўня 1997. Маастрыхт, Нідэрлянды

"Пасьлядоўнасьць эўрапейскіх перамоваў: абнаўленьне курсу ў эўрапейскіх перамовах".

* *Для наступнай інфармацыі: European Institute of Public Administration, BP 1229, NL-6201 BE Maastricht, tel: +31-43-329-62-22; fax: +31-43-329-62-96.*

ЗАЛЬЦБУРСКІЯ СЭМІНАРЫ

15-22 сакавіка 1997. Зальцбург, Аўстрыя

"Закат Нацыянальнай дзяржавы?"

2-6 красавіка 1997. Зальцбург, Аўстрыя

"Філянтропія: культура ахвяраваньня".

17-24 траўня 1997. Стэйнінг, Вялікабрытанія

"Расы і этнасы: мадэлі разнастайнасьці".

* *Для наступнай інфармацыі: Salzburg Seminar, Schloß Leopoldskron, Box 129, A-5010 Salzburg, tel: +43-662-83-98-30; fax: +43-662-83-98-37; e-mail: info@fc.salsem.org.*

ПРАЕКТ ПАРЛЯМЭНЦКАЙ ПРАКТЫКІ ЎСХОД-ЗАХАД

24-27 сакавіка 1997. Ерэван, Арменія

"Палітычныя партыі ў Парлямэнце"

* *Для наступнай інфармацыі: East-West Parliamentary Practice Project, Jan van Goyenkade 5, NL-1075 HN Amsterdam, tel: +31-20-676-02-22; fax: +31-20-675-22-31.*

ІНШЫЯ КАНФЭРЭНЦЫІ

9-15 сакавіка 1997. Оксфард, Вялікабрытанія

"Гвалтоўная міграцыя і правы чалавека".

* *Міжнародная канфэрэнцыя, якую арганізуе Брытанская Рада, 1 Beumont Place, GB-Oxford OX1 2PJ, tel: +44-1865-31-66-36; fax: +44-1865-55-73-68.*

Сакавік 1997. Менск, Беларусь

"Канфлікталёгія"

* *Нацыянальная канфэрэнцыя, якую арганізуе Беларуская Асацыяцыя клюбаў ЮНЭСКА. 220050, Менск, а/с 432.*

22-26 сакавіка 1997. Гранада, Гішпанія

Сусьветны Кангрэс Міжнароднага Інстытуту Прэсы і 46 Генэральная Асамблея, якую ладзіць Міжнародны Інстытут Прэсы.

* *Spiegelgasse 2, A-1010 Vienna, tel: +43-1-512-90-11; fax: +43-1-512-90-14; e-mail: ipihqvie@ping.at.*

1-2 красавіка 1997. Вашынгтон, ЗША

"Віртуальная дыпляматыя", у агульнай тэме міжнароднай канфэрэнцыі "Глябальная рэвалюцыя ў камунікацыях і міжнароднае кіраваньне канфліктамі", якую арганізуе Амэрыканскі Інстытут Міру.

* *1550 M Str. NW, Suite 700, Washington D.C. 20005, USA, tel. +1-202-457-17-00; fax: +1-202-429-60-63; e-mail:http://www.usip.org/oc/virtual_dipl.html.*

25-27 красавіка 1997. Барсэлёна, Гішпанія

Сэмінар на тэму "Злачынства", які арганізуюць Міжнародныя Лібэралы

* *1 Whitehall Place, GB-London SW1A 2HD, tel: +44-171-839-59-05; fax: +44-171-925-26-85; e-mail: worldlib@cix.compulink.co.uk.*

Красавік 1997. Нямеччына

"Мясцовы ўзровень працы ў міжкультурнай адукацыі", міжнародны сэмінар, які арганізуе Эўрапейская Фэдэрацыя для Міжкультурнага Навучаньня.

* *36 rue de la Montagne, B-1000 Brussels, tel: +32-2-514-52-50; fax: +32-2-514-29-29; e-mail: efil@link.be.*

7-11 траўня 1997. Барсэлёна, Гішпанія

"Рэгіёны, нацыі, этнічныя групы і дзяржавы ў Эўропе ў новым стагодзьдзі".

Міжнародная канфэрэнцыя, арганізаваная Цэнтрам UNESKO ў Каталёніі, Цэнтрам Эўра-Міжморскага Навучаньня і Грэцкім Цэнтрам Эўрапейскага Навучаньня (Атэны).

* *Для інфармацыі: Hellenic Centre for European Studies, G.Prassa 1 and Didotou, GR-10680 Athens, tel: +30-1-36-36-963; fax: +30-1-36-31-133.*

12-14 траўня 1997. Лаўтбара, Вялікабрытанія

"Разьвіцьцё дэмакратыі ў адукацыі". Арганізуе Інстытут для Дэмакратыі ў Адукацыі. University of Birmingham.

* *Для інфармацыі: Janet Meighan, Education Now,113 Arundel Drive, Braincote Hills, GB-Nottingham NG9 3FQ, tel/fax:+44-115-925-72-61.*

13-15 траўня 1997. Лінц, Аўстрыя

"Добрасумленныя апанэнты і дэзэртыры ў Трэцім Рэйху і былой Югаславіі". Міжнародны сэмінар, які арганізуе Эўрапейскае Бюро па Добрасумленным Разглядзе.

* *35 rue Van Elewyck, B-1050 Brussels, tel: +32-2-648-52-20; fax: +32-2-840-07-74; e-mail: ebco-@gn.apc.org.*

СПЭЦЫЯЛЬНЫЯ КУРСЫ
Навучальныя праграмы для ўцекачоў і эмігрантаў, Унівэрсытэт Оксфард

14-18 красавіка 1997. Оксфард, Вялікабрытанія

"Стварэньне гуманістычнага рэжыму для мігрантаў".

* *Kirchfeldstrasse 85, D-40215 Dusseldorf, tel:+49-211-33-39-46; fax: +49-211-33-39-46.*

25 красавіка — 3 траўня 1997. Кіеў, Украіна

"Праца разам для роўнасьці", міжнародныя трэнінг-курсы для маладых лідэраў, якія арганізуюць Маладыя Жанчыны ад Сеткі Меншасьцяў

* *6 WFM, c/o Mult.Centre-Vardshusvagen 46, S-14785 Tumba, tel: +46 8 53 06 25 68; fax: +46 8 53 06 25 50.*

КОНКУРС 3

Якая краіна?

Базавыя шапікі "НН" у Менску

(працуюць безь перапынку на абед і ў выходныя дні)

раён	№ шапіка	адрас
Ленінскі	№11	пр. Ф.Скарыны, 10 (каля Паштамту)
	№110	вул. Пуліхава, 3 (каля гастраному)
Цэнтральны	№1	пр. Ф.Скарыны, 38 (крама "Хлеб", мэтро "Пл. Перамогі")
	№109	вул. Заслаўская, 9 (каля гастраному "Заслаўе")
Кастрычніцкі	№41	вул. Маскоўская, 20
	№303	АС "Дружная"
Маскоўскі	№255	пр. газэты "Правда", 14а
	№289	пр. Любімава, 26-1
Фрунзенскі	№14	вул. Арлоўская – Фінская запраўка
	крама №21	станцыя мэтро "Пушкінская"
Савецкі	№133	вул. В.Харужай, 6
	№225	вул. Кальцова, 48
Першамайскі	№162	пр. Ф.Скарыны, 89
	№164	пр. Скарыны – мэтро "Парк Чалюскінцаў"
Заводзкі	№200	пр. Партызанскі, 36
	№254	вул. Сурганава, 17
Партызанскі	№214	пр. Ракасоўскага, 119 (насупраць кіно "Салют")
	крама №2	пр. Ф.Скарыны, 44 (каля крамы "Оптыка")

"Наша Ніва" незалежная газэта

НАША НІВА

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

заснавальнік Павал Жук
рэдактар Сяргей Дубавец
выдавец БГФ "Наша Ніва"
адказны сакратар Алег Дзярновіч
мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі
аддзел інфармацыі Андрэй Лапцёнак, Віктар Корзун, Уладзімер Бараніч
дызайн і вёрстка Лявон Раманчык
набор Таццяна Чуйвід
стыль і карэктура Паўлюк Канавальчык пры ўдзеле Сяргея Шупы
прадстаўнік рэдакцыі ў Гомелі Зьміцер Бартосік (тэл. 56-94-36)

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ
220123 Менск, а/с 71
Тэл./факс 239-78-49
E-mail: edit@niva.minsk.by
Падпісны індэкс 63125

Наклад 5100. Нумар падпісаны ў друк 19^{55}, 9/2/1997. Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку". Менск, праспэкт Францішка Скарыны, 79. Замова №720. Кошт свабодны.

Пасьведчаньне аб рэгістрацыі перыядычнага выданьня № 581 ад 4-га ліпеня 1996 г., выдадзенае Дзяржаўным камітэтам друку Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: г. Менск, пр. газэты «Известия», д. 8, кв. 173.